

Aranyhíd Egységes Gyógypedagógiai, Konduktív Pedagógiai Módszertani
Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fej-
lesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Hatálybalépés: 2024. március 20.

KÜLDETÉSNYILATKOZAT	9
1. NEVELÉSI PROGRAM	12
1.1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, értékei, céljai	12
1.1.1. Ellátottak köre	12
1.1.2. Pedagógiai alapelveink	13
1.1.3. Értékeink.....	14
1.1.4. Célkitűzéseink.....	14
1.1.4.1. Általános céljaink.....	14
1.1.4.2. Az Aranyhíd EGYMI sajátos, az intézményre megfogalmazott céljai.....	24
1.1.5. Sikerkritériumok a kitűzött célok alapján	27
1.2. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai feladatai, eszközei, eljárásai.....	27
1.2.1. A pedagógiai munka általános feladatai.....	28
1.2.2. A tanulásban akadályozottak általános iskolájának feladatai.....	29
1.2.2.1. Alsó tagozat (1-4. évfolyam)	29
1.2.2.2. Felső tagozat (5-8. évfolyam)	34
1.2.3. Szakiskola	36
1.2.3.1. Előkészítő szakiskolai évfolyam (9.e).....	36
1.2.3.2. Szakiskola szakképző évfolyamai (9-10. osztály).....	37
1.2.4. Az értelmileg akadályozottak általános iskolájának feladatai	38
1.2.4.1. Alsó tagozat (1-4. évfolyam)	40
1.2.4.2. Felső tagozat (5-8. évfolyam)	40
1.2.5. Készségfejlesztő Iskola	41
1.2.5.1. Enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9-12. évfolyam	42
1.2.5.2. A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9-12. évfolyamainak feladata a közismereti oktatás terén	42
1.2.5.3. Készségfejlesztő iskola 11-12. évfolyamainak feladatai a gyakorlati képzés területén	44
1.2.6. Az autista tanulók iskolai fejlesztésének specifikumai	44
1.2.7. A fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő tanulók fejlesztésének specifikumai	47
1.2.8. Utazó gyógypedagógusi, konduktív pedagógiai hálózat	51
1.2.9. Pedagógusok, osztályfőnökök feladatai	53
1.3. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	55
1.3.1. A személyiségfejlesztés hangsúlyozott szerepe	56
1.3.2. Szociális képességek felmérése	56
1.3.3. A személyiségfejlesztő tevékenység célja.....	57
1.3.4. Személyiségfejlesztő tevékenységgel kapcsolatos feladatok	57

1.4. A teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok, egészségnevelési és környezeti nevelési elvek.....	58
1.4.1. Az iskolai egészségfejlesztési nevelési elvek.....	59
1.4.1.1. Az iskolai egészségfejlesztéssel célkitűzései, feladatai.....	59
1.4.1.2. Az egészségfejlesztés szinterei	61
1.4.2. Környezeti nevelési elvek	62
1.4.2.1. A környezeti nevelés céljai, feladatai.....	62
1.4.2.2. A környezeti nevelés szinterei	64
1.5. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység	65
1.5.2. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatos pedagógiai teendők	65
1.5.3. Beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő tanulók.....	67
1.5.4. Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók	69
1.5.5. Sajátos nevelési igényű tanulók	70
1.5.6. Tehetséges tanulók fejlesztése – tehetséggondozás.....	71
1.5.4.1. A tehetséggondozás szinterei	72
1.6. Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok.....	77
1.6.2. A közösségfejlesztő tevékenység céljai	78
1.6.3. A közösségfejlesztés feladatai.....	78
1.6.4. A közösségfejlesztés szinterei.....	79
1.6.5. A Diákönkormányzat szerepe a tanulók közösségi életének fejlesztésében.....	80
1.7. A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái.....	81
1.9. A tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje	84
1.10. A tanulmányok alatti vizsgák szabályai	84
1.10.2. Az osztályozó vizsgák rendje.....	84
1.10.3. A javítóvizsgák rendje	85
1.10.4. Pótló vizsga.....	85
1.10.5. A szakmai vizsgák rendje	85
1.11. A felvétel és átvétel szabályai.....	87
1.12. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv	89
2. HELYI TANTERV.....	92
2.1. A választott kerettanterv megnevezése, jellemzői	92
2.1.1. Alkalmazott tanterv fogatékosságátípus és pedagógiai szakasz szerint	92
2.1.1.1. Kerettantervek az enyhe értelmi fogyatékos tanulók 1-8. évfolyam számára	92
2.1.1.2. Kerettanterv a szakiskolák számára	94
2.1.1.3. Kerettanterv a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók 1-8. évfolyama számára.....	97

2.1.1.4. Kerettanterv a készségfejlesztő iskolák számára.....	98
2.2. A helyi tanterv tantárgyai, tartalmai.....	100
2.3. Választható tantárgyak, foglalkozások.....	113
2.3.1. Etika/Hit- és erkölcstan.....	113
2.3.2. Az intézményben elérhető szakköri foglalkozások	114
2.4. Csoportbontások és egyéb foglalkozások szervezésének elvei	114
2.4.1. Összevont osztályok.....	117
2.4.2. Egyéb foglalkozások szervezése	117
2.5. Egyéni munkarend	119
2.6. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei.....	120
2.7. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása.....	121
2.8. A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módja, a tanulók fizikai	122
2.8.1. Mindennapos testnevelés	122
2.8.2. A tanulók fizikai állapotának mérése.....	124
2.9. A tanulók tanulmányi munkájának ellenőrzése, értékelése.....	125
2.9.1. Az írásbeli és szóbeli feladatok, az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt feladatok meghatározásának elvei és korlátai	126
2.9.2. Az írásbeli beszámoltatás formái	127
2.9.3. Oktatási eredményvizsgálatok.....	127
2.9.4. A tanulók teljesítményének értékelése	128
2.9.5. Értékelési kategóriák és kritériumaik (NKT 54 § (3)).....	131
2.9.6. A tantárgyi érdemjegyek, osztályzatok és azok kritériumai a tanulásban akadályozott tanulóknál	132
2.9.7 A tantárgyi érdemjegyek, osztályzatok és azok kritériumai az értelmileg akadályo	134
2.10. A tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek	135
2.10.1. A magatartás és szorgalom értékelése, minősítése.....	135
2.10.1.1. Magatartás értékelése.....	135
2.10.1.2. Szorgalom értékelése	138
2.10.2. A jutalmazás és fegyelmezés iskolai elvei	140
2.11. A tanulók magasabb évfolyamba lépésének feltételei.....	140
3. SZAKMAI PROGRAM.....	142
3.1. A szakmai elméleti és gyakorlati képzés szervezése.....	142
3.2. A szakmai képzésbe kerülés feltételei.....	143
3.3. A szakmai képzés személyi feltételei.....	143
3.4. Választható szakiskolai képzések	143
3.4.1. Családellátó.....	144

3.4.2. Parkgondozó	147
3.4.3. Sütőipari és gyorspékségi munkás	150
3.4.4. Számítógépes adatrögzítő	154
3.4.5. Szobafestő	158
3.4.6. Asztalosipari szerelő	162
4. FEJLESZTŐ NEVELÉS-OKTATÁS NEVELÉSI TERVE.....	166
4.1. Törvényi háttér.....	167
4.2. A fejlesztő nevelés-oktatás	168
4.3 A súlyos és halmozott fogyatékoság meghatározása	168
4.4. A felvétel feltételei.....	168
4.5 A tanulói jogviszony megszűnése	168
4.6. Célok.....	169
4.7. A fejlesztő nevelés-oktatás feladatai.....	169
4.7.1. Elemi szintű ismeretek elsajátíttatása szűkebb és tágabb környezetük jelenségeiről	169
4.7.2. Fejlesztési területek.....	170
4.7.2.1. A kognitív funkciók fejlesztése.....	173
4.7.2.2. Az érzékelés, észlelés fejlesztése	186
4.7.2.3. Kommunikáció fejlesztés.....	199
4.7.2.4. Esztétikai nevelés.....	212
4.7.2.5. Érzelmi és szociális nevelés	224
4.7.2.6. Mozgásfejlesztés - Mozgásnevelés	229
MELLÉKLETEK.....	275

BEVEZETÉS**Az iskola hivatalos neve:**

Aranyhíd Egységes Gyógypedagógiai, Konduktív Pedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola

Az intézmény fenntartója:

Szombathelyi Tankerületi Központ

Székhelye:

9700 Szombathely, Dózsa Gy. u. 6.

Tagintézménye:

Aranyhíd EGYMI Micimackó Óvodája

9700 Szombathely, Pázmány Péter körút 26/b

Beiskolázási célszemélyei:

A Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága, illetve az országos szakértői bizottságok döntése alapján az alábbi sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók.

Óvodában:

- értelmileg akadályozott
- mozgásfogyatékos
- autizmus spektrumzavarral küzdő
- halmozottan sérült gyermekek

Iskolában:

- tanulásban akadályozott,
- értelmileg akadályozott,
- autizmus spektrumzavarral küzdő (az intellektusa alapján tanulásban,- vagy értelmileg akadályozott)
- súlyosan, halmozottan sérült tanulók

AZ INTÉZMÉNY ÖNMEGHATÁROZÁSA

Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy megkapja a képességeinek, fejlettségének megfelelő fejlesztést, joga van a különleges gondozáshoz, joga van ahhoz, hogy rendelkezésére álljanak azok a pedagógiai feltételek, amelyek hozzásegítik őt személyiségének, képességeinek legteljesebb kibontakoztatásához.

Ezek a gondolatok határozzák meg Pedagógiai programunk alappilléreit, és mutatnak irányt munkánk minél sikeresebb végzéséhez.

Célunk a tanulók alapkészségeinek kialakítása, fejlesztése, erősítése, mely alapja lehet személyiségük minél teljesebb kibontakoztatásának. Oktató, nevelő, fejlesztő munkánk során arra törekszünk, hogy intézményünk tanulói megkapjanak minden segítséget az alapvető kultúrtechnikák elsajátításához. Sokoldalú fejlesztéssel formáljuk, alakítjuk személyiségüket, és az alapműveltség megszerzésével képessé tesszük őket hátrányaik csökkentésére, ezáltal megteremtve számukra az esélyegyenlőséget. Felkészítjük fiataljainkat szakiskolai tanulmányaik folytatására, a számukra elérhető szakmák elsajátítására, és így lehetővé válik, hogy képességeiknek és lehetőségeiknek megfelelő munkát tudjanak vállalni, ezáltal a társadalom hasznos, megbecsült tagjává váljanak.

A készségfejlesztő iskola tanulóinál arra törekszünk, hogy a lehető legnagyobb fokú önállóságra, a hétköznapi életben való eligazodásra, védőmunkahelyen történő munkavégzésre alkalmassá váljanak.

Az Aranyhíd EGYMI céljai a fogyatékossgal élő gyermekek és tanulók humánus, az egyéni képességekhez igazodó, fejlesztő célú nevelése, oktatása.

A területileg különálló helyszínen lévő gyógypedagógiai **óvoda** hat csoportjában értelmileg akadályozott, autista, mozgásfogyatékos és halmozottan sérült gyermekek nevelése folyik. A fejlesztő környezetben a gyógypedagógusok, konduktorok, pedagógiai munkát segítő szakemberek szeretetteljes légkörben, a tudásuk legjavát nyújtva igyekeznek a rájuk bízott gyermekek képességeit az adottságaikhoz mérten a legmagasabb szintre fejleszteni, alkalmassá tenni őket az iskolába történő továbbhaladásra, minél nagyobb mértékű önállóság elérésére.

A székhelyintézmény **általános iskolai** intézményegységében a tanulásban akadályozottak tagozatán évfolyamonként egy osztály, az értelmileg akadályozott tanulók négy, míg a az

értelmileg különböző fokban sérült autista tanulók általános iskolájában öt összevont osztályban folyik a nevelés-oktatás.

A tanulásban akadályozottak **szakiskolájában** a 9. előkészítő évfolyam elvégzését követően a jelentkezők létszámától függően Szakmajegyzékben szereplő képzés megszerzésére van lehetőség. A végzett tanulóink számára lehetővé tesszük, hogy a szakmai vizsga letétele után újabb induló szakmai képzésbe csatlakozhassanak be, így növelhetik esélyeiket a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre.

Készségfejlesztő iskolai képzés keretében az értelmileg akadályozott és a gyengébb képességeik miatt szakmai oktatásba bekapcsolódni nem tudó tanulásban akadályozott tanulók számára háromféle képzésben való részvételre van lehetőség.

Fejlesztő nevelés-oktatás keretében az intézmény gyógypedagógusai a súlyosan, halmozottan sérült tanköteles korú tanulók fejlesztését végzik, intézményi csoportban, ill. otthoni ellátás keretében. Az intézményben a 2018/19-es tanévtől két fejlesztő iskolai csoport működik.

A tankerület többségi iskoláiban **utazó gyógypedagógiai, ill. konduktív pedagógiai** ellátás keretében végzik az intézmény szakemberei a sajátos nevelési igényű tanulók rehabilitációs óráinak ellátását.

Az intézmény minden szektorában fogadja a gyógypedagógusokat, gyógypedagógiai segítő munkatársakat képző intézmények hallgatóit, számukra a szakmai gyakorlat lehetőségét biztosítja. Felkészült kollégák tereptanárként végzik a választott hivatásra történő gyakorlati felkészítésüket.

A szerteágazó feladatokat több mint hatvanfős, főállásban az intézményben dolgozó felkészült szakembergárda, valamint évről-évre 30-40 fő óraadó gyógypedagógus végzi.

A rászoruló gyermekek, tanulók támogatását, a pedagógiai munkához szükséges eszközök beszerzését, táboroztatás költségeit stb. az intézmény Napház Alapítványa segíti.

KÜLDETÉSNYILATKOZAT

Nevelő-oktató munkánk során küldetésünknek érezzük, hogy a ránk bízott gyermekek és tanulók képességeit egyéni adottságaiknak megfelelően, változatos, a gyermekek számára élvezetes módszertani eszközökkel a lehető legmagasabb szintre emeljük.

Célunk, hogy ezen az úton haladva az otthoni/családi környezet biztos háttereként elősegíthesük személyiségük kibontakoztatását, eljuttathassuk őket az önállóság általuk elérhető legmagasabb fokára, mindezt egy befogadást és elfogadást biztosító (ölelő) környezetben.

Hisszük, hogy minden gyermek és fiatal önmagában egy teljes egységet alkotó kerek egész.

Olyan értékekkel érkezünk e földre, amelyek lehetővé teszik, hogy kölcsönösen megajándékozassuk egymást: ki azzal, hogy lehetőséget ad a segítség, az (oda)adás érzésének megtapasztalására e segítségnyújtás elfogadásával, ki azzal, hogy felismeri ezeket a helyzeteket és cselekszik. Ily módon kölcsönösen adhatunk egymásnak.

Valljuk, hogy mindannyiunkban ott rejtőzik valami, ami különlegessé tesz bennünket, valamilyen egyedi képesség, amit felajánlhatunk a világnak. Célunk, hogy ezeket a különleges ajándékokat - amelyekből egyedi emberként mindenki magával hoz egyet vagy többet e világba - észrevegyük és észrevetessük másokkal is.

*„Megosztott, gyakran kemény világunkban
a sérült ember rávezet minket a bizalom,
az egyszerűség, a szeretet és az egység útjára”
(Jean Varnier)*

A pedagógiai program törvényi háttere

- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.)
- A Kormány 229/2012. (VIII. 28.) kormányrendelete a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló
- A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
- A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet
- A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet
- A tanév rendjéről szóló mindenkor miniszteri rendelet
- Az iskola-egészségügyi ellátásról szóló 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet
- 2008. évi XXXI. törvény az esélyegyenlőség érvényesülésének közoktatásban történő előmozdítását szolgáló egyes törvények módosításáról

Az Oktatási Hivatal oldalán elérhető:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók két évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–10. évfolyamos közismereti kerettanterv
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára

NEVELÉSI PROGRAM

1. NEVELÉSI PROGRAM

1.1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, értékei, céljai

1.1.1. Ellátottak köre

Intézményünk sajátos nevelési igényű tanulók nevelését, oktatását látja el. Tevékenységünk elsősorban a megyei jogú város értelmileg különböző fokban sérült óvodáskorú népességére és tanköteles korú tanulóira terjed ki. Emellett Szombathely város környékének is szolgáltatást nyújtunk azzal, hogy bejáróként fogadjuk a gyógypedagógiai óvodáztatásra, illetve pedagógiai szakvélemény alapján eltérő tantervű iskolába javasolt tanköteleseket.

Gyógypedagógiai óvodánkban értelmileg sérült, mozgásfogyatékos, autista, valamint halmozottan sérült gyermekek szeretetteljes, segítő légkörben való nevelését, fejlesztését végezzük. Fontos alapelv az életkori szintnek megfelelő játékba ágyazott fejlesztés.

Az általános iskola célkitűzései között első helyen szerepel a tanulók képességfejlesztése, a rehabilitáció, a rehabilitáció, az általános műveltség megalapozása, az életkornak és az egyéni képességeknek megfelelően.

A 9-12. évfolyamon, tanulóink számára a további életvitel és a társadalmi boldogulás megalapozását végezzük. Ezekben a szakiskolai, készségfejlesztő iskolai osztályokban a legszélesebben értelmezett személyiségfejlesztésre, és a munkavégzésre való felkészítésre fordítjuk a legnagyobb hangsúlyt, kiemelt figyelemmel a differenciált foglalkoztatásra, valamint a szakképzésre.

Utazó gyógypedagógiai hálózat keretein belül a tankerület általános, és középiskolaiban tanuló sajátos nevelési igényű tanulók többségi iskolában történő nevelését segítik intézményünk szakemberei.

Fejlesztő nevelés-oktatás keretében a súlyosan halmozottan sérült tanköteles korú tanulók ellátását végezzük. Cél a hiányzó képességek lehetőségekhez mért fejlesztése, a közösségi élmény biztosítása, a családok segítése.

Pedagógiai munkánk kiterjed minden sajátos fejlesztést igénylő gyermekekre, aki:

- A Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottságának szakvéleménye alapján intézményünkbe kerül, ill.
- a különböző fokban értelmileg sérült, mozgásfogyatékos, halmozottan fogyatékos, autista gyermekek és tanulók teljes körű fejlesztésére, a társadalomba való beilleszkedésük megalapozására, megvalósítására.

Valamint kiterjed

- utazó hálózaton, ill. intézményközi kapcsolatokon keresztül módszertani tapasztalataink átadására a sikeres integráció megvalósítása érdekében óvodapedagógusok, általános iskolai tanárok, nevelőtanárok és gyógypedagógusok számára.

1.1.2. Pedagógiai alapelveink**Nevelőtestületünk részéről megfogalmazásra került legfőbb értékeink, ezért Pedagógiai programunk alapját képezik - az alábbi alapelvek:**

1. A gyermekek, tanulók személyiségének tiszteletben tartása, a sérülés minőségétől és súlyosságától független befogadása.
2. Bizalomra épülő, segítő környezet, szeretetteljes légkör kialakítása. Törekvés a személyes kapcsolat kialakítására.
3. A gyermeki, tanulói jogok, a gyermekek, tanulók személyiségi jogainak tiszteletben tartása.
4. A gyermeket, tanulót nevelő család feltétel nélküli elfogadása, törekvés a partnerként történő kezelésére, törekvés a fejlesztési folyamatba való bevonására a nevelő irányító szerepének megtartása mellett.
5. Az elérendő céloknak és alkalmazott módszereknek az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével történő megválasztása.
6. A nevelés tervszerűsége, a célok sokoldalú megközelítése.
7. Egyértelműen megfogalmazott teljesíthető követelmények támasztása a gyermek, tanuló minél nagyobb fokú önállóságának biztosítása mellett.
8. A közösségbe való beilleszkedés, a közösségi tevékenységekben való aktív részvétel által megvalósított nevelés.

1.1.3. Értékeink

- a sérült gyermek esélyegyenlőségének biztosítása
- a másik ember személyiségének, jogainak, emberi méltóságának tiszteletben tartása
- a teljesítményelvárások személyhez igazítása
- az intézményen belüli integráció lehetőségének biztosítása
- önképzés igénye
- kommunikáció a másik ember tiszteletben tartásával
- tudásmegosztás intézményen belül
- többségi intézmények szakmai segítése

1.1.4. Célkitűzéseink

Elsődleges célunk, hogy pedagógiai munkánk során a család által ránk bízott sérült gyermekeket testileg, lelkileg, erkölcsileg egészséges felnőtté neveljük, aki képességeinek maximumát kihasználva, egyéni sajátosságainak megfelelő legnagyobb fokú önállóságra képes.

Kitűzött céljaink összhangban állnak a 110/2012. kormányrendelet, a Nemzeti Alaptanterv által meghatározott célokkal, egyesítik a hagyományos értékeket és a XXI. század elején megjelent új társadalmi igényeket.

1.1.4.1. Általános céljaink

Fejlesztési területek – nevelési célok (Nemzeti alaptanterv alapján)

A fejlesztési területek és a nevelési célok áthatják a pedagógiai folyamat egészét, s így közös értékeket jelenítenek meg. A célok elérése érdekében a pedagógiai folyamatban egyaránt jelen kell lennie az ismeretszerzés, a gyakoroltatás-cselekedtetés mellett a példák érzelmi hatásának is.

E területek – összhangban a kulcskompetenciák alapját adó képességekkel, készségekkel, a nevelés és az oktatás során megszerzett ismeretekkel, és a tudásszerzést segítő attitűdökkel – egyesítik a hagyományos értékeket és a XXI. század elején megjelent új társadalmi igényeket.

A tanulás kompetenciái

Enyhe értelmi fogyatékos

A legfőbb célunk a hatékony, önálló tanuláshoz szükséges alapvető készségek, képességek, technikák fejlesztése, valamint a tanuláshoz való pozitív hozzáállás kialakítása. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a tanuló a saját érdeklődési körének megtalálásával, sokféle tanulási technika megismerésével képessé váljon a számára leghatékonyabb tanulási stratégia alkalmazására, gyakorlására.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

Mivel a középsúlyos tanulóknál a meghatározott kapcsolódó ismeret, készség és attitűd kialakítása részlegesen várható el, ezért kiemelten fontos a célkitűzések, fejlesztések kis lépésre, részcélokra bontása. Legfontosabb elvek a motiváció kialakítása, fenntartása, az én-tudatosság, saját értékek és lehetőségek felismertetése, fejlesztése, a szűkebb, majd tágabb környezetben való eligazodás, a közösségi részvétel különféle szerepköreire való felkészülés, a minél önállóbb életvitel kialakítása.

Autizmus spektrumzavar

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében minden esetben egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, majd a felmérés alapján egyéni fejlesztési célokat tűzünk ki. A szükséges feltételek közül a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, töredékességgel. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban lévő készségekre építhetünk.

A digitális kompetenciák

Enyhe értelmi fogyatékos

Tanulásban akadályozott tanulóknál is fontos cél a digitális kompetenciák elsajátítása, felhasználói szintű alkalmazása az esélyegyenlőség megteremtése. A tanulókat megismertetjük a biztonságos eszközhasználat, valamint a digitális tartalmak létrehozásával kapcsolatos etikai szabályokkal. hangsúlyos szerepet kap a megbízható információk, az online biztonság, a digitális eszközök társadalmilag elfogadott formáinak alkalmazása a kommunikáció során, illetve azok alapvető szabályainak ismerete a társadalomban való részvétel érdekében.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

Értelmileg akadályozott tanulók esetén is cél a digitális kompetenciák egyéni képességszínthez igazodó fejlesztése. Fokozottan figyelmet fordítunk a „gyanús”, „bizonytalan” internetes tartalmak felismerésére, a megfelelő kapcsolati személytől való segítségkérésre, a támogatott döntéshozatal gyakorlására. A verbális kommunikációra képtelen tanulók esetén helyettesítő/kiegészítő jelleggel egyaránt alkalmazunk különféle IKT-eszközöket.

Autizmus spektrumzavar

Az autista tanulók digitális kompetenciáinak fejlesztése lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. Mivel szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet számukra az IKT interaktív használatával összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás, ezért erre fokozott figyelmet fordítunk.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

Enyhe értelmi fogyatékos

A matematikai kompetencia fejlesztése során a legfőbb cél a problémamegoldó gondolkodás, valamint a kognitív képességek fejlesztésével az enyhe értelmi fogyatékos tanulót képessé tenni a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésére, valamint a tapasztalatok útján megszerzett tudás praktikus felhasználására a mindennapi élet különböző területein.

Ez konkrét cselekvéssel összekapcsolt, és a konkrét élethelyzetekhez kötött tapasztalatszerzésen alapuló matematikai tevékenység, a szabálytudat és a stratégiahasználat kialakítása során történik.

A természettudományos kompetencia fejlesztése során az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlati jellegű természettudományi műveltség kialakítása, a mindennapi életben előforduló természettudományos jelenségek körében a felhasználói tájékozottság elérése, az egységes természettudományos világgép kialakítása a feladat.

Fontos a mindennapi életet érintő, konkrét tényeken, tapasztalatokon alapuló egyszerű következtetések levonásának és az erre alapozott döntéshozatalnak a tanítása.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

A gondolkodás kompetenciái megfelelően adaptálva jól értelmezhetők az értelmileg akadályozott tanulókra is. Alapcél az egyszerű logikai összefüggések felismerése, az ismeretek minél rugalmasabb, eltérő kontextusokban való hatékony előhívása és alkalmazása.

Autizmus spektrumzavar

Cél az értelmi sérülés fokának megfelelő matematikai képességek kialakítása. Fokozott segítséget igényel az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben.

A kommunikációs kompetencia (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Enyhe értelmi fogyatékos

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában a közlés és befogadás szóbeli ágát javasolt a középpontba állítani. Az anyanyelv elsajátítása során az a folyamat, amelyben az ember nyelvi fogalmazza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Az anyanyelv tanításában csak az a fejlesztő tevékenység hozhatja meg a kívánt eredményt, amely a beszédnek mint összetett folyamatnak a fejlesztésére irányul.

Az idegen nyelvi kommunikáció egyénileg differenciált tananyagstruktúrát igényel. A hallási észlelés, a figyelem, az emlékezet fokozott fejlesztése mellett a célokat a tanulók szükségletei határozzák meg, nagy hangsúlyt fektetünk a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a játékos helyzetekben történő megvalósításra, a helyzetgyakorlatokra.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

A kommunikációs kompetenciák fejlesztése, nélkülözhetetlen az információ befogadásához, az elemi gondolkodási műveletek hatékony működéséhez. Elsődleges a kommunikációs szándék felkeltése/fenntartása, a kommunikációs csatornák hatékony alkalmazása mind a megértés és információszerzés, mind az önkifejezés tekintetében. Mivel a társas helyzetek, kapcsolatok alapja, a szociális készségek fejlesztése szempontjából is kiemelten fejlesztendő terület. A más nyelvekkel való ismerkedés opcionális, sok értelmileg akadályozott tanuló esetében nem megvalósítható.

Autizmus spektrumzavar

A fejlesztés fő célterülete a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavar, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Minden autisztikus gyermeknél – függetlenül verbális képességeik színvonalától – elsődleges cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. A cél eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására.

Személyes és társas kapcsolati kompetencia

Enyhe értelmi fogyatékos

Legfontosabb célunk, hogy támogassuk a társas kapcsolatok kialakítását és fenntartását. Ehhez nélkülözhetetlen a pozitív énkép, valamint, hogy a tanulók el tudjanak igazodni az emberi kapcsolatokban. Képességeikhez mérten felkészítjük őket a változó társadalmi-gazdasági helyzet adta kihívásokra (változó egyéni szerepkör, érdekérvényesítés, tulajdonviszonyok). A tanulóknak ismeretekkel kell rendelkezniük a célszerű gazdálkodással, a pénzhasználattal, a fogyasztással és a rövidebb-hosszabb élethelyzetek megtervezésével kapcsolatosan. Felkészítjük őket a közügyekben való aktív részételre. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái fejlesztése során biztosítjuk, hogy a tanulók sajátélményű tevékenységekkel gyakorolhassák a tartalmakat. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést, a felelős társadalmi részvételt.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

Az értelmileg akadályozott ember valószínű, hogy egész életében közösségi ellátásban részesül, ezért ennek a kompetenciának a fejlesztése kiemelkedő feladat. A saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok ismerete, a viselkedésszabályozás alapjai, az együttműködési készség (ki)alakítása, a társas kapcsolatok szabályrendszerének megismerése a fejlesztés alapját képezik. A gyógypedagógus tevékenysége során kialakítja a helyes önellátási-önkiszolgálási szokásokat (beleértve a napirend, az egészséges életmód), a tanuló önmaga és környezete iránti igényességét. Kisebbségi korban a szokások kialakítása kerül előtérbe a tanulóknál, majd fokozatosan elsajátítják az önálló felelősségvállalást. Ehhez tisztában kell lenni a lehetőségek és lehetséges következmények közötti összefüggésekkel, tudni kell, hogy mit jelent vállalni a következmé-

nyeket és be kell látni, hogy mikor van szükség segítségre a lehetséges következmények feltárásában (támogatott döntéshozatalra való felkészítés). Ezek konkrét eseményekhez, élethelyzetekhez kötötten realizálódhatnak. Biztosítani kell, a tanuló érdeklődéséhez, igényeihez mért megfelelő nemi és szexuális nevelést. Célunk a harmonikus, reális önértékeléssel, pozitív énképpel rendelkező személyiség kibontakoztatása.

Autizmus spektrumzavar

E kompetenciák tanítása az autizmusspecifikus fejlesztés kulcsterülete. Ahhoz, hogy a tanuló reális önértékelése és pozitív énképe kialakuljon, olyan oktatási környezetre van szüksége, ami motiválja, amiben sikereket ér el. Hangsúlyos szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk. Fontos feladat az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a szorongás megelőzése, oldása. Az egyéni fejlesztési terv alapvető elemei: a helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása. Nélkülözhetetlen a saját testtel, szexualitással, nemiséggel és emberi kapcsolatokkal összefüggő ismeretek, viselkedési normák direkt tanítása. Előtérbe kerül az önismeret és a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak direkt tanítása, ismerete, betartása. Az autista tanulók számára nem könnyű a történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak megtanulása. A szociális és állampolgári kompetencia körébe tartozó ismeretek, képességek és attitűdök teljes körű elsajátítása mélyebb szociális megértést feltételez. Mivel az autizmus spektrumzavarok fontos jellemzője a szociális megértés sérülése, az érintett tanulók esetében elsősorban a tények, ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása az elsődleges.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetencia

Enyhe értelmi fogyatékos

Nemcsak értelmi tényezőktől függ az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás, a kíváncsiság és az alkotókedv, hanem fontos szerepe van az ösztönzésnek és az emócióknak is. Hangsúlyos a sok érzékszervi, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés, a nyitottság, az értékítélet kialakítása.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

Az értelmileg akadályozott tanulóknál óriási szerepe van az emocionális megközelítésnek. A kreativitás, az alkotótevékenység sok tanuló számára az önkifejezés alapvető eszköze. Ennek elemei épülnek be a felnőttkori foglalkozásterápiás tevékenységekbe is. A kreatív alkotás a szabadidő hasznos eltöltésének egyik lehetséges módja. Ezen a területen kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanulók külön figyelmet érdemelnek.

Autizmus spektrumzavar

Az egyéni képességek jelentősen befolyásolják az ismeret, készség és attitűd elsajátítását. A művészetek sokoldalúan támogatják az autizmus-specifikus egyéni fejlesztést. A művészeti alkotó tevékenységek a szabadidő hasznos eltöltését szolgálják. Az autizmus spektrumzavarral élő tanulók között előfordulhatnak kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészi tehetséggel megáldott gyermekek.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetencia

Enyhe értelmi fogyatékos

A munkavégzésre való szocializálás, a munkavállalói magatartás kialakítása, a tanulók élettervezésének elősegítése, az önálló életvezetés megalapozása a társadalmi beilleszkedés fontos eleme, ennek elsajátíttatása a kiemelt célunk.

Középsúlyos értelmi fogyatékos

Kiemelten fontos területnek tartjuk a pályaorientációt, a tanuló képességeinek megfelelő mértékben különféle területeken próbálhatja ki lehetőségeit, megismerve erősségeit a munkafegyelem, kitartás, munkavállalói viselkedés normáit, munkajogokat.

Autizmus spektrumzavar

Fontosnak tartjuk, a felnőttkori munkavállalásra való felkészítést, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása mellett, ehhez sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség.

Fejlesztő nevelés-oktatásra vonatkozó általános célok

A Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási és nevelési célok, kompetenciaterületek a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetők, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a *szükséges képességek és készségek* megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg.

Testi és lelki egészségre nevelés

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának központi feladata az alapszükségletek kielégítése, a jó testi és lelki közérzet megteremtése.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

- Az énkép, az önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése
- Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire

Médiatudatosságra nevelés

Az információs és kommunikációs technikák alkalmazásával cél a beszédet kiegészítő vagy azt helyettesítő (úgynevezett alternatív és augmentatív) kommunikáció elősegítése, ill. a mindennapos helyzetekben való eligazodás, a személyi függetlenség és az egyénileg elérhető legmagasabb szintű önállóság biztosítása.

A tanulás tanítása

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelése-oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tanuló és a gyógypedagógus közös tanulási folyamaton megy keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók a világot mindenekelőtt testi tapasztalataikon keresztül ismerik meg. Ezért fejlesztésükben kitüntetett helyet foglal el a kommunikáció, a szociális interakció, a másik ember megértésének és önmaguk kifejezésének kölcsönösen egymásra épülő fejlesztése. Ennek során számos tanuló számára lehetségessé válhat, hogy a kultúra alapvető fontosságú értékeit, annak számukra közelségbe hozható részeit megismerjék és megért-

sék. A képzőművészeti alkotásokról, zeneművekről, irodalmi művekről szereshető tapasztalatok a fejlesztő nevelés-oktatás részét képezik. Fontos, hogy a tanulók környezete biztosítsa számukra az alapvető emberi jogokat, és mindenki törekedjen ezek betartására, megtapasztaltatására.

A NAT-ban megfogalmazott kulcskompetenciák értelmezése a súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknál

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelése-oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tanuló és a gyógypedagógus közös tanulási folyamaton megy keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják. Erre alapozva – ezzel párhuzamosan – válik lehetségessé a tanulás és tanítás olyan megközelítése is, amelynek célja az egyes képességek, funkciók fejlődésének elősegítése és adott tevékenységek megtanítása.

Az alapkompentenciák közül a mozgás- és kommunikációs kompetenciák kiemelt jelentőségűek.

Kommunikáció – a másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése. Ezért a fejlesztés elsődleges célja a tanulók és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba léphetnek más emberekkel, és hatást gyakorolhatnak környezetükre.

Mozgásnevelés – A testséma kialakítása, a mozgás örömeinek átélése és az önálló cselekvés ösztönzése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók többsége – túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyai) károsodás domináns jelenlétéből fakadóan – súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszervrendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása.

Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele – A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók dologi világhoz való viszonya a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén sok esetben szinte csak a táplálékfelvétellel, a testápolással és az öltöztetéssel kapcsolatos passzív élményekben merül ki. Kezdetben ez jelenti a világot, melyben otthon érzik magukat, amelyet észlelni képesek és uralni tudnak. Az ebből eredő kényszerű befelé figyelésük megakadályozza őket abban, hogy felfedezzék a világot. Ezért a fejlesztés feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóságmegismerés tágitása a magasabb rendű kognitív folyamatok bekapcsolásával.

Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységekre nevelés – Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése

A súlyos és halmozottan sérült tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő nevelés-oktatás nélkülözhetetlen részét képezik. A zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás, létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Célunk, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon adni valamit a világnak.

Érzelmi és szociális nevelés – Az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása

A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető – a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló – feladatai közé tartozik. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében.

Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberiség-kielégítés kultúrájának megismerése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megvalósításának elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír,

és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek – különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak – fejlődéséhez. Az önkiszolgálás és az egészséges életmódra nevelés magában foglalja az alapvető biológiai szükségletek kielégítésének – a kommunikáció fejlődése szempontjából elemi jelentőséggel bíró – kezdeti lépéseit, a mindennapos tevékenységek tanítását és gyakorlását, valamint az emberi szükségletek életkoronként változó jellegének elismerését és megélésének segítését, illetve azok kulturális vonatkozásainak elsajátítását.

Az önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés célja az önellátás szintjének emelése, a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása, valamint az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása. E területek a megtanult készségek kitüntetett gyakorlóterepei, a rögzülés és általánosítás eszközei, valamint a természetes kommunikációs helyzetek legjobb modellhelyezetei.

Az önkiszolgálásra és egészséges életmódra nevelés célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a testi higiénia biztosításához, az öltöztetés-vetkőztetés, az étkezés segítéséhez a fejlesztő gondozásnak nevezett gyógypedagógiai tevékenység elvei, feladatai és eljárásai alkalmazhatók. A fejlesztő gondozás megtervezése a gyógypedagógus és a szakmai team kompetenciája, míg gyakorlati megvalósításában a személyi és/vagy (gyógy)pedagógust segítő munkatársak is közreműködnek.

1.1.4.2. Az Aranyhíd EGYMI sajátos, az intézményre megfogalmazott céljai

Pedagógiai munka szervezése terén

- A gyógypedagógiai intézményben szegregáltan nevelt és oktatott gyermekek és tanulók teljes körű ellátásának, óvodai, általános iskolai, szakiskolai és készségfejlesztő iskolai ellátásának megszervezése
- A súlyosan halmozottan sérült tanköteles korú tanulók számára fejlesztő nevelés-oktatás biztosítása otthoni ellátás keretében, ill. az intézményen belül létrehozott csoportban (a csoport befogadóképességétől függő létszámban)
- Az értelmi sérüléshez társuló egyéb fogyatékoságok egyénre szabott, szakszerű fejlesztésének megszervezése
- A tankerületben működő többségi iskolák sajátos nevelési igényű tanulóinak gyógypedagógiai megsegítésének biztosítása rehabilitációs órákon
- A nevelés-oktatás során élménygazdag óvó-védő környezet biztosítása

- Fokozottabb egyéni bánásmód alkalmazása
- A hiányosan működő képességek korrekciója valamennyi területen és osztályfokon.
- Speciális terápiás eszközök, eljárások alkalmazása a tartós tanulási, vagy értelmi akadályozottságot mutató tanulók fejlesztésében.
- Sikerélményekhez való juttatás, pozitív megerősítés
- A jól működő képességek tudatos fejlesztése, értékeik, adottságaik megismerése

A sérült gyermekek, tanulók társadalmi szocializációjának területén

- A tanulók szociális képességeinek, viselkedésének, magatartásának formálása a mind kevesebb konfliktussal járó társadalmi beilleszkedés érdekében
- Szabályok felismerése, értelmezése, betartása, a társadalmi viselkedési formák ismerete
- Az általános emberi értékek, a társadalmi normák elsajátítása
- Ön- és környezetellátó és védő technikák alkalmazása a környezettel való harmonikus együttműködés, a komfortérzet megteremtése céljából
- A családokkal, a szülőkkel való harmonikus együttműködés, kapcsolattartás
- Verbális és nonverbális kommunikációs készség olyan szintjének biztosítása, amellyel nevelteink alkalmassá válnak a mindennapi életben való eligazodásra
- Az iskola nyitása a székhelyen működő általános iskolák felé
- Az általános iskolában az alapvető kultúrtechnikák olyan szintre történő fejlesztése, mely alkalmassá teszi a tanulót a középfokú oktatásba történő bekapcsolódásra
- A szakiskolai képzésben a tanulók reális önértékelésen alapuló szakmaválasztásának segítése

Önálló életvitelre nevelés területén:

- A tanulók felkészítése a közösségi életben előforduló általános gyakorlati ismeretekre, amelyek birtokában eredményesen szervezhetik mindennapi életüket.
- Készségek és képességek elsajátíttatása, melyek alapul szolgálnak a pályakezdéshez, a szakmai képzéshez, a társadalmi beilleszkedéshez, a környezettel való harmonikus együttéléshez.
- A fiatalok felkészítése a munkaerő piacon való megjelenésre, mely előfeltétele, hogy megismerje és elfogadja önmagát, és legyen tisztában saját képességeivel, valós lehetőségeivel.

- Az értelmileg akadályozott és autista fiatalok felkészítése arra, hogy védő-óvó környezetben tartalmas életet éljenek.
- A fiatalok felkészítése - a közelvárásnak eleget tevő - család működtetésére.

Munkára nevelés terén:

- Olyan ismeretek, készségek, képességek elsajátíttatása, amely életük szervezésében, a munkavégzésben, annak szinten tartásában, megóvásában nélkülözhetetlenek.
- Gyakorlati ismeretekkel, fizikai munkával létrehozott érték- és hasznosságtudat kialakítása.
- Balesetmentes eszköz- és szerszámhasználat, takarékos anyaghasználat megtanítása.
- A kezdeményezőkézség, kreativitás kibontakoztatásának elősegítése
- Érdeklődés, természetes vonzódás felkeltése az ember környezetében megjelenő gyakorlati feladatok megoldása terén.
- A munkában való helytálláshoz szükséges személyiségvonások kialakítása, hogy képessé váljanak az elvárt munkahelyi magatartásnormák folyamatos produkálására
- A szakiskolában a tanulók a szakalapismeretek, a munkaköri szakismertek és a szakmai gyakorlatok elsajátíttatásával képessé váljanak a szakmai vizsga letételére, és a tanult szakma munkaterületén munkavégzésre
- Szakiskolánk célja, hogy a középfokú nevelés-oktatás ideje alatt megalapozza azokat az elméleti és gyakorlati ismereteket, melyeket tovább mélyít, és speciális szakismeretekkel bővít a szakképzési évfolyamok során annak érdekében, hogy fiataljaink a társadalom rendezett életvitelű, hasznos munkatevékenységet folytató, értékes tagjává váljanak.
- Célunk a gyakorló munkahelyet biztosító üzemmel és a gyakorlati képzést nyújtó iskolákkal, tanműhelyekkel, oktatókkal történő kölcsönös segítségen alapuló szakmai együttműködés kialakítása, fenntartása
- Készségfejlesztő iskolánk fontos célja, hogy a fiatalok képességeikhez illeszkedően olyan ismeretek birtokába jussanak, melyek elérhetővé teszik számukra gazdag szabadidős tevékenységek folytatására
- A készségfejlesztő iskolai képzés során nyújtott ismeretek átadása oly módon, hogy azok által alkalmassá váljon a fiatal rehabilitációs munkavégzésre képességeitől függően védőmunkahelyen, vagy integrált formában

- A mindennapi életben és munkahelyi közösségekben hasznosítható általános és szakmai ismeretek nyújtása mellett, olyan normakövető magatartási-viselkedési formák kialakítása, melyek birtokában a tanuló képessé válik az adott közösség értékteremtő tagjává válni

1.1.5. Sikerkritériumok a kitűzött célok alapján

Iskolánkat akkor tartjuk sikeresnek, ha a 8. évfolyam után tanulóink a szakiskola 9. szakmai képzésre előkészítő évfolyamán folytatják tanulmányaikat. Ezt követően pedig többségük képes lesz a szakiskolai, illetve készségfejlesztő iskolai képzésformákba bekapcsolódni. A gyengébb képességűek, pedig alkalmassá válnának önálló munkavégzésre - egy részük védő-óvó munkahelyen.

Akkor lehetünk elégedettek, ha mind a középfokon történő tanulásban, mind a munkába lépést követően tanítványaink döntő többsége megállja a helyét.

Nevelőmunkánk hatékonyságát tükrözi, ha tanulóinkat olyan szociális képességekhez juttatjuk, viselkedésüket, magatartásukat úgy formáljuk, hogy az iskolán kívül konfliktusmentesen tudják magukat elfogadtatni más, normál közösségekkel.

Munkánk eredményességét is tükrözi, hogy iskolánk gyermekbarát légkörének köszönhetően tanulóink szívesen, örömmel jönnek iskolába.

Siker számunkra, ha a szülők döntő többségét mozgósítani tudjuk céljaink eléréséhez.

Fő értékeink végigvezetésével kívánjuk elérni végcélunkat, az ép funkciók fejlesztésével, a sérült funkciók korrigálásával az önmagukhoz, fejleszthetőségükhöz mért legmagasabb szint elérését, mellyel biztosítjuk az életben való boldogulást, a társadalmi munkamegosztásba való beilleszkedést.

1.2. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai feladatai, eszközei, eljárásai

Gyógypedagógiai intézményünk célja és egyben feladata a gyógypedagógiai ellátás keretében biztosítani a tanulásban akadályozott, az értelmileg akadályozott, a súlyosan, halmozottan sérült, és autista tanulók, és más sajátos nevelési szükségletéből adódó iskolai nevelés-oktatását fejlesztését, az egyéni szükségletekhez igazodó terápiák alkalmazását.

1.2.1. A pedagógiai munka általános feladatai

A gyógypedagógiai intézménybe járó tanulók esetében is a Nat által meghatározott meghatározott egységes fejlesztési feladatok jelentik a pedagógiai munka alapját. A nevelési-oktatási folyamatnak a tanulók lehetőségeihez, korlátaikhoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek szerint kell megszervezni:

- igény szerint sajátos, a fogyatékossággal összeegyeztethető tartalmakat, követelményeket kell kialakítani és teljesíteni;
- szükség esetén a tanuló számára legmegfelelőbb alternatív kommunikációs módszerek és eszközök, alkalmazásának beépítése a nevelés, oktatás folyamatába;
- a feladatok megvalósításához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
- a tanulók egyéni képességeihez mért, személyre szabott, önmagukhoz viszonyított fejlődésének értékelése történik.

Kiemelt feladat a kulcskompetenciák fejlesztése, melyek különös hangsúlyt kapnak az önálló életvezetés, a munka világába való beilleszkedés terén.

A sajátos nevelési igényű tanulóknál fő tünet a kognitív képességek fejlődésének általános zavara, vagy egyes elemeinek hiánya. Érzékelési, észlelési folyamataik spontán módon nem fejlődnek kielégítően. A tanulásban- illetve értelmileg akadályozott gyermekek megismerési funkciói és mentális képességeik tehát sérültségükből következően eltérnek az épekétől. Ezért a nevelés-oktatás minden szintjén és kompetenciaterületén az egyéni fejlődés sajátosságaihoz igazodó tanulási folyamatok megtervezésére, irányítására és megszervezésére van szükség. Fontos, hogy a tanulók életkoruknak, értelmi-érzelmi fejlettségi szintjüknek, egészségi állapotuknak megfelelő - az egyéni eltéréseket figyelembevevő pedagógiai módszerek segítségével - különféle kontextusokban alkalmazható ismeretek birtokába jussanak.

A különféle kompetencia-területek erősítése során a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés, felfedeztető tanítás-tanulás, megértésen és tevékenységen alapuló fejlesztés történik. Mivel a kulcskompetenciák transzferálilisek, ezért a sajátos nevelési igényű tanulók számára olyan hasznos tudás nyújtására törekszünk, melyek problémamegoldó képességeket erősítenek az élet különféle magánéleti, munkahelyi és társadalmi szituációiban.

Fejlesztési területek – nevelési célok (a Nat alapján)

- erkölcsi nevelés
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés
- állampolgárságra, demokráciára nevelés
- önismeret és a társas kultúra
- családi életre nevelést
- testi és lelki egészségre nevelés
- felelősségvállalás másokért
- fenntarthatóságot, környezettudatosságot
- pályorientáció területén
- gazdasági és pénzügyi nevelés
- médiatudatosságra nevelés
- tanulás tanítása

1.2.2. A tanulásban akadályozottak általános iskolájának feladatai**1.2.2.1. Alsó tagozat (1-4. évfolyam)**

E szakaszban a pszichés funkciók fejlesztésén van a hangsúly. Az eltérések differenciált foglalkoztatást, különböző terápiák alkalmazását teszik szükségessé. Jelentős szerepe van az érzéki tapasztalatoknak, a cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan megválasztott tevékenységnek.

- Az óvoda és iskola közötti zökkenőmentes átmenet biztosítása
- Év eleji tájékozódás a tanuló képességeiről, személyiség jegyeiről
- Az életkori sajátosságokat figyelembe vevő pedagógiai módszerek, eljárások alkalmazása
- Az átmenethez igazodó rugalmas tanóraszervezés
- Az alapvető kultúrtechnikák elsajátítása
- Gazdag élményanyag biztosítása az ismeretszerzéshez, személyiségfejlesztéshez (játék, mese)
- Az indulási hátrányok kiegyenlítése, az alapvető képességdeficitok mielőbbi kompenzációja, megelőzve a sikertelenségeket, kudarcokat
- Szabályokhoz, normákhoz, szokásokhoz igazodó viselkedés kialakítása
- Az alapvető kultúrtechnikák eszközszintű használatának elsajátítása
- Az önálló tanulási képesség alapozása.

- Változatos, sokoldalú gyakorló anyag biztosítása, a képességek, készségek több oldalról történő fejlesztéséhez
- A saját fejlődési ütem és fejlesztési korlát elfogadása, önismeret alapozása
- A sikerélmény, a munka örömeinek biztosításával nevelje a tanulókat aktivitásra, önállóságra, önellenőrzésre
- Az iskolai élet szokásrendjének pontos elsajátítása
- Feladat- és szabálytudat erősítése
- Pozitív érzelmi viszony kialakítása a természethez, emberi alkotásokhoz, ízlésfejlesztő környezet megteremtése
- Az egészséges életmód szabályainak megismerése, gyakorlása
- Közös élményekre, tevékenységekre épülő feladatokkal a közösségi tudat, társas kapcsolatok elmélyítése

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátás feladatai alsó tagozaton

A habilitáció, rehabilitáció alapvető funkciója az eltérő képességekkel rendelkező tanulók fejlődési és tanulási esélyegyenlőségének megteremtése, az egyéni fejlesztés lehetőségének biztosításával. Pedagógiai célja alsó tagozaton a megismerő képesség, az emlékezet, a figyelem fejlesztése az észlelés – képalkotás folyamatain keresztül, a cselekvésszabályozás belső feltételeinek folyamatos kialakítása, fejlesztése, a beszéd formai és tartalmi oldalának erősítése.

Gondolkodási képességek fejlesztése

A kisiskolások gondolkodására a konkrétság, a képszerűség jellemző. Úgy oldják meg a feladatokat, mintha cselekednének, gyakran kísérik a tevékenységet beszéddel. A fogalmak kialakulása hosszú időt vesz igénybe, kialakulásukat a konstruktív képességeket igénylő feladatok gyorsítják. Már ebben a korban megtalálhatók a gondolkodási műveletek, de még konkrét tárgyi síkon, fokozatosan haladva az elvont tartalmi irányba. Figyelmük, emlékezetük emocionális telítettségű.

A gondolkodás fejlesztésének célja, hogy a tanulók képessé váljanak új ismeretek szerzésére, azok alkalmazására, összefüggések felfedezésére, problémák megoldására.

A gondolkodási képességnek alapvető szerepe van a fogalmak kialakításában, az ismeretek rendezésében, az új ismeretek általánosításában, az új és meglévő ismeretek közötti kapcsolat létrehozásában.

Az értelmi fejlődést, az ismeretelsajátítást a következő gondolkodási műveletek fejlesztésével biztosíthatjuk: összehasonlítás, csoportosítás, kiegészítés, elvonatkoztatás, analízis-szintézis, konkretizálás, általánosítás, analógia.

Fontos, hogy a gondolkodási műveleteket a tanuló verbalizálása kísérje, mert a gondolatmenet lépésekre bontásával fejlődik szókinccse, és lehetősége nyílik az algoritmus fejlesztésére. A verbális szint megerősítése, gyakorlása feladatokon, műveleteken, feladat- és műveletrendszerben az általános, a különös, a fölé-, mellérendeltség, egyidejűség, a szempontváltás, a megfelelő gyűjtőfogalomba való besorolás stb.

Az értelmi képességek fejlesztésével párhuzamosan történik az érzékelés, figyelem, emlékezet fejlesztése.

A pontos érzékelés kialakítása: tárgyak, személyek, cselekvések, jelenségek felismerése, megnevezése, felsorolása:

- *Összehasonlítás:* tárgyak, tárgyképek tulajdonság szerinti összehasonlítása (szín, alak, forma, nagyság, mozgás, mennyiség) a feltárt lényeges tulajdonság alapján hasonló és megkülönböztető jegyek több szempontú viszonyítása stb.;
- *Differenciálás:* tárgyak, személyek, jelenségek, mennyiségek csoportosítása a jellemzők alapján, a jellemző jegyek említésével, megkülönböztetés a minőség és mennyiség alapján, rendezés pl.: nagyság, szín, színárnyalat, mozgás szerint.

A figyelemzavarral küzdő gyermek képtelen összpontosítani. A szándékos figyelmet növeli az érdeklődés, a feladattudat. Az iskolai tananyag elsajátítása függ a figyelem terjedelmétől, tartósságától, külső-belső tényezőktől. A figyelem fejlesztése a következő módon történhet: egyszerű, majd bonyolultabb utasítások végrehajtása, meghatározott cselekvés elvégzése, gyors

reagálás az utasításokra, többféle mozgás vagy cselekvés végrehajtása egymás után, összpontosítás a feladatra, céltudatos feladatvégzés, próbálgatás, önellenőrzés.

A legtöbb odafigyelést az emlékezet fejlesztésre kell fordítani, hiszen tanulóink nagy részénél nehezített az érzékletek, információk reprodukciója, az azokat létrehozó ingerek nélkül. Az emlékezet tulajdonképpen személyek, tárgyak, szimbólumok megjegyzése, cselekedetekre, cselekvésre, történésre visszaemlékezés, tárgyakhoz, személyekhez kapcsolódó tevékenység felidézése stb. Az emlékezés segítségével a már meglévő és újonnan szerzett ismeretek összekapcsolhatók.

Kommunikációs képességek fejlesztésének feladatai

Alakilag ép beszéd kialakítása. A fonémahallás fejlesztése, hangok megkülönböztetése, időtartam, zöngésség, artikulációs mozgások szerint. Kapcsolási technika (hangösszevonás) kialakítása, hanganalízis. A beszéd technikai részének fejlesztése: a helyes légzés, tagolás, szünettartás, hangerő, ritmus kialakításával, megfelelő nyelvminták nyújtásával (mondókák, kiolvasók stb.) A szókincs fejlesztése szógyűjtéssel, szómagyarázattal, szinonimák keresésével, gyermeklexikonok használatával. A szókincs aktivizálása az új szavak szöveggörnyezetbe helyezésével. Az összefüggő beszéd fejlesztése mondataalkotásokkal, beszédgyakorlatokkal, rövid szövegek önálló vagy segítséggel történő elmondása (képek, kérdések, stb. segítségével). A szövegértés fejlesztése, az önálló ismeretszerzési, tanulási képesség megalapozását segíti. Fejlettsége a biztos olvasástechnikától; a szókincs, valamint az emlékezet fejlettségétől függ. Az olvasásban és írásban előforduló hibák, nehézségek, lemaradások a megfelelő képességek fejlesztésével javíthatók (pl.: az orientációs gyakorlatok a sorváltás, sortartás, az olvasási iránytartást segítik). Az írásmozgás fejlesztése finommotoros és vizuomotoros koordinációs gyakorlást igényel (rossz ceruzafogás, fejletlen írómozgás, torz betűalakítás, stb.). A helyesírás fejlesztése a nyelvtani fogalmak, szabályok előkészítése, kialakítása, alkalmazása tudatosan tervezett, változatos gyakorlóanyag segítségével, a látó-halló megfigyelőképességre támaszkodva történik.

Tanulási képességek fejlesztésének feladatai

A tanulás ismeretek, készségek, jártasságok, meghatározott viselkedési formák elsajátítása, alkalmazása. Az iskolakezdés éveiben a tanuláshoz szükséges képességek, a szándékos „belátáson” alapuló tanulás alapozása történik, vonzó tanítási tartalommal és feladatokkal. Élménycentrikus tanítással a tanulás iránti érdeklődés felkeltése. A képességeknek megfelelő tananyag kiválasztása, sikeres feladatmegoldások biztosítása. Külső motiváció (dicséret, jutalom). Folyamatos pozitív megerősítéssel, segítő szándékú értékeléssel, a kudarcok, nehézségek leküzdése; a tanuláshoz való pozitív hozzáállás (motiváció) erősítése. Az ismeretek megerősítése rendszeres és változatos ismétléssel, gyakorlással. A tantárgyi integrációban rejlő lehetőségek kiaknázása. Az önálló tanulás módszereinek, technikáinak bemutatása, gyakorlása. Az önellenőrzés, pontosság, nehézségek leküzdésének fejlesztése önálló feladat megoldásokkal. „Ideális” légkör biztosítása a nyugodt tanuláshoz. Az alsó tagozatban megalapozott tanulói technikák, módszerek a felső tagozatos tantárgyak eredményes tanulásában teljeseznek ki.

A motoros képességek fejlesztésének feladatai

A motoros képességek fejlesztésének célja a testvázlat (a saját testen való tájékozódás) kiépítése, a jobb-bal fogalmának, a téri irányoknak és relációknak a kialakítása. Természetes és fejlesztő mozgásokkal az alapvető testi képességek (ügyesség, erő, akarat, a szervezet ellenálló képessége) és a mozgáskoordináció fejlődését segíthetjük. A vizuomotoros koordináció, a finommozgások összerendezettsége az írás tanulás alapfeltétele. Finommozgás fejlesztése, vizuomotoros koordináció kialakítása; nagymozgások lendületes végzése, egyensúlygyakorlatok, ügyességi gyakorlatok, stb. Mozgás kivitelezés - tempó, erősség, ritmus szerint.

Tér - és időbeli tájékozódási képesség alakítása

Kisiskolás korban az idő átélése kevésbé érzékletes, ezért az időészlelés is fejletlen. A fogalmak nehezebben alakulnak ki, szorosan kapcsolódnak a periodikus tapasztalatokhoz (évszakok, nap-szakok, ünnepek). Az időészlelés fejlesztésében a gyakorlásnak van nagy szerepe. A fejlődés hatására a gyermekek az időt nemcsak érzékelik, hanem lassan fogalmat is alkotnak róla. Megismerkednek az időmérés eszközeivel, megtanulják az időbeosztást (napirend), az idő megbecsülését (az idő érték!). Időbeli tájékozódás: történésekre, cselekvésekre visszaemlékezni – időpont (Mikor?), időköz (Mettől – meddig?), az idő ritmusa, a természet ritmusa, ritmikusan ismétlődő állapotok megfigyelése stb.

Ebben a korban alakulnak ki, szilárdulnak meg a téri dimenziók. A téri tájékozódás kialakulása és biztonsága attól is függ, hogy a saját testén hogyan tájékozódik, hogyan tudja megnevezni testrészeit, azok elhelyezkedését (testséma). Amikor térfelfogása elválik saját testétől, ezzel a tér objektívizálódik, képessé válik a térirányok (fent, lent, jobb, bal, előtte, mögötte) megkülönböztetésére, a tárgyakra vonatkoztatva. A tér képzetének, fogalmának fejlődését jelzi a háromdimenziós ábrázolásmód megjelenése is.

Szociális képességek fejlesztésének feladatai

Pontos diagnózis kialakítása a viselkedés elemzése nyomán. Megfelelő kötődések, viszonyulások kialakítása, szabályok felismerése, értelmezése, betartása, a társas viselkedés formáinak ismerete, gyakorlása, önfegyelem kialakítása. A kulturális hátrányokból eredő viselkedési formák megváltoztatása. A pedagógus által közvetített minta által történő nevelés.

1.2.2.2. Felső tagozat (5-8. évfolyam)

Tovább folyik a megismerési módszerek fejlesztése, mely a képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre épül. Hangsúlyossá válik az önálló tanulási tevékenység. Előtérbe kerül a verbális szint, de differenciált módon jelen van a manipuláció és a képi szint is.

- Az önismeret erősítése, reális kép kialakítása önmagáról, lehetőségeiről, korlátairól.
- Az önképviselő megnyilatkozása, a reális véleménynyilvánítás elsajátítása.
- Az általános műveltség elemeinek gazdagítása, ismeretek szélesítése, strukturálódása, meg erősítése.
- Környezetének óvása és alakítása.
- Felkészítés a konfliktustűrő kapcsolatépítésre, szocializációra. A helyes napirend, életrend elveinek megismerése.
- Törekvés az önálló tanulás elsajátítására, a megismerés módszereinek, műveleteinek alkalmazására - egyénre szabott tanulási technikák bemutatása.
- A korosztály számára lehetőséget adó vármegyei és városi versenyekre, bemutatókra való felkészülés és részvétel
- Egészségmegőrző, környezetóvó magatartás kialakítása - baleset megelőzés követelményeinek ébrentartása.
- A jól működő képességek fokozott fejlesztése, a sérült képességek korrigálása, kompenzálása. Tanórán kívüli lehetőségek ajánlata.
- A személyiség érzelmi, akarati oldalának lehetőség szerinti stabilizálása.
- A cselekvőképesség, a tartós munkavégzés, az erőfeszítés és kitartás kedvező feltételeinek megteremtése - reális pályaaorientációs tevékenység.
- A kulturális, szociális hátrányok folyamatos leküzdése, visszavezetés a nem fogyatékos fiatalok korcsoportjába, a befogadás, az elfogadás erősítése a szülőkkel, a családdal közösen.
- Ismeretszerzés a továbbtanulási lehetőségekről, a pályaválasztásról.
- A helyi tantervben kapjon hangsúlyt a szűkebb környezet (megyénk-városunk) értékeinek, kultúrájának ismerete.
- Felkészülés- részvétel vármegyei és városi versenyekre, bemutatókra.
- A káros szenvedélyek elleni védekezési lehetőségek bemutatása, pozitív példák alkalmazása.
- Helyes példaadással a fizikai munka szépségének és hasznosságának észrevetése.

- Az önálló életvitel, a társadalmi beilleszkedés módjainak, lehetőségeinek megismerése, gyakorlása.
- Felkészítés a társadalmi szerepekre, a magánélet szerepeire.
- Helyes példaadással a fizikai munka szépségének és hasznosságának észrevetése, tevékenykedtetés során történő megtapasztalása.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátás feladatai felső tagozaton

A korrektív célú fejlesztés a megelőző évekre alapozva folytatódik. Célja az előző szakasz eredményeinek továbbfejlesztése, valamint a tanuló komplex személyiségfejlődésében mutatkozó hiányosságok korrigálása. Célja továbbá a tanulási motivációra és az új anyag elsajátítására történő beállítódás fejlesztése.

Gondolkodási képességek fejlesztése

A gondolkodási műveletek fejlesztése a különféle tantárgyakban, valamint a bennük megjelenő észlelési, megfigyelési, absztrakciós műveleti nehézségek leküzdését elősegítő gyakorlatok végzése. Az önellenőrzés képességének fejlesztése. A fejlesztésnek fokozottan kell szolgálni a harmonikus személyiség alakítását, az önfegyelmet, a tudatos magatartást, a céltudatos feladat- és munkavégzést.

Kommunikációs képességek fejlesztése

Az összefüggő beszéd megerősítése, javítása sokféle kommunikációs helyzetben. Valóságos nyelvi készségek kialakítása konkrét tanulási folyamatban. A nyelvi megnyilatkozások tartalmi-formai átalakítása. Gyakorlati információközlések szóban, írásban. Szövegértelmezés az olvasottak alapján. Szövegalkotás szóban és írásban. Grammatikai gyakorlatok, a helyesírási hibák elemzése, okfeltárás (hiányos szabályismeret, a gyakorlás, az automatizáltság hiánya, beszédhiba), az okokra irányuló fejlesztő feladatrendszer.

Tanulási képességek fejlesztése

Feladat a szándékos tanulás, az önálló, a meghatározott célra irányuló tanulás kialakítása, az önálló tanulási módszerek, technikák gyakorlása, az önellenőrzés formáinak elsajátítása. A koncentráció, a tanulás idején a zavaró ingerek kiszűrése, a kudarc, a nehézség leküzdése, újrakezdés, próbálgatás, ismétlés mind a tanulási képesség erősítését szolgálják.

A fejlesztésnek fokozottabban kell szolgálni a harmonikus személyiség alakítását, az önfegyelmet, a tudatos magatartást, a céltudatos feladat - és munkavégzést.

A *kognitív képességek fejlesztésében* a verbális szint megerősítése kerül előtérbe, a műveletek, feladatmegoldások menetének értelmezése, a szabályok alkalmazása analóg feladatokra, ok-okozati összefüggések keresése, a rendszerezési, a kommunikációs képesség megerősítése. Törekvés a kulturális, szociális hátrányok felszámolására, a kortárs csoportba történő visszavezetésre, beilleszkedésre.

Szociális képességek fejlesztése

A társadalmi beilleszkedés érdekében elsődleges feladat a társas kapcsolatok fejlesztése, a konfliktuskerülő és feloldó magatartás erősítése. Szociális érzékenység kialakítása szűkebb környezetével szemben. Önértékelés és jellemzés, a társak értékelése, annak helyes módja. Felkészítés a családi szerepekre, az önálló életvezetésre. A szabályok, normák elfogadása is hozzátartozik a korrektív célú fejlesztéshez. A feladatmegoldásokat kísérő érzelmi megnyilvánulások helyes kezelése.

1.2.3. Szakiskola

1.2.3.1. Előkészítő szakiskolai évfolyam (9.e)

A képzési szakasz fő feladata az előzetes tudások megerősítése és tovább építése, alkalmazása, az önálló életvezetési technikák tudatos gyakorlása, gyengébb vagy sérült funkciók korrigálása, a szakmatanuláshoz, munkába álláshoz szükséges motiváció megteremtése.

A tanulók eltérő képessége, egyéni fejleszthetősége határozza meg azokat a feladatokat, amelyek az önálló életvitel kialakításához, a munkaerőpiacra történő belépéshez elengedhetetlenül szükségesek.

Ennek lényeges eleme, hogy integrált természetismeret tantárgyat tartalmaz; a kompetenciák fejlesztésében megkülönböztetett figyelmet fordít a személyes, a szociális, a kommunikációs és az életvezetési kompetenciákra; és minden tananyagtartalmat a gyakorlati életben előforduló problémák, helyzetek megoldásához kapcsol.

Alapvető célok:

- Az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése.
- Kommunikációs kultúra fejlesztése, életszerepek begyakorlása, az ezekkel kapcsolatos be-szédviselkedési minták megtanítása.

- A tanulók képességeihez igazodó, számukra elérhető szakmák tartalmának, követelményeinek, a lehetőségeknek, alternatíváknak tevékenység és tapasztalás útján történő megismertetése.
- A lehetőségek, a valóság, a vágyak és a realitások bemutatása, illetve összehangolása, különösen a szakmaválasztásban.
- Alkalmassá tétel a másokkal való együttműködésre.
- E szakaszban az ismeretek további bővítése, a meglévők elmélyítése valamint az egyéni adottságok megismerésére, az önismeret fokozására, az önálló munkavégzésre, való felkészítésre kell a fejlesztésnek irányulnia.

1.2.3.2. Szakiskola szakképző évfolyamai (9-10. osztály)

- Ezeken az évfolyamokon a szakmai vizsgára történő felkészítés folyik. A szakképzési évfolyamokon is kiemelt szerepet kap a tanulók adottságaihoz igazodó készség- és képességfejlesztés, a komplex személyiségfejlesztés.
- Tovább folyik a fejletlen vagy sérült funkciók korrigálása, kompenzálása, az eszköztudás fejlesztése, a felzárkóztatás, a tanulási technikák elsajátítása, a szociális képességek fejlesztése, az önálló életvezetésre való felkészítés.
- Az életkezdésre való felkészülés, a munkába álláshoz szükséges munkavédelmi, baleset megelőzési, higiéniai ismeretek nyújtásával, alkalmazásával preventív szemléletű pontos munkavégzésre szoktatás.
- Kommunikációs képességek és viselkedéskultúra továbbfejlesztése a sikeres munkavállalás, társadalmi beilleszkedés érdekében.
- Az információk közötti tájékozódás, eligazodás elősegítése.
- A különböző társadalmi szerepek (családi, munkavállalói) ellátásához szükséges magatartási formák, stresszhelyzetek elviselésének begyakorlása.

A célok teljesítésének konkrét formái a helyi tantervben, a tantárgyak tanterveiben és értékelési egységeiben jelennek meg, évfolyamokra lebontott formában.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátás feladatai szakiskolában

A fentieken túl lényeges feladat az elméleti ismeretek gyakorlati megalapozása, folyamatos visszacsatolás és begyakorlás, továbbá a munkafolyamatok kisebb részekre tagolással történő elsajátításának segítése egyénre szabott tempóban és módszerekkel. Vizsgaorientált tananyag-

feldolgozással, vizsgatréning beiktatásával, vizsgahelyzetekben való megfelelés igényének felkeltésével segítsük hozzá tanulóinkat a szakmai vizsgán való sikeres szerepléshez.

1.2.4. Az értelmileg akadályozottak általános iskolájának feladatai

Az SNI Irányelvek alapján a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók fejlesztését átfogó területek

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott értékekre, az iskolai nevelés-oktatás közös értékeire épül. Alapelveiben, céljaiban illeszkedik a Nat-ban megjelenő kulcskompetenciákhoz, a kiemelt fejlesztési területekhez.

A nevelés, oktatás, fejlesztés tartalmi a Nat tanulási területeihez részben igazodva, de a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók sajátosságait figyelembe véve a következők:

Anyanyelv és kommunikáció, Társadalmi környezet, Életvitel és gyakorlati ismeretek, Természeti környezet, Művészetek, Informatika, Testi nevelés.

A fejlesztés középpontjában olyan képességek kialakítása áll, amelyek elősegítik, hogy

- a) a tanulók az iskoláskort követően önmagukat minél önállóbban el tudják látni;
- b) a tanulók környezetükben képesek legyenek minél önállóbban és minél szélesebb körben tájékozódni;
- c) fejlődjenek a tanulók szociális és kommunikációs képességei, megfelelően tudják azokat használni;
- d) a tanulók ismerjék meg közvetlen tárgyi és személyi környezetüket, és képesek legyenek benne tevékenykedni, valamint azt alakítani is;
- e) a tanulók ismerjék önmagukat, értékeiket és erősségeiket, valamint határaikat.

Értelmileg akadályozott tanulók iskolai fejlesztésének specifikumai

A nevelésnek elsősorban a kommunikációs és szocializációs képességet, a pszichés funkciók fejlesztését és a mozgásállapot javítását kell biztosítani.

A tanulásban, ismeretszerzésükben rövid idejű odafordulás, tevékenykedési kedv tapasztalható. A verbális tanulás minimális mértékben alakul ki. A szenzorikus és mozgásos közlések befogadására fogékonyabbak, ezért képi szemléletes rávezetéssel, cselekvésbe ágyazott ismeretszerzéssel eredményesebb fejlesztés érhető el.

A fejlesztésnél több időre és sok gyakorlásra van szükség a tanulási tempó, a bevésés nehezítettsége, a bizonytalan megőrzés, pontatlan felidézés miatt. Nevelésüket nehezítő tényező a szociális képességek területén jelentkező akadályozottságok (pl. kooperatív készségek hiánya, kritikátlanlanság, önfegyelem hiánya, kommunikációs zavarok stb.).

Külső tényezők járulékos következményei is gátolhatják a nevelés eredményességét: a környezetkárosító tényezők, a jó szándékú, de túlzottan féltő szülői magatartás, a diszharmonikus személyiségfejlődés következményeként fellépő magatartászavar. Ezekben az esetekben még nagyobb hangsúlyt kap az egyéni bánásmód.

Az általános célkitűzések teljesülésének kritériumai

- A verbális tanulás nehezen vagy kismértékben alakul ki, a szenzorikus és mozgásos közlések befogadására fogékonyabbak. Ezért csak képi szemléletes rávezetéssel, a cselekvésbe ágyazott ismeretszerzéssel lehet fejlesztésünk eredményes.
- A tanulási tempó, a bevésés jelentős változásai, a bizonytalan megőrzés, a pontatlan felidézés miatt a fejlesztésre több időt és gyakorlást kell biztosítani.
- A tanulási helyzetekhez, szokásokhoz és személyekhez való erős kötődésüket figyelembe véve csak konkrét gyakorlati helyzetben alkalmazhatjuk a tanultakat.
- Vezetésre, segítségre, erős irányításra szorulnak az ismeretszerzés-feldolgozás - alkalmazás során. Ezekre a folyamatokra a rövid idejű odafordulás, tevékenységi kedv a jellemző. A figyelemkoncentrációs zavar miatt a külső ingerek lecsökkentése kiemelt feladat.
- Támaszkodnunk kell a tanulók pozitív tulajdonságaira, felnőttekhez fűződő erős kötődésére, érzelemviláguk gazdagságára, hogy sikerrel csökkenthessük a szociális képességek területén jelentkező zavarokat.
- Támaszkodnunk kell azokra a képességekre, amelyek aktivizálása dinamikusabb fejlődést eredményezhet a készségtárgyaknál. Az itt jelentkező pozitív erőket fel kell használnunk az alapozó tárgyak tanításánál.
- Az értelmileg akadályozott tanulók optimális fejlesztését csak egész életre szóló védő-irányító, de az önálló személyiséget is kibontakoztató nevelés biztosítja, amely törekszik a képességeik maximumának elérésére.
- Nagy hangsúlyt kap az önmegvalósítást és a szociális beilleszkedést segítő készségek és képességek kibontakoztatása.

Nevelési-oktatási és képzési feladatok életkori szakaszokhoz rendelve

Az értelmileg akadályozott tanulók fejlesztése, nevelése az enyhe sérültekhez képest is nagymértékű eltérést mutat, így tartalmi szabályozása a fejlesztési területek meghatározásával történhet.

Nem az ismeretátadásra kell a fő hangsúlyt fektetni, hanem azoknak a képességeknek a kialakítására, fejlesztésére, amelyek közvetlen segítséget adnak az élet feladataihoz, egyben felkészítik a tanulókat arra, hogy képességeikhez, adottságukhoz mérten minél eredményesebb legyen a szociális beilleszkedésük, felkészítésük az elemi szintű munkavégzésre.

1.2.4.1. Alsó tagozat (1-4. évfolyam)

A pszichés funkciók és képességek, a nyelvi és kommunikációs képességek, a térbeli és időbeli tájékozódás alapjainak és az együttműködés alapkészségeinek kialakítása történik. Döntően a játékos fejlesztési formák ösztönözzék a fejlődést.

A kezdeti, elsősorban egyéni fejlesztési formákat fokozatosan felváltja a közösségi színterű, csoportos fejlesztés, figyelembe véve a jelentős fejlettségbeli különbségeket. A megismerés alapja a gyakorlati tapasztalatszerzés. Ebben a szakaszban egységes rendszerben mutatjuk be a közvetlen környezetet, mely megalapozza a későbbi önálló cselekvőképességet. Az önellátás elemeinek ösztönzése nagy hangsúlyt kap.

1.2.4.2. Felső tagozat (5-8. évfolyam)

A valóság megismeréséhez szükséges ismeretek és technikák elsajátítása történik. Az ismeretközlés a mindennapi életvezetéshez elengedhetetlen tudnivalókat közvetíti. Az alapvető kultúrtechnikai ismeretek segítik a munkaképesség megalapozását, a társadalomban való eligazodást. A közösségi fejlesztő tevékenység a szociális alkalmazkodó képesség megjelenését segíti, mely a szociális integrációhoz szükséges.

Az adaptációs időszakban az ismeretek koncentrikus bővítése a tágabb környezetben való eligazodást segíti. A gyakorlati jellegű tevékenységek, az életvezetést segítő technikák megismerése képezi a fejlesztés központi feladatát.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs ellátás feladatai értelmileg akadályozottak általános iskolájában

Az egyéni különbségek miatt az összevont csoportok összetétele rendkívül heterogén. Ezt a pedagógiai helyzetet csak a tanulók képességeihez igazodó fejlesztési programokkal, pedagógiai többlétszolgáltatásokkal lehet optimálisan megoldani (habilitációs, rehabilitációs foglalkozás, gyógytorna, logopédia stb.). Az értelmileg akadályozott tanulók rehabilitációs célú foglalkozásain a különböző károsodásból eredő, nagyfokú lemaradást kell csökkenteni és az egész személyiség fejlesztését kell megvalósítani.

A rehabilitáció kiemelten kezelt terület valamennyi fejlődési szakaszban:

- A szociális érés elősegítése, tapasztalatok gyűjtése élethelyzetekben, társas kapcsolatokban, problémahelyzetekben.
- A cselekvőképesség alakítása.
- A művészeti terápiák alkalmazásával a személyiség kiteljesítése, az önkifejezés, a funkcióöröm és a sikerélmény biztosítása.
- Az augmentatív kommunikációs technikák alkalmazása.
- Folyamatos logopédiai ellátás, a súlyos beszédhibák, a beszédállapot javítása.
- A mozgásállapot, a mozgáskészültség alakítása a gyógytorna, a konduktív pedagógia eszközeinek bekapcsolásával.
- A tanulási képesség területén mutatkozó nagyfokú egyéni eltérések csökkentése.

1.2.5. Készségfejlesztő Iskola

A gyakorlati jellegű tevékenységek, az életvezetést segítő technikák megerősítése és alkalmazása a fejlesztés központi feladata.

Mindezek a szociális és kommunikációs készségek fejlesztésével párhuzamosan elősegítik személyiségük önállóságát, illetve előkészítik a felelős döntés képességének kialakulását.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskolai képzésbe bekapcsolódhatnak az értelmi akadályozottsággal diagnosztizált tanulókon kívül, a képességeik alapján Szakmajegyzékben szereplő rész-szakképesítés elvégzésére nem képes, a tanulási akadályozottság alsó határeseti övezetébe tartozó tanulók is, akik a szakiskola 9. előkészítő évfolyamának követelményeit sikertelenül teljesítik. A közismereti tantárgyakat a fogyatékosság típusára és súlyosságára meghatározott kerettantervre épülő helyi tanterv alapján a tanulják.

1.2.5.1. Enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9-12. évfolyam

- Az előzetes tudások megerősítése és tovább építése, alkalmazása, az önálló életvezetési technikák tudatos gyakorlása.
- A pedagógus feladata biztosítani az enyhe értelmi fogyatékos, alapfokú iskolai tanulmányait befejezett tanulók általános tudásának elmélyítését, illetve szinten tartását, a közismereti órákon a szociális kompetenciák fejlesztését, a személyes jártasságnak, a problémákkal való megbirkózás képességének erősítését célzó tanulási környezetet, a tevékenységközpontú tanulásszervezést.
- A képzés feladata elmélyíteni, kiegészíteni az alapfokú iskolában megszerzett általános műveltséget, feltárni és segíteni az épen maradt részképességeket, támogatni az érdeklődés és tehetség alapján kialakuló tanulói tevékenységeket. A cél elsősorban a meglévő ismeretek megerősítése, a tudáselemek rendszerbe illesztése, alkalmazása. A szakképzés munkamódszerekkel, munkafogásokkal, önellenőrzéssel is megismerteti a fiatalokat. Az évfolyamok a felnőtt lét különböző területeire, az önállóságot igénylő környezeti berendezésre, az életvezetést segítő technikák alkalmazására, önismeretre, a partnerkapcsolatokra is felkészít.
- Felkészítjük a tanulókat az egész életen át tartó tanulásra, a munkaerőpiacon való eredményes részvételre, a sikeres munkaerőpiaci és társadalmi integrációra.
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók közismereti oktatásának a készségfejlesztő iskolai képzésben kiemelt célja támogatni a gyakorlati ismeretek elsajátítását, gyakorlási, kipróbálási lehetőséget adni a társadalmi beilleszkedés, az önálló életvezetési technikák, a társadalmi cselekvőképesség, a személyiségstruktúra megszilárdítására.
- Kiemelt feladat a személyiség komplex, harmonikus fejlődésének, az önismeret, az önbizalom és a megfelelő önértékelés megerősödésének támogatása, a kognitív funkciók, az érzékelés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás további fejlődésének segítése a helyes és kíváncsi társas kapcsolatok, viselkedési normák, szociális interakciók kialakítása, gyakorlása.

1.2.5.2. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9-12. évfolyamainak feladata a közismereti oktatás terén

- A készségfejlesztő iskola 9-10. közismereti évfolyamai az általános iskolai nevelés-oktatás koncepcionális folytatása. A nevelés-oktatás célja az általános iskolában elsajátított életkezdéshez, pályaválasztáshoz kapcsolódó ismeretek megerősítése, a gyengébb vagy sérült

funkciók fejlesztése, kompenzálása, a felnőtt életben elérhető munkatevékenységek iránti motiváció felkeltése, a gyakorlati tevékenységek elsajátításához szükséges kompetenciák, magatartásformák kialakítása, a gyakorlati képzés sikerének megalapozása a feladat.

- Fontos a tanulóval megismertetni a gyakorlati évfolyamok munkatevékenységeit, felkészíteni a gyakorlati ismeretek és tevékenységek elsajátításának megkezdésére.
- A képzés során a tanuló a pedagógus segítségével megismeri, fokozatosan magáévá teszi és elfogadja a reális, képességeit, érdeklődését, lehetőségeit figyelembe vevő, számára elérhető életperspektívát, kialakítja életcéljait.
- Megismeri és alkalmazza a segítségkérés és elfogadás aktuális helyzetéhez szükséges formáit, társas kapcsolataiban és kommunikációjában kialakul a megfelelő önbizalomra épülő bátorság, a helyes önértékelésen alapuló közösségi magatartás.
- Az eltérő tanulási képességek miatt szükséges az egyéni megsegítés és bánásmód alkalmazása, folyamatosan szem előtt tartva a gyakorlati felkészítés eredményességének megalapozását.
- Különösen nagy hangsúlyt kell helyezni a gyakorlati tevékenységekkel és a munkavállalással kapcsolatosan a kommunikáció fejlesztésére a beszéd értése és a beszédprodukció, illetve alternatív kommunikációs eszközök területén egyaránt.
- A tevékenységek elsajátításának érdekében fontos a nagymozgásos fejlesztés a megfelelő állóképesség kialakulásához, a finommotoros koordináció fejlesztése a sikeres munka- és feladatvégzéshez.
- A készségfejlesztő iskola olyan nyitott szellemiségű, befogadó intézmény, amelyben minden tanuló számára lehetővé válik a képességeinek megfelelő ismeretek elsajátítása, a munkatevékenységekben rejlő sikerélmény biztosítása, az eltérő adottságok elfogadása és a tanulói közösség ösztönző erejének, lendületének kiaknázása.
- Az egyéni sajátosságokhoz igazodóan a képességeknek és érdeklődésnek megfelelő gyakorlati tevékenységek kiválasztása, a minél teljesebb körű felkészítés az iskola utáni gyakorlati feladatok ellátására.
- A gyakorlati műhelyekben, helyszíneken elengedhetetlen praktikus készségek, figyelem, fegyelem, motiváció, pontosság, türelem kialakulásának támogatása.
- A képzés alatt minél több lehetőséget kell adni a szituációs helyzetekben történő megértésre, gyakorlásra.

- Törekedni kell az egyéni különbségekből, sajátos nevelési igényből adódó tevékenységválasztásra és az egyéni életutak alakulásában szerepet játszó lehetőségek minél teljesebb körű felismertetésére és elfogadtatására.
- A munkavégzéshez szükséges szociális készségek, kommunikáció, a közösségi magatartás, a kölcsönös segítség, a csapatszellem fejlesztése.

1.2.5.3. Készségfejlesztő iskola 11-12. évfolyamainak feladatai a gyakorlati képzés területén

- A gyakorlati képzési egységekben (lásd: 2.1.1.4. fejezet) a munkába állást lehetővé tevő, egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátításának segítése
- Életvezetést segítő technikák megerősítése, alkalmazása
- Szociális, kommunikációs készségek hangsúlyozott fejlesztése
- Tevékenykedésre, az aktív felnőtt életre ösztönző, cselekvéseken alapuló, a szellemi és fizikai aktivitásra ösztönző, motivált légkör megteremtése.
- A munkafolyamat ellátásának, a munkatevékenységeket támogató készségeknek tudatos, célorientált fejlesztése, a kitartás megalapozása.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátás feladatai készségfejlesztő iskolában

A habilitáció, rehabilitáció feladata az egyéni fejlesztések biztosításával a tanulók fejlődési és tanulási esélyegyenlőségének megteremtése, illetve biztosítása.

Feladat a gondolkodás, az emlékezet, a figyelem, a mozgás, az észlelés, a cselekvésszabályozás folyamatos fejlesztése, valamint a beszéd formai és tartalmi oldalának erősítése.

Cél, hogy a tanuló az intézményben eltöltött idő alatt jusson el saját fejlődési lehetőségeinek maximumára.

1.2.6. Az autista tanulók iskolai fejlesztésének specifikumai

Az autisztikus állapotok lényege a szociális, kommunikációs és speciális kognitív képességek minőségi károsodása, mely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autisztikus tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív deficit, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil és a következményes sztereotip viselkedés, érdeklődés, aktivitás. A deficitok okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek az igen súlyostól a jól kompenzált állapotban csaknem tünetmentesig változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formában jelentkezhetnek. Új helyzetben,

váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. Az autisztikus szindrómák gyakran társulnak egyéb problémákkal, melyek a következőképpen csoportosíthatók:

- értelmi fogyatékoság, mint a leggyakrabban társuló fejlődési zavar
- beszéd-, érzékszervi-, mozgás-, egyéb fogyatékoság, fejlődési zavar
- viselkedésproblémák, pl.: agresszió, autoagresszió

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanulók autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező.

A fejlesztés elve

Az autizmus következménye olyan deviáns fejlődésmenet, melyben az egyes fejlődési fokok nem feltétlenül épülnek egymásra (a nyelvet használó tanulóknál a beszéd kialakulását nem előzi meg a preverbális kommunikáció értése és használata). Az egyes fejlődési terület között lehetnek szakadékszerű különbségek, de a fejlődési szintek között, és azokon belül is egyenetlen a fejlődés. A deviáns fejlődés kompenzálására inadaptív kognitív stratégiák, viselkedésproblémák alakulnak ki, melyek szakszerű terápiás és oktatási módszerekkel megelőzhetőek, illetve korrigálhatóak.

A tanulók habilitációjának, oktatásának alapja fejlettségük, képességeik részletes ismerete. Az egyes tanulók képességstruktúrája formális és informális felmérésekkel ismerhető meg.

Az egyénre szabott felmérések funkciói a következők: az ép gyermek fejlődésmenetéhez hasonlítják az autizmussal élő gyermek fejlődését, melynek mentén kirajzolódnak a tanuló erősségei és gyengébb, illetve hiányzó képességei. Regisztrálja a tanuló önmagához mért fejlődését. A mérés eredménye irányadó az egyénre szabott tananyag összeállításában, a habilitációs területek kiválasztásában, az egyéni eszközök és stratégiák meghatározásában és abban, hogy a tanítási célok fontossági sorrendjét a szülőkkel egyeztetve megállapíthassa a pedagógus. A mérés eredményétől függően korrigálható az egyéni fejlesztési terv, ellenőrizhető a fejlesztés eredményessége. A tervezés rövid, közép- és hosszú távú. A pedagógiai felméréseket tanévenként kétszer szükséges elvégezni.

Speciális megközelítés a tanításban

Az új készségek és ismeretek elsajátítása egyéni tanítási helyzetben történik, a szociális és kommunikációs nehézségek miatt, napi rendszerességgel szervezve.

A tanítás kudarca esetén nem feltételezhető, hogy a gyermek szándékosan nem teljesít, el kell hinni, hogy nem képes elvégezni a feladatot. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert gyakran az a látszat, hogy a tanuló „dacból” nem végez el bizonyos feladatokat, melyeket máskor, mással már tudott.

Az elsajátított ismereteket, az új készségeket a lehető legtöbb olyan helyzetben gyakoroltatni kell, melyben funkcionálisak.

Egyénre szabott motivációs rendszert kell kialakítani. Jutalomnak azt tekinthetjük, ami a gyermek számára örömforrás (ez lehet nagyon egyedi, szokatlan, a tárgytól a szociális megerősítésig). Törekedni kell arra, hogy a tevékenység önmagában jutalomértékűvé váljon, hogy fokozatosan el lehessen hagyni a külső jutalmakat.

Autizmus-specifikus nevelési-oktatási célok

A nevelési-oktatási célokat a tanulók szükségletei és a helyi igények határozzák meg.

- A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.
- Ennek alapja a szociális, kommunikációs és egyéb kognitív készségek hiányának specifikus módszerekkel való kompenzálása, a fejlődésben elmaradt készségek rehabilitációs (normalizációs célú) fejlesztése, a másodlagos (pl.: viselkedés -) problémák kezelése, a mindennapi gyakorlati készségek és az (adaptált) tananyag speciális módszerek segítségével való tanítása.
- A fejlesztés céljai hierarchikus rendben helyezkednek el aszerint, hogy mennyire szükségesek a szociális adaptáció kialakításához. Kiemelt cél annak elérése, hogy a tanuló képessé váljon a család életébe való beilleszkedésre.
- A testi egészség megóvása az erőnlét, állóképesség, ügyesség egyénre szabott fejlesztése.
- Általános emberi értékek, társadalmi elvárások, szülőföldünk, közvetlen környezetünk kultúrája, hagyományai képességszintnek megfelelő ismertetésével a felnőttkori szociális adaptáció segítése.
- Fontos, hogy a tanuló élvezze az iskolában töltött időt, érezze jól magát.

A nevelés és oktatás feladatai

- A nevelés-oktatás feladata a sérülésből következő fejlődési hiányok, elmaradások kompenzálása, a következő területeken:
- elemi pszichoszomatikus funkciók,
- szenzomotoros készségek,
- szociális készségek,
- kommunikáció,
- kognitív készségek.
- A sérülésből adódó szükségletekhez adaptált környezet megteremtése.
- A biztonságérzet kialakítása a fejleszthetőség és az önálló tevékenykedés feltételeként.
- Egyéni fejlesztési tervek kialakítása a gyermek szükségleteinek megfelelően és a család igényeinek messzemenő figyelembe vételével.
- A deviáns fejlődésmenetből következő zavaró vagy veszélyes viselkedésformák megelőzése és kezelése.
- A gyermek alkalmazkodását segítő viselkedésformák kialakítása a családi, iskolai és iskolán kívüli környezetben.
- Az elsajátított ismeretek, készségek bővítése, szinten tartása, általánosítása.
- A felnőttkori adaptáció részeként munkára való előkészítés.

1.2.7. A fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő tanulók fejlesztésének specifikumai

A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók – mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés-észlelés – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékoság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A fogyatékoságok a legkülönbözőbb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.

A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív

részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségére, támogatására utaltak; személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében fejlesztő iskolai oktatásra van szükségük.

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai fejlesztő foglalkozásokra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos értelmű oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás. A pedagógiai tevékenység a személyiséget komplexen – minden megmaradt és akadályozott funkciót, a tanuló egyedi szükségleteit egyidejűleg figyelembe véve – közelíti meg.

Az intézményben három fejlesztő nevelés-oktatás céljára létrehozott csoport működik, melynek maximális befogadóképessége 6fő/csoport fő. Egyénre szabott napi és heti terv alapján egyéni és csoportos fejlesztésben vesznek részt. A fejlesztő iskolai oktatásban osztályfokba sorolás, érdemjeggyel történő értékelés nincs. Az éves teljesítményt szöveges értékelésben rögzítik. Ott-honukban ellátott tanulók számára az intézmény személyi kapacitásától függően minimum 3 órában biztosít gyógypedagógiai fejlesztést.

Fejlesztési területe

Érzékelés – észlelés fejlesztése

- bőrérzékelés (szomatikus, haptikus, taktilis) fejlesztése
- vizuális érzékelés fejlesztése
- akusztikus érzékelés fejlesztése
- kinezetikus érzékelés fejlesztése

Nagymozgás fejlesztése

- helyes testhelyzetek megtartása
- egyensúlyfejlesztés
- támaszreakciók fejlesztése
- helyváltoztatás fejlesztése

Kézfunkció fejlesztése

- nyúlás, utánnnyúlás, érintés fejlesztése
- fogás- elengedés fejlesztése
- praktikus kézmozgások
- célirányos kézmozgások

Játéktevékenység fejlesztése***Értelmi fejlesztés***

A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek.

Pedagógiai munka eszközei eljárásai

Nevelő-oktató munkánk eszköz- és eljárásrendszerét hozzáigazítjuk az előzőekben fogalmazott célokhoz, feladatokhoz.

Olyan eszközök, módszerek és eljárások alkalmazására törekszünk, amelyekkel a legtöbb helyzetben képesek vagyunk pozitív irányba befolyásolni, megváltoztatni a ránk bízott, bármilyen személyiségképet mutató enyhe és közép súlyos értelmi fogyatékos, fejlesztő iskolás valamint autista gyermekeket.

Ennek érdekében hangsúlyozzuk a gyermek alapos, fokozott megismerését, melynek során felmérjük a tanuló értelmi szintjét, képességstruktúráját, az épen maradt, illetve kevésbé sérült, valamint a hibás, kialakulatlan pszichés funkciókat.

Eljárásaink az oktatás terén

- adaptív oktatás feltételeinek kialakítása
- modern oktatási módszerek alkalmazása
- differenciálásra és egyéni haladási tempóra való alapozás
- autizmus specifikus módszerek alkalmazása
- szemléltetésre és cselekvésre épített ismeretsajátítás
- aktív tanulás, belső motiváció kialakítása
- alapkészségek kialakításának tempója a tanuló egyéni képességeihez igazodva történik
- a gyakorlati élethez szükséges kompetenciák fejlesztése

- tanulási zavarok prevenciója és korrekciója terápiás eljárásokkal
- kooperatív tanulás
- komplex mozgásfejlesztés
- mozgásterápia
- szenzomotoros fejlesztés
- zeneterápia
- művészetterápia
- bazális stimuláció
- gyógymasszázs
- Augmentatív és Alternatív Kommunikáció
- tibeti hangmasszázs
- gyógyúszás

Eljárásaink a nevelés terén

- A meggyőzés, felvilágosítás, tudatosítás módszerei közül
 - példa és példaadás,
 - beszélgetés,
 - tudatosítás,
 - bírálat-önbírálat,
 - az oktatás módszereiben lévők közül a sajátos, egyéni specifikumokat figyelembevevőket.
- A tevékenység megszervezésének módszerei közül
 - játékos módszerek,
 - gyakorlás-sztereotípiák,
 - követelés-értékelés.
- A magatartásra ható módszerek közül
 - biztatás,
 - dicséret,
 - elismerés,
 - a különböző jutalmazási formák, figyelmeztetés,
 - elmarasztalás egyénileg és kollektíva előtt,
 - tiltás,
 - fokozottabb felügyelet.

A pedagógiai munkánk sajátossága azáltal jut kifejezésre, hogy nevelési-oktatási irányelveit, tartalmait, eljárásait, módszereit és eszközeit "sérülésspecifikus" gyógypedagógiai dokumentumok alapozzák meg. Fontos, hogy a pedagógust ezek alkalmazása során mindvégig megfelelő érzelmi kapcsolat fűzze tanítványához.

A terület pedagógiai elveit, a fejlesztés sajátosságait részletesen a Fejlesztő nevelés-oktatás rehabilitációs programja tartalmazza.

Az Aranyhíd EGYMI együttműködési megállapodás keretében alkalmazza a Kozmutza Flóra EGYMI, az Arany János EGYMI és a Doborjáni Ferenc EGYMI, akiknek az EFOP-3.1.6-1017-00032 projekt keretében kidolgozott jógyakorlatait a súlyosan, halmozottan sérült gyermekek/tanulók fejlesztésében. (20. melléklet)

1.2.8. Utazó gyógypedagógusi, konduktív pedagógiai hálózat

Az EGYMI feladata a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése. /Nkt.20§(9)/

Az Aranyhíd EGYMI Utazó Gyógypedagógiai Hálózata a többi tanulóval együtt oktatott sajátos nevelési igényű tanulók gyógypedagógiai rehabilitációs ellátását biztosítja.

„A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.”(Nkt.47§ (1))

A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. Feladatunk elsősorban a gyermekek szakvéleményében foglaltaknak megfelelően heti rendszerességgel a sérülés specifikumától és az ellátás komplexitásától függően, a törvény (2011. évi CXCV. törvény 6. sz. melléklete, 20/2012.EMMI 138§) által meghatározott keretek között az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs órák ellátása, valamint az integrált ellátásban résztvevő intézmények részére segítségnyújtás az együttnevelés megvalósításában, az esélyegyenlőség biztosításában.

A főállású utazó gyógypedagógusok között szakképzettség szerint oligofrénpedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája, logopédia, valamint tiflopedagógia szakos képesítésű szakember is található.

Az autizmussal diagnosztizált tanulók száma évről évre nő. Szakember hiányában a tanulásban akadályozottak szakos utazó gyógypedagógusok foglalkoznak velük. Munkájukhoz segítséget

kapnak intézményünk szakembereitől az általuk szervezett belső továbbképzéseken és a személyes konzultációk alkalmával.

Az ellátandó tanulók nagy száma miatt főállású munkatársainkon kívül óraadó pedagógusokat is foglalkoztatunk.

A konduktív pedagógiai ellátást az Aranyhíd EGYMI iskolájában és óvodájában dolgozó konduktorok látják el.

Az SNI ellátás igénybevételének módja

A szakértői bizottságoktól beérkező pedagógiai szakvélemények alapján a többségi iskolák igazgatói minden év augusztusában jelzik az igényeket az Aranyhíd EGYMI-nek, ahol a területért felelős főigazgató-helyettes az ellátás megszervezését koordinálja.

Utazó gyógypedagógusi hálózat tevékenysége

- Habilitációs, rehabilitációs foglalkozások (egyéni, vagy kiscsoportos formában)
 - gyógypedagógiai felmérés
 - fejlesztő,- terápiás tevékenység
 - képességek, készségek intenzív, személyre szabott fejlesztése
 - hiányosságok pótlása, hátrányok csökkentése
 - törekvés a kudarcok megelőzésére
 - törekvés a kudarcélmény okozta viselkedésproblémák megelőzésére
 - zökkenőmentes beilleszkedés segítése
- Szakmai konzultációk, esetmegbeszélések
 - konfliktusok oldása
 - szakmai segítségnyújtás a pedagógusok számára
 - hatékony eszközök, módszerek bemutatása
 - segítségnyújtás a szülőknek
- Szemléletformálás
 - érzékenyítés (nevelőtestület)

1.2.9. Pedagógusok, osztályfőnökök feladatai

A pedagógusok feladatainak részletes listáját munkaköri leírásuk tartalmazza. (lásd: SZMSZ 1. melléklet) A pedagógusok legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg.

Pedagógusok helyi, intézményi feladatai

A gyógypedagógus az értelmi, érzékszervi, beszéd- és mozgásfogyatékos, autista gyermekek nevelésére, oktatására, fejlesztésére, rehabilitációjára, gyógypedagógiai terápiájára, pedagógiai kísérésére felkészült, felsőfokú diplomás szakember. Felismeri a speciális nevelési szükségleteket, életvezetési problémákat, meghatározza az ezekből adódó gyógypedagógiai feladatokat és felkészültsége alapján a lehetőségek szerint, legjobban teljesíti azokat.

Felméri a tanulók képességbeli fogyatékoságának jellegét és mértékét; és a sérülés jellegéhez és súlyosságához igazítja nevelésének és oktatásának tartalmát, módszereit. Tantárgyának oktatása közben tekintettel van a tanulók képességének egyéni különbözőségére, és ennek megfelelően segíti fejlődésüket. A teljesítmények értékelésében is az egyéni szintekhez viszonyítja a haladás mértékét. A tanítás folyamán a fogyatékoság jellegétől függően speciális segédeszközöket használ és megtanítja a használatukat.

Szervezi és vezeti a tanórán kívüli fejlesztő foglalkozásokat. Változatos módszerekre, egyéni bánásmódra épített fejlesztési terveket, óratervezeteket készít. Folyamatosan kapcsolatot tart a szülőkkel, tájékoztatja őket gyermekük fejlődéséről és tanácsokat ad.

- Az iskola dokumentumait (Pedagógiai Program, SZMSZ, Helyi tantervek, Házi rend stb.) ismeri, azok létrehozásában, módosításában aktív szerepet vállal.
- Tanmenetet ír, tananyagot, taneszközt fejleszt, tankönyvet rendel.
- Tanóráira felkészül, azokat pontosan megtartja.
- Adminisztrációs feladatait lelkiismeretesen, maradéktalanul elvégzi.
- Részt vesz a tantestületi és munkaközösségi értekezleteken, esetmegbeszéléseken, és az iskolai rendezvényeken aktív szerepet vállal.
- Felkészíti a tanulókat a közlönyben meghirdetett tanulmányi versenyekre.
- Helyettesítés esetén, a helyettesítő kollégát tájékoztatja az elvégzendő feladatokról.
- Ügyeleti teendőit maradéktalanul ellátja.
- Nyitott a szakmai megújulásra.
- Részt vállal az intézményben szakmai gyakorlatot teljesítő hallgatók képzésében
- A tanulók egymás iránti toleranciáját elősegíti.

- Morális és etikai kérdésekben a felnőtté válás küszöbén álló tanítványainak a társadalom elvárásait preferálja.
- Kellő empátiával fordul a kamaszkorú fiatalok foglalkoztató kérdésekhez, és segíti a probléma megoldásában.
- Az iskolát, mint „életteret” hasznos, vidám tartalmakkal tölti meg.

Az osztályfőnökök feladatai

Az osztályfőnöki munka

- átfogó, komplex (a tanuló egész személyiségére irányul)
- differenciált (a személyiség és a közösség fejlesztése folyamán individualizált követelményeket támaszt)
- integrált (átfogó, összetett, mindent magába foglaló, széles körű, sokoldalú egyeztetést igénylő)
- rugalmas (a feladat ellátása spontaneitást, reflektivitást igényel) jellegű pedagógiai tevékenység.

Az osztályfőnöki munka tartalma

Tartalmát a gyermekek, az osztályban dolgozó pedagógusok és a szülők felől, illetve felé ható reakciók, tevékenységek határozzák meg. A munka nem korlátozódik az iskolára, az osztályfőnöknek törődnie kell a tanulók iskolán kívüli életével is.

Közvetítenie kell az iskola - család, diák - tanár, szülő - tanár, diák - diák konfliktusokban, ugyanakkor készen kell lennie arra, hogy minden érintett fél, de elsősorban a diákok megbeszélhessék vele a személyes problémáikat is.

Különleges pedagógiai felelőssége van abban, hogy az osztály milyen közösséggé válik, milyen erkölcsi normákat sajátítanak el a tanulók egyénileg, illetve a közösségben.

Személyes példaadással ki kell alakítani azokat az általános társadalmi, emberi normákat, amelyek a tanulók beilleszkedését, társadalmi integrációját lehetővé teszik.

Az osztályfőnök feladatai

- közösség életének irányítása, szervezése
- közvetlen nevelési feladatok (különböző értékrendek megismertetése, a kultúrahasználat megtanítása, mentálhigiénés szemlélet kialakítása, a konfliktusmegoldást kialakító

pedagógiai tevékenység, a gyermek aktuális problémáival való törődés, az osztályban felmerülő konfliktusok megoldása, gyermekvédelmi feladatok ellátása)

- adminisztráció, iratkezelés (osztálynapló és ellenőrző naprakész vezetése, folyamatos ellenőrzése, igazolások kontrollálása, anyakönyv és bizonyítványok megírása, felülvizsgálati és továbbtanulási lapok kitöltése, statisztikához szükséges adatok szolgáltatása, pedagógiai jellemzés megírása)
- tájékoztatási feladatok (rendszeres kapcsolattartás a szülőkkel, az iskola vezetőivel)
- szervezés, koordinációs feladatok (kapcsolattartás az osztályban tanító kollégákkal, a szakokkal, a gyógypedagógiai asszisztensekkel, a nevelés-oktatásban hatékony résztvevőkkel, a szülőkkel, szabadidős tevékenységek, programok szervezése, lebonyolítása)
- pályaorientáció, szakmaválasztás segítése (reális önértékelés, jövőkép kialakítása)
- rendezvények, ünnepek, ünnepélyek megszervezése (szalagavató, ballagás, szakmai tanulmányi versenyek, szakmai vizsgák)

1.3. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A tanulók személyiségének maximális figyelembevételével határoztuk meg azokat a nevelési területeket a Pedagógiai Programban, amelyek kiemelt szerepet kapnak a személyiség fejlesztésében. A személyiség fejlesztése a sérült gyermekek, fiatalok pedagógiájának fontos része, célja a sajátos nevelési igényű tanulók szocializációja, társadalmi integrációja, ezért megjelenik a mindennapok pedagógiai tevékenységében, beépülve a helyi tantervekbe, osztályfőnöki munkatervekbe és az iskola szakköri munkaterveibe.

Feladatunk a sérülésből eredő hátrányok csökkentését segítő, személyiségfejlesztő módszerek, terápiák alkalmazása, a társadalmi beilleszkedéshez szükséges képességek fejlesztése a játék, munka, tanulás során. A személyiségfejlesztés fontos színterei a tanítási óra, a rehabilitációs, habilitációs órák, terápiás foglalkozások (egyéni fejlesztési terv alapján), a tanórán kívüli tevékenységek (napközi, kirándulások, DÖK stb.), tanműhelyek, partneriskolák, gyakorló munkahelyek.

Fontos szerepe van a hátrányos helyzetből adódó és a tanulási kudarcok következtében kialakuló személyiségzavarok feloldásával kapcsolatos feladatoknak, eljárásoknak.

1.3.1. A személyiségfejlesztés hangsúlyozott szerepe

Iskolánkban - speciális helyzetünkből adódóan - a társadalmi átlagnál nagyobb azoknak a gyerekeknek a száma, akik arányú a személyiségsérüléssel küzdő, valamint a személyiségkárosító hatásoknak kitett gyermekek száma.

Ez a következőkből adódhat:

- Az értelmi fogyatékossgot okozó károsodás a tanulók személyiségében mutatkozik meg.
- A tanulási kudarcok és/vagy a stigmatizáltság következtében másodlagos személyiség-sérülések jelentkezhetnek. Ezek a tünetek gyakran már idekerülésükkor jelen vannak.

Az értelmileg sérült gyermekek 6-8 évesen érkeznek óvodából vagy általános iskolából intézményünk első évfolyamára.

Sok tapasztalatot szereztek az előző években. Örömök, de gyakran kudarcok is érték őket. Az integráló intézményekben gyakran peremhelyzetbe kerültek, nem értették beszédüket, kommunikációs jeleiket, nem tudtak megfelelni a kihívásoknak. Feszültség keletkezett bennük, s ezt csak fokozta az új intézménybe kerülés, amely újabb alkalmazkodást várt tőlük.

Az egészségesen fejlődő tankötelessé váló gyermek számára is a legnehezebb alkalmazkodást az iskolába lépés jelenti. A hozzánk kerülő gyermekek esetében ez fokozottan jelentkező probléma, hisz gyakran maga a szülő sem tudja elfogadni a különleges nevelés igényét, emiatt nem tudja segíteni gyermeke beilleszkedését az új helyzetbe.

Kamaszkorba lépve szintén megjelenhetnek vagy fokozódhatnak a személyiségzavarok; a serdülők igen szenzibilis idegrendszere, önértékelési problémái, önnön korlátainak, fogyatékoságának, stigmatizáltságának felismerése vagy eltorzítása magatartászavarokat eredményezhet, akár maradandó nyomokat hagyva a személyiségben.

1.3.2. Szociális képességek felmérése

A tanulók érzelmi, szociális és erkölcsi állapotát az értelmileg akadályozott tanulók esetén a Vineland szociális érettségi skála segítségével határozza meg az osztályfőnök.

A tanulásban akadályozottak tagozatán egy, a nevelőtestület által kidolgozott mérőeszköz segítségével történik a felmérés.

A vizsgálatot tanévente szeptember hónap során végzik el az osztályfőnökök. A kapott eredmények kiértékelése, összegzése után az eredményeket dokumentálják, majd ezek figyelembe vételével készítik el a rehabilitációs fejlesztési terveket.

1.3.3. A személyiségfejlesztő tevékenység célja

- Reális önértékelés mellett pozitív énkép kialakítása.
- A konstruktív, eredményes életvezetéshez szükséges készségek, képességek kialakítása, fejlesztése.
- A környezetből származó megterhelések, ártalmak csökkentésére irányuló prevenciós program megvalósítása.
- Cselekedeteik feletti tudatos önkontrol kialakítása, ill. fenntartása a személyiség megfelelő érettséget elért szintjén.
- A harmonikus jövőkép megvalósítása érdekében az aktuális életkornak megfelelő, elméleti és gyakorlati tevékenység végzése.

1.3.4. Személyiségfejlesztő tevékenységgel kapcsolatos feladatok

- Az iskolakezdés feszültségeinek oldása, rossz beidegződések kiküszöbölése.
- Sokoldalú ismeretnyújtás a tanórán túl (színház, kirándulás, kiállítások stb.).
- Jártasságok, készségek fejlesztése, melyek a szocializációs folyamatot segítik.
- A megismerő tevékenység zavarainak leküzdése.
- Észlelési, megfigyelési tevékenység, emlékezet, képzelet fejlesztése.
- Gondolkodási műveletek fejlesztése (a tárgyi cselekvéses, a képi szemléletes szint és a verbális gondolkodás síkján adott feladatokkal).
- Elemi ok- okozati kapcsolatok, összefüggések gyakoroltatása.
- Kritikai gondolkodás fejlesztése - az önismeret erősítése, reális belátás céljából, valamint az önellenőrzés képességének fejlesztése érdekében.
- Helytelen magatartási szokások korrekciója.
- Az iskolai életmóddal kapcsolatos szabályok betartására nevelés.
- Külső személyiségkárosító hatások ellensúlyozása pozitív életmintákkal, nevelők személyes példaadásával, valamint korábbi tanítványok életútjának megismertetésével.
- Az egészséges életmódra nevelés - szokásrend kialakítása (étkezés, tisztálkodás, háztartási ismeretek).

- Preventív tevékenység a drogfogyasztás és egyéb káros szokások leküzdésére (iskolarendőr bevonásával)
- A tanuló személyiségét kibontakoztató folyamat főszereplője a pedagógus, aki kiegyensúlyozottságának erejével képes arra, hogy teljes lényével a gyermek felé forduljon. Nem nélkülözhető azonban a szülő bevonása sem, a személyiségfejlesztő munkába. Tanácsadással, konzultációs lehetőségekkel, a szemléletformálást segítő programokkal el kell érjünk – még az elhanyagoló, veszélyeztető családok esetén is –, hogy partnerként a szülőt is bevonjuk a fejlesztési folyamatba.
- Az elhatározásra jutás folyamatának serkentése, a kitartás fenntartása, a tenni akarás érzésének kialakítása, létrehozása.
- Tartalmas szabadidős tevékenységek felkínálása, elérhetővé tétele.

1.4. A teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok, egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

A tanulóink egészség-magatartásának formálása, a jövő egészséges felnőtt társadalmának nevelése alapvető fontosságú feladat. Az egészséges életmódra történő nevelést speciális nevelési szükségletű tanulóinknál már kisiskoláskorban el kell kezdeni, hiszen csak a folyamatos ismeretbővítéssel tudjuk felnőttkorra elérni az egészségtudatos gondolkodást. Minél korábban találkoznak a diákok az egészséges életmód alapjaival, annál egészségesebben kerülhetnek ki az iskolapadból. Nagyon fontos tehát, hogy a tanulóink – értelmi képességeiknek megfelelően időben ismerjék fel az egészség értékjellegét, hiszen ebben az életkorban még érdemi hatást lehet gyakorolni a személyiségfejlődésükre, befolyásolva ezzel a későbbi életmódjukat, szokásaikat. Figyelembe kell venni tanulóink szociális helyzetét, biológiai, életkori sajátosságait, fogynakosság típusát, mértékét és az abból adódó sajátosságokat.

Az egészség tehát elérendő és megtartandó állapot. Az egészség jó hangulat, testi-lelki egyensúly, harmónia, magabiztosság és biztonság is egyben. Meg kell tanítani a fiatalokat arra, hogy az egészség választható érték: nemcsak a betegség hiánya, hanem teljes testi-lelki jólét, biztonság.

Az egészség megvédéséhez, megedzéséhez, visszaszerzéséhez megfelelő ismeretek megszerzésére és helyes, egészségvédő magatartás kialakítására van tehát szükség. Hangsúlyos szerepet kap a káros szenvedélyek megelőzése.

A pedagógusok és az iskola-egészségügy egymás munkáját kiegészítve, végzik szemléletformáló munkájukat a tanulóink egészségesebb életéért. Meg kell tanítani a fiatalokat arra, hogy

az egészség választható érték: nemcsak a betegség hiánya, hanem teljes testi-lelki és szociális jólét, biztonság.

1.4.1. Az iskolai egészségfejlesztési nevelési elvek

1.4.1.1. Az iskolai egészségfejlesztéssel célkitűzései, feladatai

Az egészséges életmódra nevelés az iskola programjában kiemelt terület

- Alakítsuk ki tanulóinkban az egészséges életmód iránti igényt
- Az egészség képviseljen értéket
- Tanulóink ismerjék meg – életkoruknak megfelelően – saját egészségi állapotukat
- Ismerjék meg az egészséges életmód legfontosabb szabályait
- Ismerjék meg az egészséget károsító tényezőket és azok veszélyeit
- Legyenek képesek elutasítani a számukra károsat, illetve helyes döntéseket hozni életmódjukra vonatkozóan
- Legyenek tisztában az egészséges táplálkozás fontosságával
- Alakítsunk ki az igényt az egészséges és tiszta környezet iránt
- Tudatosítsuk a testmozgás fontosságát! Ismerjék a rendszeres mozgás egészséget befolyásoló hatását
- Tartsák szem előtt a testi higiéniájukat
- Legyenek képesek a problémákat, konfliktusokat megfelelően kezelni
- Érjék el személyiségük fejlettségének lehetséges felső határát

Az egészségnevelés legfontosabb megvalósulási területei

Mivel tanulóink hosszú időt töltenek az intézményben, gyakran az óvodás koruktól a felnőtté válásig, az egészségfejlesztés egyik legfontosabb színterévé az iskola vált.

- tanórák (természetismeret - biológia, természetismeret, technika, életvitel és gyakorlati ismeretek, osztályfőnöki)
- mindennapos testnevelés
- szabadidős foglalkozások, projektnapok
- részvétel az iskolai Ökoiskola programokban

Az egészséges táplálkozásra nevelés feladatai

- Az egészséges táplálkozás iránti igény kialakítása.
- A kulturált étkezési szokások, az étkezések rendjének kialakítása, és az ízléses terítés iránti igény felkeltése.
- Esetenként, orvosi javaslatra biztosítani kell az eltérő táplálkozást igénylő gyerekek étkeztetését.
- El kell érni, hogy tanulóink fogyasztási szokásaiban változás történjen, helyezzék előtérbe az egészséges élelmiszereket.

Személyi higiéne kialakításának feladatai:

- Helyes tisztálkodási és fogápolási igények kialakítása, technikák elsajátítása.
- Az időjárásnak, évszaknak megfelelő öltözködési szokások kialakítása. Váltócipő használata.
- Gyakori fertőző betegségek megelőzésének, terjedésük megakadályozása módjainak tanulása, ismerete, betartása.
- Rendszeres fogorvosi szűrés és tájékoztatás.
- Lehetőségek biztosítása, és személyes példamutatás a szabadidő helyes, egészséges eltöltésére.

A mindennapos testnevelés (lásd: a 2.8. fejezet).

Az egészségnevelési program segítői**Iskolaorvos**

Hetente egy alkalommal rendel az intézményben. A gyermekek kötelező oltását és egészségügyi szűrését ellátja. A szűrővizsgálatok alapján szakorvosi beutalóval látja el a gyerekeket. Folyamatosan kapcsolatot tart az iskola vezetőségével, jelzi az egészségügyi problémákat.

Védőnő

A hét három napján segíti az iskolaorvos munkáját, vezeti a dokumentációt, szűréseket végez, kezeli a tanulók egészségügyi törzskönyvét, amelyet a gyermek iskolából való távozása után a következő iskolába továbbít. Figyelemmel kíséri az oktatási intézményben tanulók testi, szellemi fejlődését. Előadásokat tart az iskola vezetőségével egyeztetett témákban (egészségügyi felvilágosítások).

Fogorvos

Évente egy alkalommal végez szűrést osztályonként, előre egyeztetett időpontban. Ha szükséges, visszarendeli a gyerekeket kezelésre.

Tevékenységi területek:**Tanórákon:**

- Az életjelenségek megismerése
- Az emberi test részei (testrészek, csontváz, izomzat, mérhető tulajdonságai, változásai, testünk működésének megfigyelése.)
- Érzékszerveink (felismerésük, védelmük, tisztántartásuk)
- Egészséges életmód (helyes napirend, táplálkozás, rendszeres mozgás, tisztálkodás, fogápolás)
- Táplálkozás, fejlődés (táplálékcsoportok, helyes napi étrend, étkezési kultúra, a táplálék útja, a táplálkozás hatása fejlődésünkre, életjelenségeinkre)
- Az egészség megóvása (a betegségek megelőzése, a betegségek és leggyakoribb tüneteik, leggyakoribb fertőző betegségek).
- A légzés (légúti megbetegedések, környezeti ártalmak és a légzés kapcsolata)
- Szabadidőben a mozgás és levegőzés biztosítása:
 - A tanulóink napjuk nagy részét az iskolában töltik, ezért gondoskodnunk kell arról, hogy a napi tanulás mellett módjuk nyíljon pihenésre, játékra, kikapcsolódásra. Arra törekszünk, hogy a szabadidős foglalkozások lehetőséget adjanak arra, hogy a gyerekek minél több fajta foglalatosságot próbáljanak ki, melyek fejlesztik képességeiket, kreativitásukat, mozgáskultúrájukat. Legalább napi egy órát töltsenek a gyerekek a szabad levegőn való mozgással, játékkal.
 - Tanulóink számára a 15 perces szünet (3. szünet) napirendbe iktatásával biztosítjuk a levegőzést, és az udvari szabad mozgást.

1.4.1.2. Az egészségfejlesztés színterei

Iskolánk szabadidős tevékenységei, amelyek az egészségnevelést szolgálják: Az egészségneveléshez kapcsolódó tevékenységek

- Szervezett játékos sportfoglalkozások
- Osztálykirándulások

Osztályonként évente egy alkalommal szervezhető egy napos osztálykirándulás.

- Téma napok, projekt hét
- Iskolaorvos, szakorvos, védőnő, iskolarendőr által tartott prevenciós előadások
- Sportversenyek
- Iskolai nyári táborok
- Sportköri foglalkozások

1.4.2. Környezeti nevelési elvek

A környezettudatos magatartás, életkornak és tanulóink fogyatékoságának megfelelő kialakítása fontos folyamat, az iskola és a tanulók életében. Cél a természeti és társadalmi környezet, az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, esztétikai és morális megalapozása. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy diákjaink megfelelő módon egységes képet kapjanak az őket körülvevő világról.

A környezettudatosság és a fenntarthatóság tantárgyakon átívelő nevelési feladat, amely komplexitásának kialakításában minden tantárgynak szerepe van. Ugyanakkor a környezeti nevelés élethosszig tartó folyamat, mely nem korlátozódik csak az iskolára, az élet más színterein is megjelenik. Az iskolai környezeti nevelés legfontosabb stratégiai célja a tudatformálás, annak érdekében, hogy a tanulóknak kifejlessze a figyelmet, a megértést, elkötelezettséget és a cselekvési készséget azért, hogy ezek segítségével tudatosan lépjen a fenntartható élet felé vezető útra. Ennek záloga egy olyan gondolkodásmód, kialakítása, mely elősegíti a tanulók környezettudatos magatartásának, cselekvéseiknek a fejlődését, valamint a természeti és épített környezetüknek és a környezeti tényezőiknek optimális állapota iránti igény, érzékenység kialakulását.

1.4.2.1. A környezeti nevelés céljai, feladatai

2023-ban iskolánk elnyerte az Ökoiskola címet. A környezeti nevelés kiemelt nevelési feladatunk, mivel a szűkebb és tágabb környezetünkben egyaránt kedvezőtlen változások (klímaváltozás, fajok kihalása, élőhelyek eltűnése) indultak el. A gyerekek tudását, ismereteit, tapasztalatait a környezeti nevelés alapozza meg. Programjainkon keresztül kapocs alakul ki az ember és a természet között, ami megváltoztatja a természeti környezethez való hozzáállást. Ehhez a szemléletváltáshoz az iskola szilárd alapokat ad, ahol megfelelő tapasztalatokat szerezve a későbbiekben a természettel szemben felelősséget érző, tenni tudó felnőtté válnak.

Célunk, hogy diákjaink környezettudatos állampolgárrá váljanak, valamint a fenntarthatóságra nevelés. A környezettudatos magatartás és életvitel kialakítása, ehhez kapcsolatosan a személyes

felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartás, életvitel megismertetése. A természetes és mesterséges környezet iránti felelős magatartást és annak megőrzésére irányuló igényt és akaratot tanulóinkban ki kell alakítani. Fontossá kell tenni diákjaink számára a természeti és az épített környezet védelmét, a sokféleség megőrzését. Rendszerszemléletet kell kialakítanunk, megalapozva ezzel a globális összefüggések megértését. A pedagógiai munkába beépülnek a környezeti nevelési játékok is. Iskolánk arculata, dekorációja összhangban van a fenntarthatóságra nevelés céljával (évszakoknak, ünnepköröknek megfelelő dekorációk) Természeti nevelés részét képezi a szűkebb és tágabb környezetünk megismerése, az intézmény közelében lévő természeti értékek, parkok szépségeinek megismerése, valamint városunk, megyénk, hazánk megismerése.

A környezeti nevelés feladata, harmonikusan ötvözni a természet- és társadalomtudományokat, több tantárgyon keresztül megjelentetni a környezet és megővésének lehetséges módjait.

- A természeti környezetvédelem, a társadalom környezetvédelme (lakóhelyi, iskolai, munkahelyi higiénia).
- Tudatosodjon, hogy környezetünk számos energiaforrása nem megújuló, a szükséges gazdaságosság, takarékoság
- A Föld globális problémáinak, ezek következményeinek, a tennivalóknak megismerése
- Ökológiai szemlélet, környezeti attitűd, magatartás és értékrend kialakítása
- Olyan életmódra neveljen, amely lehetővé teszi a környezettel való adekvát együttélést.

A környezeti nevelés főbb témakörei:

- Környezetünk tisztasága – iskola, otthon, utca
- Energiatakarékosság
- Szelektív hulladékgyűjtés
- Állatvilág védelme
- Hagyományok, népszokások megismertetése

1.4.2.2. A környezeti nevelés színterei

A környezeti nevelés színterei:

Iskolán belül:

- Tanórák (környezetismeret, életvitel, természetismeret, földrajz)
- Nem hagyományos tanórai foglalkozások
- Tanórán kívüli környezeti nevelési programok (téma nap, témahét, szakkör, vetélkedő, jeles napok, szelektív hulladékgyűjtés, Te szedd – szemétygyűjtő program (szeptember), projektnapok, Föld napja, madáretetés, virágágyások, melyeket az osztályok gondoznak)
- Előadások

Iskolán kívül:

- Múzeumi órák
- Tájséták
- Kirándulások

Kapcsolatok:

- Alapítványok
- Civil szervezetek
- Intézmények

1.5. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

Intézményünk specialitásából adódóan minden ide járó gyermek/tanuló kiemelt figyelmet igénylő.

A gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket az alábbi pontok tartalmazzák.

1.5.2. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatos pedagógiai teendők

A gyermek és ifjúságvédelmi tevékenységünk célja minden esetben a gyermekek érdekeinek mindenek feletti képviselete, mely átfogja az intézmény egész életét a gyermekeket megillető jogok érvényesülésében. Segíti a tanulók szakmához juttatásának felkészítését, koordinálja a családi életre nevelést. Ez pedagógiai programunk kiemelten fontos részét képezi.

A gyermek- és ifjúságvédelem feladatait iskolánk gyógypedagógusa a munkaidő tanítással le nem kötött részében látja el.

Gyermekevédelmi és szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységeink:

- Nyilvántartások vezetése (veszélyeztetettek szükséges adatai, hiányzások alakulása, rendszeres gyermekevédelmi kedvezményben részesülő gyerekek, hátrányos és halmozottan hátrányos gyerekek)
- Kirándulások költségeinek pályázatból történő fizetése, az arra különösen rászoruló gyermekek részére.
- A gyermekek egészségi állapotát figyelemmel kísérjük az iskolai védőnő segítségével.
- Folyamatosan ellenőrizzük a veszélyeztetett gyermekek tanulmányi előmenetelét.
- Figyelemmel kísérjük és megteszük a szükséges intézkedéseket a hiányzásokkal kapcsolatban.
- Szükség esetén együttműködést kezdeményezünk a gyermekevédelmi jelzőrendszer tagjaival, illetve a hatósági szervekkel.
- Felzárkóztató programok szervezése (tanórán kívül, tanórán belül, fejlesztő foglalkozások, korrepetálás) indulási hátrányok csökkentése, a gyermekek esélyegyenlőségének növelésére.
- Felvilágosító, prevenciós előadások szervezése (szexualitás, internethasználat, élvezeti szerek stb.)

- A gyermekek szabadidős programjainak színesebbé tétele érdekében lehetőség szerint nyári tábort szervezünk és a részvétel segítéséhez anyagi forrásokat keresünk, pályázatok és támogatók felkutatásával.
- Külön figyelmet fordítunk a gyermekjóléti gondoskodásban részesülő gyermekekre.
- A tanár-diák kapcsolatok elmélyítése érdekében a diákönkormányzattal is együttműködünk.
- A szülők igényei szerint tanulási és egyéb problémákban tanácsot adunk.

Hátrányos helyzetű (HH), és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (HHH) programja:

Iskolánkban kiemelt figyelmet és gondoskodást biztosítunk a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számára. Együttműködő, elfogadó, előítéletek nélküli környezetben dolgozunk. A szülő, a család résztvevője az iskolai folyamatoknak, erős a család-iskolagyermek közötti kommunikáció.

Érintett tanulók köre:

- akik családi körülményeik, szociális helyzetük miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak, (HH - jogosultságot a jegyző állapítja meg);
- akiknek a törvényes felügyeletét ellátó szülője önkéntes nyilatkozatot tesz, miszerint a tanuló tankötelezettsége beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait sikeresen fejezte be, (HHH);
- továbbá azok a gyermekek, akiket tartósan nevelésbe vettek (HHH).

Iskolánk által nyújtott lehetőségek:

- Egész napos foglalkoztatás biztosítása (6:30 – 18:00)
- Tanítás nélküli munkanapokon, iskolai szünetekben ügyelet biztosítása.
- A tanulók személyiség- és képességfejlődésének folyamatos kontrollja – pozitív tulajdonságok erősítése, kedvezőtlen személyiség-jegyek korrekciója.
- Különösen fontos szerepet kapnak a tanulást segítő tanórán kívüli tevékenységek, kiscsoportos programok, játékos felkészülések, kirándulások.
- Folyamatos, naprakész kapcsolat a gyermekvédelmi központokkal, gyermekvédelmi szervezetekkel, hatóságokkal.
- Különböző kedvezmények, juttatások az érintett tanulók számára (szociális juttatások, kirándulásokon, táborozásokon való részvétel stb.)

1.5.3. Beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő tanulók

A magatartási, beilleszkedési, viselkedési problémák kezelése a komplex gyógypedagógiai fejlesztés szerves része.

Minden közösségben vannak problematikus egyének, minden iskolában vannak olyan gyerekek, akik fékezhetetlenségükkel vagy éppen túlzott gátlásosságukkal hívják fel magukra a figyelmet. A problémák korai felismerése és kezelése kiemelt feladatunk, hiszen iskolánk tanulóösszetételéből adódóan gyakran találkozunk ilyen gyerekekkel.

Azok a beilleszkedési zavarok, amelyek már gyermekkorban is megnyilvánulnak sajátos "deviáns" fejlődésmenetet indíthatnak el, amelynek során rögzül és elmélyül a gyermek állandó konfliktusa környezetével, és amely a gyermek természetes életformájává teszi a társadalmi szokásoktól való elkülönülését, vagy az azokkal való szembenállást. Ezért jelent fontos feladatot iskolánk számára a magatartási és beilleszkedési zavaros tanulókra való odafigyelés - s mivel ez értelmi fogyatékossgal társul - speciális nevelési eszközök alkalmazása.

Okai:

- A beilleszkedési, magatartási zavar leggyakoribb oka a gyermek testi, idegrendszeri sajátosságainak kisebb-nagyobb diszfunkciója. Lehetnek olyan adottságai, hiányosságai, amelyekről sem ő, sem családja nem tehet. (pl.: érzékszervi károsodás, ami miatt nem tud lépést tartani társaival a tanulásban). A sikertelenség teljesítménycsökkenést okoz, ez bírálatot von maga után, ami az önbizalom, önértékelés csökkenéséhez, végül pedig magatartászavarhoz vezet. Ilyen esetekben szakorvosi segítség megoldást hozhat.
- A másik gyakori ok, hogy a gyermek másféle nevelést kap odahaza (a családi szocializáció kulturálisan eltér az átlagtól). Náluk jellemző az elhanyagoltság, az ismerethiány, a beilleszkedési és kapcsolatteremtési képesség hiánya, a szubkultúra eltérő érték- és normarendszere, a szegénység, az alacsony szociokulturális szint a családban.
- A családi szocializáció tartós zavarának oka lehet:
 - anya - gyermek kapcsolat frusztrációja,
 - a család megbillent egyensúlya,
 - ellentmondó családi nevelési eljárások, kiegyensúlyozatlan légkör,
 - kilátástalan családi játszmák, apa vagy anya hiánya, válás.

- A beilleszkedési zavar oka lehet még a gyermek korábbi intézményekben (óvoda, másik iskola) elszenvedett negatív tapasztalata, az értelmi elmaradás okozta kirekesztődés következtében kialakuló másodlagos sérülés.

A fellelt problémák kezelésének első lépése a személyes, négy szemközti elbeszélgetés. Ebben a gyógypedagógusnak, a szakoktatónak, az osztályfőnöknek és a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősnek van jelentős szerepe. Sokszor a probléma megbeszélése már egyben ésszerű kompromisszumot eredményezhet, főként, ha a kezdetek kezdetén tisztázódnak a problémák, és nem várják meg a felek, ameddig elfajul a helyzet.

Ezen a beszélgetésen kiderülhetnek olyan személyes egészségügyi, lelki, szociális, stb. problémák is, amelyet a nyilvánosság előtt titkolni kíván a tanuló.

Szükség esetén további szakember segítségének bevonását kell kezdeményezni.

Leggyakrabban előforduló problémák:

- a testi higiénia hiányából adódó problémák
- túl zárkózott, megközelíthetetlen
- túl közlékeny, zavaróan nyüzsgő
- az extrém szereplési vágy
- teljes motiválatlanság
- túlzott, vagy elégtelen önbizalom, nem reális önértékelés
- a negatív életszemléletű, pesszimista beállítottságú tanulók
- megütközést keltő külsőségek
- hipermotilitás
- deviáns magatartás
- alpári beszéd-, és viselkedés
- nyílt agresszió
- az igazolatlan hiányzás (felelősségérzet teljes- vagy részleges hiánya)
- dohányzás, alkohol, drogfogyasztás stb.

Problémakezelési lehetőségek:

- a házirend ismertetése, értelmezése, elfogadtatása és betartatása
- motiválás sikerrel, jutalmakkal, szóbeli dicséretekkel, és egyéb ösztönzőkkel
- a pedagógus személyes példamutatása

- iskolai hagyományok tudatos felépítése a tanulók ötleteinek felhasználásával
- az iskolai demokrácia ésszerű alkalmazása (pl. a tanulók véleményezhessék a sportnap, a kirándulások, és egyéb programok összeállítását)
- a házi és az országos versenyekre való felkészítés
- kompromisszumkeresés sorrendje:
- személyes, négy szemközti beszélgetés
 - a szülő bevonása
 - gyermekvédelem, külső szakember bevonása

Intézményünk jól bevált gyakorlata a gyakori kirívó magatartási problémák kezelésére a „**Segítő munka-program**”. Ennek lényege, hogy abban az esetben, ha az osztályfőnök, szaktanár, igazgató által a fentiekben részletezett megoldások, ill. a szokásos írásbeli figyelmeztetők, intők nem vezetnek eredményre, a szülővel történő egyeztetést követően az ő egyetértésével a tanulót jellemzően 1-2 hétre a csoportból kiemeljük. Másik, csoportba (általában autista, értelmileg akadályozott, vagy alsó tagozatos osztályba) helyezzük át.

Itt, a tanórákon a számára előírt feladatokat gyógypedagógiai felügyelet mellett végzi, a rehabilitációs órák során a szaktanár, ill. az osztályfőnök egyéni megsegítést ad. A szünetekben, szabadidős tevékenységek során a kicsikkel, sérültebb gyerekekkel van, folyamatos irányítás mellett aktívan segíti a csoport munkáját.

Tapasztalataink szerint az így munkára fogott, a kortárs közösségtől elkülönített tanuló maga fedezi fel a kisebb gyermekek viselkedésében előforduló, viselkedési anomáliákat, megtanulja reálisan értékelni azt. Ezáltal jobban felismeri saját viselkedésének problémáit, azok következményeit. Természetesen nem marad el a tapasztaltak közös megbeszélése sem. Pedagógiai gyakorlatunkban többször előfordult, hogy ezek a tanulók visszakerülve saját közösségükbe, a pedagógus „jobbkeze”-ként segítették a szabályok betartását.

1.5.4. Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók

A nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók felzárkóztatására korai iskolaelhagyásának megelőzésére rendszerszintű intézkedési terv alkalmazása szükséges. Az intézményi szintű jelző és támogatórendszert a jogszabályi előírások figyelembe vételével működtetjük. Ennek részei: adatgyűjtés, értékelés, adatszolgáltatás, szükséges pedagógiai lépések megtétele. Adott tanuló esetében az őt tanító pedagógusok team munkáját az osztályfőnök és a gyermek,- és ifjúságvédelmi feladatokat végző szakember koordinálja.

1.5.5. Sajátos nevelési igényű tanulók

Az Aranyhíd EGYMI speciális intézmény. A gyógypedagógiai óvoda, általános iskola, szakiskola, készségfejlesztő iskola, fejlesztő nevelés-oktatást ellátó iskola kizárólag sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók felvételére jogosult.

A szakmai alapidokumentumban meghatározott alapfeladatokhoz rendelt fogyatékosági területeken, a szakértői véleményben megállapított diagnózissal rendelkező tanulók felvétele lehetséges.

Iskolánkban az egyéni képességekhez igazodó, az egyéni fejlesztési tervek alapján történő speciális készség- és képességfejlesztés kiemelt jelentőségű.

A fejlesztés során figyelembe vesszük tanulóink sérüléséből eredő jellegzetes különbségeit, speciális szükségleteit és egyéni teherbíró képességét.

Az egyénre szabott nevelés – differenciált tartalmakban, a sérülés jellegéhez igazodó módszerek, terápiás eljárások alkalmazásában – a tanórákon az egyéni és kiscsoportos rehabilitációs és fejlesztő órákon valósul meg.

A fejlesztés **egyéni fejlesztési tervek** alapján történik. A tervkészítés részletes pedagógiai diagnosztikus vizsgálatokon alapul, melynek szempontjai a tanulási képességeket meghatározó pszichikus funkciók vizsgálatára irányulnak.

A fejlesztés célja: a személyiség biztonságérzetének megteremtésével annyi, és olyan jellegű tevékenység biztosítása, amennyi a gyermek adott fejlettségi fokán szükséges ahhoz, hogy valamely ismeret, képesség biztos készséggé váljon nála. Saját lehetőségeinek megfelelő, optimális szintre hozása.

A fejlesztés feladata a sérült funkciók korrigálása és a hiányzó funkciók kompenzálása.

A fejlesztés területei:

- motoros és orientációs képességek (izomtónus, egyensúly, nagy- és finommozgás, mozgáskoordináció, dominancia, cselekvés- és irányítástervezés, térbeli- időbeli tájékozódás),
- kognitív képességek (észlelési folyamatok, figyelem, emlékezet, koncentráció),
- diszlexia prevenció
- a beszéd alaki és tartalmi részének fejlesztése (tisztá beszéd, helyes nyelvi rendszer),
- grafomotoros képességek fejlesztése,
- rendszerezési képességek fejlesztése,

- készség- és képességfejlesztés.

1.5.6. Tehetséges tanulók fejlesztése – tehetséggondozás

A köznevelési törvény 46 § (3) pontjában emeli ki, hogy a tanulónak joga van tehetsége kibontakoztatásához a köznevelés intézményeiben. A tehetséggondozás szakmai munkánk egészét áthatja, hiszen ez a terület nem csupán cél, hanem az egyik legfontosabb eszköz is egyben a pedagógusok kezében. Ennek az eszköznek a segítségével hozzásegíthetjük diákjainkat olyan sikerekhez, melyeknek átélése nyomán énképük, önértékelésük nagymértékben megnő.

A tehetség három legfontosabb összetevője:

- a képességek, adottságok, készségek
- a kreativitás
- motiváló tényezők; a környezet.

E három összetevő együttes jelenléte szükséges ahhoz, hogy a tehetség meglétéről beszélhessünk. Intézményünk sajátosságaiból fakadóan tanulóinknál ez csak nagyon ritkán fedezhető fel. Intellektuális képességeik – logikus gondolkodás, figyelem, emlékezet, absztrakció – részben vagy teljesen sérültek. Ennek következménye, hogy kiemelkedő intellektuális teljesítmények létrehozására nem képesek.

Művészi képességeik – rajzkészség, zenei adottság – felismerhetők, jól fejleszthetők. Ezen a téren eredményesebb lehet munkánk. Pszicho-motoros képességeik sok tevékenységnél fontos szerepet játszanak.

Testi ügyességük, kézügyességük igen jól fejleszthető.

A szociális készség megléte rendkívül fontos a társas viszonylatok bonyolult rendszerében. Nélkülözhetetlen ahhoz, hogy hatékonyan tudjon cselekedni, megfelelő kapcsolatokat tudjon létrehozni.

A kreativitás – a tehetség másik összetevője – csekélyebb mértékben van jelen tanulóinknál. Gondolkodásukat az eredetiség, a flexibilitás egyáltalán nem, vagy csak igen kis mértékben jellemzi. Személyiségfejlődésükre, tehetségük kibontakoztatására kreativitásuk csak minimálisan hat.

A tehetség harmadik összetevőjének, a motiváló tényezőnek illetve a környezetnek is jelentős szerepe van. Az adott téma iránti érdeklődés, kíváncsiság, a szorgalom, a kitartás a legfőbb hajtóereje az ismeretszerzésnek. Ezek a tényezők tanulóinknál igen ritkán mutatkoznak meg.

Az emocionális stabilitás – a környezet, a család támogatása – is csak nagyon ritkán fedezhető fel. Mindezek ismeretében határoztuk meg sajátos céljainkat, feladatainkat.

A tehetséggondozó, képesség kibontakozását segítő tevékenységgel célunk és feladatunk:

- az egyéni lehetőségek maximális kibontása mentén az énkép, az önértékelés alakítása, az érzelmi egyensúly, a jó iránti fogékonyság megteremtése
- az alkotás örömeinek megértésével, az élmények nyújtásával, feldolgozásával, a testi-lelki harmónia biztosítása

1.5.4.1. A tehetséggondozás színterei:

- tanórák
- napközi
- szakkörök (néptánc, énekkar, görkorcsolya, labdajáték, kerámia, informatika, tánc, ügyes kezek, népi bütykölő)
- könyvtár
- tanulmányi verseny (komplex tanulmányi verseny)
- tanulmányi verseny (Koncz Dezső tanulmányi verseny)
- kulturális verseny (Ki? Mit tud?, „Kincskereső” Vers- és prózamondó verseny)
- sportrendezvények (Kapkodd a lábad!, futball házi bajnokság)
- kiállítások (rajzpályázatok, Testvérmúzsák)

Tanórák

Intellektuális képességeik sérülése miatt kiemelkedő teljesítményeket nem vagy csak igen ritkán produkálnak közismereti tárgyakból.

A készségtárgyak területén eredményeink pozitívabbak. Ezek azok a területek, amelyek tanulóink számára könnyebben hozzáférhetőek, sikeresebben munkálkodhatnak e foglalkozásokon. A rehabilitáció/rehabilitáció szolgálhatja a tehetséges tanulók differenciált fejlesztését, ha az adott osztály összetétele és tudásszintje ezt lehetővé teszi.

Napközi

A kiemelkedő tanulási képességeket mutató tanulók további fejlesztésére lehetőség van a napközis tanórákon, a kötelezően elvégzendő tananyagon kívüli egyéb differenciált feladatmegol-

dások révén. A szabadidős tevékenységek során a manuális foglalkozások a rajz, technikai megoldások terén tehetséges, a sportfoglalkozások valamely sportágban, mozgáskoordinációban kiemelkedő képességű gyerekek gondozását is lehetővé teszik személyre szabott foglalkoztatással. Az iskolában működő szakkörök munkájában, döntő létszámban a napközis diákok vesznek részt.

Szakkörök

A szakkörök a tehetséggondozás legkiválóbb színterei, emellett terápiás hatását is figyelembe kell vennünk. A szakkörök kiemelkedő szerepe a tehetséggondozásban:

A család szempontjából:

- gyakori a családon belüli igénytelenség, hanyagság, elmaradott szociokulturális háttér, a nem megfelelő értékrend, a tehetség, kiemelkedő képesség fel nem ismerése, az alacsony szellemi színvonal
- a család anyagi háttere nem teszi lehetővé a gyermekek közművelődési intézményekbe, sportlétesítményekbe történő elvitelét, a részvétel finanszírozását.

Az iskola szempontjából:

- az intellektuálisan gyengébb tanulók számára lehetőség biztosítása a kiemelkedésre (ez pozitívan hat a személyiségfejlődésükre)
- segíti a tanulót a pályaválasztásnál
- a szakkörök tevékenysége színesíti az iskola életét
- lehetőséget biztosít az iskolák közötti bemutatkozásra, megmérettetésre is.

Néptánc szakkör

A néptánc szakkör célja, hogy gyermekeink megismerjék népi hagyományaink alapjait. A játékos-táncos elemeket tartalmazó foglalkozások segítségével fejlődik a tanulók ritmuskészsége, zenei készsége, mozgáskészsége, önállósága. Képesse válnak egy csoport tagjaként a népi játékok és az elsajátított tánclépések bemutatására.

Énekkar

Az énekkar legfőbb céljai, megismertetni a gyermekeket az éneklés örömeivel, valamint kulcsokat adni számukra a zene élményt nyújtó megismeréséhez, megértéséhez és élvezetéhez. Az

iskolai énekkar során a tanulók széles körű élményeket szereznek, amely segíti őket eligazodni a körülöttük lévő sokszínű zenei világban.

A közös éneklés élményének megteremtése nagyon fontos, melynek révén megvalósul a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája. A kórus közösségformáló erőt képvisel.

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, a teljes személyiség sokoldalú fejlesztése.

Görkorcsolya szakkör

A görkorcsolya szakkör célja, hogy mindenki elsajátítsa a korcsolyázás alapjait, saját képességeinek, egyéni fejlődési ütemének megfelelően. A játékos gyakorlatokat differenciáltan, minden gyermek a maga tudásszintjén és ritmusában végzi. A korcsolyázás során a kondicionális és koordinációs képességek is fejlődnek.

Labdajáték szakkör

A labdajáték szakkör célja, hogy a tanulók megismerjék a csapatjáték szabályait, megtanulják a társas és mozgásos együttműködés készségeit; a technikai, játéktaktikai és a stratégiai szempontok összehangolását. További cél, hogy mozgáslehetőséget biztosítson, edzettségre, helytállásra, küzdeni akarásra, kitartásra, szellemi és lelki összpontosításra, etikus versenyzésre neveljen

Kerámia szakkör

A kerámia szakkör lehetőséget ad a jó kezűgyességű, kreatív, fantáziadús gyermek számára, tehetsége kibontakoztatásához. A gyermekmunkákkal hozzájárul az iskola dekorálásához. Emellett ajándékkészítésre is mód nyílik. A szabadidő hasznos eltöltésére nevel. A szakkör munkájában való részvétel motiváló tényező lehet a korlátozott létszám miatt. Rendkívül szerteágazó képességfejlesztésre teremt lehetőséget:

- gondolkodás, emlékezet, térbeli látás fejlesztése
- a reprodukáláson túl az önálló alkotás lehetőségének megteremtése
- erkölcsi tulajdonságok fejlesztése (munka szeretete, egymás munkájának megbecsülése).

Informatika szakkör

Az informatika szakkör elősegíti, élvezetessé és kudarcmentessé teszi az ismeretszerzési tevékenységet. A gyermekek boldogan „alkotnak” a számítógéppel, aktívan közreműködnek az ismeretszerzésben. Figyelmük, koncentráló képességük a teljes tevékenység alatt fokozott. Megosztják tudásukat társaikkal, ezáltal barátságos, segítőkész légkör alakul ki. A gondolkodási műveletek gyakoroltatása folyik az anyanyelv és a matematika terén. A számítógépes billentyűzet használata tág teret nyújt a finommotorika fejlesztésére is. Az internet használata biztosítja a széleskörű ismeretszerzést.

Tánc szakkör

A tánc szakkör célja, az iskolában tanuló általános iskolás és szakiskolás tanulók mozgáskultúrájának fejlesztése.

A tehetséggondozás mellett lehetőséget ad a szabadidő hasznos eltöltésére. A különböző korosztályú és eltérő képességű diákok tolerancia készségének növelése, a segítőkészség, alkalmazkodó képesség gyakorlása a cél.

A mozgásóra rendszerességre neveli a tanulókat; a műsorokra, bemutatókra készülés alatt, megtanulnak felelősséget vállalni maguk és társaik iránt.

Ügyes kezek szakkör

Célja, a különböző kézműves technikák megismertetése, természetes anyagokkal való munkavégzés, a gyermekek kreatív ötleteinek megvalósítása. A gyermekek megtanulhatják, hogy sok mindenre használhatják a kez ügyességüket, fantáziájukat. A saját kezűleg készült, egyszerű tárgyakkal másoknak vagy önmaguknak örömet szerezhetnek. A szakkör az önálló alkotás lehetőségét kínálja a diákoknak, segíti a tanulók pihenését. További cél a tevékenykedtetés, az önállóan létrehozott alkotás öröme, a munkálkodás technikája, az anyagismeret, az eszközök helyes használata, mely fejleszti a koncentrációt és a kez ügyességét.

Színkotta szakkör

A szakkörön tanított speciális színeskottát Heinrich Ullrich német gyógyepedagógus és zenepedagógus dolgozta ki, kifejezetten speciális nevelési igényű gyermekek részére, hogy az értelmileg akadályozott diákok hangszeres zenei oktatása is megvalósulhasson (1985-ben jelent meg először). Magyarországon Vető Anna és Gruiz Katalin együttműködése által válhatott ismertté ez a nagyszerű módszer.

Előnye, hogy a hagyományos ötvonalas kottát egy színegyeztetésen alapuló kottarendszerrel helyettesíti. Ötvonalas rendszert nem alkalmaz, hanem a köröket/hangjegyeket egy síkba, egymás mellé helyezi. A különböző hangmagasságokat különböző, meghatározott színekkel jelöli, azaz minden hang más-más színnel van ábrázolva, ami a hangszeren is jól azonosítható. (C – dó – fekete, D – ré – barna, E – mi – kék, F – fá, G – szó – piros, A – lá – narancssárga, H – ti – citromsárga). A színeket a tanulók játékos módon tudják elsajátítani. Emellett a ritmusértékek jelölése, ábrázolása is könnyen áttekinthető.

Alkotóműhely szakkör

Célja, hogy a szakkörön olyan technikákat tudjanak elsajátítani, gyakorolni a tanulók, amelyekre tanórákon nincsen lehetőségük. Terveim között szerepel a tűnemezelés, a quillingezés, papírfonás, bőrllyukasztás bemutatása, megismertetése. Ezeknek a technikáknak köszönhetően kevésbé ismert anyagokkal is találkozhatnak a diákok, pl. a gyapjával, bőrrel. Szeretném megismertetni őket a 3D toll és a pirográf használatával is.

Szakköreinkben kevésbé tehetséges, de nagyon érdeklődő gyermekek is részt vehetnek.

Népi bütykölő szakkör

A szakkörön olyan használati és dísz tárgyak elkészítése a cél, amelyek a háztartásokban már megunt, elhasználódott, kidobásra ítélt dolgok felhasználásával, a népi kézműves technikák alkalmazásával készülnek. A gyerekek megismerkedhetnek a szövással, kötélveréssel, fonással.

A különböző technikák alkalmasak a gyerekek figyelem, koncentráció, finommotorika fejlesztésén túl a mérés-számolás, az önkifejezés, a szépérzék, az együttműködés alakítására is.

Fontos szempont az újrahasznosítás népszerűsítése, és a hagyományaink megismertetése, lehetőséget adva a gyerekeknek az önkitaljesedésre.

Könyvtár

Könyvtárunkban a tanulók naponta hozzájuthatnak a tananyaghoz kapcsolódó irodalmi alkotásokhoz, ismeretterjesztő könyvekhez, szótárakhoz. Kedvelt szabadidős tevékenységgé válhat az írott szóra fogékony gyermekeknél a könyvtár használata. Segít az olvasóvá nevelésben. Célunk, hogy képesek legyenek az igényesebb szintű irodalom befogadására, örömmel válogassanak az érdeklődési körüknek megfelelő művek között. A könyv alkalmassá válik számukra az ismeretek hasznos megszerzésére, elmélyítésére, az olvasási készség fejlesztésére.

Segítséget nyújthat iskolai rendezvények, ünnepélyek műsorának összeállításához, a tehetséges versmondók felkészítéséhez. Bemutatkozásukra az általunk rendezett „Kincskereső” vers- és prózamondó versenyen, különböző helyi és dunántúli rendezvényeken nyílik lehetőség.

Tanulmányi verseny

A tanulmányi versenyre diákjainkat a nyelvi-kommunikációs képességeik alapján, társadalmi és földrajzi ismereteik, a természeti környezetben és ennek védelmében való jártasságuk, valamint manuális és művészeti tevékenységük alapján választjuk ki.

A felkészítés a tanórákon illetve a tanórán kívüli foglalkozásokon történik, igénybe véve a napközi és a könyvtár nyújtotta lehetőségeket is.

Kulturális verseny, sportrendezvény, kiállítás

Ezek azok a fórumok, ahol a diákok megmutathatják tehetségüket, kiteljesedhetnek. Összemérhetik tudásukat más tehetséges tanulókkal. Visszajelzést kapnak arról, hogy hol tartanak, miben kell még fejlődniük.

1.6. Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

A tanulók a mindennapjaikat a családban, az iskolában, egyéb gyermekközösségek tagjaiként, tehát mindig valamilyen közösséghez tartozóan élik. Az iskola közösségét kisebb csoportok (évfolyamok, osztályok, napközis csoportok, szakkörök) alkotják. A közösségben erős, ösztönző hatás, cselekvésre indító szuggesztív erő rejlik, amelynek személyiség formáló hatása van.

A közösségfejlesztés tehát kiemelt nevelési feladat számunkra, amelyre a tanórai oktatás mellett, a tanórán kívül szervezett foglalkozásokon, a szabadidős tevékenységek során nyílik lehetőség. Mindezek során alkalom kínálkozik a tanulók számára a közösségi normák elsajátítására, empatikus képességük fejlesztésére, aktuális szociális érettségüknek megfelelő magatartásuk alakítására.

A közösségi nevelés első lépcsőfoka, az adott hasonló korú tanulók közösséggé formálása. E több éves folyamatban a legfontosabb szerepe az osztályfőnöknek van, aki személyes példamutatásával, a csoport tagjainak bevonásával a konfliktusokat felismeri, értelmezi, és törekszik a felmerülő problémák közös megoldására. Amennyiben szükséges, külső szakember bevonását veheti igénybe a konfliktus feloldásához.

Az adott osztályközösségben előforduló pozitív és negatív események megbeszélése, a kialakuló viták elemzése során, lehetőséget biztosít a tanulók számára véleményük őszinte, nyílt kifejezésére, megismerteti számukra a társas együttélés alapvető szabályait, amelyek elengedhetetlenek a közösségben való harmonikus kapcsolatok kialakításához.

Természetesen az osztályfőnök mellett valamennyi pedagógus munkájának, sőt az iskolai valamennyi dolgozójának összhangja, azonos értékrendje szükséges a hatékony és eredményes közösségi nevelés érdekében, akik viselkedésükkel, kommunikációjukkal a mindennapokban példaként jelennek meg a tanulók előtt.

Olyan iskolai közösség szervezése a cél, amelyben a tanulók, tanárok és szülők egyaránt jól érzik magukat, amely érzelmi biztonságot teremtve közös tevékenységekre motiválva lehetőséget ad a közösségben a személyiség kibontakozására

1.6.2. A közösségfejlesztő tevékenység céljai

- harmonikus, tartalmas emberi kapcsolatok kiépítéséhez szükséges készségek, képességek kialakítása
- a harmonikus társas kapcsolatok létrejöttéhez szükséges tulajdonságok fejlesztése (kedvesség, figyelmesség, udvariasság, tolerancia)
- az egyén és a közösség harmonikus együttműködéséhez szükséges szabályok betartására törekvés
- a beteg, sérült, fogyatékos emberek, időskorúak iránti elfogadó, segítő magatartás
- a negatív társadalmi jelenségek ellentételezése
- felelős munkavállalóvá nevelés
- felkészítés a felelős állampolgárrá válásra
- konfliktuskezelő technikák elsajátítása
- a másság elfogadásának kiépítése
- az egészséges versenyszellem kialakítása

1.6.3. A közösségfejlesztés feladatai

- közösségi élmények szerzése
- közösségi kapcsolatok kialakítása, gyakoroltatása
- akaraterő fejlesztése
- reális önértékelés képességének kialakítása, fejlesztése
- szabályok betartására és betarttatására irányuló fejlesztés

- sportolási és művelődési igények felkeltése
- egymás segítésére szoktatás
- önálló problémamegoldó készség fejlesztése

1.6.4. A közösségfejlesztés színterei

Közösségfejlesztés a tanítási órákon

A nevelési-oktatási folyamat megszervezésekor lényeges szempont, hogy kihasználjuk azokat a különböző oktatási- nevelési formákban rejlő lehetőségeket, melyek során a tanulók közösen tevékenykedhetnek, fontosnak érezzék egymás kölcsönös megsegítését, esetenként a közös felelősségvállalást. Fontos azoknak a változatos munkaformáknak az alkalmazása, amelyek erősítik az egymásért, a közösségért való felelősség érzését. Akkor példaértékű a nevelői hozzáállás, ha a tanítási óra során nem a tanulók versenyeztetése a cél, sokkal inkább a társak teljesítményének elismerése válik hangsúlyossá. **Lehetővé válik az elesettebbekhez való pozitív odafordulás, a gyengébbeket elfogadó és segítőkész magatartás.** Mindezek eredményeként a közös sikerélmény kapcsán valamennyi tanuló az osztályközösség teljes értékű tagjának érezheti végül magát.

Közösségformálás a tanítási órákon kívül

A tanórán kívüli tevékenységek, mindazon túl, hogy olyan képességek aktiválására teremtenek lehetőséget, amelyek az iskolai oktatás során nem kerülnek felszínre, emocionális szempontból sem elhanyagolhatóak a közösségfejlesztés sikerességét tekintve. Miután az egyes délelőtti, délutáni programok, szakkörök alapvetően érdeklődés alapján szerveződő csoportok, így érdemes kiaknázni az ezekben rejlő közösségfejlesztő lehetőségeket. Egyéb szervezett iskolai és osztályprogramok, kirándulások, kulturális rendezvényeken való részvétel során folytatott kötetlen közös tevékenységek is hozzájárulnak egymás sokoldalúbb megismeréséhez, elfogadásához. Egyes sportversenyeken való részvétel pedig segítheti az egységes csapatszellem kialakulása mellett, az együttműködő készség fejlesztését.

Intézményi lehetőségek:

- Az intézmény hagyományos rendezvényei:
 - iskolai ünnepségekre felkészülés
 - „Kapkodd a lábad!” – játékos sportvetélkedő
 - Mikulás
 - Karácsony

- Luca-napi versmondóverseny és vásár
- Szalagavató
- Farsang
- „Kincskereső” Vármegyei Vers- és prózamondó verseny
- Föld-napja vetélkedő
- Tavaszi projekthét
- nyári tábor stb.
- Komplex tanulmányi verseny
- Koncz Dezső tanulmányi verseny
- Mesebolt Bábszínház bérletes előadásai
- Soltis Színház bérletes előadásai
- részvétel a partnerintézmények által szervezett programokon
- DÖK által szervezett Frim Jakab Nap

Lázár Ervin program

A nemzeti identitás erősítését célzó programokról szóló 1042/2019. (II. 18.) Korm. határozat alapján, szociális helyzetű és lakóhelytől függetlenül minden 1-8. évfolyamon tanuló általános iskolai diák részére tanévenként egyszeri alkalommal ingyenesen biztosított a színházi-, tánc-, és cirkuszi előadások, komolyzenei hangversenyek, múzeumi programok, illetve az őshonos állatok bemutatóhelyei látogatásának élménye.

A programokon minden olyan, az említett korosztályba tartozó diákunk részt vesz, akinek fogyatékossága típusa és mértéke ezt lehetővé teszi.

1.6.5. A Diákönkormányzat szerepe a tanulók közösségi életének fejlesztésében

Iskolánkban a diák-önkormányzati munka jó lehetőséget kínál a gyermekek közösségi életének szervezetté tételéhez. Ez az a fórum, ahol tanulhatják a demokrácia szabályait, élhetnek szavazati és véleményezési jogukkal. Megtanulhatnak alapvető szervezési feladatokat. Választhatnak és választhatók. Véleményeikkel nagymértékben segíthetik a közösség munkáját.

Feltétlen meg kell tanítani tanulóinknak a kreatív gondolkodást. A közösség életében példaértékű személyiségeket kell választani, akik magatartásukkal, cselekedeteikkel elismerést vívnak ki az iskola valamennyi diákja előtt.

A diák-önkormányzati tevékenység elsősorban a tanulók érdekében folyik, mely igazodik az iskolai programokhoz. A közösség irányítását a segítő tanáron keresztül a diákok végzik. Közülük választható a diákönkormányzat vezetője, helyettese és az egyes területek felelősei. Minden év szeptemberében alakítják ki a tanévi programjukat. A programok összeállításának tekintettel kell lenni a különböző korosztályú tanulókra. A diák-önkormányzati munkában tevékenykedő tanulók, megtanulják a sorsukat minimálisan befolyásolni. Személyiségüket kiválóan fejleszti a társaikért végzett munka.

1.7. A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái

Alapelvek

A minőségfejlesztés alapvető értéke a partnerközpontúság. E tevékenység sajátossága, hogy megnyitja a lehetőséget az intézmény közvetlen és közvetett partnerei számára, hogy igényeik, elvárásaik, elégedettségük megfogalmazásával befolyásolhassák az intézmény működését.

A szülő, a tanuló és a pedagógus együttműködésének továbbfejlesztési lehetőségei a fentiek alapján a partnerközpontú iskola megvalósítása felé mutatnak. Ennek érdekében alapelveink:

- Iskolánk valamennyi tanulója részére biztosítjuk annak lehetőségét – függetlenül fejlődésbeli elmaradásának mértékétől, lakhelyétől, szülei anyagi helyzetétől, etnikai hovatartozásától -, hogy minőségileg garantált, különleges bánásmódot biztosító iskolai nevelésben részesüljön, amelynek során az önmagához mért legmagasabb szintre juthat el.
- A nevelő, oktató, fejlesztő munka színvonalát, hatékonyságát a szülők, a fenntartó és a központi oktatásirányítás számára láthatóvá tesszük. Ezzel párhuzamosan arra törekszünk, hogy a partneri visszajelzések alapján folyamatos korrekciót hajtsunk végre a szükséges területeken.
- A közvetlen és közvetett partnerek igényei között dinamikus egyensúly megteremtésére és fenntartására törekszünk. E folyamat során építünk saját intézményi hagyományainkra és erősségeinkre, amelyek segítségével könnyebben kezelhetők a felmerülő egyéni igények.

Célok

- az önértékelés iránti belső igény ébresztése
- kapcsolatok bővítése a szülőkkel

- szakemberek bevonása a pedagógiai folyamatba
- a partnerekkel történő párbeszéd és kapcsolat hatékonyságának növelése

Feladatok

A fejlesztés a jelenlegi gyakorlat jobbításával, bizonyos változtatásával és új elemek beemelésével jár együtt. Mindez szemléletváltást tételez fel. Átgondoltság, nyugodt ütem, a teljesíthető feladatok megjelölése nélkülözhetetlen a biztonságérzet megtartása érdekében. Ezek az alábbiak:

- a munkatársak bevonása a fejlesztési feladatokba
- a team-munkára való felkészülés
- a nem pedagógus munkakörben dolgozók bevonása

Kapcsolattartás

A Pedagógiai programban megfogalmazottak végrehajtása csak akkor lehet eredményes, ha a teljes tantestületre a közös döntések kötelező vállalása jellemző. A hatékony nevelő-oktató munka, a követelmények egységes érvényesülése érdekében kiemelt fontosságúnak tartjuk, a pedagógusok egymás közötti kapcsolattartását.

Iskolán belüli

- párhuzamos osztályban tanítók
- osztályfőnökök – napközis nevelő
- osztályfőnökök – szaktanár
- napközis nevelő – szaktanár
- szaktanárok
- osztályfőnökök – gyógypedagógiai asszisztensek
- munkaközösség vezetők – munkaközösségi tagok
- munkaközösség vezetők
- osztályfőnökök – gyermek- és ifjúságvédelmi felelős
- osztályfőnökök – diákönkormányzat vezető
- osztályfőnökök - szakoktatók

-

Főbb területei

- A tanulócsoporthoz és az egyes tanulót érintő napi események (fegyelmezési következtetések, késések, hiányzások stb.) megbeszélése. Egységes követelményrendszer meghatározása.
- Tanulmányi előmenetel, neveltségi szint fejlődésének elemzése, értékelése.
- Tervezés, értékelés, módszerek közös kidolgozása.
- Információk átadása.
- Adminisztrációs és dokumentációs fegyelem értékelése.
- Tájékoztatás a szakirányú felkészültségről és a munkafolyamatok végzéséről.

Szülőkkel való együttműködés

A tanuló pontos megismeréséhez feltétlenül szükség van a szülők tapasztalatainak, véleményének megismerésére, mert ezek is a nevelő-oktató folyamatot segítik. Ennek érdekében a szülő bevonása a fejlesztés folyamatába mindvégig lényeges és fontos feladatunk. A pedagógiai folyamat eredményességéhez szükséges együttműködési formák közül a legfontosabb tehát a szülők és a pedagógusok közötti kapcsolat, melybe szakemberek bevonása is szükséges. Ennek megvalósítási lehetőségei:

Napi kapcsolattartás: személyes megjelenés, telefonos megbeszélés, ellenőrző, üzenő füzet

Szülői értekezlet, nyílt nap: ez a fajta együttműködés a legelterjedtebb, melyeket alkalmazva a szülő – az állandó tájékoztatás következtében – partner gyermeke problémáinak közös megoldásában. Szülői értekezletet évente két alkalommal (tanév elején és félévkor), nyílt napot évente egy alkalommal (novemberben) tartunk.

Közös esetmegbeszélések: amelyek keretében szakemberek (orvos, védőnő, iskolarendőr stb.) bevonásával keresünk megoldást az adott problémára a szülőkkel együtt.

Tanácsadás: előadások formájában az érdeklődő szülőknek szakemberek tartanak foglalkozásokat, tájékoztatókat.

Kapcsolattartás az intézmény partnereivel

Az intézmény széles körű külső kapcsolatrendszerrel rendelkezik. (lásd: SZMSZ 8. fejezet)

1.9. A tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje

Az intézményben működő Diákönkormányzat

Az iskola tanulói a nevelés-oktatással összefüggő közös tevékenységük megszervezésére, a demokráciára, közéleti felelősségre nevelés érdekében osztályonként diákköröket hozhatnak létre, amelyek létrejöttét és működését a nevelőtestület segíti. A diákkörök képviselői alkotják a Diákönkormányzatot, mely választott tagján/elnökén keresztül részt vesz azokon az eseményeken, értekezleteken stb., melyeknek témájával kapcsolatban a jogszabály számára javaslattevő, véleményező, ill. döntési jogkör gyakorlásának lehetőségét biztosítja.

A diákönkormányzat működésével kapcsolatos egyéb szabályozást az SZMSZ 5.2. és a Házi-rend 3.8. fejezete tartalmazza.

1.10. A tanulmányok alatti vizsgák szabályai

Az Aranyhíd EGYMI-ben szervezett tanulmányok alatti vizsgák:

- osztályozó vizsga,
- javítóvizsga,
- pótló vizsga,
- szakmai vizsga.

1.10.2. Az osztályozó vizsgák rendje

Osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához, ha

- felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól,
- engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget,
- jogszabályban meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet,

A tanuló a félévi, év végi osztályzatának megállapítása érdekében független vizsgabizottság előtt tesz vizsgát.

A félévi vizsgát január, az év végi vizsgát június hónapban, az osztályozó értekezlet előtt kell megszervezni.

Az osztályozó vizsga időpontjáról és helyéről az intézmény a tanulót és a szülőt írásban tájékoztatja.

A vizsgáról jegyzőkönyv készül, mely az intézmény irattárába kerül.

Az értékelés megegyezik a tanulmányi kötelességüket mindennapos iskolába járással teljesítő tanulók értékelési rendjével. A magatartást és szorgalmat nem kell minősíteni. Eredménye a vizsga típusától függően félévi, vagy év végi osztályzatnak felel meg.

Sikertelen osztályozóvizsga esetén javítóvizsgát tehet a tanuló. Továbbhaladása csak ennek sikeressége esetén lehetséges.

1.10.3. A javítóvizsgák rendje

A vizsgázó javítóvizsgát az iskola igazgatója által meghatározott időpontban, az augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban tehet.

Időpontjáról és helyéről a tanulót és a szülőt az intézmény írásban értesíti. A vizsga eredményéről a tanulót azonnal tájékoztatni kell. A javítóvizsga nem ismételhető.

Annál a tanulónál, aki az osztályozó, ill. a javítóvizsgán nem jelenik meg a vizsgát sikertelennek kell tekinteni.

Szakmai gyakorlatból akkor lehet javítóvizsgát tenni, ha a gyakorlati képzés szervezője azt engedélyezte.

1.10.4. Pótló vizsga

Pótló vizsgát tehet a vizsgázó, ha a vizsgáról neki fel nem róható okból elkésik, távol marad, vagy a megkezdett vizsgáról engedéllyel eltávozik, mielőtt a válaszadást befejezné.

Pótló vizsga időpontjának meghatározása külön ütemterv szerint

1.10.5. A szakmai vizsgák rendje

Szakiskolában

A szakképző iskolában a Szakmajegyzékben meghatározott szakképesítések megszerzésére szervezett szakmai vizsga állami vizsga.

A tanuló a szakképzés utolsó évfolyama követelményeinek teljesítése után tehet szakmai vizsgát.

A vizsga szervezése a Családellátó, és Számítógépes adatrögzítő képzésben az Aranyhíd EGYMI-ben történik, a többi szakmai képzés esetén a partnerintézménnyel együttműködve, egyeztetett helyszínen.

A szakmai vizsga szervezésének és általános kérdéseinek szempontjaira a szakmai vizsga általános szabályairól és eljárási rendjéről szóló, az illetékes minisztériumok által rendeletben szabályozott Képzési és Kimeneti Követelmények tartalmazzák az adott részsakma, szakmai képesítés vonatkozásában.

- Szóbeli vizsga: központilag kiadott tételsor alapján.
- Írásbeli vizsga: központilag kiadott feladatok alapján.
- Gyakorlati vizsga: a minisztériumok által javasolt tételek alapján.
- Interaktív vizsgatevékenység: központi feladat.

Tanulásban akadályozottak esetében a vizsga eredményessége érdekében célszerű, hogy a gyakorlati vizsga megelőzze a szóbeli vizsgát.

Készségfejlesztő iskolában

A készségfejlesztő iskola célja:

- a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását,
- a szakképzésben részt venni nem tudó enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára nyújt a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismereteket.

A kettő, az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását célzó gyakorlati jellegű évfolyam (11-12.), a készségfejlesztő kerettantervek szerint meghatározott.

Az intézmény által összeállított 20 órás, 2-3 programrészből összeállított képzések:

- Kert- és parkápoló (12) - Irodatechnikai eszközök használata (4) - Habilitációs munkavégzés (4)
- Háztartástan, életvitel (8) - Szövött tárgy készítő (8) - Udvaros (4)
- Agyagtárgy-készítő (8) – Kisegítő takarító (12)

A végzős évfolyamon az intézmény **belső vizsgát** szervez a képzésben szereplő valamennyi gyakorlati programrészről.

A szakiskola és a készségfejlesztő iskola befejező évfolyamának sikeres elvégzéséről kiállított bizonyítvány középfokú végzettséget tanúsít.

A készségfejlesztő iskola sikeresen teljesített gyakorlati évfolyamai eltérő készségfejlesztő keverttantervek szerinti oktatással megismételhetők.

1.11. A felvétel és átvétel szabályai

Intézményünkbe profiljának megfelelően felvételt/átvételt csak a Szakértői Bizottság által kiállított szakértői vélemény alapján nyerhet az a gyermek, akinél a sajátos nevelési igényt megállapították.

Az intézmény profilja alapján az intézményi Alapdokumentumában foglaltaknak megfelelően fogadja a tanulásban akadályozott (BNO F70), az értelmileg akadályozott (BNO F71), valamint az előbbi két SNI kategória megléte mellett társuló fogyatékossgal élő (autista, érzékszervi,- és mozgásfogyatékos) tanulókat.

A felvételi eljárás első lépéseként az igazgató befogadó nyilatkozattal tájékoztatja az érintett Szakértő Bizottságot, hogy a gyermeket fel tudja venni az iskolába.

Érvényes szakértői vélemény megszületésekor létesíthet a gyermekkel tanulói jogviszonyt.

A Szakértői Bizottság az intézménykijelöléssel egyidejűleg megküldi a szakértői véleményt az iskolának.

Az adott évben tanköteles korba lépő sajátos nevelési igényű gyermeket a szülő a szakértői bizottság véleményében vagy a kormányhivatal jogerős határozatában megjelölt időpontig köteles beíratni a kijelölt iskolába.

Az általános iskola első évfolyamára történő beiratkozáskor be kell mutatni a gyermek személyazonosítására alkalmas, a gyermek nevére kiállított személyi azonosítót, születési anyakönyvi kivonatot, TAJ-kártyát és lakcímet igazoló hatósági igazolványt.

Az iskola igazgatója köteles értesíteni a felvételi, átvételi kérelem elbírálásáról a szülőt a döntést megalapozó indokolással, a fellebbezésre vonatkozó tájékoztatással, továbbá átvétel esetén az előző iskola igazgatóját is.

A kötelező felvételt biztosító iskola igazgatója a kormányhivaltól kapott nyilvántartás, a kijelölt iskola a megküldött szakértői vélemény vagy a kormányhivatal határozata alapján értesíti a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes kormányhivalt, ha a gyermeket az iskolába nem írták be.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola 9/e előkészítő évfolyamára, valamint a közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9/E. évfolyamára történő felvétel feltétele alapfokú iskolai végzettség megszerzése eltérő tantervű általános iskolában, vagy integráló iskolában, valamint az intézmény profiljának megfelelő diagnózisról kiállított szakértői vélemény.

Az Aranyhíd EGYMI az általános iskola feladatai mellett a középfokú iskola feladatai közül enyhe értelmi fogyatékos tanulók szakiskolai és készségfejlesztő iskolai, ill. közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók készségfejlesztő iskolai feladatait is ellátja. Az Aranyhíd EGYMI általános iskolájából az intézmény középfokú iskolájába történő folyamatos továbbhaladás feltétele a nyolcadik évfolyam sikeres elvégzése, ill. az iskolatípushoz előírt szakértői véleményben megfogalmazott megfelelő diagnózis.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskolába azok a tanulók kerülhetnek, akik a szakiskola 9/e évfolyamának követelményeit sikertelenül teljesítették.

A **sütőipari munkás** képzés esetén a gyakorlati képzést folytató partneriskolával közösen **szintfelmérést** végzünk a jelentkező tanulók körében. A szintfelmérés elemei:

- matematikai képességek
- szövegértés
- finommotorika szintje

A felvétel döntés folyamatában szerepe van ezek eredményén kívül:

- a tanuló osztályfőnöke, ill. az őt tanító pedagógusok pedagógiai véleményének
- a balesetveszélyes külső gyakorlati helyszínek miatt a tanuló magatartási viselkedési sajátosságainak
- az iskolaorvos által megállapított egészségügyi alkalmasságnak

A jogszabályok alapján lehetőség van a szakiskolában a szakképző, a készségfejlesztő iskolában a gyakorlati évfolyamok eltérő tananyagtartalommal történő megismétlésére.

A tanulók az intézményben a tankötelezettségük végéig, ill. addig tanulhatnak, amíg az intézmény adott tanévben indított képzési kínálata az adott fogyatékoságtípusban ezt lehetővé teszi. A szakértői bizottság véleménye alapján a tankötelezettség a jogszabály által meghatározott ideig meghosszabbítható.

A tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van, amennyiben az Nkt. 4. számú mellékletében meghatározott maximális osztály/csoportlétszám megengedi.

1.12. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv

Az iskola egyik fontos feladata a mindennapi életre való felkészítés, melyhez hozzátartozik az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása is. Az iskola elsődleges célja, hogy a tanulókkal a mindennapokban előforduló eseteket és az adott helyzetekben való megfelelő cselekvést ismertesse.

Az iskola minden tanulója a tanév első tanítási napján balesetvédelmi oktatásban részesül. Az osztályfőnök feladata, hogy az ismeretátadás a tanulócsoporthoz értelmi szintjének megfelelően történjen.

Cél:

- az életmentésnek, a további károsodás megelőzésének és a gyógyulási folyamat elősegítésének megismerése,
- baleset megelőzésére nevelés
- a tanulók ismerjék fel a baleset megelőzés fontosságát,
- ismerjék fel a vészhelyzeteket
- tudják egyes sérülések élettani hátterét, következményeit
- sajátítsák el az alapvető segélynyújtási módokat
- ismerjék a balesetek típusát,
- fejlődjenek készségeik a probléma felismerés, a gyors és szakszerű cselekvés terén
- fejlődjön együttérzésük a bajbajutottakkal szemben
- veszélyhelyzetben segélykérés elsajátítása

Módszerek:

- elméleti oktatás gyakorlattal megerősítve
- szituációs gyakorlatok alkalmazása
- oktatófilmek vetítése és feldolgozása
- szakemberek előadása

Elsősegélynyújtás témakörei:

- Általában az elsősegélynyújtásról
 - azonnali teendők
 - segélykérés

- elsősegély
- Sérülések
 - sebzések fajtái
 - kötözések fajtái
 - sebellátás (vérzéscsillapítás, kötözés)
- Eszméletlenség
- Újraélesztés
 - légúti idegentest eltávolítása
 - keringés vizsgálata
 - alapszintű újraélesztés
- Belgyógyászati balesetek

Tanév elején a munkavédelmi felelős oktatást tart a tantestületnek, amin a részvétel kötelező.

HELYI TANTERV

2. HELYI TANTERV

2.1. A választott kerettanterv megnevezése, jellemzői

Intézményünk a tanulásban akadályozott (kerettantervi megnevezése: enyhe értelmi fogyatékos) és értelmileg akadályozott (Kt.: középsúlyos értelmi fogyatékos) tanulók általános iskolai, szakiskolai, valamint készségfejlesztő iskolai nevelés-oktatásának megszervezése az alábbi (2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók) alapján történik:

- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam
- Kerettanterv a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók két évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–10. évfolyamos közismereti kerettanterv
- Két évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára

2.1.1. Alkalmazott tanterv fogyatékoságtípus és pedagógiai szakasz szerint

2.1.1.1. *Kerettantervek az enyhe értelmi fogyatékos tanulók 1-8. évfolyam számára*

Az **enyhe értelmi fogyatékos tanulók** számára készült kerettantervi rendszer az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében is prioritásként értelmezi azokat a személyiség-, készség- és képességfejlesztési tartalmakat, amelyek az egyén és a társadalom számára egyaránt nélkülözhetetlenek.

Az **alapfokú nevelés-oktatás 1-4. évfolyam** szakaszában a tanuláshoz nélkülözhetetlen

pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások, terápiák alkalmazását teszik szükségessé. A képességfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell módosulnia a pedagógiai folyamat korrekciós, kompenzáló jellegének. Az alsó tagozat első évfolyamán javasolt tananyag elsajátítására – a Nemzeti A laptanterv által biztosított lehetőséggel élve – ajánlja, hogy az iskola egy tanévnél hosszabb időtartamot tervezzen. A hosszabb időkeret nagyobb esélyt nyújt az alapvető kultúrtechnikák eszközszintű elsajátítására, amennyiben megfelelő motiváltság mellett, ismétlődő tanulási folyamatban, állandó aktivitásban egyre önállóbb tanulási tevékenységet tesz lehetővé a tanulók számára.

Az **1–2. évfolyamon** a fő cél a személyiség biztonságérzetének megteremtésével, az egyéni diagnosztikára épülő funkcionális képességfejlesztéssel elérni az egyénhez viszonyítva azt a legoptimálisabb adaptív állapotot, amely elégséges előfeltétele a tantárgyi rendszerű fejlesztésnek.

Olyan fejlettségi szintre kell hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat a gyógypedagógia eszközrendszerének, módszereinek, terápiáinak felhasználásával –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására a sérülésének, állapotának megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen. A tanulókat fogékonnyá, befogadóvá kell tenni a környezet, a közvetlen meg tapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt, miközben tág teret adunk az életkori sajátosságoknak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak, mindezzel felkeltve érdeklődésüket a tanulás iránt.

A **3–4. évfolyamon** a cél az alapvető képességek és alapkészségek fejlesztése a tanulók egyéni háttértényezőinek figyelembevételével, a pszichés funkciók fejlesztésének stratégiáját tartalmazó egyéni fejlesztési tervek alapján, tantárgyi rendszerben végzett intenzív fejlesztési folyamatban.

Kiemelt feladat a személyiség érésének, az önismeret fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével; a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

A **felső tagozaton** a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra irányul. Hangsúlyosabbá válik az önálló tanulási tevékenység. A tudásgyarapítást, a képességek, a személyiség fejlesztését a konkrét tapasztalásokra alapozva a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve kell elérni.

Az **5–6. évfolyamon** a cél a tevékenységek számának és minőségének növelésével, az önálló tanulás képességének fejlesztésével az alapvető kultúrtechnikák használatának eszközszintűvé tétele, valamint az intenzív személyiségfejlesztés.

Ehhez szükséges az alapkészségek megerősödésének biztosítása a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a gyakorlás lehetőségeinek megteremtésével, továbbá a konkrét megtapasztaláson alapuló tudásgyarapítás erősítése a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve. A tantárgyi tartalmakat, a tevékenységeket, feladatokat, a terápiás célú eljárásokat a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességhez kell igazítani. Végso soron mindennek meg kell alapoznia a tanulók felkészítését az önálló életvitelre és önálló munkavégzésre, a tanulói képességkultúra fejlettségéhez igazodó szakiskolai továbbtanulásra, társadalmi beilleszkedésre.

A **7–8. évfolyam** legfontosabb célja a tudáselemek szintetizálása, a képességstruktúra megszilárdítása, a személyiség integritásának növelése.

E cél eléréséhez szükséges feladatok: a tanuló sikeres továbbtanulási, szakmaelsajátítási lehetőségeinek kialakítása; az önálló tanulás, a tájékozódási képesség, a tájékozottság, a döntési képesség erősítése; a társadalmi beilleszkedéshez szükséges szociális és cselekvési kompetenciák kialakítása, az önálló életvitelre való alkalmasság megszilárdítása.

Autizmus spektrumzavarral élő tanulásban akadályozott tanulók nevelés-oktatása az enyhe értelmi fogyatékosok kerettanterve alapján készült helyi tantervnek megfelelően kerül megszervezésre a 2011. évi CXCV. törvény 6. mellékletében foglalt habilitációs/rehabilitációs óraszámokkal kiegészítve.

2.1.1.2. Kerettanterv a szakiskolák számára

Az Aranyhíd EGYMI enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskolája egy kötelező 9/E jelű előkészítő évfolyamból, és arra épülő két évfolyamos

(9-10. évfolyam) szakmai képzés oktatását célul kitűző szakaszból épül fel.

Képzés szerkezete Szakmajegyzék szerinti képzés oktatásához**Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében**

	előkészítő 9/e évfolyam heti óraszám (36 hét)	9. évfolyam heti óraszám (36 hét)	Összefüggő (nyári) gyakor- lat (2 hét)	10. évfolyam heti óraszám (35 hét)
Közismeret				
Kötött órák	31	10	-	10
Szabadon felhasználható órakeret	3	1	-	1
Összesen	34	11	-	11
Szakmai elmélet és gyakorlat				
Kötött órák	-	21	70	21
Szabadon felhasználható órakeret	-	2	-	2
Összesen	-	23	70	23
Mindösszesen (teljes képzés ideje)	heti: 34	heti: 34	70	heti: 34

(Az oktatásra, képzésre fordítható szakmai órák száma összesen: 1703 óra a nyári összefüggő szakmai gyakorlattal és a szakmai szabad sávval együtt)

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve

A szakiskola kötelező előkészítő évfolyamán – az előzetes tudások megerősítése és tovább építése, alkalmazása, az önálló életvezetési technikák tudatos gyakorlása, a tanulók tudásának elmélyítése, szinten tartása, szociális kompetenciák fejlesztése kerül a középpontba. Fontos feladat a tanítás-tanulás folyamatában megmutatkozó gyengébb vagy sérült funkciók korrigálása, kompenzálása, a szakmatanuláshoz, munkába álláshoz szükséges motiváció megteremtése.

Ez a tanév ad lehetőséget a különböző integráló iskolákból érkező tanulók képességeinek felmérésére a későbbi kudarcmentes szakmatanulásra történő orientáció megvalósításához.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola Szakmajegyzék szerinti képzés oktatásához alkalmazandó 9-10. évfolyamos közismereti kerettanterve

Kiemelten támogatja a szakmai elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítását és a sikeres szakmai vizsgára való felkészülést, gyakorlási-kipróbálási lehetőséget ad a társadalmi beilleszkedés, az önálló életvezetési technikák, a társadalmi cselekvőképesség, a személyiség-struktúra megszilárdítására.

Támogatja a személyiség komplex, harmonikus fejlődését, az önismeret, az önbizalom és a megfelelő önértékelés megerősödését, segíti a kognitív funkciók, az érzékelés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás további fejlődését, teret enged a helyes és kíváncsi társas kapcsolatok, viselkedési normák, szociális interakciók gyakorlásának.

Szakiskola szakképző évfolyamai

Az enyhe értelmi fogyatékosok nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola a Szakmajegyzék szerinti képzés szakmai elméleti és gyakorlati ismereteinek oktatását a CXC. 2011. évi törvény alapján készült speciális kerettantervek (SKT) alapján végzi a résszakmák vonatkozásában.

2.1.1.3. Kerettanterv a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók 1-8. évfolyama számára

Jellemzője, hogy az iskolai képzés során a meghatározott tananyagtartalmakkal az egyéni bánásmód elvét alkalmazva igyekszik biztosítani a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók személyiségének harmonikus fejlődését.

Célja kialakítani a helyes közösségi magatartást, az együttműködési képességet és a szocializációs készséget a hiányosan működő képességek korrekciója, a hátrányok csökkentése érdekében, miközben folyamatos motivációval, az érdeklődés fenntartásával megvalósítani a jól működő funkciók fejlesztését.

Minél nagyobb mértékben előkészíteni az önálló vagy támogatott életvezetés lehetőségét, kialakítani a környezethez való kötődés igényét, a közösségi alkalmazkodást és elfogadást, törekedve az önérvényesítéssel és önálló döntési képességgel rendelkezés kialakítására, a tanuló felkészítésére a lehető legeredményesebb társadalmi integrációra.

Előkészíteni a tanulói képességekhez és érdeklődéshez igazodó, készségfejlesztő iskolai képzésben történő részvételt.

2.1.1.4. Kerettanterv a készségfejlesztő iskolák számára**Enyhe értelmi fogyatékosok esetén****Közismereti képzés**

A kerettanterv jellemzője, hogy módszerei és tananyagtartalma által a készségfejlesztő iskola 9-10. évfolyamain – az előzetes tudások megerősítése és tovább építése, alkalmazása, az önálló életvezetési technikák tudatos gyakorlása kerül a középpontba. Célja biztosítani a tanulók általános tudásának elmélyítését, illetve szinten tartását, a közismereti órákon a szociális kompetenciák fejlesztését, a személyes jártasságnak, a problémákkal való megbirkózás képességének erősítését célzó tanulási környezetet, a tevékenységközpontú foglalkoztatást, feltárni és segíteni az épen maradt részképességeket, támogatni az érdeklődés és tehetség alapján kialakuló tanulói tevékenységeket.

11-12. évfolyamokon ezen kívül célja támogatni a gyakorlati ismeretek elsajátítását

Alkalmazott tantervek

- **Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9-10. évfolyamának közismereti kerettanterve**
- **Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11-12. évfolyamának közismereti kerettanterve**

Középsúlyos értelmi fogyatékosok esetén**Közismereti képzés**

A készségfejlesztő iskola 9-10. közismereti évfolyamai az általános iskolai nevelés-oktatás koncepcionális folytatása. A nevelés-oktatás célja az általános iskolában elsajátított életkezdéshez, pályaválasztáshoz kapcsolódó ismeretek megerősítése, a gyengébb vagy sérült funkciók fejlesztése, kompenzálása, a felnőtt életben elérhető munkatevékenységek iránti motiváció felkeltése, a gyakorlati tevékenységek elsajátításához szükséges kompetenciák, magatartásformák kialakítása, a gyakorlati képzés sikerének megalapozása. A tanuló megismeri a gyakorlati évfolyamok munkatevékenységeit, felkészül a gyakorlati ismeretek és tevékenységek elsajátításának megkezdésére.

A 11-12. évfolyamon cél a 9-10. évfolyamokon elért tudásra építve, azok megerősítése a gyakorlati képzés céljainak és feladatainak függvényében. Fontos feladat, hogy kialakítsa a tanulóban az igényt a felnőtt életben szükséges tevékenységek elsajátítása, ellátása és minél önállóbb gyakorlása iránt, támogassa a gyakorlati műhelyekben elengedhetetlen praktikus készségek, figyelem, fegyelem, motiváció, pontosság, türelem kialakulását. A képzés feladata a munkafolyamat ellátásának, a munkatevékenységeket támogató készségeknek tudatos, célorientált fejlesztése, a kitartás megalapozása.

Alkalmazott tantervek

- **A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9-10. évfolyamának közismereti kerettanterve**
- **A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11-12. évfolyamának közismereti kerettanterve**

A készségfejlesztő iskola gyakorlati kerettanterve

A készségfejlesztő kerettantervek heti 4, 8, illetve 12 óraszámra lettek kidolgozva. A gyakorlati évfolyamokon a készségfejlesztő kerettantervek oktatására heti 20 óra (a hozzá tartozó szabad időkerettel) áll rendelkezésre. Ezen időtartamot kell az intézménynek a készségfejlesztő kerettantervek oktatásával kitöltenie, azaz a tanulónak a gyakorlati évfolyamokon egy 2-5 készségfejlesztő kerettantervből álló képzési egység elsajátítására van lehetősége.

Az Aranyhíd EGYMI által a készségfejlesztő iskolájában alkalmazott képzési egységek:

1_ SZUH- képzés esetén alkalmazott kerettantervek:

- Szövött-tárgy készítő készségfejlesztő kerettanterv (8 ó)
- Udvaros készségfejlesztő kerettanterv (4 ó)
- Háztartástan – életvitel készségfejlesztő kerettanterv (8 ó)

2_ KIH- képzés esetén alkalmazott kerettantervek:

- Kert- és parkápoló készségfejlesztő kerettanterv (12 ó)
- Irodatechnikai eszközök használata készségfejlesztő kerettanterv (4 ó)
- Rehabilitációs célú munkavégzés integrált munkavégzésre nem képes tanulók részére készségfejlesztő kerettanterv (4 ó)

3_AGyK-képzés esetén alkalmazott kerettantervek:

- Agyagtárgy készítő (8 ó)
- Kisegítő takarító (12 ó)

A készségfejlesztő iskola sikeresen teljesített gyakorlati évfolyamai eltérő készségfejlesztő kerettantervek szerinti oktatással megismételhetők.

A készségfejlesztő iskola sikeres elvégzése rész-szakképzettséget, illetve szakképzettséget nem tanúsít.

Autizmus spektrumzavarral élő értelmileg akadályozott tanulók nevelés-oktatása a közép-súlyos értelmi fogyatékosok kerettantere alapján készült helyi tantervnek megfelelően kerül megszervezésre a 2011. évi CXCV. törvény 6. mellékletében foglalt habilitációs/rehabilitációs óraszámokkal kiegészítve.

2.2. A helyi tanterv tantárgyai, tartalmi

A kerettanterv alapján elkészített helyi tantervek tantárgyait, és azok óraszámait az alábbi táblázatok mutatják. Az évfolyamokra bontott tantárgyi tartalmakat, a tematikus egységek óraszámait az intézményben tárolt, és ott megtekinthető részletes évfolyamokra bontott helyi tanterv

Tanulásban akadályozottak általános iskolájának 1-4. évfolyama

Tantárgyak	1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	7 +1	7 +1	6 +1	7
Matematika	4 + 1	4 +1	3 +1	4 +1
Etika	1	1	1	1
Környezetismeret	-	-	1	1
Ének-zene	2	2	2	2
Vizuális kultúra	2	2	2	1
Digitális kultúra	-	-	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Osztályfőnöki	-	-	-	_+1
Rehabilitáció	3	3	3	3
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	2	2
Heti órakeret	24	24	24	25
Felhasznált órakeret	27	27	27	28

Tanulásban akadályozottak általános iskolájának 5-8. évfolyama

Tantárgyak	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	4 +1	4 +1	4 +1	4+1
Idegen nyelv	-	-	2	2
Matematika	4 + 1	4 + 1	4 +1	4+1
Etika	1	1	1	1
Történelem	2	2	2	1
Hon- és népismeret	1	-	-	-
Természettudomány	2	3	5	5
Állampolgári ismeretek	-	-	-	1
Ének-zene	2	2	1	1
Vizuális kultúra	2	2	1	1
Digitális kultúra	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)	1	1	1	1
Rehabilitáció	3	3	4	4
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	2	2
Heti órakeret	28	28	30	30
Felhasznált órakeret	31	31	34	34

Tanulásban akadályozott tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/e előkészítő évfolyama

Műveltségterület	Tantárgy	Heti óra-szám	Éves óra-szám
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	5+1	216
Idegen nyelv	Idegen nyelv	2	72
Matematika	Matematika	5	180
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	1	36
Természettudomány és földrajz	Természettudomány	3+1	144
Művészetek	Vizuális kultúra	2	72
Technológia	Digitális kultúra	2	72
Egyéb	Pályaorientáció	1	36
	Szakmai alapozó ismeretek	4+1	180
Testnevelés	Testnevelés	5	180
	Osztályfőnöki (közösségi nevelés)	1	36
Rehabilitáció	Rehabilitáció	4	144
Szabadon tervezhető		3	108
Heti órakeret		34	1224
Felhasznált órakeret		38	1368

Tanulásban akadályozott tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola Szakmajegyzék szerinti képzés oktatásához alkalmazandó 9-10. évfolyama

Közismereti órakeret

Műveltségi terület	Tantárgy neve	9.o	10.o
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	1+1	1+1
Matematika	Matematika	2	2
Technológia	Digitális kultúra	1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	2 (2 gyak.napon)	2 (2 gyak.napon)
	Tánc	1	1
	Osztályfőnöki (közösségi nevelés)	1	1
Rehabilitáció		4	4
További szabad közismereti időkeret		1	1
Heti órakeret		10	10
Felhasznált órakeret (rehabbal)		14	14

Az éves óraszám megadásánál 9. évfolyamon 36 héttel, 10. évfolyamon 35 héttel számolunk.

Mindennapos testnevelésből 1 órát táncsal váltunk ki.

Testnevelés óra a külső gyakorlati napokon nem tartható.

Tanulásban akadályozott tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola Szakmajegyzék szerinti képzés oktatásához alkalmazandó 9-10. évfolyama szakmai órakerete

Szobafestő részszakma szakmai órakeret

Szakmai követelménymodulok	Tantárgy neve	9.o	10.o
10101-12 Építőipari közös tevékenység	Építőipari alapismeretek	3	1
	Építőipari alapismeretek gyakorlata	1 + 1	-
10104-12 Szobafestő, díszítő munkák	Falfelület festése, díszítése	3	2
	Falfelület festése, díszítése gyakorlata	6	8 + 1
10105-12 Tapétázási munkák	Tapétázási munkák	2 + 1	3
	Tapétázási munkák gyakorlata	6	7 + 1
További szabad szakmai időkeret		2	2
Heti órakeret		23	23

Kerettanterv szerint 70 óra nyári szakmai gyakorlat

Számítógépes adatrögzítő képzés szakmai órakeret

Szakmai követelménymodulok	Tantárgy neve	9.o	10.o
12082-16 Gépírás és irodai alkalmazások	Gépírás és levelezési gyakorlat	8 + 1	7 + 1
	Irodai alkalmazások gyakorlata	5 + 1	6 + 1
12084-16 Üzleti kommunikáció és protokoll	Kommunikáció a titkári munkában	8	8
További szabad szakmai időkeret		2	2
Heti órakeret		23	23

Kerettanterv szerint 70 óra nyári szakmai gyakorlat

Családellátó rész-szakképesítés szakmai órakeret

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgy neve	9.o	10.o
11033-12 Család- és háztartásellátás	Élelmiszerek és táplálkozási, ételkészítési alapismeretek	2 + 1	2 + 1
	Családellátás, - gondozás	2	2
	Lakókörnyezet kialakítás	1	1 + 1
	Család- és háztartás-ellátási gyakorlat	16 +1	16
További szabad szakmai időkeret		2	2
Heti órakeret		23	23

Kerettanterv szerint 70 óra nyári szakmai gyakorlat

Sütőipari és gyorspékségi munkás szakmai órakeret

Szakmai követelménymodulok	Tantárgy neve	9.o	10.o
11945-16 Sütőipari alapismeretek	Sütőipari technológia I	2	1
	Szakmai gépek I	2	1 + 1
	Szakmai számítások I	1	-
	Szakmai gyakorlat I	13 + 2	13 + 1
11919-16 Élelmiszerelőállítási alapismeretek	Munka - és környezetvédelem	1	
	Mikrobiológia és higiénia	1	
	Minőségirányítás		1
	Minőség-ellenőrzés gyakorlat		3
	Gazdasági és fogyasztóvédelmi ismeretek	1	2
További szabad szakmai időkeret		2	2
Heti órakeret		23	23

Kerettanterv szerint 70 óra nyári szakmai gyakorlat

Parkgondozó részzszakma szakmai órakeret

Szakmai követelménymodulok	Tantárgy neve	9.o	10.o
10961-16 Kertészeti alapismeretek	Növénytan	2	2
	Termesztési ismeretek	1	1
	Termesztési ismeretek gyakorlat	2	4
	Műszaki alapismeretek	1	-
	Műszaki alapismeretek gyakorlat	2	2
10962-16 Kertészeti munkavállalói ismeretek	Munkavállalói ismeretek	1	-
11070-16 Növényismeret	Növényismeret	1 + 1	2 + 1
	Növényismeret gyakorlat	3 + 1	4
11069-16 Kertfenntartás	Kertfenntartás	1	-
	Kertfenntartás gyakorlat	4	4
	Kertfenntartás műszaki ismeretei	1	-
	Kertfenntartás műszaki ismeretei gyakorlat	2	2 + 1
További szabad szakmai időkeret		2	2
Heti órakeret		23	23

Kerettanterv szerint 70 óra nyári szakmai gyakorlat

Asztalosipari szerelő részzszakma szakmai órakeret

Szakmai követelménymodulok	Tantárgy neve	9.o	10.o
11371-12 Biztonságos munkavégzés	Biztonságos munkavégzés alapjai	1	1
	Biztonságos munkavégzés gyakorlata	1	1
10224-12 Alapvető tömörfa megmunkálás	Faipari szakmai gépismeret	3 + 0,5	3
	Faipari szakmai gyakorlat	6 + 1	6 + 0,5
10225-12 Asztalosipari szerelés	Asztalosipari szerelési ismeretek	3	3 + 0,5
	Asztalosipari szerelési gyakorlat	7 + 0,5	7 + 1
További szabad szakmai időkeret		2	2
Heti órakeret		23	23

Kerettanterv szerint 70 óra nyári szakmai gyakorlat

Értelmileg akadályozottak általános iskolájának 1-8. évfolyama

Értelmileg akadályozott 1-8.o									
Műveltségi terület	Tantárgy	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció	4	4	4	4 +1	4 +1	4 +1	5	5
	Olvasás-írás	2 +1	2 +1	3	3	4	4	2 +1	2 +1
Matematika	Számolás - mérés	2	2	2	2 +1	3 +1	3 +1	3 +1	3 +1
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	1	1	1	1
	Hon-és népismeret	-	-	-	-	-	-	1	-
	Etika	-	-	-	-	-	-	-	1
Természettudomány és földrajz	Környezetismeret	-	-	-	-	1	1	2	2
Művészetek	Ének - zene	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ábrázolás - alkotás (Vizuális kultúra)	3	3	2 +1	2	2	2	2	2
Technológia	Digitális kultúra	-	-	-	-	-	-	1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Mozgásnevelés (testnevelés)	5	5	5	5	5	5	-	-
	Testnevelés	-	-	-	-	-	-	5	5
	Osztályfőnöki (közösségi nevelés)	-	-	-	-	1	1	1	1
Egyéb	Önkiszolgálás	2	2	-	-	-	-	-	-
	Életvitel és gyakorlat	-	-	2	2 +1	2 +1	2 +1	3	3
	Játékra nevelés	2 +1	2 +1	2 +1	2	-	-	-	-
Rehabilitáció		3	3	3	3	3	3	4	4
Szabadon tervezhető órakeret		2	2	2	3	3	3	2	2
Heti órakeret		24	24	24	25	28	28	30	30
Felhasznált órakeret (rehabbal)		27	27	27	28	31	31	34	34

Készségfejlesztő iskola közismereti órakeret

Műveltségi terület	Tantárgy neve		9.o	10.o	9.o	10.o
	Enyhe	Középsúlyos	Enyhe		Középsúlyos	
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció	5	5	5	5
Idegen nyelv	Idegen nyelv	-	2	2	-	-
Matematika	Matematika	Számolás - mérés	5	5	5	5
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	1 + 1	1 + 1	1 + 1	1 + 1
Természettudomány és földrajz	Természettudomány	Környezet- és egészségvédelem	3	3	2 + 1	2 + 1
Művészetek	-	Ének - zene	-	-	2	2
	Vizuális nevelés	Ábrázolás - alakítás	2	2	2	2
Technológia	Digitális kultúra	Digitális kultúra	2	2	2	2
Egyéb	Pályaorientáció	Gyakorlati képzés előkészítése	1 + 1	1 + 1	2	2
	Szakmai alapozó ismeretek	Életvitel és gyakorlat	4 + 1	4 + 1	4 + 1	4 + 1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	Testnevelés	5	5	5	5
	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)	1	1	1	1
Rehabilitáció			4	4	4	4
További szabad közismereti időkeret			3	3	3	3
Heti órakeret			34	34	34	34
Felhasznált órakeret (rehabbál)			38	38	38	38

Készségfejlesztő iskola 11-12. évfolyam közismereti helyi tanterve

Műveltségi terület	Tantárgy neve		11.o	12.o	11.o	12.o
	Enyhe	Középsúlyos	Enyhe		Középsúlyos	
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció	1 + 2	1 + 2	2 + 1	2 + 1
Matematika	Matematika	Számolás - mérés	2	2	1 + 1	1 + 1
Technológia	Digitális kultúra	-	1	1	-	-
Természettudomány és földrajz	-	Környezet- és egészségvédelem	-	-	1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	Testnevelés	5	5	5	5
	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)	1	1	1	1
Rehabilitáció			5	5	5	5
További szabad közismereti időkeret			2	2	2	2
Heti órakeret			12	12	12	12
Felhasznált órakeret (rehabbal)			17	17	17	17

Készségfejlesztő iskola 11-12. évfolyam gyakorlati képzés helyi tanterve**Kert- és parkápoló (12) - Irodatechnikai eszközök használata (4) - Habilitációs munkavégzés (4)**

Programelem	Tantárgy	11.	12.	Össze- vont
Kert- és parkápoló	Kert és parkápoláshoz szükséges általános ismeretek	1	1	1
	Park és kertfenntartási ismeretek	1	1	1
	Munka- és környezetvédelmi ismeretek	1	1	1
	Szakmai gyakorlat	9+1	9+1	9+1
Habilitációs célú munkavégzés integrált munkavégzésre nem képes tanulók részére	Habilitációs munkavégzés	4+1	4+1	4+1
Irodatechnikai eszközök használata	Irodatechnikai eszközök használata	4	4	4
Szabadon tervezhető órakeret		2	2	2
Összes óra gyakorlati képzésben		22	22	22

Háztartástan, életvitel (8) - Szövött tárgy készítő (8) - Udvaros (4)

Programelem	Tantárgy	11.	12.	Összevont
Háztartástan, életvitel (8)	Konyhatechnika	4	4	4
	Takarítás	1+1	1+1	1+1
	Mosás-vasalás	1	1	1
	Varrás	1	1	1
	Virágápolás-lakáskultúra	1	1	1
Szövött tárgy készítő (8)	Szakmai gyakorlat-szöveg	6	6	6
	Szakmai elmélet-szöveg	2	2	2
Udvaros (4)	Szakmai ismeret-udvaros	4+1	4+1	4+1
Szabadon tervezhető órakeret		2	2	2
Összes óra gyakorlati képzésben		22	22	22

Agyagtárgy készítő (8) - Kisegítő takarító (12)

Programelem	Tantárgy	11.	12.	Összevont
Agyagtárgy készítő	Agyagtárgy készítő	8+2	8+2	8+2
Kisegítő takarító	Kisegítő takarító	12	12	112
Szabadon tervezhető órakeret		2	2	2
Összes óra gyakorlati képzésben		22	22	22

Az **autista és az értelmileg akadályozott** osztályok a tanulólétszámtól függően 1-4 évfolyammal működő összevont csoportként működnek.

Az tantárgyak óraszámát a jogszabálynak megfelelően az az évfolyam határozza meg, ahol az adott tárgy a legnagyobb óraszámban fordul elő.

Az iskola a 2.1.1.1. fejezetben meghatározott kerettantervre épülő, és annak megfelelően elkészített helyi tanterv alapján szervezi a tanulásban akadályozottak 1-8. évfolyamán az iskolai nevelő-oktató munkáját. A tanulók a mentális sérülés mértékétől függően egy évfolyamon belül is nagy egyéni képességbeli különbségekkel rendelkeznek, ami eltérő fejlődési ütemet tesz lehetővé. Ezért a gyógypedagógus a lassabban haladó tanulók esetén egyéni döntése alapján a helyi tantervben meghatározott ismereteket az évfolyamok között szükség esetén átütemezheti. A kerettanterv által meghatározott minimumkövetelményeket az alsó-felső tagozatváltás (4. évf. vége), valamint a szakiskolába lépés időszakára (8. évf. vége), kell a tanulónak teljesítenie.

Az intézményben alkalmazott részletes helyi tantervek e Pedagógiai program mellékletét képezik.

A helyi tantervek az iskola könyvtárában, valamint igazgatói irodában megtekinthetők.

2.3. Választható tantárgyak, foglalkozások

2.3.1. Etika/Hit- és erkölcsstan

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatói intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról értelmében a szülő joga eldönteni, hogy

- a hit- és erkölcsstan oktatás megszervezését vállaló egyházi jogi személy által szervezett hit- és erkölcsstan oktatást, vagy
- az etika oktatást igényli a gyermeke számára.

Etika oktatása:

Az etika óra, vagy a helyette választható egyházi jogi személy által szervezett Hit-és erkölcsstan óra a kötelező tanórai foglalkozások része.

Az etika oktatása a helyi tantervek alapján történik.

A Hit- és erkölcsstan oktatása:

A hit- és erkölcsstan oktatás tartalmának meghatározása, a hitoktató alkalmazása és ellenőrzése, a hit- és erkölcsstan oktatásra való jelentkezés szervezése, a foglalkozások ellenőrzése az egyházi jogi személy feladata.

Iskolánkban a hit- és erkölcsstan, valamint az etika oktatása évfolyamonként összevont csoportokban párhuzamos időszámban történik.

Az igényeknek megfelelően az Aranyhíd EGYMI-ben a Római Katolikus hitoktatás folyik, amit választás alapján az értelmileg akadályozott diákok számára is biztosítunk.

A Hit- és erkölcsstan értékelése

A pedagógus az első évfolyamon, valamint a második évfolyam első félévében szöveges minősítéssel értékeli a tanulók teljesítményét.

A második évfolyam második félévétől tanítási év közben érdemjeggyel, tanév végén osztályzattal minősíti a tanulók teljesítményét.

2.3.2. Az intézményben elérhető szakköri foglalkozások

A Knt. 6. sz. mellékletében meghatározott időkeret terhére minimum 5 fő jelentkezése esetén az alábbi szakköri foglalkozásokat nyújtjuk tanulóink számára:

- görkorcsolya szakkör
- labdajáték szakkör
- kerámia szakkör
- tánc szakkör
- néptánc szakkör
- informatika szakkör
- énekkar
- színkotta szakkör
- alkotóműhely
- népi bütykölő szakkör
- ügyes kezek szakkör

2.4. Csoportbontások és egyéb foglalkozások szervezésének elvei

Egyéb foglalkozások szervezésének elve

- Fejlesztő foglalkozások (2.4.2. fejezet)
- Napközi
- Szakkör, énekkar

Napközi

Intézményünkben 1-6. évfolyamon tanuló gyermek számára biztosítjuk délutánonként 17 óráig a napköziotthoni ellátást, melynek során eleget teszünk mind a diákok napközbeni ellátásával, mind a napi iskolai felkészítéssel szemben támasztott követelményeknek. 18 óráig szükség esetén gyermekfelügyeletet szervezünk. A foglalkozások programja, valamint időkerete a kötelező tanórai foglalkozások témáihoz, illetve idejéhez igazodik, azonban a kötelezően elvégzendő tananyagon kívüli egyéb differenciált feladatmegoldások révén lehetőség van a tanulók képességeinek fejlesztésére. A szabadidős tevékenységek során a manuális foglalkozások a rajz, technikai megoldások, a sportfoglalkozások, kapnak nagyobb hangsúlyt.

A szakiskolába, a készségfejlesztő iskolába járó, ill. a fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő tanulók számára a szülő, gondviselő kérésére szintén biztosítjuk a délutáni felügyeletet.

A napközis csoportok által szervezett és előadott ünnepi műsorok teret adnak a jó ének-zenei, verbális és dramaturgiai képességű tanulók további fejlesztésére. Mindezek által lehetőség nyílik a tehetséges gyerekek különféle pályázatokon való részvételére is. Szabadidős tevékenység keretében rendszeresen látogatunk közművelődési intézményeket, melynek során változatos programok nyújtanak élményt tanulóinknak: színházi előadások, bábelőadások, kiállítások, filmvetítések, múzeumlátogatások, könyvtárlátogatás. Ezek által olyan ismeretekhez, élményekhez juttatjuk a gyerekeket, melynek következményeként a tehetségesebb tanulók késztetést éreznek az önkifejezésre és hajlamosabbakká válnak az együttműködésre egy-egy ünnepi műsor létrehozásában.

A napközis csoportokban tág teret biztosítunk a sportnak, játéknak, szervezett versenyek, vetélkedők formájában. Az iskolában működő szakkörök munkájában is döntő létszámban vesznek részt napközis diákok.

1-6. évfolyamokon az igazgató a szülő/gondviselő megfelelő indoklással ellátott írásbeli kérelmére engedélyezheti a 16 óra előtti távozást az intézményből. Kivételt képez ez alól a délutáni tanóra időtartama.

7-8. évfolyamon tanulásban akadályozott tanulóknak napi 1 óra időkeretben tanulószoba áll rendelkezésére.

Szakkörök, énekkar szervezésének elvei

Intézményünkben a szakköröket a napközi idejében, a délutáni órákban szervezzük úgy, hogy a tanulóknak a hét minden napján legyen lehetősége részt venni érdeklődésének megfelelő szervezett szabadidős tevékenységben. A lehetőségekhez mérten szem előtt tartjuk, hogy azonos korcsoportok legyenek jelen a foglalkozásokon. A sportszakkörökre történő jelentkezésnél előnyben részesítjük azokat a szakiskolás illetve készségfejlesztő iskolás tanulókat, akiknek a külső gyakorlati helyszínen töltött gyakorlati napjain nincs módjuk testnevelés órán részt venni.

A szakkörben a gyermekek olyan nevelő fejlesztő folyamat aktív részévé válhatnak, amely közösségben végzett munkával, egyéni képességeik felismerését, kibontakoztatását segíti, és alkalmat nyújt a kipróbálásra, a gyakorlásra.

A szakkörök szervezésének célja:

- a szabadidő tervszerű, céltudatos, szervezett és hasznos eltöltése
- érdeklődési körbefolyásolása,
- saját önképzésük és önnevelésük iránti igény kialakítása,
- ép képességek továbbfejlesztése, sérült képességek kompenzálása
- pályaaorientáció
- egyéni differenciált fejlesztés

A szakkörök funkciója, feladata

- a különbözően tehetséges gyerekek tényleges egyéni képességeinek felismerése, fejlesztése
- az egyéniség szabad kibontakoztatásához teremt lehetőséget
- olyan lehetőségek biztosítása a tanulók számára, amelyek tanórai keretben nem teremthetők meg
- egyéniségük kiteljesítése az alkotómunka során
- személyiségfejlesztés
- a közösségi nevelés hatásrendszerének erősítése
- önművelődési igény fejlesztése
- a sikerélmény nyújtása gyermeki ötletek érvényesítése
- a szakköri tevékenység hatására a kapcsolódó tantárgyak megkedveltetése

2.4.1. Összevont osztályok

Az iskola értelmileg akadályozott és autista osztályai több évfolyam összevonásával működnek.

Az iskolai nevelés-oktatás összevont osztályban történő megszervezésére az alábbi szabályok vonatkoznak:

- Az órarend kialakítása a magasabb évfolyam óraszámának figyelembevételével történik.
- Összevont osztály maximum 4 évfolyam, lehetőleg azonos fogyatékkal küzdő tanulóiból szervezhető.
- Tanmenetet minden évfolyamra külön kell készíteni.
- A haladási naplóban minden évfolyam, különböző fogyatékoságú tanulók összevonása esetén a tanulónak, tanulócsoportnak az óraanyagát is rögzíteni kell.
- A közös és osztott órák aránya tantárgyanként és az osztály összetételétől függően változó lehet, ennek megítélése a tanulócsoport munkáját irányító gyógypedagógus kompetenciája

2.4.2. Egyéb foglalkozások szervezése

Fejlesztő foglalkozások

Pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitáció, rehabilitáció A gyógypedagógiai nevelés egészét átható rehabilitációs, rehabilitációs nevelés célja az értelmi fogyatékos fiatalok szocializációja, eredményes társadalmi integrációja. A fogyatékból eredő hátrányok csökkentését segítő programok az iskola sajátos nevelési igényű tanulóira irányuló helyi tantervének részeként működnek.

A gyógypedagógus, a terapeuta – esetenként más szakember véleményének figyelembevételével – készíti el a fejlesztő programot, amely a tanuló sajátos nevelési igényeire, és egyedi tulajdonságainak fokozatos kibontakozását szolgálja. A fejlesztés a tanítás-tanulás folyamatában megmutatkozó fejletlen vagy sérült funkciók korrigálására, kompenzálására, az eszköztudás fejlesztésére, a felzárkóztatásra, a tanulási technikák elsajátítására, a szociális képességek fejlesztésére, az önálló életvezetésre irányul, és a programokon, tréningeken keresztül valósul meg. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység lényeges eleme a folyamatos vagy szakaszos pedagógiai diagnosztizálás.

Szolgálja a korrigáló, kompenzáló tartalmak, eljárások, terápiás eszközök tervezését, megelőzheti a további – másodlagos – tünetek megjelenését. A habilitációs, rehabilitációs tevékenység során a fejlesztő programok készítésekor és elemzésekor elsődlegesen azt kell figyelembe venni, hogy a gyógypedagógiai nevelés, a terápiás eljárás és eszközrendszer miként tud vagy tudott hozzájárulni a pszichikai, a fiziológiai funkciók zavarának korrigálásához, kompenzálásához, a funkcionális képességek csökkenéséből, a funkciók fejletlenségéből eredő zavarok kezeléséhez, a szociális szféra akadályozottságából származó hátrányok csökkentéséhez.

Az egyéni fejlesztő foglalkozásokon (logopédia, szomatopedagógiai-, tiflopedagógiai-, szurdo-pedagógiai -, konduktív fejlesztés, AAK) való részvétel az erre szakosodott Szakértői és Rehabilitációs Bizottság által kiállított szakvéleménye, vagy szakorvosi javaslat (gyógytestnevelés) alapján történhet. A többi fejlesztő foglalkozáson való részvételre a tanulóval foglalkozó gyógypedagógusok, terapeuták tehetnek javaslatot.

Egyéni és kiscsoportos fejlesztő foglalkozások:

- Komplex gyógypedagógiai fejlesztés – rehabilitáció, habilitáció
- logopédiai fejlesztés
- gyógytestnevelés
- szomatopedagógiai fejlesztés
- zeneterápia
- művészetterápia
- tiflopedagógiai fejlesztés
- szurdopedagógiai fejlesztés
- konduktív pedagógiai fejlesztés
- terápiás úszás
- Augmentatív és Alternatív Kommunikációs fejlesztés
- TSMT
- Ayres-terápia
- gyógyúszás

2.5. Egyéni munkarend

Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. Az egyéni munkarenddel rendelkezőt - az iskolában vagy azon kívül folyó gyakorlati képzés kivételével - az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni. Azonban valamennyi tantárgyból osztályozó vizsgát köteles tenni, az egyéni munkarend ugyanis nem mentesíti a tanulót egyetlen tantárgy tanulmányi követelményeinek teljesítése alól sem. (A tanulmányi követelményeket évfolyamonként és tantárgyanként a 19. melléklet tartalmazza.)

Ezen időszak alatt

- a tanuló mentesül a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel alól; felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel;
- a sajátos nevelési igényére (SNI) tekintettel egyéni munkarendű tanuló, vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTM), erre tekintettel egyéni munkarendű tanuló iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az iskola köteles gondoskodni;
- a tartós betegsége tekintettel egyéni munkarendben tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról az iskola köteles gondoskodni;
- a tanuló az iskola igazgatójának előzetes engedélyével részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon;
- a tanuló kérelemre, az iskola igazgatójának engedélyével felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásokra;
- az iskolában az egyéni munkarendben tanuló magatartását és szorgalmát nem kell értékelni, de félévi és tanév végi osztályzatainak megállapításához az iskolában osztályozó vizsgát kell tennie valamennyi tantárgyból az iskola pedagógiai programjában foglaltak szerint;
- a külföldi tartózkodásra tekintettel egyéni munkarendben tanuló esetében a félévi minősítés az igazgató döntése alapján mellőzhető, ez esetben a tanuló csak az év végén ad számot tudásáról.

Ha az egyéni munkarend tartama alatt a tanuló neki felróható okból két alkalommal nem jelenik meg az osztályozó vizsgán, vagy két alkalommal nem teljesíti a tanulmányi követelményeket, a következő félévtől csak iskolába járással teljesítheti a tankötelezettségét.

Az egyéni munkarend engedélyezése iránti kérelmet az Oktatási Hivatal közigazgatási hatósági eljárás keretében bírálja el.

A kérelmet a következő tanévek vonatkozásában: mindig az adott tanévet megelőző áprilistól június 15-ig, lehet benyújtani. Június 15-ét követően csak kivételes esetben, ha a tanuló helyzetében olyan körülmény merül fel, amely a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését teljes mértékben megakadályozza.

Az egyéni munkarend engedélyezésével kapcsolatos eljárás kérelemre indul. A kérelmet a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló nyújthatja be.

2.6. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A köznevelés nappali rendszerű iskolai oktatásában az állam biztosítja, hogy a tanuló számára a tankönyvek térítésmentesen álljanak rendelkezésre.

A tankönyvválasztás joga az adott tárgyat tanító pedagógusé a szakmai munkaközösséggel való egyeztetést követően.

A választhatóság elve csak akkor érvényesül, ha erre lehetőség mutatkozik az országos tankönyvjegyzék kínálatában.

A nevelő-oktató munka során alkalmazott tankönyvek és taneszközök kiválasztásának szempontjai:

- Kapcsolódjanak a kerettantervben megjelenő tantárgyi tartalmakhoz
- Segítsék elő a különböző készségek, képességek, jártasságok fejlesztését
- Külalakjában vonzó, esztétikus, magán hordozza, illetve magába foglalja azoknak a gyermekeknek életkori sajátosságait, akik abból tanulnak.
- A feldolgozandó tananyag szisztematikusan felépítve, egyértelmű információkat hordozva, lényegre törő ábrákkal kerüljön a tankönyvbe.
- Vegye figyelembe a sérült tanulók absztrakt gondolkodásának fejletlenségét, megfelelően fejlessze a kognitív képességeiket.
- Fokozatosan fejlessze a tanulók öntevékenységet.

- Adjon lehetőséget a differenciált oktatásra.
- Az ismeretanyag jól olvashatóan, jól áttekinthetően legyen elrendezve.
- A tantárgyak között átjárhatóság legyen, vagyis a különböző tantárgyak ismeretanyagai támaszkodjanak egymásra.
- Példái a mindennapi életből táplálkozzanak, ne legyenek idealizáltak.
- A tankönyvet lehetőség szerint munkafüzetet vagy feladatlap egészítse ki, mely a megerősítést, a sokoldalú gyakorlást, az önálló munkáltatást, az ellenőrzést szolgálja.
- Előnyben részesítjük azokat, melyeket megfelelő tanári kézikönyv egészít ki.
- Anyaguk legyen tartós.
- A taneszközök legyenek figyelem-felkeltők, könnyen kezelhetők.
- Álljon rendelkezésre egyazon taneszközből tanári és tanulói készlet.
- Adjon lehetőséget többféle munkáltatásra.
- Az ismeretszint több fokán használható legyen.

A tartós használatra szánt tankönyveket a könyvtárban kell megőrizni.

2.7. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

Az intézmény a NAT, az Irányelvek, valamint az ezekre épülő kerettantervek alapján határozza meg céljait, feladatait. Ezen célok, feladatok jelen Pedagógiai Program 1.2. fejezetében kerültek kifejtésre.

2.8. A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módja, a tanulók fizikai állapotának mérése

A gyermek joga, hogy a nevelési és a nevelési-oktatási intézményben, biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki.

2.8.1. Mindennapos testnevelés

A 2011. évi CXCV. Köznevelési Törvény értelmében a 2012/13. tanévtől bevezetésre került intézményünkben felmenő rendszerben a mindennapos testnevelés.

Fontos gyermekeink mindennapos, folyamatos mozgáslehetőségének biztosítása.

A mindennapos testnevelés legfontosabb színterei:

- Heti 5 testnevelés óra órarend szerint (naponta 1x 45 perc)
- Heti 4 testnevelés és 1 tánc óra a 6.-8. és 9-10. évfolyamokon

A szakiskolai és készségfejlesztő iskolai a külső gyakorlati helyszínen töltött szakmai gyakorlati napokon testnevelés óra megtartására nincs lehetőség.

A testnevelés célja, hogy a gyermek pszichoszomatikus fejlettségéhez igazodó, játékos mozgástevékenysége gazdagítsa és fejlessze a gyermekek mozgásműveltségét, pótolja az esetleges elmaradásokat.

A mindennapos testnevelés részeként megtartott táncórák értékelését a testnevelés osztályzat tartalmazza.

Minden órán végzünk pszichomotoros fejlesztést, melynek területei:

- nagymozgás
- finommotorika
- egyensúly
- szem – kéz, szem – láb koordináció
- tér- és helyzetérzékelést fejlesztő gyakorlatok
- testséma fejlesztés
- a biztonságos járás fejlesztése
- mozgás és a beszédritmus integrált fejlesztése

Továbbá nevelőmunkánk során feladatunk, hogy gyermekeinkkel elsajátítsuk a korszerű, egészséges életvitelhez szükséges ismereteket, kialakítsuk bennük ezen életmódhoz helyes viszonyukat. Ennek érdekében sor kerül több olyan tevékenységre, mely kielégíti gyermekeink mozgásigényét.

További testedzést biztosító területek:

- gyógytestnevelés (szakorvosi javaslat alapján)
- szakkörök (görcsolya, labdajáték, tánc, néptánc szakkör)
- napközi (mozgásos játékfoglalkozás, napközis torna bevezetése, sportdélután)
- versenyek (házibajnokságok, iskolák közötti küzdelmek)
- kondicionáló foglalkozások (mozgásfejlesztés, tartásjavító torna)
- Az óráközi udvari szünetet, a tanulás előtti időt /esős idő kivételével/ a szabadban töltik tanulóink.

A gyógytestnevelés órákat a Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat szakembere végzi intézményünkben.

Amennyiben csak gyógytestnevelés órán vesz részt a tanuló, abban az esetben a gyógytestnevelő, amennyiben gyógytestnevelés és testnevelés órán is részt vesz, értékelését a testnevelő és a gyógytestnevelő együttesen végzi.

A tánc órák célja, hogy fejlessze tanulóink mozgáskultúráját, új területeket, lehetőségeket megnyitva előttük. Felkészítse a diákokat a különböző rendezvényeken (szalagavató, kulturális bemutató) való részvételre.

Mozgáskoordinációjuk mellett fejleszti az esztétikai érzéküket, egymáshoz való viszonyukat, alkalmazkodó képességüket, ritmusérzéküket, jártasságot szerezhetnek az illemtanban.

Úszásoktatás

Évente 18 alkalommal, a lehetőségek és az éves költségvetési keret függvényében egy alsós (4.), és egy felsős (6.) évfolyam számára a fenntartó biztosítja az úszásoktatás igénybevételéhez a tanulók szállítási költségeit és a pályadíjat (bérleti díjat).

2.8.2. A tanulók fizikai állapotának mérése

NETFIT program

A 20/2012 (VIII. 31.) EMMI rendelet módosítása szabályozza és nevesíti a NETFIT rendszerrel történő tanulói fittségi állapotmérések tartalmi keretét. A NETFIT rövidítése: Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt. A NETFIT egy komplex pedagógiai célú eszközön túl, egy informatikai alapú diagnosztikus értékelő rendszer is egyben. A tesztet az adott tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott mérési időszakban (általában január - április között) kell felvenni.

NETFIT program küldetése, hogy népszerűsítse és tudatosítsa az élethosszig tartó fizikai aktivitás jelentőségét és az egészségtudatos életvezetés értékeit az iskoláskorú diákok, családjaik és a köznevelés szereplői körében. A NETFIT program a 21. század követelményihez igazodó, diagnosztikus és oktatási célú, pedagógiai értékelő és visszajelző eszköz. A NETFIT mérések az 5. évfolyamtól kezdődően érintik tanulásban akadályozott tanulóinkat, amennyiben nincs a teszt felvételét nehezítő, vagy lehetetlenné tévő társuló fogyatékságuk.

A NETFIT által biztosított tesztelési lehetőségek közül iskolánkban a kötelező, intézményi szintű tesztelést végezzük el

A NETFIT felmérések előtt fontos a tanulók felkészítése az teszthelyzetre. Alsó tagozatban a tanulóknak meg kell ismerniük a fittségi tesztelés célját, az egyes próbák pontos végrehajtási kritériumait, az eredmények rögzítésének módját. Az egyéni öntesztelés iskolánk speciális adottságait tekintve nem megfelelő munkaszervezési forma, helyette a pedagógus irányításával, 3-4 fős csoportokban történő tesztelést és annak regisztrálása (pedagógiai asszisztens segítségével) tűnik megfelelőnek.

A NETFIT lebonyolításához szükséges fizikai vizsgálatokban az intézmény védőnője nyújt segítséget.

A NETFIT program felvételéhez szükséges eszközcsomagot a Magyar Diáksport Szövetség ingyenesen az iskola rendelkezésére bocsátotta

A NETFIT mérés eredményeinek meghatározása, rögzítése:

Az egészséges fittségi teljesítményértékek mellett (egészségzóna) – tesztől függően – további egy, illetve két zónát (tartományt) tartalmaz ("fejlesztés szükséges" és „fokozott fejlesztés szükséges” zóna). Szummatív osztályozási célokra nem használjuk a fittségi tesztek eredményeit,

még az egyéni fejlődést figyelembe véve sem! A NETFIT folyamatos alkalmazása lehetőséget teremt az eredmények portfóliószerű gyűjtésére és speciális szempontok szerinti összeállítására.

A NETFIT informatikai rendszerében a tanulók és intézmények adatainak rögzítése központiilag, az Oktatási Hivatal közreműködésével a KIR rendszeren keresztül történik. A tanulók személyes adatainak védelmét figyelembe véve az eredmények rögzítése mérési azonosítók alapján valósul meg.

A jogszabály értelmében a fittség-mérési eredményeket a kötelező mérési időszak utolsó napjáig szükséges rögzíteni.

Összefoglalva elmondható, hogy a NETFIT fittségi tesztrendszer alkalmazásának segítségével képet kaphatunk diákjaink motoros képességeinek szintjéről, azok előző teljesítményértékhez, illetve az egészségkritériumokhoz viszonyított helyzetéről. Ennek ismeretében pedig kijelölhetjük a fejlesztési kiindulópontokat, illetve célokat.

Az általunk használt motoros tesztek, és végzési sorrendjük

1. Hajlékonysági teszt: ülésben előrenyúlás
2. Dinamikus láberőt mérő teszt: helyből távolugrás
3. Törzserőt mérő teszt: sit-up teszt, felülések
4. Funkcionális karerőt mérő teszt: függés hajlított karral
5. Futási sebességet, fürgeséget mérő teszt: ingafutás

2.9. A tanulók tanulmányi munkájának ellenőrzése, értékelése

Iskolánk a nevelő-oktató munka egyik fontos feladatának tekinti a tanulók tanulmányi munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését.

Ennek alapvető feltétele, hogy folyamatosan, rendszeresen, változatos formában elősegítse a tanulók fejlődését.

Az ellenőrzés célja, hogy a feltárt adatok, tények alapján olyan intézkedéseket lehessen hozni, amelyekkel az esetleges hibák, problémák kijavíthatók. Ehhez kapcsolódik az értékelés, amely az ellenőrzés eredményeinek elemzését jelenti.

Az egységes értékelés alapelveit a tantestület dolgozza ki és elfogadását követően betartása minden pedagógus számára kötelező érvényű. Az előírt követelmények teljesítését a nevelők az egyes tantárgyak jellegzetességeinek megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája vagy gyakorlati tevékenysége alapján ellenőrzik.

Az ellenőrzés módszerei

- megfigyelés
- szóbeli, írásbeli felelet
- röpdolgozat
- témazáró dolgozat
- félévi és év végi felmérés
- tanulói dokumentumok elemzése

2.9.1. Az írásbeli és szóbeli feladatok, az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt feladatok meghatározásának elvei és korlátai

- Folyamatos megfigyelés eredményeként a helyes tanulási technikák kiválasztása, fejlesztése. Minden tanuló számára a legoptimálisabb – életkori szintjének és aktuális szükségletének megfelelő – tanulási módszerek megismerése, az egyéni tanulásban az önállóság fokozása.
- A figyelem, akarat fejlesztése, irányítása.
- A tanulók természetes érdeklődésének felkeltése, ébren tartása, elmélyítése, az egyéni érdeklődés és az egyéni képességek kibontakoztatása.
- Az önművelési igény felkeltése, az önművelés legfontosabb jártasságainak, készségeinek, képességeinek kialakítása, fejlesztése, önálló ismeretszerzésre ösztönzés.
- A tanórai keretben folyó nevelő-oktató munka speciális foglalkozások keretében történő megszilárdítása, kiegészítése, bővítése.
- A gyengébb képességűekkel való differenciált foglalkozás.
- A tehetséges tanulók képességeinek kibontakoztatása, fejlesztése.
- Kézikönyvek, lexikonok használatának megismertetése, segítségnyújtó szerepének, hasznosságának felismertetése.
- Önálló gyűjtőmunka végzése.
- Önellenőrzésre, önértékelésre nevelés.
- A tantárgyakhoz kötődő, differenciált képességfejlesztést szolgáló feladatok.

Az otthoni (napközis, tanulószobai) felkészüléshez előírt házi feladatok meghatározása

Iskolánkban a házi feladatok meghatározásával kapcsolatban az alábbi szabályok érvényesülnek. A házi feladat legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gya-

korlás (képesség- és képességfejlesztés), valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása. Ha szükséges, segédeszközök használata is megengedett. Mennyiségét úgy kell összehangolni az osztályban tanító gyógypedagógusoknak, hogy elkészítése az alsó tagozaton a napi egy óra, felső tagozaton a napi két óra időtartamot ne haladja meg. Hétvégére és az iskolai szünetekre csak annyi házi feladat adható fel, mint általában egyik tanóráról a másikra.

2.9.2. Az írásbeli beszámoltatás formái

A tanulókkal az év eleji ismétlések után az elméleti tantárgyakból *szintfelmérő dolgozatot* íratunk.

A *témazáró dolgozat* megíratására egy teljes tanórát biztosítunk. A tanulók egyenletesebb terhelése érdekében a témazáró dolgozatok időpontját egyeztetjük (napi kettőnél nem lehet több). A témazáró dolgozat időpontját legkésőbb 3 nappal megíratása előtt be kell jelenteni.

Félévkor és év végén a diákokkal *félévi és év végi felmérést* íratunk, amelyben beszámolnak az abban a félévben illetve az adott tanévben tanultakról.

A *röpdolgozatok, szódolgozatok* nem vesznek igénybe egy teljes tanórát, általában 10–20 percek, bármelyik tanítási órán írathatók. Előre nem kell ezeket bejelenteni.

2.9.3. Oktatási eredményvizsgálatok

Tanévenként, májusban kerül sor egy egységes mérésre a 2., 4. 6. és 8. osztályfokon a tanulásban akadályozottak tagozatán.

Ezzel tanulóink szövegértési képességeit és matematikai képességeit vizsgáljuk.

Június 15-éig a munkaközösségek tagjai az főigazgató-helyettes közreműködésével elvégzik a kiértékelést. Az eredményeket elemzik, összehasonlítják, dokumentálják a korábban mért adatokkal. A kapott mérések eredmények alapján tanulónként megállapítják a fejlődés mértékét, ill. a fejlesztési szükségleteket.

Az osztályfőnökök a szülőket tájékoztatják a mérések eredményéről.

NETFIT program: lásd: Pedagógiai Program 2.8.

2.9.4. A tanulók teljesítményének értékelése

Az iskola értékelésének alapelvei

- céljai és követelményei mindenki számára legyenek előre ismertek
- az értékelés az iskola tantervi követelményrendszerére épülő folyamatos, az életkori sajátosságokat figyelembe vevő, az ismeretsajátítással konkrét kapcsolatban álló informatív, fejlesztő, ösztönző és személyre szóló legyen
- legyen objektív, ugyanakkor segítő szándékú és nevelő hatású
- az értékelés fejlessze és segítse a tanuló személyiségének fejlődését
- biztosítsa a motiváló, feszültségmentes iskolai munka feltételeit.

Az értékelés célja

- megfelelően tájékozódhasson a tanuló, a szülő és természetesen a pedagógus is a végzett munka eredményéről
- az egyéni fejlesztés érdekében, fejezze ki értékelésünk a tanuló önmagához és társaihoz viszonyított előrehaladását
- értékelésünk ne legyen merev, szelektáló, soha ne minősítsen, hanem fejlődési állapotról számoljon be, adjon tájékoztatást.

Az értékelés formái

Diagnosztikus értékelés, mely a tanulás kiinduló szintjét tárja fel, információkat adva a pedagógusoknak.

Formatív (fejlesztő) értékelés, mely a tanulási folyamatot segíti, az elért eredményeket, hiányosságokat feltárja. Tájékoztat a tantervi részkövetelmények teljesítéséről, segítő szempontokat ad a fejlesztéshez. Értékeli a tanulók személyiségjegyeinek, szociális kapcsolatainak fejlődését is.

Szummatív (minősítő) értékelés, mely globális képet ad a tanulók munkájáról (kritériumra orientált).

A szöveges értékelés mindhárom funkciót képes árnyaltan és differenciáltan ellátni. Az értékelés funkciói közül mindhármat használjuk, de kiemelkedő szerepet kap a formáló, irányt adó, motiváló, a saját teljesítményhez mérő értékelés.

Az érdemjegyek száma

Az azonnali és folyamatos szóbeli visszajelzések mellett törekszünk arra, hogy a tanulók teljesítményét rendszeresen érdemjeggyel is értékeljük. Kíváncsún tartjuk, hogy a kis óraszámú tantárgyaknál is havonta kapjanak a tanulók érdemjegyet, de az objektív osztályozás érdekében követelmény, hogy az érdemjegyek száma a

- heti egy és kétórás tantárgyaknál félévenként, tantárgyanként legalább három,
- a heti háromórás tantárgyaknál négy,

- a heti három óránál magasabb óraszámban tanított tantárgyaknál legalább öt legyen.

Írásbeli feladatok értékelése

Az iskolában íratott, bármely típusú, dolgozatot egy héten belül ki kell javítani, A kijavított dolgozatot a tanulónak be kell mutatni, a szülők számára a megtekintés lehetőségét biztosítani. A dolgozat tervezett időpontjáról a betanító kollégákkal egyeztetni kell. Egy napon kettőnél több dolgozat nem íratható.

A tanulók írásbeli beszámoltatása jellemző formája az általános iskolai oktatásnak, de diákjaink szóbeli megnyilvánulásának, kommunikációjának fejlesztése érdekében iskolánkban kiemelt hangsúlyt kívánunk helyezni diákjaink rendszeres szóbeli feleltetésére is. Az iskolai dolgozatok formái az alábbiak:

1. röpdolgozat:
 - a. az adott óra vagy maximálisan az utolsó három óra tananyagából,
 - b. érintheti az osztály egyes tanulóit vagy egészét,
 - c. a röpdolgozat előzetes bejelentése nem kötelező,
 - d. a röpdolgozatra a tanuló egy osztályzatot kap,
2. számonkérő dolgozat:
 - a. háromnál több óra anyagából,
 - b. érintheti az osztály egyes tanulóit vagy egészét,
 - c. előzetes bejelentése legalább két nappal korábban kell, hogy megtörténjen,
 - d. a számonkérő dolgozatra a tanuló egyetlen osztályzatot kap
3. témazáró dolgozat:
 - a. egy témakör anyagából
 - b. az osztály egészét érinti,
 - c. a témazáró dolgozat előzetes bejelentése a dolgozat íratását megelőzően legalább egy héttel korábban kell, hogy megtörténjen,
 - d. a témazáró dolgozatra a tanuló egy osztályzatot kap.

Témazáró dolgozatot egy évig meg kell őrizni.

A félév végi és tanév végi osztályzat kialakítása az értékelési időszak során szerzett érdemjegyekből kerül kiszámításra, nem átlagszámítás útján. A leg súlyozottabban a témazáró dolgozatok érdemjegye számít.

Szóbeli feladat értékelése

A szaktanárok értékelése alapján. A szaktanár a tanév elején szóban ismerteti a tantárgyához kapcsolódó szóbeli feleletek értékelési módját

Az érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítése

A szóbeli feleletek, órai munka, gyakorlati feladat értékelése után az érdemjegy a tanulmányi rendszerben történő rögzítését legkésőbb a számonkérést követő negyedik tanítási napon el kell végezni.

Az írásbeli számonkérés eredményének rögzítésére annak megíratásától számított tíz munkanap áll rendelkezésre.

Félévi, év végi értékelés módja a különböző fogyatékoságterületeken (NKT 54§ (3-4))

Az iskolai osztályzatról a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét félévkor tanulmányi rendszerben értesítő, év végén bizonyítvány és tanulmányi rendszer útján értesíti az iskola.

- *Értékelés a tanulásban akadályozott tanulóknál*

Tantárgyakhoz kötött, részletes, szöveges értékelést kapnak a tanulók 1. évfolyamon félévkor, év végén; 2. évfolyamon félévkor, ami kiegészül a 2.9.5. pontban felsorolt **értékelési kategóriákkal**.

A második félévtől év közben érdemjegyeket szereznek.

Félévkor és év végén a 2.9.6. pontban felsorolt osztályzatok kerülnek a bizonyítványba.

- *Értékelés az értelmileg akadályozott tanulóknál*

Tanulóink tantárgyakhoz kötött, részletes, szöveges értékelést kapnak 1. évfolyamon félévkor, év végén; 2. évfolyamon félévkor.

Ezután év közben érdemjegyeket szereznek, félévkor és év végén a 2.9.7. pontban felsorolt osztályzatok kerülnek a bizonyítványba.

Az értékelés szempontja a helyi tantervben rögzített tantárgyi követelmények teljesítése.

A tantervben meghatározott minimumkövetelmények figyelembevétele mellett a fejlődést és az elért eredményekkel való elégedettséget is egyéni módon kell értelmezni a fogyatékoság összetettségének megfelelően.

Az értékelések során figyelembe kell venni a tanuló önmagához képest mutatott fejlődését, illetve, hogy az értékelt tevékenységet szóbeli irányítással, kevés segítséggel vagy épp együtt cselekvéssel tudja végrehajtani. Az érdemjegyek mellé, kiegészítésként a szülők számára szöveges értékelés adható.

- *Értékelés autista tanulóknál*

Autista diákok esetén az értelmi sérülés foka határozza meg, hogy az előbbiek közül melyik értékelési formát alkalmazzuk.

- *Értékelés a súlyosan-halmozottan sérült tanulóknál*

Lásd: Fejlesztő nevelés-oktatás rehabilitációs nevelési terve

Tanév végi jutalmazás

A tanulmányi munka, közösség érdekében végzett tevékenység terén kimagaslóan teljesítő tanulók év végén könyv, vagy tárgyjutalomban részesülnek.

A jutalomkönyvekre fordítandó támogatást a fenntartó biztosítja az október 1-jei tanulólétszámnak megfelelően.

2.9.5. Értékelési kategóriák és kritériumaik (NKT 54 § (3))

Az első évfolyamon félévkor és év végén, a második évfolyamon félévkor szöveges minősítéssel:

- kiválóan teljesített (5)
- jól teljesített (4)
- megfelelően teljesített (3)
- felzárkóztatásra szorul (1)

2. évfolyam év végétől osztályzattal:

- 5 (jeles)
- 4 (jó)
- 3 (közepes)
- 2 (elégséges)
- 1 (elégtelen)

történik a tanulói értékelés.

Szemponatok a tudásszint objektív minősítéséhez

Kiválóan teljesített: a tantervi követelményeket döntő többségben optimális szinten teljesíti. Örömmel tanul, munkájának eredménye érdekli. Önálló feladatmegoldásokhoz nem, vagy csak kis segítségre szorul. Logikus gondolkodása fejlett, az összefüggéseket felismeri. Munkáját ellenőrzi, önálló javításra képes. Írásbeli munkáinak külalakja tiszta, rendezett, esztétikus. Munkatempója jó. Érdemjegyre konvertálva: 5 (jeles).

Jól teljesített: a tantervi követelményeket képességeinek megfelelően teljesíti. Önállóan, kevés segítséggel, nem túl sok hibával dolgozik. Az önellenőrzésre figyelmeztetni kell. Logikus gondolkodásra képes, kérdések segítségével az összefüggéseket megérti. Írásbeli munkáinak külalakja tiszta, rendezett, de kevésbé esztétikus. Munkatempója megfelelő. Érdemjegyre konvertálva: 4 (jó).

Megfelelően teljesített: a tantervi követelményeket a gyengén teljesíti. A tanulás iránt nem érdeklődik. Munkájában megbízhatatlan, pontatlan. Logikus gondolkodása kialakulatlan, összefüggések önálló felismerésére képtelen. Önálló munkára nem képes, sok segítséget igényel. Írásos munkáinak külalakja rendetlen, kapkodó képet mutat. Munkatempója lassú. Érdemjegyre konvertálva: 3 (közepes).

Felzárkóztatásra szorul: az évfolyamra meghatározott kerettantervi minimumkövetelményeket teljesíteni nem tudja, a tanuló általánosan nagyon gyenge teljesítményt nyújt az alaptantárgyakból. Ekkor a gyógypedagógus a nevelőtestület és az igazgató bevonásával dönt a szükséges intézkedésekről, az esetleges évfolyam ismétléséről. Érdemjegyre konvertálva: 1 (elégtelen).

Első osztály sikertelen elvégzése esetén a tanuló iskolalátogatási igazolást kap.

2.9.6. A tantárgyi érdemjegyek, osztályzatok és azok kritériumai a tanulásban akadályozott tanulóknál

- jeles (5)
- jó (4)
- közepes (3)
- elégséges (2)
- elégtelen (1)

Szempontok a tudásszint objektív minősítéséhez:

Jeles: A tantervi követelményeket maximálisan teljesíti. A megszerzett ismereteket képes beilleszteni korábbi ismeretei rendszerébe, képes alkalmazni azokat. Összefüggéseket meglát, logikus gondolkodása jó. Tevékenységét bizonyos szintű érdeklődés, aktivitás kreativitás jellemzi. Megfigyelései pontosak, képes koncentrálni a feladatra. Önállóan, tempósan dolgozik. Írásképe rendezett, füzetei tiszták. Feleléskor önállóan vagy kis segítséggel képes beszámolni tudásáról néhány összefüggő mondattal.

Jó: A tantervi követelményeket képességeihez mért erőfeszítéssel teljesíti, tudásáról azonban csak rávezetéssel képes számot adni. A tanulás folyamatában aktivizálható. Megbízható, de kevésbé alkalmazható ismeretek jellemzik. Figyelme erőteljesebb ráhatásokkal tartható ébren, rövidebb ideig képes koncentrálni. Feladatvégzésében segítséget, bátorítást, biztatást igényel. Hiányosságai pótlásában kevésbé motivált. Írásbeli munkái rendezettek, írásképe szép.

Közepes: Az előírt követelményeket közepes szinten teljesíti. Tudása megbízhatatlan, ismeretei felidézésében segítséget, esetleg eszközhasználatot igényel. Verbális kifejezőkészsége gyenge. Feladatai elvégzésében állandó segítséget, ellenőrzést igényel. Figyelme rövid ideig tartható ébren, nehezen koncentrál a feladatra, kevésbé aktív. Teljesítményét egyéb tényezők erőteljesen befolyásolják, ezért teljesítménye hullámzó.

Elégséges: A követelményeknek minimális szinten felel meg. Feladattudata kialakulatlan. Figyelemkoncentrációja alacsony szintű, rövid ideig tartó. Gondolkodása fejletlen, verbális megnyilvánulásai, tanulási motivációja alacsony szintű. Feladatok végzésére önállóan nem képes.

Elégtelen: A tantervi követelményeket nem képes teljesíteni. Lemaradás tapasztalható minden területen, amely leginkább a hanyagságból, a tanulás iránti közömbösségből, alacsony szintű feladattudatból fakad. Előfordul egészségi ok következtében kialakuló mentális retardáció vagy iskolai hiányzás miatti teljesítmény elmaradás.

Az érdemjegyek javításának módjára a tanulási nehézségek, a tanulók gyakori egészségi állapotváltozása, a pszichés és szociokulturális alkalmazkodási nehézségek miatt meg kell adni a lehetőséget. Biztosítani szükséges, hogy a tanuló teljesítményjavulás esetén tudásáról újból és újból számot adhasson. Ennek lehetőségéről a tanulót tájékoztatni kell és a rehabilitációs foglalkozásokon való részvételt is biztosítani kell számára.

2.9.7 A tantárgyi érdemjegyek, osztályzatok és azok kritériumai az értelmileg akadályozott tanulóknál

- jeles (5)
- jó (4)
- közepes (3)
- elégséges (2)
- elégtelen (1)

Szempontok a tudásszint objektív minősítéséhez:

Jeles: A tantárgyi követelményeket kevés szóbeli irányítás mellett teljesíti, feladatvégzése során önállóságra törekszik, a feladatra képes koncentrálni. A megszerzett ismereteket képes beilleszteni korábbi ismeretei rendszerébe, képes alkalmazni azokat. Szóban és/vagy írásban is képes a tanult ismeretek visszaadására, alkalmazására. Tevékenységét bizonyos szintű érdeklődés jellemzi. Verbális kifejezőkészsége jó.

Jó: A tantárgyi követelményeket képességeihez mérten jól teljesíti, feladatait szóbeli irányítással, több segítséggel végzi, bátorítást, biztatást igényel. A tanulás folyamatában figyelme fenntartható, rövidebb ideig képes koncentrálni. A tanult ismereteket kérdések segítségével képes felidézni. Verbális kifejezőkészsége megfelelő.

Közepes: A tantárgyi követelményeket részben teljesíti, feladatok során többször igényel segítséget szóban és együtt cselekvéssel egyaránt, tudása bizonytalan. Figyelme rövid terjedelmű, nehezen koncentrálni a feladatra, kevésbé aktív. A felidézésben sok segítséget, eszközhasználatot igényel. Verbális kifejezőkészsége gyenge.

Elégséges: Feladattudata kialakulatlan. A tantárgyi minimumkövetelményeket teljesíti. Feladatvégzése során sok szóbeli és fizikális segítséget igényel. A tanult ismeretek felidézése segítség mellett is hiányos. Figyelme hullámzó, nagyon rövid ideig tartó. Tanulási motivációja alacsony szintű.

Elégtelen: A tantárgyi követelmények elsajátítására, az ismeretek felidézésére szóbeli és együtt cselekvéses/fizikális segítség mellett sem képes. Nagyfokú lemaradás tapasztalható minden területen. Előfordul egészségi ok miatt állapotromlás, illetve iskolai hiányzás miatti teljesítmény elmaradás.

2.10. A tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek

2.10.1. A magatartás és szorgalom értékelése, minősítése

A magatartás értékelése félévkor számjeggyel, év végén szöveges minősítéssel történik. A magatartás esetében figyelembe kell venni a pozitívumok mellett a fogyatékból eredő pszichés zavarokat, melyek megléte esetén a minősítésnél az önhibán kívüli korlátozottságot nem szabad diszkriminálni.

A szorgalom elbírálásánál elsősorban a képességekhez mért erőfeszítéseket kell figyelembe venni, ugyanakkor tekintettel kell lenni a tanuló otthoni tanulási körülményeire.

Ezen elvek figyelembe vételével a minősítés az alábbi:

Magatartás		Szorgalom	
Példás	(5)	Példás	(5)
Jó	(4)	Jó	(4)
Változó	(3)	Változó	(3)
Rossz	(2)	Hanyag	(2)

2.10.1.1. Magatartás értékelése

Magatartás értékelésének kritériumai tanulásban akadályozott diákok esetén:

Példás az a tanuló, akinek

- Magatartása példamutató.
- Órák alatt fegyelmezett, aktív.
- Házi rendet, alapvető illemszabályokat betartja.
- Nevelőivel, szüleivel, társaival szemben udvarias, tisztelettudó.
- A közösségi munkában becsülettel részt vesz, a jó közösség kialakulását képességeinek megfelelően támogatja, társait segíti. A közösség vagyonát védi.
- Mindig fegyelmezett, segítőkész. Viselkedése fegyelmezett és példamutató.

- Pontosan jár iskolába, igazolatlan mulasztása nincs.
- Nevelőinek utasításait szívesen követi, társait is erre serkenti.
- Iskolai megbízásait becsületesen teljesíti.
- Felszerelése van, azokra ügyel.
- Rászoruló társait segíti.
- Testi higiéniájára igényes.

Jó az a tanuló, akinek

- Iskolai magatartása általában kifogástalan.
- Órák alatt fegyelmezett.
- A házirendet betartja.
- Nevelőivel, szüleivel, társaival szemben udvarias, tisztelettudó.
- A közösségi munkában, ha nem is kezdeményező, de becsülettel részt vesz.
- Igazolatlan mulasztása nincs, nevelőinek utasításait követi.
- Iskolai megbízásait jól végzi.
- Felszerelése van, a közösség vagyonát védi.
- Az ellenőrzőbe fegyelmezési beírása nincs.
- Testi higiéniája jó.
- Az alapvető társadalmi szokásokhoz alkalmazkodik.

Változó magatartású az a tanuló, akinek

- Iskolai magatartásában sok, bár nem súlyos fegyelmezési problémák adódnak, de igyekezik javulni.
- Órák alatt passzív, érdektelen.
- A házirend szabályai ellen gyakran vét, betartására gyakran kell figyelmeztetni.
- Nevelőivel, társaival, szüleivel időnként kevésbé tisztelettudó.
- Közöségi munkában való részvétele hullámzó/közömbös. Közösségre többször negatívan hat, goromba, ártó.
- Fegyelme változó.

Rossz az a tanuló, aki

- Legtöbbször fegyelmezetlen, másokat zavaró.
- A közösségi munkát magatartásával hátráltatja. Társainak rossz példát mutat.

- A házirendet figyelmeztetések ellenére sem tartja be.
- Tanárainak, az iskola dolgozóinak nem adja meg a kellő tiszteletet.
- Viselkedése sokszor durva, romboló, goromba, hangoskodó. Társaival durva, gyakran verekedik.
- Rendszeretlenül jár iskolába, igazolatlanul hiányzik.
- Nevelőinek utasításait gyakran megtagadja. Iskolai megbízatásait hanyagul teljesíti.
- A közösségi munkából nem veszi ki részét.
- Testi higiéniája kifogásolható

Magatartás értékelésének kritériumai értelmileg akadályozott diákok esetén:

A magatartás értékelésénél az életkorhoz és képességekhez mérten a tanuló iskolai és iskolán kívüli rendezvényeken tanúsított fegyelmezettségét, viselkedését, társaihoz, a felnőttekhez való viszonyát, házirend betartását vesszük figyelembe.

Példás az a tanuló, aki

- Fegyelmezett, tisztelettudó, udvarias, a közösség aktív, segítőkész tagja.
- A házirend szabályait a tőle elvárható módon igyekszik betartani.

Jó az a tanuló, akinek

- Viselkedése megfelelő, közösségi tevékenységbe bevonható.
- Házirend szabályait igyekszik betartani.

Változó az a tanuló, aki

- Másokat zavaró, kevésbé fegyelmezett, de igyekszik javulni.
- Viselkedése időnként udvariatlan.
- Közösségre többször negatívan hat, goromba, ártó.
- Házirend szabályai ellen gyakran vét.

Rossz az a tanuló, aki

- Legtöbbször fegyelmezetlen, másokat zavaró.
- Viselkedése sokszor durva, romboló, goromba, hangoskodó.
- Társait bántja, felnőttekkel tiszteletlen.
- A házirend szabályait nem tartja be.

2.10.1.2. Szorgalom értékelése

A szorgalom minősítésének kritériumai tanulásban akadályozott tanulók esetén

Példás a tanulmányi munkában az, akinek

- Kötelességteljesítése kifogástalan, munkavégzése megbízható, pontos.
- Képességeihez mértén iskolai és házi feladatait a legjobban végzi el.
- Minden tantárgyban elvégzi kapott feladatait.
- Házi feladata kész. Ellenőrzi önmagát.
- Versenyeken eredményesen szerepel.
- Van határozott érdeklődése, ebben az irányban önkéntesen többletfeladatot vállal.

Jó a tanuló szorgalma akkor, ha

- Képességeihez mértén megfelelően dolgozik.
- Megbízható, pontos.
- Az érdeklődése megmarad az iskolai tananyagban belül.
- Figyel az órán, feladatait elvégzi, az órákra mindig lelkiismeretesen felkészül.
- Képes arra, hogy megfelelő ösztönző hatásokra rendszeresen dolgozzék, hogy ellenőrizze magát.
- Házi feladata kész.

Változó a tanulmányi munkában a tanuló akkor, ha

- A tanulmányi munkában való részvétele ingadozó, időszakonként dolgozik, máskor figyelmetlen, pontatlan.
- Kitartása, figyelme, érdeklődése elmarad a tőle egyébként elvárható szinttől. Gyakran teljesít képességein alul.
- Környezetével szemben közönyös.
- Az a tanuló, akinek Önállóan csak akkor fog munkához, ha erre külön mindig felhívják a figyelmét, nem nézi át a saját munkáját, nem ellenőrzi önmagát.
- Iskolában és iskolán kívül a szétszórtság jellemzi.
- Házi feladata gyakran hiányos.

Hanyag a szorgalma annak a tanulónak, aki

- Képességein alul dolgozik,
- Gyakran mulasztja el a házi feladatok megírását, feladatai elvégzését.
- Érdemtelen, teljes közöny jellemzi.
- Hanyag, munkavégzésre nem hajlandó.

A szorgalom minősítésének kritériumai értelmileg akadályozott tanulók esetén

Példás a tanulmányi munkában az a tanuló, aki

- Igyekező, jól motivált.
- Munkavégzése kitartó, megbízható.
- Feladattudata megfelelő szintű, feladatait a felnőtt jelenlétében önállóan végzi verbális utasítás nélkül.

Jó a szorgalma a tanulmányi munkában annak a tanulónak, aki

- Jól motiválható, figyelmes.
- Feladatait irányítással, felnőtt felügyelete mellett, szóbeli útmutatás, tanácsadás vagy nonverbális jelek mellett végzi.

Változó szorgalmú az a tanuló, akinek

- Tanulmányi munkája ingadozó.
- Nehezen motiválható.
- Munkavégzése rendszertelen, hullámzó.
- Tevékenység végzése közben a felnőtt aktív közreműködésére, segítségére, támogatására van szükség.
- Részfolyamatokat önállóan is elvégez.

Hanyag szorgalmú az a tanuló, akinek

- A tanulmányi munkája hanyag, munkavégzésben megbízhatatlan, gondatlan.

A magatartás, a szorgalom értékelését havonta az osztályfőnök végzi el az osztályban tanító tanárok véleményének figyelembe vételével. A félévi és a tanév végi minősítésekről az osztályfőnök javaslata alapján a nevelőtestület dönt.

2.10.2. A jutalmazás és fegyelmezés iskolai elvei

Legfontosabb elv a jutalmazás és fegyelmezés különböző formáinak alkalmazása során a **fokozatosság**.

Törekedünk arra, hogy jutalmazás mindig a közösség előtt, nevelő cézzattal is történjen, míg a fegyelmezés során a nyilvánosság, mint eszköz nem feltétlenül alkalmazandó.

A jutalmazás és fegyelmezés fokozatait, az egyes fokozatokra jogosult személyek megjelölését, valamint az ahhoz kapcsolódó kiváltó magatartásformák pontos szabályozását a Házirend 4.1 és 4.2 pontja tartalmazza.

2.11. A tanulók magasabb évfolyamba lépésének feltételei

Az Nkt. 57 § (1) értelmében a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette.

Az egyéni előrehaladású nevelésben és oktatásban részt vevő tanuló esetében az előírt tanulmányi követelményeket a köznevelési törvény felhatalmazása alapján kiadott miniszteri rendeletben meghatározott évfolyam végéig kell teljesíteni.

Az iskola igazgatója a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal engedélyezheti az iskola első évfolyamának megismétlését, akkor is, ha a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ebben az esetben csak a megismételt évfolyamról kap bizonyítványt a tanuló.

Középfokú iskolai tanulmányok folytatása esetén a sikeresen teljesített kilencedik évfolyam megismétlését az iskola igazgatója a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal akkor engedélyezheti, ha arra az iskolai rendszerű szakképzésbe történő bekapcsolódás vagy másik szakképesítés megszerzésére irányuló tanulmányok folytatása vagy másik tanulmányi terület választása miatt van szükség.

Ha a szakiskola kilencedik előkészítő évfolyamát a tanuló nem tudja sikeresen teljesíteni, akkor tanulmányait évfolyamismétléssel, vagy az enyhe értelmi fogyatékos tanulók készségfejlesztő iskolájában folytathatja.

A tanuló az iskola igazgatójának engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti.

SZAKMAI PROGRAM

3. SZAKMAI PROGRAM

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 7 § (1) a köznevelési rendszer intézményei között megjelöli a szakiskolát, mint szakképző iskolát.

A 13/A § (1) rendelkezése értelmében A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelés-oktatása céljából a szakiskola a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt együttthaladásra képtelen tanulókat készíti fel szakmai vizsgára.

A szakiskolai képzések körében - a sajátos nevelési igény jellegétől függően - a speciális kerettanterv szerint folyhat szakképzés. A közismereti oktatás a szakiskolában a sajátos nevelési igény jellegéhez igazodó közismereti kerettanterv alapján folyik. A szakmai vizsgára történő felkészítésre vonatkozó további rendelkezéseket a szakképzésről szóló törvény határozza meg.

A szakiskolában az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott.

A szakiskolában a nevelés-oktatás az enyhe értelmi fogyatékos tanulók előkészítő évfolyama kivételével szakképzési évfolyamokon folyik.

A szakiskola célja a gyógypedagógiai alapfokú nevelő-oktató munka eredményeire támaszkodva, a gyakorlati képzésben résztvevő szervezetekkel együttműködve, differenciált segítségnyújtása a szakma tanulásához, a társadalmi beilleszkedéshez, a felnőtt életre való felkészüléshez és ezáltal képessé téve a fiatalokat arra, hogy társadalmunk eredményesen dolgozó tagjaivá váljanak.

3.1. A szakmai elméleti és gyakorlati képzés szervezése

A Családellátó, Számítógépes adatrögzítő képzés szakmai elméleti és gyakorlati oktatása az intézmény pedagógusai által, az intézményen belül, ill. családellátó képzés esetén külső egyedileg szervezett gyakorlati képzőhelyen (szociális otthon, gyógypedagógiai óvoda) valósul meg.

Mivel a *Parkgondozó, Sütőipari munkás, Szobafestő és Asztalosipari szerelő* -képzések Képzési és Kimeneti Követelményének megfelelő gyakorlati oktatóhellyel az intézmény nem rendelkezik, a szakiskola szakképző évfolyamain a szakmai elméleti és szakmai gyakorlati tárgyak oktatása, valamint a nyári összefüggő gyakorlat feladatainak ellátására a Szombathelyi Tankerületi Központ

- parkgondozó képzés esetén a **Herman Ottó Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégiummal**

- sütőipari munkás esetén **Szombathelyi Élelmiszeripari és Földmérési Szakgimnázium, szakközépiskolával**
- szobafestő és asztalosipari szerelő képzés esetén a **SZMSZC Hefele Menyhért Építő- és Faipari Szakgimnáziuma és Szakközépiskolájával**

együttműködési megállapodást köt.

3.2. A szakmai képzésbe kerülés feltételei

A 20/2012. EMMI rendelet (4) kimondja, hogy a szakiskolába a felvétel kizárólag a sajátos nevelési igényt megállapító szakértői bizottsági szakvélemény alapján történhet.

Amennyiben a speciális kerettanterv azt kimondja, feltétel lehet a tanuló pálya- és egészségügyi alkalmassága is.

A szakmai évfolyamokra csak az a tanuló kerülhet be, aki sikeresen elvégezte a szakiskola ki-lencedik, előkészítő évfolyamát.

Intézménytípusunkban nappali rendszerű oktatásban a második, harmadik szakiskolai képzés/részzakma elvégzése is ingyenes.

3.3. A szakmai képzés személyi feltételei

Az iskolában folyó közismereti, szakmai elméleti oktatást gyógypedagógusok, szaktanárok végzik. A szakmai gyakorlati oktatás szervezeti keretei:

- szakoktató irányításával, külső partnerintézményi gyakorlati képzőhelyen együttműködési megállapodás keretében
- szaktanár, gyógypedagógus irányításával belső iskolai, óvodai gyakorlóhelyen, ill. gazdálkodó szervezetnél

3.4. Választható szakiskolai képzések

Az Aranyhíd EGYMI szakmai alapidokumentumában a következő képzések szerepelnek:

- Családellátó
- Parkgondozó
- Sütőipari és gyorspékségi munkás
- Számítógépes adatrögzítő
- Szobafestő

- Asztalosipari szerelő

A szakiskolai képzés a kötelező 9/e jelű előkészítő évfolyamból, és az arra épülő két évfolyamos (9-10) évfolyam szakiskolai képzésből oktatásából épül fel.

Az, hogy az adott évben mely szakiskolai képzések indulnak el, függ az intézmény középtávú szakmai képzésekkel kapcsolatos koncepciójától, a jelentkezők számától, a pályakövetés eredményeitől, a szakképzésbe bevonható gyógypedagógusok számától, az adott évi költségvetés keretszámaintól, a partnerintézmények által a kapacitásuk függvényében vállalt szakmai elméleti és gyakorlati óraszámától, valamint az iskolaépület befogadóképességétől.

Tapasztalatunk alapján tanévenként 2-3 szakiskolai képzést tudunk elindítani szakképesítésenként 6-10 tanulóval.

3.4.1. Családellátó

A szakiskolai képzés alapadatai:

A szakiskolai képzés megnevezése: Családellátó

Ágazati besorolás: Szociális

Elméleti képzési idő aránya: 20%

Gyakorlati képzési idő aránya: 80%

A képzés munkaterületének rövid leírása:

Családellátóként elsődleges feladata saját háztartásának vezetése, családjának ellátása, gyermekeinek nevelése, gondozása, beteg családtagjainak ápolása. Ismeretei birtokában képes idegen családok háztartási feladatainak szervezésére, felügyeletének ellátására, illetve részfeladatainak elvégzésére.

Egyéneknek, családok, közösségek tagjainak mindennapi életük viteléhez segítséget nyújt (takarítás, gyermek- és beteggondozás, mosás, bevásárlás, főzés, felszolgálás, állatgondozási, kertészeti munkák stb.). Saját takarítási feladatain túl külső takarítási munkákat is ellát. Gyűjti, és szelektíven kezeli a családban, a munkahelyén keletkező hulladékot.

A szakiskolai képesítéssel rendelkező képes:

- gondoskodni az eszközök, élelmiszerek, vegyszerek stb. biztonságos tárolásról,
- háztartási és konyhai eszközöket, gépeket kezelni,
- munka- és környezetvédelmi szabályokat betartani,
- háztartási munkákat (egyszerű ételek főzése, mosás, takarítás, lakásgondozás, házkörüli

rend biztosítása) elvégezni,

- csecsemő- és gyermekgondozási, betegápolási feladatokat ellátni, segíteni a gyermekek, betegek, idősek gondozásában, ellátásában, elsősorban a házkörüli munkák végzésével,
- szelektív szemétgyűjtést megvalósítani,
- lakások, szálláshelyek, panziók, termelő üzemek, gazdaságok termelő és szociális létesítményeinek helyiségeit és berendezési tárgyait takarítani, tisztítani, fertőtleníteni,
- textíliák mosását, javítását végezni.

A szakképzésbe történő belépés feltételei

A képzésbe azok jelentkezhetnek, akik rendelkeznek a szakértői bizottság által kiállított tanulásban akadályozottságot (BNO F70) megállapító szakértői véleménnyel.

Iskolai előképzettség: befejezett iskolai végzettséget nem igényel.

Egészségügyi alkalmassági követelmények: szükségesek.

A tanulók felvételénél gyógypedagógiai, pszichológiai szempontok is meghatározók.

Személyi feltételek

A szakmai elméleti és gyakorlati képzésben a jogszabály előírásainak megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus és egyéb szakember vehet részt.

Tárgyi feltételek

A szakmai képzés lebonyolításához szükséges eszközök és felszerelések felsorolását a Képzési és Kimeneti Követelménye (KKK) tartalmazza, melynek további részletei az alábbiak:

Konyhai berendezések, felszerelések és gépek
Takarító eszközök, gépek
Mosás, vasalás gépei, eszközei
Csecsemőgondozási felszerelések
Betegágy, házi beteggondozási felszerelések
Elsősegélynyújtás eszközei, anyagai
Telefon
Udvargondozási eszközök
Szabadidős tevékenység (játshóter) eszközei

Ajánlás a szakmai képzés lebonyolításához szükséges további eszközökre és felszerelésekre: nincs.

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszámja évfolyamonként szabadsáv nélkül

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
11033-12 Család- és háztartásellátás	Élelmiszerek és táplálkozási, ételkészítési alapismeretek	2		70	2	
	Családellátás, - gondozás	2			2	
	Lakókörnyezet kialakítás	1			1	
	Család- és háztartás-ellátási gyakorlat		16			16
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		5	16		5	16
Összes heti/ögy óraszám		21		105	21	

Összefüggő szakmai gyakorlat a 9. évfolyamot követően 70 óra.

Szakmai vizsgáztatás

A szakmai vizsgára bocsátás feltétele: az utolsó szakképző évfolyam eredményes elvégzése.

A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:

I._Gyakorlati vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: **Család- és háztartásellátás feladatai**

A vizsgafeladat ismertetése:

A vizsgázó a családi környezetben történő munkavégzés feladatairól ad számot. Megtervezi a napi munkafeladatokat, elvégzi a bevásárlást, reggelit, főételt készít, megteríti, majd leszedi az asztalt, rendet rak a munkahelyén, elmosogat, tárolja az élelmiszereket, kezeli a gépeket és eszközöket, takarít, egyszerű saját készítésű anyagokkal, erdei, kerti termékekkel díszíti a lakást, vasal, tisztít. Segédkezik a gyermekek és betegek gondozásában, gyermekekkel foglalkozik, játszik, felolvas, verset, éneket tanít. Kiemelt feladat a személyi higiénia alkalmazása, valamint a gyermekneveléshez kapcsolódó tevékenységek végzése.

A vizsgafeladat időtartama: 120 perc

A vizsgafeladat aránya: 70%

3.4.2. Parkgondozó

A részszakma alapadatai:

A részszakma megnevezése: Parkgondozó

Ágazati besorolás: Mezőgazdaság és kertészet

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A részszakma munkaterületének rövid leírása:

A parkgondozó feladata a zöldfelületek (fű- és virágfelületek, fásszárú dísnövények) fenntartása.

A képesítéssel rendelkező képes:

- felismerni, meghatározni a dísnövényfajokat, illetve fajtákat,
- növényápolást végezni,
- eszközöket használni, gépeket üzemeltetni, használni, karbantartani,
- munkavédelmi előírásokat betartani,
- előírások szerint dolgozni,
- parkfenntartási, gondozási munkát végezni.

A szakképzésbe történő belépés feltételei

A képzésbe azok jelentkezhetnek, akik rendelkeznek a szakértői bizottság által kiállított tanulásban akadályozottságot (BNO F70) megállapító szakértői véleménnyel.

Iskolai előképzettség: befejezett iskolai végzettséget nem igényel.

Egészségügyi alkalmassági követelmények: szükségesek.

A tanulók felvételénél gyógypedagógiai, pszichológiai szempontok is meghatározók.

Személyi feltételek

A szakmai elméleti és gyakorlati képzésben a jogszabály előírásainak megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus és egyéb szakember vehet részt.

Tárgyi feltételek

A szakmai képzés lebonyolításához szükséges eszközök és felszerelések felsorolását a részsakma Képzési és Kimeneti Követelménye (KKK) tartalmazza, melynek további részletei az alábbiak:

Kerti szerszámok, eszközök
Gépszerezéshez szükséges szerszámok, gépek és eszközök
Könnyű gépek (bozótirtó, sövénynyíró)
Kisgépek (önjáró kaszagép, kerti traktor adapterekkel)
Egyéni védőfelszerelés
Munkabiztonsági berendezések
Személyes felszerelés: metszőolló, kézi fűrész vagy ágvágó, munkavédelmi kesztyű.

Ajánlás a szakmai képzés lebonyolításához szükséges további eszközökre és felszerelésekre:

Nincs.

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszámát évfolyamonként szabadsáv nélkül

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
10961-16 Kertészeti alapismeretek	Növénytan	2		70	2	
	Termesztési ismeretek	1			1	
	Termesztési ismeretek gyakorlat		2			4
	Műszaki alapismeretek	1				
	Műszaki alapismeretek gyakorlat		2			2
10962-16 Kertészeti munkavállalói ismeretek	Munkavállalói ismeretek	1				
11070-16 Növényismeret	Növényismeret	1			2	
	Növényismeret gyakorlat		3			4
11069-16 Kertfenntartás	Kertfenntartás	1				
	Kertfenntartás gyakorlat		4			4
	Kertfenntartás műszaki ismeretei	1				
	Kertfenntartás műszaki ismeretei gyakorlat		2			2
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		8	13		5	16
Összes heti/ögy óraszám		21		70	21	

Az iskolai rendszerű képzésben az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama:

Az első szakképzési évfolyamot követően 70 óra

Szakmai vizsgáztatás

A szakmai vizsgára bocsátás feltétele: az utolsó szakképző évfolyam eredményes elvégzése.

A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:

Gyakorlati vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Növényismeret, kertfenntartás

A vizsgafeladat ismertetése:

Dísz- és gyomnövények felismerése (20 db), és írásban történő megnevezésük a növények hivatalos magyar nevével (20 perc).

Zöldfelületi egység adott technológia szerinti fenntartása, az alkalmazott gépek működtetése és karbantartása (60 perc).

A vizsgafeladat időtartama: 80 perc

A vizsgafeladat aránya: 70%

Központi írásbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Kertészeti és munkavállalói ismeretek

A vizsgafeladat ismertetése:

Komplex írásbeli vizsga a kertészeti termesztés alapismereteinek, illetve a munkavállaló számára elengedhetetlen tudnivalók témaköreiből összeállított feladatlapok kitöltésével.

A vizsgafeladat időtartama: 30 perc

A vizsgafeladat aránya: 20%

Komplex szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Kertfenntartás

A vizsgafeladat ismertetése:

Válaszadás a vizsgakövetelmények alapján összeállított, a kertfenntartás témaköreit felölelő előre kiadott tételsorokból húzott kérdésre.

A vizsgafeladat időtartama: 20 perc (felkészülési idő 10 perc)

A vizsgafeladat aránya: 10%

3.4.3. Sütőipari és gyorspékségi munkás

A részszakma alapadatai:

A részszakma megnevezése: Sütőipari és gyorspékségi munkás

Ágazati besorolás és megnevezése: Élelmiszeripar :

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A részszakma munkaterületének rövid leírása:

A sütőipari üzemekben irányítással sütőipari termékek előállításában vesz részt.

A részszakmával rendelkező képes:

- felkészülni a munkára,
- előkészíteni a munkafolyamatokat,
- alpméréseket végezni,
- eszközöket használni, gépeket kezelni,
- munkavédelmi előírásokat betartani,
- irányítással feldolgozni a tésztát,
- kelesztésnél elhelyezni a tésztát a kelesztőben, felületkezelést végezni,
- irányítással vetési feladatokat ellátni, kisütni a termékeket,
- csomagolási feladatokat végezni,
- alapszintű adminisztrációs munkát végezni.

A szakképzésbe történő belépés feltételei

A képzésbe azok jelentkezhetnek, akik rendelkeznek a szakértői bizottság által kiállított tanulásban akadályozottságot (BNO F70) megállapító szakértői véleménnyel.

Iskolai előképzettség: befejezett iskolai végzettséget nem igényel.

Egészségügyi alkalmassági követelmények: szükségesek.

A tanulók felvételénél gyógypedagógiai, pszichológiai szempontok is meghatározók.

Személyi feltételek

A szakmai elméleti és gyakorlati képzésben a jogszabály előírásainak megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus és egyéb szakember vehet részt.

Tárgyi feltételek

A szakmai képzés lebonyolításához szükséges eszközök és felszerelések felsorolását a részsakma Képzési és Kimeneti Követelménye (KKK) tartalmazza, melynek további részletei az alábbiak:

ESZKÖZ- ÉSFELSZERELÉSI JEGYZÉK

A
A képzési és vizsgáztatási feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzék
Dagasztógépek
Tésztafeldolgozás gépei
Kelesztő berendezés, kelesztéshez szükséges eszközök
Kemence
Mérlegek
Sütőipari speciális kéziszerszámok, eszközök
Egyéni védőeszközök
Környezetvédelmi eszközök, berendezések
Munkabiztonsági eszközök, felszerelések
Hűtők
Csomagolás eszközei
Szeletelő gép

Ajánlás a szakmai képzés lebonyolításához szükséges további eszközökre és felszerelésekre:
Nincs

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszám a évfolyamonként szabadsáv nélkül

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
11945-16 Sütőipari alapismeretek	Sütőipari technológia I	2		70	1	
	Szakmai gépek I	2			1	
	Szakmai számítások I	1				13
	Szakmai gyakorlat I		13			
11919-16 Élelmiszerelőállítási alapismeretek	Munka - és környezetvédelem	1				
	Mikrobiológia és higiénia	1				
	Minőségirányítás				1	
	Minőség-ellenőrzés gyakorlat					3
	Gazdasági és fogyasztóvédelmi ismeretek	1			2	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		8	13		5	16
Összes heti/ögy óraszám		21		70	21	

Az iskolai rendszerű képzésben az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama: Az első szakképzési évfolyamot követően 70 óra.

Szakmai vizsgáztatás

A szakmai vizsgára bocsátás feltétele: az utolsó szakképző évfolyam eredményes elvégzése.

A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:

Gyakorlati vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: **Kenyerék és különböző termékcsoporthoz tartozó termékek tésztáinak feldolgozása, kelesztése és sütése, késztermék csomagolás**

A vizsgafeladat ismertetése:

A munka megkezdése előtt, munkavédelmi szempontból ellenőrzi a gépeket, berendezéseket, eszközöket. A kenyerek és a különböző termékcsoporthoz tartozó termékek tésztáit osztja, pihenteti, formázza. Kezeli a tésztafeldolgozás gépeit. A termékeket kelesztő eszközre helyezi. Sütés előtt megfelelő vetés előkészítési műveleteket végez. A megkelt félkész-terméket kemencébe helyezi. Termékeket kisüti és kezeli. Készárukezelést végez. Készterméket csomagol.

A vizsgafeladat időtartama: 210 perc

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 100%

3.4.4. Számítógépes adatrögzítő

A képzés alapadatai:

A szakiskolai képzés megnevezése: Számítógépes adatrögzítő

Ágazati besorolás megnevezése: Informatika és távközlés

Elméleti képzési idő aránya: 40%

Gyakorlati képzési idő aránya: 60%

A képzés munkaterületének rövid leírása:

A Számítógépes adatrögzítő számítógép-kezelési és szövegszerkesztési, gépírási, kommunikációs és protokollismeretek birtokában a különböző szervezeteknél adminisztratív és dokumentációs feladatokat lát el, számítógépes adatrögzítést folytat; rendezvényekhez, programokhoz kapcsolódó dokumentumszerkesztési feladatokat végez.

A szakmai képzéssel rendelkező képes:

- számítógépes adatbeviteli feladatokat végezni gyorsan és hatékonyan (a tízujjas vakírás technikájával);
- számítógépes ügyviteli programcsomagokat alkalmazni;
- külső és belső kapcsolatteremtő, kapcsolattartást szolgáló iratokat, leveleket, egyéb dokumentumokat készíteni, szerkesztetni, sokszorosítani;
- közreműködni a szervezet által használt adatok, információk gyűjtésében, rendszerszerű nyilvántartásában, feldolgozásában;
- táblázat- és adatbázis-kezelési feladatokat végezni, egyszerű kimutatásokat készíteni;
- iratokat és dokumentumokat kezelni;
- irodatechnikai, információs és kommunikációs eszközöket, berendezéseket kezelni, használni;
- megfelelő rangsorolással kapcsolatot tartani munkatársakkal, ügyfelekkel, partnerekkel, külső szervezetekkel.

A képzésbe történő belépés feltételei

A képzésbe azok jelentkezhettek, akik rendelkeznek a szakértői bizottság által kiállított tanulásban akadályozottságot (BNO F70) megállapító szakértői véleménnyel.

Iskolai előképzettség: alapfokú iskolai végzettség

Pályaalkalmassági követelmények: szükségesek

A tanulók felvételénél gyógypedagógiai, pszichológiai szempontok is meghatározók.

Személyi feltételek

A szakmai elméleti és gyakorlati képzésben a jogszabály előírásainak megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus és egyéb szakember vehet részt.

Tárgyi feltételek

ESZKÖZ- ÉS FELSZERELÉSI JEGYZÉK

	A
6.1.	A képzési és vizsgáztatási feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzék
6.2.	Számítógépterem
6.3.	Számítógépasztal, görgős, háttámlás, állítható magasságú szék (tanulónként)
6.4.	Számítógép (tanulónként)
6.5.	Irodai programcsomag
6.6.	Internet-hozzáférés (számítógépenként)
6.7.	Nyomtató (minden számítógépről elérhetően)
6.8.	Szkenner
6.9.	Fénymásoló vagy multifunkciós készülék
6.10.	Telefon (hálózati, mobil)
6.11.	Irodatechnikai eszközök: iratmegsemmisítő, hőköttő, lamináló, spirálozó
6.12.	Hangrögzítő eszköz
6.13.	Irodaszerek
6.14.	Nyomtatványok (másolatok)
6.15.	Bizonylatok (másolatok)
6.16.	Szakkönyvek
6.17.	Projektor

A képzés lebonyolításához szükséges eszközök és felszerelések felsorolását a képzés Képzési és Kimeneti Követelménye (KKK) tartalmazza, melynek további részletei az alábbiak:

Az Üzleti kommunikáció és protokoll modul oktatásához javasolt helyiség: taniroda.

Ajánlás a szakmai képzés lebonyolításához szükséges további eszközökre és felszerelésekre:

A gyakorlati órák tartásához minden tanuló számára – internetkapcsolattal rendelkező - számítógépre van szükség.

**A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszámja
évfolyamonként, szabadsáv nélkül**

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
12082-16 Gépírás és irodai alkalmazások	Gépírás és levelezési gyakorlat		8	70		7
	Irodai alkalmazások gyakorlata		5			6
12084-16 Üzleti kommunikáció és protokoll	Kommunikáció a titkári munkában	8			8	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		8	13		8	13
Összes heti/ögy óraszám		21		70	21	

Összefüggő szakmai gyakorlat a 9. évfolyamot követően 70 óra.

Szakmai vizsgáztatás

A szakmai vizsgára bocsátás feltétele: az utolsó szakképző évfolyam eredményes elvégzése.

A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:

I. Központi írásbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: **Hivatalos, üzleti levél, dokumentum készítése**

A vizsgafeladat ismertetése:

A vizsgázó egy kb. 1500-2000 leütés terjedelmű, folyamatosan írott vagy részben felülírt, javított, korrektúrázott, nyomtatott formátumú szöveget gépel a tűzujjas vakírás technikájával, 170 leütés/perc sebességgel. A gépelt szöveg és/vagy további forrásanyag felhasználásával hivatalos, üzleti levelet vagy jegyzőkönyvet vagy/és egyéb dokumentumot szerkeszt a hivatalos, üzleti élet leveleinek, a jegyzőkönyvek vagy egyéb dokumentumok készítésének szokásai szerint és a megadott utasítások alapján. A hivatalos, üzleti levél vagy egyéb dokumentum szövegének egy részét (pl. bevezetés vagy befejezés stb.) a vizsgázó önállóan fogalmazza meg, vagy jegyzőkönyvi kivonatot készít a tárgyhoz kapcsolódó adatok alapján. A dokumentum tartalmával összefüggésben – forrásfájlban előkészített – táblázatot, kimutatást, diagramot vagy adatbázist készít, szerkeszt utasítások alapján, amelyet fel kell használnia a dokumentumhoz.

A vizsgafeladat időtartama: 150 perc

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 70%

Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: **Szakmai ismeretek**

A vizsgafeladat ismertetése:

A szóbeli vizsgatevékenység központilag összeállított vizsgakérdései a 4. Szakmai követelmények fejezetben szereplő szakmai követelménymodulok közül a 12084-16 Üzleti kommunikáció és protokoll modul témaköreit tartalmazzák.

A vizsgafeladat időtartama: 30 perc (felkészülési idő 15 perc, válaszadási idő 15 perc)

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 30%

3.4.5. Szobafestő

A részszakma alapadatai

A részszakma megnevezése: Szobafestő (a *Szobafestő, mázoló, tapétázó* szakma részszakmája)

Ágazati besorolás megnevezése: Építőipar

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A részszakma munkaterületének rövid leírása:

A Szobafestő feladata lakóépületek, közintézmények, felépítmények falfelületeinek festése, tapétázása. Ismernie kell a falfelületek vizsgálatát, előkészítését, előkezelését, bevonatrendszerek felépítését, tapéták fajtáit, és azok felhelyezésére vonatkozó utasításokat.

A részszakmával rendelkező képes:

- tervdokumentációról, vagy helyszínen felmérést készíteni
- felületdiagnosztikát végezni
- felületvizsgálatot, feltárást végezni, kül- és beltérben
- meglévő bevonat rétegrendjének felépítését vizsgálni, kül- és beltérben, az eredményeket írásos feljegyzésben dokumentálni
- szakmai javaslatot adni a felújítandó felület minősítéséről
- anyagmennyiséget számolni tervrajzról, és helyszínen
- vizsgálatok eredménye függvényében a felületet előkezelni
- felvonulni a munkaterületre a szükséges gépekkel, szerszámokkal, eszközökkel
- nem festendő felületeket megóvni (takarást, maszkolást végezni)
- alapvakolat felületét javítani kül- és beltérben
- sarok, nyílászárók kávéinak, sarokkiképzéseinek kialakítását javítani (élvédő)
- különböző glettanyaggal simítani a felületet kül- és beltérben
- építőelemek, burkolóelemek illesztését szakszerűen javítani
- kézi, gépi csiszolással finomítani a felületet
- választott technikának megfelelő alapozást (impregnálást) végezni
- mészfestést készíteni új vagy régi felületre kül- és beltérben, fehér, és színes kivitelbe
- homlokzat színezését megtervezni, elkészíteni különböző vékonyvakolattal, szilikát festékekkel
- fröcskölést, durva színfröcskölést készíteni
- határoló, díszítő vonalozást, sablonálást készíteni

- tapétázást, díszítést készíteni
- mintanyomó hengerezést készíteni
- egyszerű díszítőelemeket helyezni fel kül- és beltérben
- egyszerű faerezet utánzatot festeni
- betartani a munkavédelmi, biztonságtechnikai, tűz- és környezetvédelmi előírásokat
- elvégezni a szükséges utómunkálatokat (szerszám-, eszköztakarítás, munkaterület takarítása, anyagtárolás, hulladékkezelés)
- munkaterületet átadni

A képzésbe történő belépés feltételei

A képzésbe azok jelentkezhettek, akik rendelkeznek a szakértői bizottság által kiállított tanulásban akadályozottságot (BNO F70) megállapító szakértői véleménnyel.

Iskolai előképzettség: befejezett iskolai végzettséget nem igényel.

Egészségügyi alkalmassági követelmények: szükségesek.

A tanulók felvételénél gyógypedagógiai, pszichológiai szempontok is meghatározók.

Személyi feltételek

A szakmai elméleti és gyakorlati képzésben a jogszabály előírásainak megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus és egyéb szakember vehet részt.

Tárgyi feltételek

ESZKÖZ- ÉS FELSZERELÉSI JEGYZÉK

	A
6.1.	A képzési és vizsgáztatási feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzék
6.2.	Diagnosztikai (felületvizsgáló) eszközök, berendezések, műszerek
6.3.	Kéziszerszámok
6.4.	Díszítő szerszámok
6.5.	Festőipari tapétázási gépek
6.6.	Segédeszközök
6.7.	Mérőeszközök
6.8.	Állvány, létra
6.9.	Műszaki dokumentáció
6.10.	Egyéni és csoportos munkavédelmi eszközök, berendezések
6.11.	Szelektív hulladéktárolók, veszélyes anyagtároló
6.12.	Megfelelő anyagtárolás, hulladéktárolás eszközei

A szakmai képzés lebonyolításához szükséges eszközök és felszerelések felsorolását a részszakma

Képzési és Kimeneti Követelménye (KKK) tartalmazza, melynek további részletei az alábbiak:

Diagnosztikai (felületvizsgáló) eszközök, berendezések, műszerek

Kéziszerszámok

Díszítő szerszámok

Festőipari tapétázási gépek

Segédeszközök

Mérőeszközök

Állvány, létra

Műszaki dokumentáció

Egyéni és csoportos munkavédelmi eszközök, berendezések

Szelektív hulladéktárolók, veszélyes anyagtároló

Megfelelő anyagtárolás, hulladéktárolás eszközei

*Ajánlás a szakmai képzés lebonyolításához szükséges további eszközökre és felszerelésekre:
nincs*

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszámát évfolyamonként szabadsáv nélkül

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
10101-12 Építőipari közös tevékenység	Építőipari alapismeretek	3		70	1	
	Építőipari alapismeretek gyakorlata		1			
10104-12 Szobafestő, díszítő munkák	Falfelület festése, díszítése	3			2	
	Falfelület festésének, díszítésének gyakorlata		6			8
10105-12 Tapétázási munkák	Tapétázási munkák	2			3	
	Tapétázási munkák gyakorlata		6			7
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		8	13		6	15
Összes heti/ögy óraszám		21		70	21	

Az iskolai rendszerű képzésben az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama:

Az első szakképzési évfolyamot követően 70 óra

Szakmai vizsgáztatás**A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:****Gyakorlati vizsgatevékenység:**

A vizsgafeladat megnevezése: **Adott technológiával falfelület festése, díszítése tapétázása**

A vizsgafeladat ismertetése:

Előre előkészített felületen a bevonatrendszer fedő rétegének felhordása, díszítése, tapétázása (festhető tapéta alkalmazása).

A vizsgafeladat időtartama: 300 perc

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 70 %

Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: **Szobafestő szakmai ismeretek**

A vizsgafeladat ismertetése:

Időterv és szakmai számítás készítése tervrajz alapján, technológiai sorrend, színelmélet, szakszerű anyag, és szerszámhasználat, és munkavédelem.

A vizsgafeladat időtartama: 50 perc (felkészülési idő: 30 perc, válaszadási idő 20 perc)

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 30 %

3.4.6. Asztalosipari szerelő

A részsakma alapadatai:

A részsakma megnevezése: Asztalosipari szerelő (az *Asztalos* szakma részsakmája)

Ágazati besorolás megnevezése: Fa- és bútortpar

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A részsakma munkaterületének rövid leírása:

Az asztalosipari szerelő bútorok, nyílászárók, lépcsők, előszobafalak, falburkolatok, válaszfalak, térelválasztók, mennyezetek, álfödémek és egyéb bútor-és épületasztalos szerkezetek, nyílászáró szerkezetek, tolóajtók, harmonika ajtók helyszíni szerelését, javítását, beépítését, cseréjét végzi

A képesítéssel legjellemzőbben betölthető munkakör(ök), foglalkozás(ok):

	A	B	C
3.1.1.	FEOR száma	FEOR megnevezése	A képesítéssel betölthető munkakör(ök)
3.1.2.	7223	Bútorasztalos	Asztalosipari szerelő
3.1.3.			Beépített bútor helyszíni szerelője
3.1.4.	7514	Épületasztalos	Ablakszerelő
3.1.5.			Falburkolat-felrakó
3.1.6.			Nyílászáró beépítő
3.1.7.			Redőny, harmonikaajtó szerelő

A részszakmával rendelkező képes:

- betartani a munkavédelmi előírásokat
- gépeket, szerszámokat ellenőrizni, beállítani
- faipari alapszerkezeteket készíteni
- szerelési dokumentációt értelmezni
- előszerelési műveleteket végezni
- asztalosipari alapszerkezeteket szerelni
- épületasztalos szerkezeteket szerelni, nyílászárókat beépíteni
- összeállítani a terméket a technológiai sorrend, illetve a szerelési utasítás szerint
- helyszíni szerelést végezni.

A képzésbe történő belépés feltételei

A képzésbe azok jelentkezhetnek, akik rendelkeznek a szakértői bizottság által kiállított tanulásban akadályozottságot (BNO F70) megállapító szakértői véleménnyel.

Iskolai előképzettség: alapfokú iskolai végzettség

Egészségügyi alkalmassági követelmények: szükségesek

A tanulók felvételénél gyógypedagógiai, pszichológiai szempontok is meghatározók.

Személyi feltételek

A szakmai elméleti és gyakorlati képzésben a jogszabály előírásainak megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus és egyéb szakember vehet részt.

Tárgyi feltételek**ESZKÖZ- ÉS FELSZERELÉSI JEGYZÉK**

	A
6.1.	A képzési és vizsgáztatási feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzék
6.2.	Asztalosipari kéziszerszámok
6.3.	Asztalosipari kézi kisgépek
6.4.	Asztalosipari telepített megmunkálógépek

6.5.	Mérőeszközök
6.6.	Szerelőszerszámok

Ajánlás a szakmai képzés lebonyolításához szükséges további eszközökre és felszerelésekre: nincs

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszám évfolyamonként

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
11371-12	Biztonságos munkavégzés alapjai	1		70	1	
Biztonságos munkavégzés	Biztonságos munkavégzés gyakorlata		1			1
10224-12	Faipari szakmai és gépismeret	3,5			3	
Alapvető tömörfa megmunkálás	Faipari szakmai gyakorlat		7			6,5
10225-12	Asztalosipari szerelési ismeretek	3			3,5	
Asztalosipari szerelés	Asztalosipari szerelési gyakorlat		7,5			8
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		7,5	15,5		7,5	15,5
Összes heti/ögy óraszám		23		70	23	

Az iskolai rendszerű képzésben az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama:

Az első szakképzési évfolyamot követően 70 óra

Szakmai vizsgáztatás**A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:****Gyakorlati vizsgatevékenység**

A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei és vizsgafeladatai:

Gyakorlati vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Asztalosipari szerelési feladat

A vizsgafeladat ismertetése: Alkatrészek összeállítása, asztalos szerkezet összeállítása, vasalatok, szerelvények felszerelése

A vizsgafeladat időtartama: 180 perc

A vizsgafeladat aránya: 70 %

Központi írásbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: –

A vizsgafeladat ismertetése: –

A vizsgafeladat időtartama: –

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: –

Szóbeli vizsgatevékenység

A vizsgafeladat megnevezése: Munkavédelmi és technológiai ismeretek

A vizsgafeladat ismertetése: A szóbeli központilag összeállított vizsga kérdései a 4. Szakmai követelmények fejezetben megadott modulokhoz tartozó témakörök mindegyikét tartalmazza.

A vizsgafeladat időtartama: 30 perc (ebből felkészülési idő 15 perc)

A vizsgafeladat aránya: 30 %

A vizsgatevékenységek szervezésére, azok vizsgaidőpontjaira, a vizsgaidőszakokra, a vizsgatevékenységek vizsgatételeire, értékelési útmutatóira és egyéb dokumentumaira, a vizsgán használható segédeszközökre vonatkozó részletes szabályok:

A szakképesítéssel kapcsolatos előírások az állami szakképzési és felnőttképzési szerv <http://www.munka.hu/> című weblapján érhetők el a Szak- és felnőttképzés Vizsgák menüpontjában

A szakmai vizsga értékelésének a szakmai vizsgaszabályzattól eltérő szempontjai: –

4. FEJLESZTŐ NEVELÉS-OKTATÁS NEVELÉSI TERVE

Fejlesztő nevelés-oktatás

A program a súlyosan, halmozottan fogyatékos tanköteles korú gyermekeknek nyújt iskolai keretek között fejlesztési lehetőséget.

A fejlesztés a terápiás programban meghatározott feladatok, fő fejlesztési területek alapján egyéni fejlesztési terv alapján történik.

Fejlesztésük a székhelyintézményben két iskolai csoportban, valamint a mindennapos iskolába járásra képtelen tanulóknál otthoni fejlesztés keretében valósul meg.

4.1. Törvényi háttér

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 15. § 1) A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnél az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti a tankötelezettségét. A fejlesztő nevelés-oktatást az oktatásért felelős miniszter rendeletében foglaltak alkalmazásával, a sajátos nevelési igény típusának megfelelő gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár vagy terapeuta, konduktor, konduktor-tanító, konduktor óvodapedagógus, konduktor (tanító) vagy konduktor (óvodapedagógus) foglalkoztatásával, a szülő igénye, a gyermek állapota és a szakértői bizottság fejlesztő foglalkozások heti óraszámára vonatkozó javaslatának figyelembevételével kell megszervezni.

4) A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnél az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnél az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét.

(5) Ha a tanuló - a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint – iskolába járással nem tud részt venni a fejlesztő nevelés-oktatásban, a tankötelezettségét a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti. Az egyéni fejlesztés megszervezhető

a) otthoni ellátás keretében,

b) abban az intézményben, amely a gyermek ápolását, gondozását ellátja.

4.2. A fejlesztő nevelés-oktatás

A fejlesztő nevelés-oktatást, fejlesztést egyrészt a köznevelési törvényben, másrészt a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról megfogalmazott ajánlásoknak megfelelően kell megszervezni. Az oktatás szervezeti és tartalmi struktúráját az intézmény a helyi adottságoknak és szükségleteknek megfelelően alakíthatja.

4.3 A súlyos és halmozott fogyatékoság meghatározása

A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók - mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés-észlelés - minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékoság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A fogyatékoságok a legkülönbözőbb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.

A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségére, támogatására utaltak, személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében nevelés-oktatásra van szükségük.

4.4. A felvétel feltételei

A fejlesztő nevelés-oktatásba a szakértői bizottságok szakvéleménye, illetve intézménykijelölése alapján kerülhet a gyermek.

4.5 A tanulói jogviszony megszűnése

A fejlesztő nevelés-oktatásból a gyermekek csak szakértői bizottsági javaslatra, vagy szülői kérésre kerülhetnek más intézménybe. A tanuló jogviszony egyéb esetekben a Köznevelési Törvényben meghatározott tankötelezettségi korhatár elérésével szűnik meg.

4.6. Célok

A fejlesztő nevelés-oktatás olyan fejlesztést nyújt, mely törekszik képesség tenni a tanulókat a szűkebb és tágabb környezetük egyre bővülő megismerésére, saját életük mindennapi élményeinek megélésére és az ezekben való egyre tevékenyebb részvételre.

Lehetőséget teremt egyre bővülő társas kapcsolatok kialakítására és fenntartására, ennek eredményeként az életminőség javítására.

4.7. A fejlesztő nevelés-oktatás feladatai

A családban már kialakított szokások, jelzések, megszerzett képességek, készségek, elsajátított tudásanyag feltérképezése és az iskolai életben való lehetőség szerinti beépítése és fejlesztése.

A súlyosan, halmozottan sérült tanulók épen maradt funkcióira alapozva a sérült funkciók fejlesztése, egyén lehetőségeik szerint a kidolgozott fejlesztési program, egyéni fejlesztési tervek alapján.

4.7.1. Elemi szintű ismeretek elsajátíttatása szűkebb és tágabb környezetük jelenségeiről.

A kommunikáció egyénenként változó lehetőségeinek feltérképezése, a tanulók állandó ösztönzése a számukra lehetséges önkifejezési módok tudatos alkalmazására, gyakorlására.

A tanulók mozgásállapotának lehetőség szerinti javítása, a meglévő funkciók állandó fejlesztése, az önállóan kivitelezhető mozgások adta lehetőségek folyamatos kihasználása.

A szociális készségek, társas kapcsolatok, elemi magatartási formák megismertetése.

A szabadidős és játéktevékenységben való aktív részvétel elősegítése.

Szoros kapcsolat tartás a szülőkkel a tanulók eredményes fejlesztése, a szülő-gyermek kapcsolat segítése érdekében.

Alapelvek

A fejlesztés minden esetben játékosan, konkrét tapasztalatok, valósághű szemléltetés útján történjen.

Az egyéni adottságok figyelembevétele, ennek megfelelően:

- egyéni fejlesztési terv szerint történő fejlesztési terv biztosítása
- egyéni foglalkozások keretében
- csoportban differenciáltan

Tanulásszervezési alapelv, hogy a különböző fejlesztést végző pedagógusok száma a lehető legkevesebb legyen, mivel a személyes kötődések és a szoros team-munka fokozzák az eredményeséget.

A team-munka (csoportvezetők, gyógypedagógiai asszisztensek, egyéni fejlesztést végző szakemberek) rendszeres és hatékony legyen.

A szülőkkel való kapcsolattartás lehetőleg napi kapcsolatot, állandó információcserét jelentsen.

4.7.2. Fejlesztési területek

1. Kognitív funkciók fejlesztése
2. Érzékelés, észlelés fejlesztése
3. Kommunikáció, beszédfejlesztés
4. Esztétikai nevelés
5. Érzelmi és szociális nevelés
6. Mozgásfejlesztés

Óraszámok

Heti foglalkozási rend						
Foglalkozások	Szűkebb és tágabb környezet	Kommunikáció (AAK)	Játék és szórakozás	Ének-zene	Mozgásnevelés (bazális stimuláció)	Reggeli és bűcsűkör (életvitel és gondozás)
Óraszám	5	2	2	3	3	5
Éves Óraszám	180	72	72	108	108	180

A fejlesztési területek részletes leírása**A foglalkozások* és a fejlesztési területek keresztkapcsolatai**

Egy-egy foglalkozás keretén belül általában több terület célzott fejlesztése is történik, úgy, hogy azok nem választhatók külön, szerves egységbe fonódnak.

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli és bűcsű kör	Játék és szórakozás	Mozgás-nevelés	Testi higiénia
Kognitív funkciók fejlesztése	X	X	X	X	X
Érzékelés, észlelés fejlesztése	X	X	X	X	X
Kommunikáció	X	X	X	X	X
Esztétikai nevelés	X	X	X		
Érzelmi és szociális nevelés	X	X	X	X	X
Mozgás-fejlesztés	X	X	X	X	X

* A foglalkozások elnevezését F. Schäffer koncepciójából merítettük.

4.7.2.1. A kognitív funkciók fejlesztése

A kognitív, vagy más szóval megismerő funkciók gyűjtőfogalom, melyhez a következő területek tartoznak:

- figyelem, megfigyelőképesség
- érzékelés-észlelés
- emlékezet
- gondolkodási funkciók.

Ezek közül az érzékelés-észlelést külön fejezetben tárgyaljuk, ezért itt csak a figyelem, megfigyelőképesség, az emlékezet és a gondolkodás területére térünk ki.

A figyelem, a megfigyelőképesség fejlesztése

Előzmények

A központi idegrendszer sérülése mind a spontán, mind az akaratlagos figyelem működésére kihat. A környezet ingereire történő spontán odafigyelés csak nagy intenzitású, hosszantartó és a gyermekek számára kifejezetten felszólító jellegű ingerek esetén megfigyelhető. Ugyanakkor az akaratlagos figyelem még egyéni foglalkozásokon is hamar elterelődik. Az aktivációs szint ingadozása és a motiváció gyengesége nem teszi lehetővé a koncentrált, pontos, alapos megfigyelést. A fejkontroll, a fixáció, a célirányos nyúlás és a manipuláció gyengesége vagy hiánya és a társuló érzékelési és észlelési zavarok jelentősen leszűkítik a megfigyelhető tárgyak és jelenségek körét.

Célok

A tanulók környezet iránti érdeklődésének kialakulása.

Új és régi, megszokott ingerek közötti különbségtétel képességének kialakulása.

Új inger jelentkezésekor spontán odafordulás kialakulása.

Egy-egy tevékenységnél való elidőzés.

Lehetőség szerint az összes érzékszerv használata egy-egy dolog alapos megfigyelésekor.

Az adott helyzet, tevékenység szempontjából fontos és jelentéktelen ingerek elkülönítése.

Feladatok

A megismerési kedv felkeltése.

A figyelem tartósságának, elmélyültségének, terjedelmének fejlesztése.

Az akaratlagos, szelektív figyelmi funkciók fejlesztése.

A megosztott figyelem kialakítása (távlati cél).

Alapelvek

A gyermek figyelme, koncentrálása, együttműködése alapját képezi minden pedagógiai és terápiás tevékenységnek. Ezért a figyelemfejlesztés minden foglalkozás feladatai között szerepel.

A napirend kialakításánál és a célok, elvárások megtervezésénél figyelembe kell venni, hogy a halmozottan sérült gyerekektől komoly figyelmet és erőfeszítést követelnek azok a tevékenységek is, amelyeket ép társaik már rutinszerűen végeznek (pl.: étkezés, WC-használat, játék, stb.). Ezért a nagy koncentrációt igénylő feladatok között lazító gyakorlatokat vagy pihenést kell biztosítani.

A figyelmet, megfigyelőképességet fejlesztő tanulási tartalmak megjelenése a különböző foglalkozásokon

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
A figyelem , megfigyelőképesség	• Állatok, növények és tárgyak különböző érzékszervekkel történő alapos megfigyelése • A tárgyak funkcióinak megfigyelése • Jelenségek különböző érzékszervekkel történő megfigyelése (pl. időjárás, olvadás) • Fixálás tárgyakra, képekre (pl. diavetítés) • Szemkontaktus felvétele, megtartása • Szem – kéz koordináció mutató és mindenfajta tevékenység közben (a Játék és szórakozás foglalkozáshoz is) • A két kéz koordinációja manipuláció során • Testhelyzetek megtartása, és optimális testhelyzetek felvétele a tevékenykedés során • Új, váratlan ingerekre is nyitottnak kell lenni (pl. séta, kirándulás, spontán helyzetek során) -	• Intenzív egymásra figyelés: - kik vannak mellett - ki van velem szemben - megfigyelni, hogy hiányzik-e valaki - szemkontaktus felvétele, megtartása • Annak felismerése, hogy mikor szólítanak a nevére • A hangszerek hangjainak felismerése és megkülönböztetése • Énekek felismerése (kezdő sor, csak dallam stb.) • A csend felismerése • A másik kezét megfogni és figyelni, hogy ne szakadjunk el • A megszólítás felismerése [Lehet hanggal (név elhangzása, a név éneklése, a név ritmusa tapssal vagy hangszerrel), érintéssel, szemkontaktussal, labdagurítással]	• Közös játéktevékenység közben a megosztott figyelem fejlesztése: figyelni: - a játéktevékenységre - a társakra • Fixálás a játéktárgyakra • Szemkontaktus felvétele és megtartása • A megszólítás felismerése • A soron következő felismerése • Mozgások, mozdulatok megfigyelése (építőjátékok, szerepjátékok) • Játékszabályok megfigyelése • Zenehallgatás tánc közben: - a zenedarabok, számok kezdetének és végének felismerése - hangulatok felismerése - figyelni a zene lüktetésére - a zene hangulata és/vagy lüktetése megváltozásának felismerése • zenehallgatás tánccal	• A gyermek figyelmének ráirányítása az adott feladatra, ezáltal a gyermek aktív részvételének biztosítása, mely a mozgásfejlesztés hatékonyságát növeli • Egyszerű utasítások megértése, követése (pl.: emeld fel a karod, lazítsd el a lábadd) • Állandó folyamatos kontaktus fenntartása • Saját testhelyzet megfigyelése • A testhelyzet változtatásának megfigyelése • Utánzásos feladatoknál a mozgások megfigyelése • Motiváltság kialakítása	• A gyermekekkel való kapcsolat fenntartása szemkontaktussal, beszéddel • A gyermekek figyelmének ráirányítása az adott tevékenységre, illetve tárgyra a gondozási folyamat során. Pl. kézmosáskor: mosdó, csap, a vízszugár, a szappan, a törülköző, és az ezekkel kapcsolatos cselekvések

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
A figyelem, megfigyelőképesség	- Ének, zene, mondóka vagy vers hallgatása közben: - a darabok kezdetének és végének felismerése - hangulatuk felismerése - a zene és a mozdulat (pl. festés) összehangolása - Változások megfigyelése: - jelenségek szemlélése - sütés – főzés - gyurmázás, formázás - festés, színezés közben	- Mozgások pontos kivitelezése (érintés, labdagurítás, hangszerhasználat, kézfogás, stabil testhelyzet megtartása) - Mozdulatok megfigyelése (mozdulatokkal kísért énekek, mozgásos játékok) - Az időjárás megfigyelése	- Játéktárgyak és a környezet tárgyainak, jelenségeinek megfigyelése játék vagy szemlélődés közben: - színe - formája - tapintása - hangja - funkciója - Valaki, vagy valami hiányának a megfigyelése (pl.: bújócska, eldugós játék) - Változás, változtatás megfigyelése (pl.: építő-játékok) - A testhelyzet és a testhelyzet változásának megfigyelése játéktevékenység közben, hintázáskor, mozgásos játékokban		

Követelmények

A gyermekek egyéni érzékelési – észlelési, kognitív, mozgásos lehetőségeihez mértén aktív részvétel, interakció a környezettel.

Módszerek

Egyéni és csoportos foglalkozások keretében:

- szomato –, tiflo –, szurdopedagógiai és logopédiai módszerek
- a bazális stimuláció elemei
- alternatív kommunikációs technikák
- kompenzáló technikák
- evésterápia
- gondozási feladatok terápiás végzése
- tanulmányi séták, kirándulások
- bemutatás
- valós és valóságű szemléltetés
- egyénre szabott segítségnyújtás
- játékosság
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- beszélgetés
- ellenőrzés, értékelés alkalmazása

Eszközök

A szűkebb-tágabb környezet tárgyai, személyek, élőlények, a természet jelenségei, képek, hangfelvételek, festékek, hangszerek, zene, diavetítő, magnó.

Az emlékezet fejlesztése**Előzmények**

Az emlékezet sérülése a gyengébb, halványabb, hiányos, nehezen felidézhető és hamar elhalványodó emlékképekben nyilvánul meg. Mivel a beszéd hiánya és a manipuláció, valamint a fixálás gyengesége miatt a kommunikáció jelentősen akadályozottá válik, az emlékezet működésének objektív megítélése nehéz.

Célok

- A gyermekek olyan fejlettségi szintre való eljuttatása, hogy emlékezzenek:
 - a mindennapos események egymást követő mozzanataira,
 - kialakult szokásokra a családban, a csoportban,

- a begyakorolt korrekciós mozgásformákra, a testhelyzetekre,
- korábbi élményekre, tapasztalatokra,
- a napirendre
- egy adott dolog (szűkebb–tágabb környezetünk tárgya, jelensége, stb.) megismerése során szerzett különböző érzékletekre, észleletekre.

Feladatok

- A fejlettségi szintet figyelembe vevő bevézés,
- a fejlettségi szintet figyelembe vevő felidézés,
- a rövid, majd a hosszú távú emlékezet fejlesztése.
- A különböző érzékelési területek érzékletei és észleletei megőrzésének elősegítése:
 - látás
 - hallás
 - bőrérzékelés
 - szaglás
 - ízlelés
 - egyensúly
 - kineztésia
 - térészlelés
 - az idő észlelése.
- A különböző érzékletek és észleletek összekapcsolódásának, integrálódásának elősegítésével a felidézés megkönnyítése.
- Egyszerű összefüggések felismertetése, megtanítása a felidézés elősegítése céljából.
- A kommunikáció fejlesztése, amely lehetővé teszi az emlékképek kifejezését.
- A cselekvések mozgásos feltételeinek javítása, amelyek szintén az emlékképek kifejezését szolgálják.
- Jelek, szimbólumok kialakítása, melyekkel bonyolultabb eseményeket, történeteket idézhünk fel egyszerűbben.
- Szoros kapcsolattartás a szülőkkel az üzenő füzetten keresztül az iskolai és a hétfégi eseményekről, hogy ezek később is felidézhetők legyenek.

Alapelvek

- Az adott tartalom különböző észlelési területek felől, különbözőképpen történő megismeretése.
- A kis lépésekben való haladás elve.
- Gyakori ismétlés, ellenőrzés.
- A tanmenet összeállításánál alapelv, hogy az ismeretek egymásra épüljenek és koncentrikusan bővüljenek.

Az emlékezetet fejlesztő tanulási tartalmak megjelenése a különböző foglalkozásokon

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Emlékezet	Emlékezés a korábbi élményekre, tapasztalatokra	- Emlékezés - a hétvégi eseményekre - az évszakokról, az időjárásról tanultakra - ki hiányzott tegnap, ki volt beteg? - Milyen nap van ma? – vagyis: a napok jellegzetességei (pl.: a hét kezdő napja, vagy mozgásos nap) - Cselekvések felidézése (pl.: „ma festeni/főzni fogunk”) - Kit köszöntöttünk már és kit még nem? Kinek nem énekeltük még a nevét? - Emlékezés az énekeket kísérelő mozdulatokra és azok sorrendjére	- Emlékezés - korábbi élményekre - elemi játékszabályokra - mesékre, történetekre	- Állandó feladatsornál: emlékezés a feladatokra és a sorrendjükre - Az egyes testrészek érzéketi képeinek, funkcióinak, nevének felidézése, testfogalom kialakítása - Mozdulatokkal kísért mondókák, versek, énekek megtanulása, melyek játékosan segítik a különböző mozgásformák felfedezését és gyakorlását - Utánzásos feladatokkal a rövid távú emlékezet fejlesztése - Általános, mindig érvényes szabályok tudatosítása a hosszú távú emlékezet fejlesztése céljából (pl.: a fejtartásra, kéztámaszra, korrekciós helyzetekre, helyzet- és helyváltató mozgások kivitelezésére vonatkozó szabályok) - Játékszabályok elsajátítása	- Az egyes gondozási feladatok mozzanataira és azok sorrendjére való emlékezés - Az egyes gondozási feladatok végzése során használt eszközök megjegyzése, felismerése (pl.: ruhadarabok, fogkefe, szappan, fogkrém) - A napirend eseményeinek egymásutánisága

Követelmények

A gyermekek egyéni érzékelési – észlelési, kognitív, mozgásos lehetőségeihez mértén aktív részvétel, interakció a környezettel.

Módszerek

A bevésés módszerei:

- bemutatás
- szemléltetés
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- beszélgetés
- és ezek ismétlései, felidézései

A felidezés módszerei:

- beszélgetés
- szemléltetés (valóság-hű modell, kép, jelkép)
- bemutatás
- cselekvés megkezdése
- megfelelő testhelyzet és kommunikációs eszközök, módszerek biztosítása

Eszközök

szűkebb és tágabb környezetünk tárgyai, élőlényei, a természet jelenségei

- modellek
- képek (fénykép, grafika, jelkép...)
- fotóalbum
- üzenő füzet
- tárgyi emlékek pl.: nyaralásról, sétáról stb.

A gondolkodás fejlesztése**Előzmények**

A halmozottan fogyatékos gyermekek esetében a gondolkodás kialakulásának elengedhetetlen feltétele a mozgás, mivel a gondolati síkon való műveletvégzés csak a konkrét tárgyakkal történő cselekvés és sok-sok gyakorlás talaján alakulhat ki. A tárgyi tevékenységek közben jelentkező problémák megoldása csak fokozatosan függetlenedik a cselekvéstől, és a szavakban

történő kifejeződésen keresztül vezet a képzeletben történő megoldások kereséséhez, a gondolkodáshoz. A beszéd, a mozgás és az értelmi képességek sérülésének következtében a gondolkodási műveletek kialakítására és gyakoroltatására még a cselekvés szintjén van szükség.

Célok

- Önmaguk megismerése, azonosságtudatok és én identitásuk kialakulása.
- Szűkebb és egyre bővülő környezetükben való eligazodás.
- Tárgyi környezetük birtokba vétele.
- Személyi és tárgyi környezetükre való hatás gyakorlása.
- A környezet változásaihoz való alkalmazkodás.
- Egyszerű probléma-megoldási módozatok megismerése és alkalmazása (kommunikációs problémákra, céljaik elérésére, akaratuk keresztülvitelére stb.).

Feladatok

- A környezet megismertetése, felfedeztetése.
- Változás megfigyeltetése.
- (Logikai)- funkcionális összefüggések megfigyeltetése.
- Téri, idői tájékozódás fejlesztése.
- Testfogalom fejlesztése.
- Társadalmi szokások, elemi szabályok megismertetése, elsajátíttatása.
- Hangulatok, érzelmek felismertetése.

Alapelvek

- A gondolkodási műveletek fejlesztése sohasem elszigetelten, öncélúan történik, hanem mindig a heti témakörbe ágyazva, játékos formában vagy természetes, valóságos, életszerű helyzetekben.
- A fejlesztési feladatok kiválasztása és meghatározása egyénre szabottan, tervszerűen, az egyéni szükségleteknek megfelelően történik.

A gondolkodási funkciókat fejlesztő tanulási tartalmak megjelenése a különböző foglalkozásokon

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Gondolkodási funkciók	- Az általános ismeretek bővülése, mélyülése - Az egy dologra vonatkozó, különböző érzékleti tapasztalatok összegzése, integrálása - Összehasonlítás: - az egyforma, nem egyforma fogalmának megismerése - különbségek észrevétele - Rész – egész viszony megértése (tárgyak, növények, állatok, saját magunk megismerése során) - Általánosítás – konkretizálás, ennek segítségével jelek kidolgozása a kommunikációs táblára	- Időbeli tájékozódás (évszak, nap, napszak) - Téri irányok (mellettem, velem szemben ki van?) - Valaki hiányának felismerése - Analógia: egy-egy mozdulat, hang stb. körbeadása (pl.: mindenki tapsol egyet sorban, mindenki üt a hangszerére) - Alapfogalmak: családtagok, az időjárás jelenségei, hangszerek nevei, a gyermekdalok szövege; ki gyerek, ki felnőtt, fiú-lány) - Állatok és hangjai (bábok személyesítik meg) - Különböző kommunikációs formák és csatornák megtapasztalása (beszéd, ének, dallam, ritmus, érintés, simogatás, tárgyak, képek) - Alapérzelmek, hangulatok felismerése (öröm, bánat, fáradtság, fájdalom)	- Általános ismeretek bővítése - Összehasonlítás - Változás megfigyelése - A téri orientáció fejlesztése - A testfogalom fejlesztése	- Alapfogalmak megismerése - Testrészek nevei, száma, funkciói, a testfogalom kialakítása - Mozgást kifejező fogalmak bevezetése (pl.: nyújtás, feszítés, lazítás, hajlítás, emelés, húzás, tolás) - Felhasznált játékok, eszközök megismerése, melyek elősegítik a motivációt, a mozgások helyes kivitelezését és a mozgásos feladat megértését. (pl.: különböző játéktárgyak, a tanterem berendezései: hinták, matrac, bordásfal, labdák, bicikli, karikák, tornabotok, súlyzók, babzsákok, csörgők)	- A gondozási feladatokkal kapcsolatos helyzetek, cselekvések, eszközök megismerése, a passzív (aktív) szókincs bővítése - Egyszerű utasítások megértése és követése (pl.: „Add a kezed!”) - A saját testtel kapcsolatos tudás bővítése, mélyítése (pl.: testrészek nevei, jobb és bal oldal) - A testi szükségletek felismerése (pl.: WC-re kell mennem, ki kell fűjni az orromat) - Időben való tájékozódás - Alapvető szokások megtanítása (pl.: evés előtti kézmosás, evés utáni kézmosás) - Cselekvés és annak eredménye (pl.: ha megmosom a kezemet, tiszta és illatos lesz; ha megfésülködöm, szép lesz a frizurám) - Ellentétpárok (pl.: piszkos-tiszta; kócos-szép; bűdös-illatos)

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Gondolkodási funkciók	- Téri tájékozódás fejlesztése - Időben való tájékozódás fejlődése (most; előbb–később; eseményképek sorrendje) - A különböző érzékelési területek ingerei minőségének megismerése, pl.: - hallás: halk – hangos mély – magas - látás: színek sötét – világos kicsi – nagy - ízlelés: édes–savanyú–sós (keserű, csípős) - tapintás: sima– nem sima (tüskés, rücskös, recés) hideg – meleg puha – kemény - szaglás: illatos–bűdös			- A téri orientáció fejlesztése - téri irányok mozgással egybekötve (föl, le, oldalra, mellé, alá, fölé stb.) - relációs szavak és helyragok (on, -en, -ön, -hoz, -hez, -höz, -ba, -be, stb.) - Időbeli tájékozódás - mozdulatsorok, feladatso- rok által a sorrendiség megtapasztalása - egyszerű fogalmak megismerése (lassan, gyorsan, folyamatosan, stb.) - relációs szavak - Különbségek megfigyelése és összehasonlítás saját testen, tükör segítségével és utánzásos feladatoknál - Változás megfigyelése: - testhelyzet, ízületek helyzete, izomfeszesség - Szimmetria felfedezése	

Követelmények

A gyermekek egyéni érzékelési – észlelési, kognitív, mozgásos lehetőségeihez mértén aktív részvétel, interakció a környezettel.

Módszerek**Egyéni és csoportos foglalkozások keretében:**

- szomato –, tiflo –, szurdopedagógiai és logopédiai módszerek
- alternatív kommunikációs technikák
- kompenzáló technikák
- gondozási feladatok terápiás végzése
- tanulmányi séták, kirándulások
- bemutatás
- valós és valóság-hű szemléltetés
- egyénre szabott segítségnyújtás
- játékosság
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- beszélgetés
- értékelés alkalmazása.
- **Eszközök**
 - a környezet tárgyai, személyek, állatok, növények, jelenségek (pl.: időjárás)
 - játéktárgyak
 - mesekönyvek, fényképek, diaképek, rajzok, jelképek, feladatlapok
 - kommunikációs táblák
 - festékek, ceruzák, papírok
 - magnetofon, diktafon, hangfelvételek a környezetünkről, zene.

4.7.2.2. Az érzékelés, észlelés fejlesztése

Előzmények

A csoportba járó gyerekeknél a súlyos agykárosodás miatt az érzékelés, észlelés is nehezített. A biológiai károsodás történhetett az érzékszervben, az érzőideg mentén és az ingereket feldolgozó agyi központokban. A szintén az agykárosodás következtében kialakuló mozgáskorlátozottság tovább nehezíti az érzékelést, a mozgásos tapasztalatszerzést. Gyakran rontja a teljesítményt a meglassúbbodott pszichés tempó és az aktivációs szint ingadozása. Gyakori a figyelem és a motiváció gyengesége.

Mivel az érzékelés-észlelés a megismerő funkciók alapját képezi, a fent említett tényezők miatt az érzékelés-észlelés fejlesztése kiemelt jelentőségű, ezért tárgyaljuk külön, nem a kognitív funkciók címszó alatt.

A csoport legsúlyosabban sérült tanulói önállóan végzett tevékenységre csak nagyon korlátozott mértékben képesek, s ezen tevékenységek száma is nagyon kevés. Beszédképtelenségük miatt a beszéd kapcsolatteremtő, információkérő, aktivitást adó lehetőségeivel sem rendelkeznek. Ezért ahhoz, hogy ők is minél gazdagabb életet élhessenek, nagyon nagy szükségük van az őket körülvevő világ érzékszerveken keresztül megragadható tartalmaira.

Célok

- Érzéketlen – észleletlen tapasztalatok szerzésével az önmagukról és a szűkebb környezetükről való ismereteik bővülése.
- A világ érzékszerveken keresztül megragadható tartalmainak segítségével a tanulók gazdagabb, intenzívebb, a környezettel interaktívabb, ahhoz jobban alkalmazkodó, minőségibb életet élhessenek.

Feladatok

- A tanulók hozzásegítése ahhoz, hogy önmagukról és a szűkebb értelemben vett személyi, tárgyi és természeti környezetükből érzékelési – észlelési tapasztalatokat szerezzenek.
- Ezek segítségével az önmagukról és a környezetükről való ismereteik bővítése.

Részfeladatok:

- A tapasztalt érzékelési – észlelési zavarok mögött rejlő okok (lásd: előzmények) társszakemberekkel (pl.: szemész, audiológus, neurológus) együtt történő feltérképezése és a velük közösen történő kezelése.
- Az aktiváció, a motiváció erősítése.
- A mozgásfejlesztés feladataihoz tartozóan az érzékelés, észlelés mozgásos feltételeinek javítása (a fejkontroll javítása a fixálás elősegítésére, kóros reflexek gátlása, leépítése; a manipuláció mozgásos feltételeinek javítása.), megfelelő testhelyzet biztosítása.
- Az egyes érzékelési – észlelési területek fejlesztése:
 - látás
 - hallás
 - bőrérzékelés (tapintás, hő- és fájdalomérzékelés)
 - szaglás
 - ízlelés
 - egyensúlyérzékelés
 - kinezetikus érzékelés
 - testérzékelés
 - térérzékelés
 - az idő érzékelése.

Ezek részeként az észlelési figyelem fejlesztése.

- A fejlettségi szintet figyelembe vevő mennyiségű és minőségű inger biztosítása.
- A tanulóknak a saját testükből és a külvilágból érkező ingerek iránti érzékenységének felkeltése, kialakítása.
- Az ingerek felé való odafordulás, az azok megragadására irányuló képesség fejlesztése.
- A lényeges ingereknek a lényegtelenektől való elkülönítése képességének kialakítása.
- Az érzéklek, észleletek értelmezésének elősegítése az aktuális fejlettségi szintnek megfelelően.
- A különböző érzékelési területek összekapcsolódásának, együttműködésének elősegítése, fejlesztése.
- Az érzéklek, észleletek integrálódásának elősegítése.
- Az érzékelési és mozgási folyamatok összerendeződésének elősegítése.

Alapelvek

- Az érzékelés-észlelés alapját képezi minden tevékenységnek, ezért a fejlesztése valamennyi foglalkozás feladatai között szerepel.
- A mozgás- és cselekvőképesség súlyos korlátozottsága következtében elmaradt tapasztalatokat konkrét, közvetlen tapasztalatszerzésen keresztül pótoljuk.
- Az érzékelési, észlelési képességek fejlesztése általában nem elszigetelten, öncélúan történik, hanem a heti témakörbe ágyazva, játékos formában, vagy természetes, valóságos, élet-szerű helyzetekben.

Az érzékelési, észlelési funkciókat fejlesztő tanulási tartalmak megjelenése a különböző foglalkozásokon

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Látás	- Tárgyak, személyek tartós fixálása - Tárgyak nézegetése gyakori megnevezés mellett - Képek, képeskönyvek nézegetése a képek folyamatos megnevezése mellett - Nagyméretű fényképek nézegetése, azonosítása személyl - Megnevezésre rátekintés a környezet egyes tárgya-ira (esetleg rámutatás) - Színek nézegetése gyakori megnevezés mellett - A színek differenciálása - Adott szín kiválasztása (rátekintéssel vagy mutatóval) a többi közül - Az időjárás megfigyelése, amikor valamilyen jelenség jól látható (eső, hó, napsütés, köd) - Testrészek megfigyelése megnevezés mellett, saját magukon és másokon	- Egymásra tekintés-szemkontaktus - Tárgyakra tekintés-fixálás - Személyek, tárgyak követése szemmel - Megnevezésre rátekintés egy adott személyre - A mimika megfigyelése, megnevezése érzelmnyilvánítások esetében (sír, nevet, szomorú, fél) - Hangszerek nézegetése megnevezés, megszólaltatás mellett - Rátekintés (mutatás) egy adott hangszere, hallva annak hangját	- Játéktárgyak nézegetése, megnevezés mellett - Megnevezésre rátekintés (mutatás) egy adott tárgyra - Játéktárgyak színeinek megfigyelése - Játéktárgyak mozgásának követése szemmel (labda, autó, lufi, szappan-buborék stb.) - Szem-kéz koordinációs gyakorlatok - Környezet megfigyelése (bújócska, eldugás) - Mozgások (nagy- és finommozgások) megfigyelése, utánzása pl. építő vagy szerepjátékoknál	- Szemkontaktus a mozgásnevelővel - Mások mozgásának követése szemmel - A gyakran használt eszközök felismerése: rátekintés (mutatás) megnevezésre - Cselekvések, mozgásformák megfigyelése megnevezés mellett (áll, ül, fekszik, fut, megy stb.) - Testrészek mozdításának próbálgatása utánzás alapján	- Tisztálkodási szerek nézegetése folyamatos megnevezés mellett - Mosdás (mosdatás), WC-használat (pelenkázás) közben a különféle eszközök, tárgyak, berendezések nézegetése, megnevezés mellett - Evés közben az edények, ételek, gyümölcsök színeinek megfigyelése, megnevezés mellett - Saját test megfigyelése, nézegetése fogmosásnál a tükörben

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Hallás	- A csoportban megjelenő személyek hangjainak felismerése - A környezet tárgyaitak megnevezése, hangjainak megfigyelése, felismerése - Cselekvések megnevezése, hangjaik felismerése - Állatok, növények megnevezése - Állathangok megfigyelése, felismerése - Időjárási jelenségek megnevezése, hangjaik megfigyelése - Színek megnevezése minden lehetséges alkalmakkal	- A saját név felismerése- valamilyen reagálás a saját név hallatán - Társak, felnőttek nevének felismerése - Dalok, versek, mondókák hallgatása - Hangszerek különféle hangjainak hallgatása - A hangszerek hangjának és nevének egyidejű hangoztatása - Adott hangszer azonosítása a hangjával (rátekintéssel vagy mutatással) - Érzelmek felismerése hangok alapján (sír, nevet, mérges, fél, fáj valamije stb.) - Jól ismert személyek, tárgyak, állatok felismerése hangjuk alapján	- A játéktárgyak megnevezése - A játéktárgyak hangjainak megfigyelése - Zajkeltés a játékokkal - A játéktárgyakkal véggezhető cselekvések folyamatos megnevezése - Személyek, tárgyak, állatok felismerése hangjuk alapján - Dalok, mondókák, versek hallgatása - Hangszerek hangjai - Zenehallgatás (hangerő megfigyelése, érzékelése)	- Testhelyzetek megnevezése - Cselekvések megnevezése - Eszközök, tornaszerek megnevezése - Testrészek minél gyakoribb megnevezése - Testrészek mozdításának próbálgatása szóbeli felszólítás alapján	- Mosakodás, kézmosás, WC-használat közben a vízcsobogás megfigyelése - Evés közben az ételek, edények, evőeszközök megnevezése - Öltözködéskor az egyes ruhadarabok megnevezése, színükkel együtt - Evés, mosakodás, öltözködés közben az éppen végzett cselekvés megnevezése - Evés közben a fogyasztott ételek jellemző ízének megnevezése, amikor az jellegzetes

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Bőrzékelés	- Az időjárás megfigyelése hideg és meleg napokon - Hideg és meleg ételek - Hideg és meleg tárgyak tapogatása - Különféle textíliák tapogatása (vastag, meleg pulóver, vékony nyári póló stb.) - Különféle papírok tapogatása, gyűrögetése (vastag, kemény papír, vékony, puha lap) - Növények, gyümölcsök tapogatása, tépegetése - Alakítható anyagok tapintása (gyurma, agyag, só-liszt gyurma) - Festés kézzel - Sütés-főzés egyes műveletei: tésztagyúrás, formázás, nyomkodás - A természet megismerése tapintás útján (föld, fű, fakéreg, állatok szőre, stb.) - Séta hóban, esőben, szélben, tűző napon, az éppen érzékelt hőmérséklet megnevezése	- Hideg-meleg tárgyak érintése - Társak simogatása, az éppen érzékelt minőség megnevezése mellett (az arca sima, a haja borzas, a pulóvere puha) - Egymás kezének megfogása, simogatása - Időjárás megtapasztalása bőrérzékeléssel közvetlenül (hőmérséklet, eső, szél, hó)	- Játéktárgyak tapogatása, simogatása (a maci szőrös és puha, a mesekönyv sima és kemény, a labda sima és puha stb.) - Alakítható anyagok tapintása (gyurma, agyag, só-liszt gyurma) - A természet anyagaival való ismerkedés, játék (víz, hó, homok)	- Puha és kemény felületek kipróbálása megnevezés mellett - Sima, érdes, rücskös, szúrós felületek kipróbálása, megnevezés mellett	- Hideg és meleg ételek - Használati tárgyak tapogatása megnevezés mellett (a szappan síkos, a kanál hideg és kemény, a törülköző puha, stb.) „Igen-nem” válaszok adása „Fázol? Meleged van?” kérdésekre - Szalvéta, papír- zsebkendő, pelenka tapogatása, gyűrögetése - Öltözködés közben az egyes ruhadarabok tapogatása, simogatása - Hideg, meleg víz megtapasztalása, megnevezés mellett

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Szaglás	- Ételek, gyümölcsök szagolgatása (jó szagú, rossz szagú) - Növények, virágok szagolgatása - Séta közben az esetleges jellegzetes szagok megfigyelése, megnevezés mellett (kukás autó, pékség, cukrászda, virágüzlet, hentes stb.) - Gyertya, mécses, füstölő szagolgatása - Szagolgatás sütés-főzés közben	Egymás hajának, kezének, ruhájának megszagoltatása, amikor erre lehetőség adódik	- Illatos alapanyagokból (fűszerek, illóolajok, virágszirmok stb.) barkácsolás - Mikulás, karácsony ünnepére készülés, illatok segítségével az ünnepek felidézése - Sütés, főzés, étel, ital készítése közben szagolgatás		- Szagok megnevezése, ahol mód nyílik rá (a pelenka büdös, a szappan illatos stb.) - Tisztálkodó szerek szagolgatása (a sampon, a szappan, a mosópor illata) - Ételek szagolgatása

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Ízlelés	- A négy alap-íz megnevezése minden olyan helyzetben, amikor erre lehetőség van - A különféle ételek fogyasztása közben az étel minősítése egyszerű kifejezésekkel - Gyümölcsök kóstolása, megnevezés mellett - Fűszerek kóstolása, megnevezés mellett - Az éppen fogyasztott ételek megnevezése - Sütés-főzés közben ízlelgetés		Sütés-főzés közben ízlelgetés		- Evés közben a négy alap-íz megnevezése, amikor erre lehetőség van - Az éppen fogyasztott étel minősítése egyszerű szavakkal (finom a leves, kicsit sós a főzelék, kemény a hús, forró a tea stb.) - Az éppen fogyasztott étel nevének többszöri elismétlése az étkezés során
	Egyensúly	Stabil testhelyzet megtartása, cselekvés közben és mozgásos játékok, feladatok közben is	Stabil testhelyzet megtartása, cselekvés közben és mozgásos játékok, feladatok közben is	- Hintázás - Lovacsázás - Csúszdázás enyhe lejtőn	- Szándékos kibillentés az egyensúlyi helyzetből, játék közben. Az új helyzet megnevezése (pl.: „Most gurulunk. Most hintázunk. - Most leesel az ölemből. Most felborulsz.”)	Pelenkázás közben az adott helyzet megnevezése, amikor a gyerek kibillen az egyensúlyi helyzetből

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Kinesztetikus	• Testrészek megnevezése mellett az adott testrész mozdítása segítséggel vagy önállóan • Az éppen végzett cselekvések, az éppen felvett testhelyzetek minél gyakoribb megnevezése („Most lefekszel. Most felülsz. Most felemelem a kezedet. Most sétálunk.” stb.) • Mozgással kísért versek, mondókák, énekek • Mutatás • Megnevezett mozdulatok végrehajtása	• Szem, száj nyitása, csukása (utánzással, illetve felszólításra) • Kéz nyújtása a társak felé • Ujjak csukása, nyitása • Igen-nem jelzése a fej mozdításával • Igen-nem jelzése szemmozgással	• Játék közben a felvett testhelyzetek, az önállóan vagy segítséggel kivitelezett mozgások folyamatos megnevezése, tudatosítása • Mozgással kísért versek, mondókák, énekek	• A saját test helyzetének érzékeltetése az adott helyzet megnevezésével (áll, ül, fekszik, stb.) • Testrészek mozdítása önállóan vagy segítséggel, a mozdulat megnevezése mellett • Testrészek önálló mozdításának próbálgatása, lehetőség esetén önálló mozdítása, szóbeli instrukció, illetve utánzás alapján • A saját test mozgásának érzékeltetése, megnevezése a különféle eszközök, tornaszerek használata során („Most gurulsz. Most csúszol. Most hintázol.” stb.) • Sokoldalú mozgáslehetőségek megtapasztalása vízben (tangenterban)	• Minden testápolási tevékenység során az éppen felvett testhelyzet, az éppen végzett mozgás vagy mozdulat megnevezése, ill. megnevezés utáni végrehajtása

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Testérzékelés, a testkép	• Önmegfigyelés tükörben, a társak megfigyelése • Testrészek elhelyezkedésének megfigyelése, megnevezése • Páros és páratlan testrészek megkeresése, megnevezése • A mimika megfigyelése • Testünk körberajzolása, a test részeinek berajzolása • Képkiegészítés, testrészekből a test összerakása	• Köszönési és kapcsolatteremtési formák, módok (pl. szemkontaktus felvétele, integetés, simogatás, puszi adása) kapcsolódása testrészekhez, közben ezen testrészek megnevezése • Zenére való mozgás, tánc közben a mozgatott testrész megnevezése	• Játékbabák, -állatok testrészeinek megmutatása, megnevezése, mozgatása • Játékbaba öltöztetése, mosdatása, gondozása közben testrészeinek megnevezése • „Orvosos” játék – a test megvizsgálása (a testrészek megérintése, mozgatása), a „fájó” vagy „beteg” testrész, testtáj megkeresése, „kezelése” • A testről, testrészekről szóló mondókák, versek, énekek. Közben ezen testrészek megérintése, megmutatása, mozgatása • Minél több testrész használata a játéktevékenységek során	• A test masszírozása, passzív mozgatás, vezetett aktív/aktív mozgások közben érzéketek, észleletek szerzése a testünkől, testrészeinkből, közben az érintett, mozgó testrészek megnevezése • Tükör előtt végzett gyakorlatok • Izometriás gyakorlatok, pl. tolás, húzás, feszítés • Izomfeszítő, -lazító gyakorlatok (a gyerekek sérüléseinek függvényében) • A testérzet felerősítése (pl. csengősor, bokasúlyzó erősítése a csuklóra, bokára)	• Gondozási és önki-szolgálati feladatok közben a testrészek megérintése, megnevezése, segítségével vagy önállóan történő mozgatása • Betegség esetén a fájó testrész megkeresése, megnevezése, lehetséges kezelése (pl. seb, fájó torok bekötése, fájó has masszírozása)

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Térérzékelés, -észlelés	- Téri irányok, helyzetek, viszonyok érzékeltetése, gyakorlása a saját testen, a térben és a síkban - A tér különböző irányai-ból különféle érzékleti ingerek érkezése, ezek lokalizálása	Térbeli elhelyez-ke-désünk a foglalkozás során – téri irányok, viszonyok (Mellettem, velem szemben ki ül?)	- Játéktárgyak helyzete, térbeli viszonya - Játéktárgyak mozgatása a tér különböző irányába - Mozgásos játékok során mozgás a tér különböző irányába, ezek megnevezése (pl. hintázásnál: előre-hátra, csúszdázásnál: felmászni-lecsúszni) - A téri irányokról, helyzetekről szóló mondókák, versek, énekek – mozgással kísérve	- Mozgáson keresztül a téri irányok, helyzetek és viszonyok megtapasztalása, érzékeltetése, közben megnevezése (pl. előre-hátra, föl-le, oldalra; fönt-lent, elől-hátul, oldalt; mellette) - Kéziszerekkel, különböző eszközökkel, tárgyakkal, azok mozgatásával a téri irányok, helyzetek, viszonyok érzékeltetése, közben megnevezése (relációs szavak és helyragok: aláfölé; -ba, -be, -ra, -re, -hoz, -hez, -höz)	- A saját testtel kapcsolatos tudás bővítése (jobb és bal oldal) - A gondozási és önkiszolgálási feladatok ellátásához szükséges mozgások segítségével vagy önállóan a tér különböző irányába (pl. a láb előre nyújtása, a popsi, kar felemelése), ezek megnevezése

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzékelés, észlelés	Az idő érzékelése, észlelése	- Napszak, nap, évszak - jellegzetességeik - sorrendiségük - ismétlődésük - Napirend - Most, előbb-később, régen-sokára fogalmak érzékeltetése - Eseményképek sorrendje - Fényképalbum készítése - Beszélgetés a gyermekek fejlődéséről. Kiskori fényképek nézegetése. A különböző életkorok jellemzőinek megjelenítése, utánzása	- Napszak, nap, évszak - A nap eseményeinek (a napirend) eljátszása, felidézése a nap elején és végén tárgyak, képek segítségével - A nap eseményeinek időbeli egymáshoz viszonyítása - Múltbeli eseményekre (pl. ünnepek, az előző heti kirándulás, a hétvége eseményei) való visszaemlékezés, ehhez tárgyak, fényképek, képek segítségével hívása (előbb előtt fogalmak) - Eljövendő eseményekre való készülés. A jövőben bekövetkező eseményekre utaló jelzések alkalmazása (pl. adventi naptár, koszorú, Mikulás-énekek), (később, utána fogalmak) - Rövid-hosszú időtartam megtapasztalása, pl. ének, zene hallgatásakor	Cselekvéssorok által a sorrendiség megtapasztalása	- Mozdulatsorok, feladatsorok által a sorrendiség megtapasztalása - Egyszerű fogalmak megismerése (lassan, gyorsan, folyamatosan stb.)	- Az étkezések és más gondozási és önki-szolgálati feladatok kapcsolódása a nap-szakokhoz - Ezt felhasználva az időben való eligazodás segítése

Követelmények

A tanulók egyéni érzékelési – észlelési, kognitív, mozgásos lehetőségeihez mértén aktív részvétel, interakció a környezettel.

Módszerek

Egyéni és csoportos foglalkozások keretében:

- szomato –, tiflo –, szurdopedagógiai és logopédiai módszerek
- bazális stimuláció
- alternatív kommunikációs technikák
- kompenzáló technikák
- evésterápia
- gondozási feladatok terápiás végzése
- tanulmányi séták, kirándulások
- bemutatás
- valós és valóság-hű szemléltetés
- egyénre szabott segítségnyújtás
- játékosság
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- beszélgetés
- ellenőrzés, értékelés alkalmazása

Eszközök

- a szűkebb és tágabb környezet élőlényei, tárgyai
- a természet jelenségei
- modellek
- képek (fénykép, diakép, grafika, jelkép...)
- könyvek
- kommunikációs táblák
- játéktárgyak
- hangfelvételek (személyek, tárgyak, cselekvések, jelenségek hangjai)
- hangszerek, zene

- festékek, zsírkréták, színes ceruzák, színes papírok
- gyurma, agyag
- diavetítő, magnetofon, diktafon
- tükör
- egyensúlyfejlesztő eszközök (pl.: hinta, billenődeszka).

4.7.2.3. Kommunikáció fejlesztés

Előzmények

A súlyosan halmozottan fogyatékos tanulóknál a központi idegrendszer sérülése következtében a mozgás, az érzékelés-észlelés, és a kognitív funkciók mellett legtöbbször a beszéd is károsodik. Ez a károsodás egyénenként különböző mértékű lehet, melytől függően részesülnek beszéd- és/vagy augmentatív kommunikáció fejlesztésben. Utóbbit a következő fejezetben tárgyaljuk.

Célok

A beszédfejlesztés célja, hogy a gyermekeket eljuttassa az általuk elérhető legmagasabb szintre a beszédmegértés és a beszéd területén, és ezzel elősegítse az őket körülvevő szűkebb és tágabb környezetbe való beilleszkedést.

Feladatok

- Az akusztikus észlelés fejlesztése:
 - a tanulók érdeklődésének felkeltése környezetük hangjai és hangforrásai iránt
 - a hallási figyelem fejlesztése
 - az akusztikus differenciálási képesség fejlesztése
 - a hangok irányába való odafordulás kialakítása
 - a hangforrás, hangok azonosításának kialakítása
 - a sorrend, ritmus, hangsúly, hanglejtés megfigyeltetése
 - zenehallgatás, a zene és a mozgás összekapcsolása.
- Reflexgátló testhelyzet biztosításával az izomtónus normalizálása a foglalkozások megkezdésekor.
- A mellkas, a vállöv és a száj körüli izmok lazítása a foglalkozások megkezdésekor.
- A gyermekek közlési, önkifejezési vágyának felkeltése és folyamatos ébren- tartása.

- A beszédhez szükséges motoros képességek tréningje és a nyálzás befolyásolása:
 - a száj akaratlagos nyitásának és zárásának kialakítása
 - a szopó, harapó reflexek kialakítása, majd gátlása
 - a rágás facilitálása
 - a szívás, fújás, köpés kialakítása és gyakoroltatása.
- Artikulációs mozgásügyesítés, az ajkak és a nyelv differenciált mozgásának kialakítása és gyakoroltatása.
- A beszédmegértés és a szókincs fejlesztése a fogalmak körének fokozatos kialakításával és bővítésével az ismerttől a kevésbé ismert felé, a közvetlen környezettől a tágabb környezet felé haladva.
- Folyamatos lehetőség biztosítása az önálló megnyilatkozásokra a legkülönbözőbb helyzetekben.
- A beszédképtelen gyermekek megnyilvánulásainak értelmezésével a jobb megértés, az egymásra való odafigyelés elősegítése.
- Minden lehetséges helyzetben és módon a gyermekek készítése az egymással és a felnőttekkel való (kölcsonös) kommunikációra.
- A kifejezőkészség fejlesztése:

Alapelvek

- Rendkívül fontos a beszédre, hangadásra ösztönző légkör és a mesterségesen kialakított beszédsszituáció.
- Az augmentatív kommunikációs módszereket használó tanulók hangadásra, ill. beszédre való ösztönzéséről nem szabad lemondani.
- Az ismeretszerzés, a fogalmak bővítése konkrét tapasztaláson, cselekedtetésen alapul.
- A bemutatás, szemléltetés során a való világ tárgyait, jelenségeit érzékeltetjük a tanulókkal, képekkel, filmekkel csak olyasmit szemléltetünk, amit már a gyermekek jól ismernek.
- A szóbeli közlések, intsrukciók mindig rövidek és a tanulók számára érthetőek.
- A gyakorlás, ismétlés a már meglevő ismeretek szinten tartását, elmélyítését szolgálja.
- Az új ismeretek közlése mindig a már meglevők ismétléséhez kapcsolódva, az ismeretek körét apró lépésekkel bővítve történik.
- A tanulók ellenőrzése, értékelése folyamatosan, minden megnyilvánulásuk azonnali – lehetőleg pozitív – minősítésével történik.

A beszédmegértés fejlesztésének, a szókincs (passzív, aktív) bővítésének főbb területei

- A saját személlyel kapcsolatos ismeretek: név, testséma.
- A szűkebb társadalmi környezet: családtagok, osztálytársak, nevelők.
- A közvetlen tárgyi környezet: lakás, tanterem, iskolaudvar.
- A tágabb környezet: iskola helyiségei, környező utcák, üzletek, közlekedési eszközök.
- A természeti környezet:
 - évszakok, időjárás
 - növények (fák, virágok) és azok változásai az egyes évszakokban
 - zöldségek, gyümölcsök
 - állatok.
- Öltözködés, ruhadarabok.
- Ünnepek:
 - születésnap, névnap, anyák napja
 - Mikulás, karácsony, húsvét
 - farsang, gyermeknap.

A kommunikáció fejlesztés tartalmainak megjelenése a különböző foglalkozásokon

Kommunikáció fejlesztés	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
	- A közvetlen környezet (osztályterem) - tárgyai - személyei - Otthoni környezet - családtagok nevei - a lakás helyiségei - bútorok, berendezési tárgyak nevei - Iskolai környezet - ebédlő, tornaterem, lift, folyosó, erkély, - iskolaudvar, kert - Évszakok, időjárás - az egyes évszakok legjellemzőbb jegyei - az időjárás jól megragadható jelenségei (eső, hó, erős szél, napsütés, dörgés, villám)	- A saját keresztnév, becenév ismerete - reagálás valamilyen módon a név hallatán - hangadás a név közlésének szándékával - a név ritmusának visszaadása hangadással - a név érthető közlése - A saját teljes név ismerete - A csoporttal dolgozó felnőttek, osztálytársak nevei - rátekintés az adott személyre - rámutatás az adott személyre - hangadás a megnevezés szándékával - az illető neve ritmusának felismerhető visszaadása hangadással - érthető megnevezés	- A játéktárgyak nevei - A játéktevékenységek nevei - Érzelmek nyilvánítása egy-egy játékkal kapcsolatban - Közös játék során valamilyen kommunikáció a társakkal, nevelőkkel - Hangutánzó játékok játékalattal - A játéktárgyak színeinek megnevezése	- Egyszerű felszólítások megértése, végrehajtása - A tornaterem, tornaszoba gyakran használt berendezési tárgyait, eszközeinek nevei - A naponta végzett cselekvések nevei - A fájdalom, kényelmetlenség, fáradtság kifejezése valamilyen módon	- A saját test részeinek felismerése, megnevezése - Testi szükségletek jelzése - Testi állapotok (fájdalom, hideg, meleg) kifejezése - Tisztasági szerek nevei - Személyi higiéniával kapcsolatos tevékenységek nevei - A gyakran fogyasztott ételek nevei - Evőeszközök, edények nevei - Az étkezéssel kapcsolatos érzelmek kinyilvánítása - Az éppen fogyasztott étel minősítése egyszerű szavakkal

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Kommunikáció fejlesztés	- Öltözködés, ruhadarabok nevei - az öltözködés változásai az évszaknak megfelelően - A növények változásai az egyes évszakokban - gyümölcsfák megfigyelése a környező kertekben - A gyakrabban fogyasztott gyümölcsök, zöldségek nevei, kapcsolódás az évszakokhoz. - A tágabb környezet - üzletek, utcák az iskola környékén - közlekedési eszközök megfigyelése - Ünnepek - A színek megnevezése	- A köszöntés, a búcsúzás legegyszerűbb szavai - Közös éneklés során a dalok, mondókák ritmusának visszaadása valamilyen hangadással (A fokozatok a tanulók eltérő képességeinek függvényében értendők. Ugyanezek érvényesek az összes többi ismeret vonatkozásában is.)			

Követelmények

- Alakuljon ki a spontán hangadás.
- Lehetőség szerint induljon meg a differenciált hangadás.
- A gyermekek ismerjék társaik, családtagjaik és a velük dolgozó felnőttek nevét.
- Egyszerű felszólításokat értsenek meg, és – képességeik függvényében – hajtsanak végre.
- Szükségleteiket, akaratukat, véleményüket valamilyen, a többiek számára is érthető formában jelezzék.
- Legyenek képesek egymás és a pedagógusok közléseire rövid ideig figyelni és adekvátan reagálni.
- Legyenek alapvető ismereteik közvetlen környezetük tárgyairól, személyeiről, jelenségeiről.
- Fogadják örömmel az ünnepeket, legyenek képesek elemi magatartási szabályok betartására az ünnepélyek alkalmával.

Módszerek

- bemutatás
- motiválás
- gyakoroltatás
- cselekedtetés
- ellenőrzés, értékelés
- valós és valóság-hű szemléltetés
- beszélgetés
- tanulmányi kirándulás
- egyénre szabott segítségadás

Eszközök

- Bobath-labdák (különböző méretű és formájú)
- ékpárnák, matracok
- zsámolyok
- speciális székek
- speciális poharak: kétfülű, átalakítható fülű, puha, összenyomható, orrnál kivágott
- speciális evőeszközök: hajlított nyelű (jobbra, balra kanyarodó)
- vastagított, formált, cserélhető nyelek az evőeszközökre
- rágókák
- tapadó alátétek

- terápiás fogkefék: puha szőrű, szivacs
- jeges tömlők, jég
- gumikesztyűk
- szívószál
- gyertyák
- könnyű labdák: szivacs, hungarocell, papír, ping-pong
- „pipa”
- tollpohár
- szappanbuborék, buborékfúvók
- sípok, vizisípok
- „ördögnyelv”
- lufi, stb.
- zizi
- méz, szörp, csoki, tejföl, stb.
- fültisztító
- rizs
- tükör
- játéktárgyak
- tárgyképek, rajzok, fotók
- bábok
- különböző logopédiai segédkönyvek és segédanyagok (Logopédia Gmk. kiadványai, egyéb kiadványok)
- a szűkebb-tágabb környezetünk tárgyai, jelenségei
- modellek, makettek
- mesekönyvek, vers-, mondóka-, énekgyűjtemények

Augmentatív kommunikáció

Előzmények

A beszédképtelen gyerekek az iskolás kort elérve még alig rendelkeznek valamilyen kommunikációs eszközzel, és kommunikációs lehetőségük – jó esetben is – a passzív igen-nem feleletig terjed. Kiszolgáltatottságuk miatt alig vagy egyáltalán nem kerülnek döntéshelyzetbe, és ezáltal akarataik, gondolataik véghezviteléhez sincs lehetőségük. Súlyos mozgáskorlátozottságuk és értelmi problémáik miatt sokszor az adekvát igen-nem jelzés sem alakult ki. Az információszerzés, a tanulás alapvető feltétele az oda-vissza működő kommunikációs kapcsolat. A személyiség egészséges fejlődéséhez, gondolkodáshoz, a passzív befogadó szereptől az aktív részvételig való eljutáshoz az augmentatív és alternatív kommunikáció adja meg számukra a lehetőséget. Az augmentatív és alternatív kommunikáció magába foglalja mindazokat az eszközöket, módszereket, technikákat, amelyek kiegészítik vagy helyettesítik a beszédet. Ebből kifolyólag egyénre szabottak a módszerek és eszközök.

Célok

- A beszédképtelen gyermekek kívánságainak, gondolatainak mások számára is érthető közlése.
- Saját életük cselekvőbb részesévé válás.
- Augmentatív kommunikációs eszköz segítségével egyenlő esély elérése a többi gyerek között, a szűkebb és tágabb környezetükben egyaránt.
- Beilleszkedés az őket körülvevő emberek közösségébe.
- Személyiségük minél teljesebb kibontakozása.
- A lehető legteljesebb beilleszkedés a társadalomba.

Feladatok

- A kommunikáció iránti igény felkeltése.
- Kommunikációs csatornák és módok megismertetése, erősítése, bővítése (eszköz nélkül vagy eszközigényes augmentatív kommunikáció segítségével).
- Alapkommunikáció kialakítása:
 - kapcsolatfelvétel, szemkontaktus kialakítása
 - ránézéssel való kiválasztás, döntés
 - adekvát igen-nem válaszadás
 - köszönés.

- Önálló akaratközlés, vélemény, szükséglet, döntés kifejezésének megtanítása.
- Az önkifejezéshez személyes kapcsolat és megfelelő mennyiségű idő biztosítása.
- A szülőkkel való szoros együttműködés feladatául üzenő füzet vezetése az iskolában, illetve a hétvégén, otthon a gyerekekkel történekekről, melyek többek között a kommunikáció tartalmát képezik.
- Az augmentatív és alternatív kommunikációs rendszer, illetve eszköz kiválasztását körültekintő megfigyelésnek kell megelőznie.

Meg kell figyelni:

- a gyermekek mozgásképeségét
értelmi képességeit
kommunikációs igényét
családi helyzetét
 - a gyermekek, a szülők, a közösség igényeit
 - hogyan kommunikálnak a gyermekek otthon, ismeretlen helyen kétszemélyes helyzetben és csoportban
 - mit szeretnek csinálni, mik a kedvenc játékaik, mivel lehet jól motiválni őket.
- A fenti ismeretek alapján a kommunikációs eszköz és rendszer kiválasztása.
 - A gyermekek már meglévő jelzéseire építve és azokat erősítve további jelzések kialakítása.

Alapelvek

- Mindenfajta megnyilvánulást közlésként értelmezünk, még akkor is ha a gyermekek azt nem közlésnek szánják.
- A gyermekek véleményét, akaratát, gondolatait mindig, minden helyzetben figyelembe vesszük, és arra adekvát választ adunk.
- Lehetőleg minden helyzetben biztosítani kell a kommunikációs eszközök hozzáférhetőségét.
- Kétszemélyes helyzetekben, játékba ágyazottan, majd a csoportos foglalkozásokhoz és a tananyaghoz kapcsolódva (tevékenységi kontextusban modellálva) kell bevezetni a gyermekeket az aktív kommunikációba.
- Az optimális kommunikációfejlesztéshez elengedhetetlenül szükséges a szülőkkel való szoros együttműködés.
- A tanulók spontán jelzéseit beépítve olyan kommunikáció kialakítására kell törekedni, amely lehetőleg nemcsak a legszűkebb környezet számára érthető.

A fejlesztés tartalma, területei

Egyénenként változó, meghatározza a gyermekek értelmi szintje, mozgáskészsége, személyisége, szociális helyzete, életkora, a család és az iskola elvárásai.

Ennek megfelelően:

- szemkontaktus felvétele
- adekvát igen-nem kialakítása
- szemmel mutató, kiválasztás megtanulása
- mutatói módok megtanulása
- választás, mint kifejező eszköz megtanulása
- döntés, mint megtapasztalás megtanulása
- akarat kifejezése, az események cselekvő részesévé válás
- tárgy-fotó-grafika egyeztetés
- alapvető általános kifejezések elsajátítása, alkalmazása
- ok-okozat felfedezése, tudatosítása
- egyszerű (1-2 üzenetes) kommunikátor használata
- szituációs kifejezések, élethelyzetekkel kapcsolatos kifejezések, kérések stb.
- léptető szkenneres program megtanulása, használata
- szókincs növelése.

Az augmentatív kommunikációt fejlesztő tartalmak megjelenése a különböző foglalkozásokon

Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
- Ismeret-közvetítés - tárgyak, élőlények cselekvések megnevezése - szókincs-, fogalom-bővítés - kérdezés képessége - kérés, kíváncsiság jelzése - érzelem, vélemény kifejezése - igen-nem válaszok - ok-okozat - szemmel mutató - választás - döntés	- Szociális kapcsolatok kialakítása - kapcsolatfelvétel és tartás - általános szociális kifejezések és mondatok - figyelemfelkeltés, -felhívás - kommunikációra való felkészítés - egymás megnyilvánulásaira való odafigyelés, meghallgatás, reagálás - személyek neve - mondatalkotás - igen-nem válaszok - szemkontaktus - mutatósi mód alkalmazása	- Tapasztalatszerzés -szerepjáték alapján élet-helyzeti ismereitek -spontán gyermeki megnyilvánulások reprodukálása -modellálás -mutatósi mód megtalálása, megfigyelése -érzelmi-indulati kifejezések -kérés, kíváncsiság jelzése -kapcsolatfelvétel, -tartás -egyéb kommunikációs csatornák használata -kapcsolóhasználat -igen-nem válaszok -ok-okozat -szemkontaktus -szemmel mutató -választás -döntés	- Mutatásra alkalmas testrész megtalálása, illetve erősítése - Megfelelő, stabil, biztonságos testhelyzet kialakítása - Megfelelő szék használata - Segédeszköz nélküli kommunikáció kialakítása - Kommunikációs tábla nélküli kommunikáció kialakítása - igen-nem válaszok - szemkontaktus - szemmel mutató - választás - döntés - jelzés	- Szükségletek jelzése - Figyelem-felhívás, -felkeltés - Kérés - Étkezési szokások és az azokkal kapcsolatos szükségletek kifejezése - igen-nem válaszok - ok-okozat - választás - döntés

Követelmények

- A tanulók legyenek képesek a mozgásos és értelmi lehetőségeikhez képest aktívan kommunikálni.
- Tudják adekvátan jelezni szükségleteiket, kéréseiket.
- Legyenek képesek érzelmek, élmények, pozitív-negatív tapasztalatokkal kapcsolatos kifejezések használatára.
- Fel tudják hívni magukra a figyelmet.
- Értsék az egyszerű megszólításokat, kérdéseket, utasításokat, és egyértelmű választ adjanak.
- Legyenek képesek a társas együttlétekbe bekapcsolódni és azokban részt venni.

Módszerek

- Egyéni és kiscsoportos foglalkozás.
- Egyénre szabott multikommunikációs forma alkalmazása. Ez magába foglalja és kombinálja a gesztust, a jelbeszédet, a maradék beszédet vagy hangokat, a mimikát, a kommunikációs rendszereket és eszközöket.
- Pozitív élmények alapján történő inspiráció. (A beszéd tartalma: itt és most, arról beszélek, amit teszek vagy amit tenni fogok, amit a másik cselekedeteiből, érzéseiből, kívánságaiból, szándékaiból, jelzéseiből érzékelek. Egyszerű mondatok, szavak, fogalmak.)
- Élethelyzetek játékos modellálása, reprodukálása.

Eszközök

- elemes játékok
- speciális kapcsolók
- fejpálca
- fejlesztő játékok
- kép-kommunikációs rendszerek
 - PCS
 - Boardmaker
- jelkép-kommunikációs rendszer
- kommunikátorok
- számítógép, oktatási programok

Az eszközök kiválasztásánál figyelembe kell venni a gyermekek mozgásállapotát, értelmi szintjét, életkorát, kommunikációs igényét és szintjét, kognitív képességeit, vizuális észlelést, a foglalkozások témáját.

4.7.2.4. Esztétikai nevelés

Előzmények

Az ember életének, személyiségének egyik talán legnehezebben megfogható területe fejlesztését esztétikai nevelésnek neveztük el.

A mozgást, az érzékelés-észlelést, a figyelmet, emlékezetet és gondolkodást, valamint a kommunikációt magába foglalva az átélt élményekkel és érzelmekkel a léleken keresztül táplálja a személyiséget.

Fő eszköze a művészet – vagyis a zene, a képzőművészet és az irodalom – szavakkal szintén nehezen körülírható, világot összesűrítő ereje.

Az esztétikai nevelés mind alkotó, mind pedig befogadó tevékenységeket felölel, melyek sokszor szétválaszthatatlanul egymásba fonódnak. Pl.:

- zenehallgatás közben ringatózás Bobath-labdákon
- tánc, forgás kerekesszékekkel
- spontán, improvizatív mozdulatok zenére
- egymás improvizatív táncának (a csoportban dolgozó felnőttek tánca is) megfigyelése zenehallgatás közben
- tánc zenére színes selyemkendőkkel
- improvizatív egyéni és közös játék hangszereken
- programzene hallgatása, átélése, feldolgozása beszélgetéssel, játékkal, vizuális ábrázolással
- zenére festés.

Célok

- Az önkifejezésre lehetőséget adó technikákkal, mint újabb kommunikációs eszközökkel való megismerkedés.
- Passzív befogadóból aktív résztvevővé válás.
- Alapérzelmek megélése, felismerése, kifejezése. Pl.: öröm, szomorúság, félelem.

- A tanulókat körülvevő jelenségek élményeinek, hangulatainak felidézése, képzeletben történő újbóli átélése, elképzelése és kifejezése. Pl. esőben, szélviharban, tavaszi mezőn.
- A környezet jelenségeiről szerzett tapasztalatok, és ezek művészi eszközökkel történő összekapcsolódása, integrálódása.
- Egy-egy képzőművészeti alkotás láttán, vagy zenedarab hallatán képzeletük megindulása.
- A rendelkezésre álló technikák, alapanyagok, eszközök közül választás képességének kialakulása.
- Az esztétikai fejlesztésen keresztül a szűkebb és tágabb környezet alaposabb megismerése, elemzése.

Feladatok

- Nyugodt, biztonságos légkör teremtése.
- Az alkotáshoz, önkifejezéshez szükséges helyzetek, alapanyagok, eszközök biztosítása.
- Az alapvető festészeti, grafikai, vegyes technikák és a mintázás megismertetése, használatuk gyakoroltatása.
- A közös alkotó folyamatba való bekapcsolódás lehetőségének biztosítása.
- A színek szerepének megfigyeltetése, az alapformák megismertetése, különféle eszközökkel történő megjeleníttetése, kapcsolódva a tanmenethez.
- A vizuális kifejezési formák és az irodalom, a zene és egyéb művészeti ágak kapcsolatának megismertetése, az ebből adódó lehetőségek kiaknázása.
- Dramatikus technikákban való minél aktívabb részvétel lehetőségének megteremtése (báb-játék, jelmezes megjelenítés, zenei megjelenítések, egyszerű mondókák eljátszása).
- Fényképek, műalkotások, a természet hangjai, zenei darabok megfigyeltetése. A hangulati, érzelmi megjelenítés elősegítése.

Alapelvek

- A foglalkozások során mindig tartunk tiszteletben az alkotás szabadságát.
- A témakezelés legyen rugalmas és interaktív.
- Törekedjünk a csönd és elmélyülés, valamint az önkifejezés és beszélgetés megfelelő arányának megtalálására.
- Valósuljon meg a lehetőségekhez mért legaktívabb kommunikáció.
- Mindenfajta művészeti megnyilvánulást alkotásként értelmezzünk.
- Ne javítsunk bele a művekbe, hanem tartunk őket tiszteletben.

- Fejezzük ki örömünket és bátorítsuk a gyerekeket további önkifejezésre.
- Kezdetben értékeljük pozitívan minden aktivitást, még ha az eszközhasználat, a megnyilvánulás nem is tökéletes.
- Ne korrigáljunk kezdetben, később is inkább csak ajánljuk fel az általunk jobbnak vélt lehetőséget.

A fejlesztés tartalma, területei

- A csoportban a szabad festés technikájának bevezetése. A zenére festés, hangulati ábrázolás gyakorlása. Érzelmek felismerése, megjelenítése a tanult technikákkal.
- Az alapszínek elkülönítése, a meleg és hideg színek és tónusok hatásának megfigyelése. Az alapformák megjelenítésének gyakorlása.
- Formázás agyaggal, gyurmával. Egyszerű modellek készítése különféle alapanyagokból.
- Szabad hangszerhasználat. Hangutánzás. Egyszerű ritmusképzés. Zenei darabok hatásának megfigyelése, megbeszélése.
- Kötött témák megjelenítése művészeti eszközökkel, kapcsolódva a tanmenethez.
- Múzeumlátogatások, koncerthallgatás, egyéb kirándulások. Az itt szerzett élmények feldolgozása, elemzése, felhasználása a fejlesztési folyamat során.

Az esztétikai nevelés tartalmainak megjelenése a különböző foglalkozásokon

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás*	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Ősz	Színek	- Őszi színek megfigyeltetése és elkülönítése a többitől - Meleg színek megjelenítése: vörös, barna, sárgák	- Szabad hangszerhasználat - Éneklés, illetve énekekhez hangadás próbálgatása - Egyszerű ritmusképzés - Állatok és időjárási jelenségek hangjainak hangszerekkel történő utánzása - Ritmushangszerek használata - Zenélés az erdő kincseivel, terméseikkel, kavicsokkal... - Hangszerkészítés termésekből, dobozokból, üvegekből	- Szabad hangszerhasználat - Egyszerű ritmusképzés - Mondókák, énekek, zene egyszerű kísérése ritmus-hangszerekkel - Hangszerkészítés különböző anyagokból - Zenehallgatás - a zene hangulatának, lüktetésének, tempójának, dinamikájának megfigyelése - Szabad mozgás, tánc zenére - Mondókák, versek, énekek hallgatása		
	Levelek	- Lenyomatok temperával, vízfestékkel papírra, filcre, vászonra - Montázsok, ragasztások levél-darabokból, teából, fűszerekből, stb. - Közös nagy szabadfestéses kompozíciók: fák				

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás*	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Ősz	Gyümölcsök	• Mintázás színes gyurmából • Mintázás agyagból festékekkel kifestve • Lenyomatok csomagolópapírra, vászonra • Formák megfestése sablonnal • Formák és színek vizes alapon • Ragasztások kreppből, filcből		• Énekekhez hangadás, ill. beszélő gyermeknél a szöveg reprodukálásának próbálgatása is • Formázás gyurmából, sóliszt gyurmából, agyagból • Ragasztások levelekből, papírokból, termésekből, terményekből • Lenyomatok készítése		
	Időjárás	• Temperás kompozíciók vastag ecsettel, hengerrel, kézzel: levelek, fák • Lapon vízfestékekkel: a köd és az eső megfestése				

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Tél	Színek	• Hideg színek megjelenítése, hatásuk megfigyelése (kékek, lilák) • A fehér szerepe a télben				
	Időjárás	• Temperás festés fekete, sötét alapra: hó, hideg, jég (cukros festés) • Üvegfestés: a jég hatásának érzékeltetése • Ragasztások (hó): kókuszszal, grízzel, stb. • Papírmunkák: tépések (hópihe, hóember)				

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Tél	Ünnepek	• Mikulás: - Mikulás-báb - virgácsfestés - zsák készítése • Karácsony: - csomagolópapír-festés - dísz készítése - kompozíciók fenyőből - adventi koszorú - betlehem - gyertyamártogatás - a gyertya díszítése - mézeskalács-díszítés • Farsang: - díszek - maszkok - arcfestés	• Gyertya, adventi koszorú, mécses meggyújtása zenehallgatás, éneklés közben • Ünnepekre készülődés énekkel, verssel, a terem feldíszítésével • Tánc, mozgás zenére	• Gyertya, adventi koszorú, mécses meggyújtása zenehallgatás, éneklés közben • Ünnepekre készülődés énekkel, verssel, a terem feldíszítésével • Tánc, mozgás zenére • Karácsony: - csomagolópapír-festés - díszek készítése - asztalidísz - adventi koszorú - betlehem készítése - gyertyamártogatás,-öntés - a gyertya díszítése - mézeskalács-díszítés		
	Állatok	• Bábok és modellek készítése - fakanál bábok - barlang papírmáséból, dobozokból				

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Tavaszi	Színek	- A zöld szín fontosságának érzékeltetése - A hideg és meleg színek együttes jelenléte				
	Víz	- Vizes alapon festés kézzel, zölddel - A víz megfestése - A víz felszínének megfestése és papírra vetítése - Festékfolytatás vizes alapon				
	Virágok	- Vizes alapon foltok és egyenesek létrehozása - Temperás festés: - rétek - fák - felhők - Ragasztások szívószálból, papírból, textilből - Textilfestés				

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Tavaszi	Időjárás	- Az eső megfestése vizes alapon, festékfolytatás - A szél megjelenítése selyempapírral		- Húsvét: - tojásfestés - nyuszi készítése - mézeskalács-díszítés		
	Ünnepek	- Húsvét: - tojásfestés - nyuszi készítése - mézeskalács-díszítés				

		Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Nyár	Színek	- Meleg színek megjelenítése (sárgák és a vörös) - Zöldek szerepe				
	Időjárás	Napsütés és a hőség megfestése temperával				

* Az esztétikai neveléshez tartozó, a „Szűkebb és tágabb környezet” és a „Reggeli kör” foglalkozásokon megvalósuló tanulási tartalmak többsége megjelenhet a „Játék és szórakozás” foglalkozásokon is, de annak fő tevékenysége – a játék – mellett csak kisebb arányban.

A gyerekek fejlődésével elképzelhetőnek tartjuk, hogy később nem heti 4 óratervi óra játékra lesz szükség, hanem ezekből az órákból valamennyi helyet adhat több művészeti, illetve munkatevékenységnek.

A táblázatban a „Játék és szórakozás” foglalkozás alatt a fent említett tanulási tartalmak közül csak azokat emeltük ki, amelyek jelenleg gyakrabban szerepelnek ezen a foglalkozáson.

Követelmények

A tanulóban alakuljon ki az alkotás iránti vágy. Legyenek képesek bekapcsolódni, részt venni az alkotási tevékenységben.

Módszerek, technikák

- Szabad festés különféle festékekkel.
- Vizes, ragasztós alapon festés.
- Asszociációs gyakorlatok.
- Festékfolyatás, tussal kihúzás.
- Belelátó gyakorlatok.
- Festés versre, zenére, kötött témára.
- Montázs-technikák.
- Ragasztások.
- Dramatikus megjelenítés, báb.
- Formázás agyaggal, gyurmával.
- Modellezés különféle alapanyagokból.
- Mondókák, énekek, versek meghallgatása, megjelenítése.

Eszközök

- A természet kincsei:
 - ágak
 - levelek
 - termések
 - kövek, stb.

- Festékek:
 - tempera
 - ujjfesték
 - vízfesték
 - üvegfesték
 - textilfesték
 - ruhafesték
 - tus.
- Papírok:
 - karton
 - rajzlap
 - selyempapír
 - A0-s papírok különféle színekben
 - újságpapír
 - színes papír.
- Érdekes formájú üvegek, síküveg.
- Textildarabok különféle színekben, minőségben, filc.
- Ecsetek:
 - változó méretű és jellegű ecsetek
 - szivacsok
 - hengerek.
- Agyag, különféle tulajdonságú gyurmák.
- Dobozok, hurkapálca, különféle ragasztók, gombok.
- Arcképek, fényképek.
- Művészeti albumok, verseskötetek, mesekönyvek, cd-k, gyertyák, füstölők.
- Audiovizuális eszközök.
- Ritmushangszerek, zajkeltő tárgyak:
 - xilofon
 - metallofon
 - csőhangsor, stb.
- Egyéb hangszerek:
 - gitár

- furulya
- hegedű, stb.

4.7.2.5. Érzelmi és szociális nevelés

Előzmények

A súlyosan halmozottan sérült gyermekek állapota számos probléma- és konfliktushelyzet forrása. Ezeknek egy részét tanulóink felismerik, megélik, de mivel e válságok kifejezése, megosztása és kezelése akadályokba ütközik, súlyos lelki terheket jelentenek számukra. Ilyen például a beszédképtelenség okozta meg nem értettség, a mozgássérülés következtében a mindennapokban való aktív részvétel hiánya, az ép testvérek közötti háttérbe szorulás, a természeti és tárgyi világgal való kapcsolattartás kudarca. Továbbá a fogyatékosoknak lehetnek olyan nem törvényszerű következményei, melyek bár a gyermekek megítélése szerint nem feltétlenül kellemetlenek, mégis káros hatással vannak a személyiség fejlődésére. Pl.: túlzott féltés, óvás, kiszolgálás, babázás.

Célok

- Pozitív és reális énkép kialakulása a tanulók értelmi szintjének megfelelően.
- Érzelmek felismerése, tudatos megélése.
- A tanulók nyitottá válása a környezetükben élők felé.
- Akarják és tanulják meg érzelmeiket, akaratukat a legdifferenciáltabban, legérthetőbben kifejezni.
- Mások megnyilvánulásainak értelmezése és tolerálása.
- Vágyaik késleltetése, a várakozás képességének kialakulása, türelmessé válás.
- Ugyanakkor legyenek képesek küzdeni egy-egy cél eléréseért. Ne adják fel hamar, legyenek kitartóak.

Feladatok

- Az önkifejezés lehetőségeinek megismertetése.
- Az én-tudat fejlődésének segítése (énkép kialakítása).
- Lehetőség biztosítása a különféle élmények és érzelmek megélésére, kifejezésére.
- Az élmények és a velük kapcsolatos érzelmek értelmezésében, kezelésében való segítségnyújtás.
- A gyerekek képessé tétele más emberek hangulatának, érzelmeinek felismerésére, és az arra való reagálásra (pl. együtt örülés, vigasztalás).

- A motiváció erősítése.
- Az együttműködési készség fejlesztése.
- A közösségi magatartás kialakítása (felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek viszonylatban).
- A helyes viselkedési formák megismertetése, elsajátíttatása.
- Dramatikus technikák és a bábjáték alapjainak megtanítása.
- A csoportos és az egyéni tevékenységek arányának helyes megválasztása az életkor, a szociális érettség, a fogyatékoságok és a pillanatnyi szükségletek szempontjainak figyelembevételével és mérlegelésével.
- *A közösséghez való tartozás élményeinek közvetítése a csoportos foglalkozásokon keresztül, ezek pl.:*
 - a közös éneklés, zenélés, játék öröme
 - a mások sikerének öröme
 - a „mindenki egyformán fontos” élménye
 - a „valamit közösen létrehozni” élménye
 - a kortársakkal való kapcsolat öröme.
- *Kétszemélyes helyzetekben*
 - a „most egyedül én vagyok a fontos”
 - a teljes elfogadottság
 - az osztatlan figyelem
 - élményének közvetítése.
- Pozitív, reális énkép kialakítása a tanulók értelmi szintjének megfelelően.
- Döntési helyzetek teremtése, melyekben a tanulók szabadon választhatnak tevékenységek, játékok, ételek, stb. közül, valamint ezek biztosítása.
- Reális és egységes, a tanulók állapotához, ugyanakkor életkorához is a lehető legjobban igazodó elvárások kialakítása, megismertetése.
- Kommunikációs eszközök és technikák biztosítása és alkalmazása.

Alapelvek

- „A lélek a legfontosabb testrész.” (Ancsel Éva)
- Az érzelmi és szociális nevelés az egész napot átszövi. A közösségi szokásokat a nap folyamán valamennyi élethelyzetben szem előtt kell tartani.
- A pedagógusok minden megnyilvánulásukkal önkéntelenül is nevelnek, mintául szolgálnak. Erre tudatosan is törekedniük kell.

- A gyermekek optimális érzelmi és szociális fejlődéséhez szükségük van mind csoportos, mind kétszemélyes helyzetekre.
- A gyermekek fejlődésében különösen nagy szerepe van a feltétlen szeretet és elfogadás biztonságát adó érzésének.
- Mindenfajta fejlesztésnek és tanulási szituációnak érzelmi bázison kell alapulnia.
- Az érzelmek, indulatok megélését, kifejezését, ezeken keresztül pedig értelmezését és feloldását kell elősegíteni, nem pedig az elfojtását.
- A szülőkkel való szoros együttműködés (pl.: üzenő füzetten keresztül, személyes beszélgetések) elengedhetetlenül szükséges a tanuló teljesebb megismeréséhez, és a fejlesztés eredményességéhez.

Az érzelmi és szociális nevelés tartalmainak megjelenése a különböző foglalkozásokon

	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Mozgásnevelés	Testi higiénia
Érzelmi és szociális nevelés	A család – a családtagok - felnőtt, gyerek - név - foglalkozás – családi szokások Az iskola – csoporttársak – tanárok Ünnepek – családi ünnep - születésnap - névnap – egyéb ünnep - Mikulás - karácsony - farsang - húsvét - anyák napja - gyermeknap - évnyitó - évzáró - ballagás	• Köszönési formák, kapcsolatfelvétel (éneklés, szemkontaktus, simogató, labdagurítás) • Kapcsolatok – felnőtt-gyerek – gyermek-gyermek • Nevek – saját – csoporttársak – felnőttek – család • Búcsúzás • Érzelmek kifejezése • Élmények felidézése, megosztása • A közösséghez való tartozás élménye	• Társasjáték • Szerepjáték • Dramatizálás • Bábozás • Egyszerű játékszabályok pl.: – soron következés – valami, pl. labda körbeadása – kiszámoló-játék • A (közös) játék öröme • A (közös) alkotás öröme • A választás, a döntés öröme és következménye	• Játékszabályok • Együttműködés • Kitartás, küzdelem • Fáradtság, fájdalom kifejezése és elviselése	• Napirend és napi rend-szerűség elfogadása • A különböző gondozási folyamatok elviselése • Együttműködés, aktív részvétel • A testi szükségleteknek a környezet számára érthető és elfogadható módon történő jelzése • A testi szükségletek késleltetése, várakozás – ha a helyzet úgy hozza

Követelmények

Tudják elfogadni és alkalmazni a mindennapi életben az alapvető közösségi normákat (pl.: köszönés alternatív formái, tiszta étkezés). Tudjanak alkalmazkodni a környezet elvárásaihoz, az értelmi- és mozgásállapot függvényében, egyéni elbírálás alapján.

Módszerek (tevékenységi, foglalkoztatási formák)

- Beszélgetés
- Dramatizálás:
 - bábjáték
- Csoportos foglalkozások:
 - közös játék
 - éneklés-zenélés
 - tánc, ringatózás, mozgás zenére
 - közös alkotás
 - vizuális művészetterápia
 - közösen átélt élmények
 - kirándulások
 - verses, mesés foglalkozások
- Kétszemélyes helyzetek:
 - beszélgetések
 - páros játék
 - tánc, ringatózás, mozgás zenére

Eszközök

- üzenő füzet
- bábok
- jelmezek
- játéktárgyak, társasjátékok
- fejlesztő játékok
- hangszerek
- papírok, festékek, ecset, agyag
- gyurma

- magnó, kazetták

4.7.2.6. Mozgásfejlesztés - Mozgásnevelés

A „mozgásfejlesztés” fejlesztési terület és a „Mozgásnevelés” foglalkozás leírása együtt történik.

Előzmények

A központi idegrendszer sérülése okozhat különböző fokú mozgáskorlátozottságot, melyet nemcsak az ép mozgásformák részleges vagy teljes hiánya jellemez, hanem a mozgásállapotot jelentősen befolyásolják a különböző kóros tartási- és mozgásminták, valamint az idő folyamán kialakult deformitások, kontraktúrák is (lásd Források 2. pont). Általában a nagymozgások mellett a kézfunkciók, a finommotoros tevékenységek is – különböző mértékben – sérülnek.

A mozgásnak kiemelt jelentősége van a gyermekek fejlődésében, képességeik kibontakozásában. A mozgás nagymértékben segíti az észlelést, a tapasztalatszerzést, alapját képezi a magasabb gondolkodási funkcióknak, a beszéd egyik feltétele, a beszédképtelen gyermekek esetében az alternatív kommunikációhoz is szükség van a mozgás valamilyen formájára.

Az aktivitás, a tevékenykedés, az önállóság is összefüggésben vannak a mozgásos képességekkel.

Célok

A gyermekek adottságainak függvényében a lehető legmagasabb szintű mozgásos önállóság elérése.

Feladatok

- A gyermekek pozitív mozgásélményhez juttatása sok játékkal, motiválással.
- A mozgásra való képesség felismertetése, tudatosítása, a mozgás iránti igény felkeltése, erősítése.
- Az elmaradt vagy károsodott tartási és mozgási funkciók fejlesztése, javítása.
- A idegrendszer sérülése nyomán kialakuló kóros mozgások, elváltozások megelőzése, korrekciója és kompenzálása.
- A lehető legnagyobb önállóság eléréséhez szükséges mozgásos és önellátási ismeretek megtanítása.

- Gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök viselésének, használatának szoktatása, tanítása.
- Az ép fejlődéshez – a lehetőségekhez képest – leginkább közelítő testi fejlődés elősegítése.
- Mozgásos tapasztalatokon keresztül a pszichomotoros és szenzomotoros képességek fejlesztése.

Speciális feladatok

A mozgásnevelő feladata a rehabilitációs és foglalkoztatási terapeutával közösen a gyermekek ültetésének, tanórán és egyéb foglalkozásokon történő pozicionálásának kialakítása. Annak meghatározása, hogy mennyi időt tölthetnek egy bizonyos helyzetben, segédeszközben.

Ha a gyermekek egyik végtagja sem alkalmas célirányos mutatóra, ceruzafogásra, akkor meg kell találni számukra a megfelelő segítő eszközt.

A mozgásnevelő feladata az ültetés folyamatos felülbírálnak, illetve szükség szerinti változtatása.

Alapelvek

- A mozgásfejlesztésnek a kiemelt célú mozgásnevelés foglalkozások mellett a gyerekek egész napi tevékenységébe integráltan kell folynia, tevékenységüket át kell szőnie.
- Szükséges, hogy a tanulóknak legalább a hét négy napján legyen mozgásnevelés foglalkozásuk.
- Törekedni kell a fiziológias mozgások lehetőségek szerinti helyes kivitelezésére, de elsődleges szempont a mozgás – bármilyen, az egészséget nem veszélyeztető módon történő – végrehajtása.
- További alapelv a már megtanult legmagasabb szintű mozgásformák alkalmazása, megkövetelése – a végrehajtáshoz elegendő időt, illetve segítő eszközt biztosítva.
- A különböző foglalkozásokon a gyermekek lehetőleg aktuális egészségi és mozgásállapotuknak megfelelő testhelyzetekben legyenek.
- Játékosság elve.
- A mozgásanyag összeállításánál, tanításánál figyelembe kell venni a mozgáskorlátozottság mellé társuló egyéb fogyatékoságokat, zavarokat, így az értelmi fogyatékoságot, az esetleges érzékelési-észlelési zavarokat, stb.
- A gyakorlatok tervezésénél szem előtt tartjuk a következő szempontokat:
 - lassú tempó,

- több ismétlés,
 - egyszerű feladatok.
- A mozgásfunkciók gyakoroltatása, kiépítése csak apró lépésenként történhet.

Fejlesztési feladatcsoportok

- Izületek mobilizálása
 - Izületek minden irányú passzív kimozzgatása
 - Kontraktúra oldása
 - Izületi mozgáshatárok növelése nagymozgásokkal
- Izomlazítás, relaxáció
 - Átmozgatás, hintáztatás
 - Bobath-labdán rugóztatás
 - Izomérzet kialakítása (feszítés-lazítás)
- Izmok erősítése
 - Izmok nyújtása
 - Innervációs-, vezetett aktív gyakorlatok (gravitáció irányában, illetve ellen), izometriás-, ellenállás gyakorlatok
 - Szelektív izomerősítés diagnózisnak megfelelően
- Helyes légzéstechnika kialakítása
 - Légzőizmok, mellizmok lazítása, vibráció
- Mozgásos önkontroll kialakítása
 - Alaphelyzetek pontos felvétele, egyszerű mozgások kivitelezése optikus és külső kontroll segítségével
- Mozgás-koordináció fejlesztése
 - Szenzoros ingerre adekvát válasz adása
 - Célzó gyakorlatok (szem-kéz koordináció kialakítása)
- Fiziológias mozgássor alaphelyzeteinek és mozgásanyagának elsajátítása
 - Alaphelyzetek elsajátítása, összekapcsolása mozgássorrá
- Egyensúly fejlesztése
 - Billenések, hintázás, fordulás, testsúlyáthelyezés
- Kóros szinergizmusok megtörése, reflexgátló helyzetek kialakítása (Bobath)
 - Reflexgátló helyzetek kialakítása
 - Reflexgátló helyzetekből indított egyszerű gyakorlatok

- Helyes testvázlat, térbeli orientáció kialakítása
- Helyes testtartás kialakítása (ülésben, állásban)
 - A helyes tartás megéreztetése
 - Gerinctorna, tartáskorrigálás
- Ritmus fejlesztése
 - Egyszerű mondókák, énekek összekötése mozgással
- Manipuláció fejlesztése
 - Felső végtag passzív, aktív átmozgatása
 - Szenzoros ingerek alkalmazása
 - Tapintásos feladatok végzése, a taktilis percepció fejlesztése
 - Fogás, elengedés
 - Ceruzafogás lehetőségek szerinti kialakítása
- Praktikus és önellátási feladatok
- Műteti előkészítés, utókezelés
- Mozgásos játékok
- Testi képességek fejlesztése
- Gyógyászati segédeszközök használatának elfogadtatása, szoktatása
- Hydroterápia (tangentorban)

A mozgásfejlesztés tartalmainak megjelenése a különböző foglalkozásokon

Mozgásnevelés	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Testi higiénia
Lásd a fenti „Fejlesztési feladatcsoportok”-nál (.... oldal)!	• Kóros szinergizmusok megtörése, reflexgátló helyzetek kialakítása • Helyes testtartás kialakítása A fiziológiás mozgássor alap-helyzeteinek megfelelően (testhelyzet felvétele, megtartása) – ennek egyik része-ként a helyes ültetés megfelelő székben, kocsiban, szűkség ese-tén gyógyászati és reha-bilitációs segédeszközt használva (a megfelelő ültetéssel a térbeli orientáció és szem-kéz koordináció fejlődését is elősegítjük) • Manipuláció és finommotorika fejlesztése – kar nyújtása, célzott nyúlás – tárgyak megfogása, megtartása, elengedése – szem-kéz koordináció – tapintásos feladatok	 		

Mozgásnevelés	Szűkebb és tágabb környezet	Reggeli kör	Játék és szórakozás	Testi higiénia
Lásd a fenti „Fejlesztési feladatszoportok”-nál (.... oldal)!	A szűkebb és tágabb környezet felfedezése közben a nagy- és finommozgások, az egyensúly, a térbeli orientáció, az álló-képesség és a mozgásos önkontroll fejlesztése	- Ritmuszérzék fejlesztése – énekek, mondókák ritmusának mozgással, hangszerrel való egyszerű követése, kísérése	- Különböző testhelyzetekben végzett játék-tevékenység - Helyzet- és helyváltóztatás fejlesztése - Egyensúly fejlesztése (pl. billenések, hintázás) - Mozgásos játékok elsajátítása - Mozgásos koordináció fejlesztése – utánzással – követéssel	Önellátási feladatok (pl. étkezés, öltözködés, bili és WC használata, mosakodás) végzése a tanulók adottságaik szerinti aktív közreműködésével, önállóságával
	Gyógyászati segédeszközök használatának szoktatása, elfogadtatása			

Dokumentáció

A tanév elején részletes felmérés készül az iskolánkban használt felmérőlap kitöltésével.

A felmérés alapján egyéni rehabilitációs tervet dolgozunk ki, mely a mozgásfejlesztés rövid és hosszú távú céljait és feladatait tartalmazza.

Követelmények, minimális teljesítmény

Aktív részvétel a foglalkozásokon a tanulók egyéni képességeinek függvényében.

A tanulók legyenek képesek:

- adottságaik szerinti tudatos izomlazításra,
- a passzív kimozgatások elviselésére,
- azon aktív mozgásoknak, amelyekre képesek (felszólításra történő) kivitelezésére,
- együttműködésre a mozgásnevelővel.

Módszerek

- A fizioterápia módszerei
- A komplex mozgásterápia módszerei
- Adaptált testnevelési mozgásanyag és játékok
- Továbbá:
 - passzív segítségnyújtás
 - aktív mozgáskiváltás
 - bemutatás
 - folyamatos szóbeli irányítás
 - gyakorlás
 - korrigálás
 - motiválás
 - játékoság
 - differenciálás
 - igazi/valós tevékenységbe ágyazott mozgásfejlesztés

Foglalkoztatási formák:

- egyéni foglalkozás
- csoportos, differenciált foglalkozás

Eszközök

Az általános tornatermi felszerelés mellett:

- állítógép
- babzsák
- bokasúlyzó
- egyensúlyozó eszközök (pl. egyensúlyozó deszka, félhenger)
- gomboló, fűző modell
- gumiasztal
- gumikötél
- gurulózsámoly
- hinta
- hálós hintaágy
- hengerek (különböző méretben)
- járókorlát
- kézügyességet fejlesztő speciális játékok
- lépcső, lejtő
- labdák (különböző méretű, anyagú, fogású, keménységű, súlyú labdák, Bobath-labdák)
- léggömb
- masszázsgép
- párnák (ék, henger – különböző méretben)
- súlypárnák, súlymellény
- tangentor
- terápiás háromkerekű kerékpár
- tornabot
- tükör

Továbbá egyéb használati és játéktárgyak, amelyekkel a gyermekek kapcsolatba kerülnek.

Gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök, pl.:

- kéz- és lábsínek
- járógépek
- adaptált járókeretek
- kerekesszékek.

Foglalkozások

Szűkebb és tágabb környezet

Célok

- A tanulók érdeklődésének kialakulása szűkebb és tágabb környezetük szereplői, tárgyai, jelenségei iránt.
- Egyénileg eltérő képességeik függvényében a természeti, tárgyi és személyi környezetükről szerzett élményeik megélése, értelmezése, elraktározása.
- A tanulók saját életükben történő minél aktívabb részvételének kialakulása.
- Az egymással és a nevelőkkel való állandó kommunikáció kialakulása.
- A természeti környezet szépségeinek felismerése.

Feladatok

A szűkebb és tágabb környezet személyeinek, tárgyainak, jelenségeinek megismertetése a tanulókkal, a mindennapi életük apró tapasztalatszerzéseinek irányítása és folyamatos tudatosítása által.

Alapelvek

- A természeti, társadalmi és tárgyi környezet jelenségei, tárgyai, szereplői minden gyermek számára megismerhetők valamilyen szinten.
- A mozgás- és cselekvőképesség súlyos korlátozottsága következtében elmaradt tapasztalatokat elsősorban konkrét, valódi élményeken keresztül pótoljuk. Ezekre főleg a hetenkénti, három „Szűkebb és tágabb környezet” foglalkozást magukban foglaló kirándulások nyújtanak alkalmat.
- A „Szűkebb és tágabb környezet” és a „Játék és szórakozás” foglalkozások anyaga sokszor jól kapcsolható egymáshoz, kölcsönösen épülhetnek egymásra, ezért szükséges az ezen foglalkozásokat tartó tanárok közös részvétele a tervezésben, valamint a folyamatos konzultáció.

- Sok játék a hetente egy délelőtti lévő kirándulásukon közösen szerzett élményekből, tapasztalatokból táplálkozik, azok újraéléséhez, feldolgozásához, elmélyítéséhez segít hozzá. Ezért szükségesnek tartjuk a kirándulásokon a délelőtti és a napközis tanár részvételét is. Ez csoportbontásban oldható meg
- A kirándulásokon a gyermekek helyváltoztatásának, figyelmének, aktív részvételének és egyéni tapasztalatszerzésének szükséges segítése miatt a gyermekek számával megegyező felnőtt jelenléte az optimális.

A foglalkozás témakörei, fejlesztési feladatai, minimális teljesítmény

Tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• A család – családtagok és neveik – családi szerepek és szokások – a lakás helyiségei és berendezési tárgyai (szoba, konyha, fürdő) • Az iskola – az iskola helyiségei és berendezési tárgyai (csoportszoba, ebédlő, mosdó, folyosó, lift) – csoporttársak és neveik – tanárok és neveik	• A családtagok és neveik megismertetése • A lakás helyiségeinek és bútorainak megismertetése • Az iskola helyiségeinek bemutatása, berendezési tárgyainak megismertetése • Csoporttársak és tanárok nevének megismertetése	• Tudják a saját és családtagjaik nevét • Értsék, hogy ki tartozik a családba • Ismerjék fel a lakás helyiségeit és bútordarabjait • Ismerjék fel a csoport-terem berendezési tárgyait • Vegyenek részt csoportosítási feladatokban • Tudják a csoporttársaik és tanáraik nevét

Tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• Évszakok – Az ősz legjellemzőbb jegyei: - időjárás - öltözködés - növények - állatok – A tél legjellemzőbb jegyei: - időjárás - öltözködés - növények - állatok – A tavasz legjellemzőbb jegyei: - időjárás - öltözködés - növények - állatok – A nyár legjellemzőbb jegyei: - időjárás - öltözködés - növények - állatok • Az iskola környéke – utcák, üzletek az iskola környékén • Közlekedési eszközök – legismertebb közlekedési eszközök (autó, autóbusz, vonat, HÉV, hajó) – a közlekedés zajai • Testünk – a főbb testrészek nevei	• Az évszakok legjellemzőbb jegyeinek bemutatása • Az időjárás megragadható jelenségeinek megismertetése • Ruhadarabok és neveinek megismertetése • Gyakran fogyasztott gyümölcsök és zöldségek bemutatása, neveik megismertetése • Hideg-meleg bemutatása és megismertetése • Édes-keserű, savanyú-sós megismertetése • Az utca, az üzletek bemutatása • A közlekedés és közlekedési eszközök bemutatása • A közlekedés zajainak megfigyeltetése	• Ismerjék fel az esőt, napsütést, és havat • Ismerjék fel és tudják a ruhadarabok nevét • Ismerjék fel és tudják a gyakran fogyasztott zöldségek és gyümölcsök nevét • Tudjanak különbséget tenni hideg és meleg között • Tudjanak különbséget tenni édes, keserű, savanyú és sós között • Vegyenek részt a látottak megbeszélésében • Ismerjék fel a legismertebb közlekedési eszközöket • Ismerjék fel az utca zajait • Ismerjék a fej, has, hát, láb, kéz fogalmát

Tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• Állatok – a háziállatok legjellemzőbb jegyei (cica, kutyá) – vadon élő állatok legjellemzőbb jegyei (medve, madár) – állatok hangjai • Színek – piros, kék, zöld, sárga, barna, fehér • Időbeli tájékozódás – napirend – napszakok (reggel, dél, este, délelőtt, délután) • Térbeli tájékozódás – le-fel – fölé- alá –mellé • Ünnepek – születésnap – névnap – Mikulás – karácsony	• A négy alapszín megismertetése • A napirenden keresztül a napszakok megismertetése • A fel-le, fölé-alá-mellé fogalmak • Az ünnepek hangulatának érzékeltetése • „Mit ünneplünk?”	• Ismerjék fel a tanult állatokat • Tudják egyeztetni a tanult színeket, megnevezésre ismerjék fel a négy alapszínt • Ismerjék fel a nappalt és estét • „Tedd a ...!” felszólítással tudják a legegyszerűbb téri viszonyokat létrehozni • Vegyenek részt az ünnepi készülődésben és az ünnepen • Értsék, hogy különleges nap az ünnep

– farsang – húsvét – anyák napja – gyermeknap – tanévnyitó –záró – ballagás	• Az ünnepek kellékei	
---	---	--

Módszerek, tevékenységi és foglalkoztatási formák

- bazális stimuláció elemei
- kompenzáló technikák alkalmazása
- valós és élethű szemléltetés
- bemutatás
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- játék
- beszélgetés
- séta
- kirándulás
- zenei foglalkozás
- barkácsolás
- festés
- egyéni és differenciált,
- csoportos foglalkozások

Eszközök

- szűkebb és tágabb környezetünk tárgyai
- a természet jelenségei
- a természet kincsei (ágak, levelek, termések, kövek, stb.)
- növény- és állatvilág
- modellek, makettek
- játéktárgyak, bábok, jelmezek
- zene, hangfelvételek (gyermek- és népdalok, versek megzenésített változatai, a zeneirodalom témához illő darabjai a hangulati aláfestés érdekében, saját készítésű hangfelvételek a környezetünk hangjairól)
- gyermekirodalom (mesék, versek, mondókák)
- hangszerek
- könyvek
- képek
- fényképek

- dia- és videofilmek
- ecset, festék, tempera, színes ceruza, zsírkréta, papírok
- gyurma, agyag

Speciális eszközök

- A megfelelő testhelyzetet biztosító eszközök:
 - párna
 - ékpárna
 - karfás szék
 - speciális szék
 - kerekesszék
 - ülőfűző
 - csúszásgátló
 - egyéb gyógyászati segédeszközök
- Kommunikációs eszközök:
 - fejpálca
 - kommunikátor
 - kommunikációs tábla
 - képek, jelképek
 - speciális számítógépes programok
- Manipulációt segítő eszközök:
 - csúszásgátló
 - ceruzafogó
 - vastagított nyelű eszközök
 - speciális olló
 - dönthető asztallap
- A helyváltoztatást segítő eszközök:
 - gurulózsámoly
 - gurulókeret
 - kerekesszék
 - speciális háromkerekű kerékpár

Reggeli és búcsúkör

Az elnevezést és az alapötletet Franziska Schäffer koncepciójából merítettük és alakítottuk tovább.

Célok

- Az iskolában töltött idő keretbe foglalása.
- A közösen eltöltendő idő jó hangulatban való elkezdése, majd lezárása, illetve jó hangulatban való hazatérés.
- Figyelemösszpontosítás egymásra, a tanulási tartalomra, önmaguktól a környezetük felé fordulás.
- Az önkifejezés a különféle kommunikációs csatornák, eszközök, módszerek kipróbálásával.
- Közösségi társadalmi szokások, szabályok megismerése és gyakorlása.
- Zenei élményszerzés.
- A közösség élménye, közösséggé válás.
- Hangulatok, érzelmek megismerése.
- Személyes kapcsolatok kialakulása, elmélyülése. Önálló vélemény kialakulása.

Feladatok

- Nyugodt, kellemes légkör teremtése.
- Megfelelő testhelyzet biztosítása, mely lehetővé teszi a figyelmet és a különféle kommunikációs fogások alkalmazását, beleértve a hangadást, a manipulációt és a nagymozgást is.
- A beszédértés fejlesztése.
- Kommunikációs eszközök, módszerek megismertetése.
- Igen-nem válaszadás kialakítása.
- Manipulációfejlesztés.
- Hangadásra való bátorítás.

Alapelvek

A tanulók minden megnyilvánulását kommunikációként értelmezzük, azonban törekednünk kell arra, hogy a tanulók a már elsajátított, legmagasabb szintű kommunikációs jelzéseket alkalmazzák.

A foglalkozás témakörei, fejlesztési feladatai, minimális teljesítmény

Témakörök	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény	Speciális eszközök
• Egymás köszöntése- egymástól való elbúcsúzás - hangadással - szemkontaktussal - hangszerhasználattal - kommunikációs tábla használatával - simogatással - labdagurítással	- a szituáció felismerése - a nevek ismerete - a saját név meghallása - hallási figyelem fejlesztése - fejkontroll - hangadás - a szemkontaktus felvétele, megtartása - szem-kéz koordináció - két kéz koordináció - manipuláció hangszerekkel - mutatósi módok kialakítása - célirányos mozgások: - nyúlás - gurítás - fogás-elengedés - kommunikációs szándék - egymásra figyelés, a másik meghallgatása - reggeli és búcsú énekek	- a szituáció felismerése - a saját név meghallása, felismerése - a csoporttársak nevének ismerete - a társak és a csoport-helyzet elfogadása - a lehetőségekhez mért aktív részvétel	Lásd a oldalon!

Témakörök	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény	Speciális eszközök
• Ünnepekre való készülődés - énekekkel, versekkel, mondókákkal - egyszerű jelképekkel, szokásokkal, teremdzsombokkal (pl.: adventi koszorú, gyertyagyújtás, adventi naptár, Mikulás-csizma, húsvéti kosárka tojásokkal) - beszélgetéssel	- az énekek, versek, mondókák szövegének értelmezése - a díszekre, dekorációra való felfigyelés - beszédértés - igen-nem válaszadás - választás képessége - képfelismerés - mutatósi képesség	- igen-nem válaszadás - választás, döntés képessége 2-4 dolog között	Lásd a oldalon!

Témakörök	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény	Speciális eszközök
• Az időjárás megfigyelése - testi tapasztalatokkal - ablakon való kinézéssel - beszélgetéssel	- bőrérzékelés (napsütés, hideg, eső, szél, hó, stb.) - hallás (a szél, az eső hangja) - az érzékek értelmezése, ösz-szegzése - irányított figyelem („nézd meg a fákat” „nézd meg a háztetőt!” „látod a napot?”) - látásfejlesztés - a látottak értelmezése - a látottak összehasonlítása természeti felvétellel, vagy az időjárást, évszakot ábrázoló képekkel - igen-nem válaszadás		Lásd a oldalon!

Témakörök	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény	Speciális eszközök
• Közös éneklés, zenélés - kézfogással - tapsolással, kopogással, dobogással - hangszerekkel	- célirányos nyúlás, fogás - a másik kezének megtartása - a kezek himbálása az ének ritmusára - egyéni testhelyzetek és egyéni megoldások megtalálása és alkalmazása (pl.: egy vagy két kézzel, tenyérrel, ököllel) - alkalmazkodás az ének ritmusához, lüktetéséhez - nyúlás, fogás, megtartás - célirányos mozgás (pl.: dob ütése) - szem-kéz, illetve két kéz koordináció - az ének kezdetének és végének felismerése - az ének lüktetésének átvétele - hangadás, vokalizáció - egyszerű mozdulatok utánzása	- a másik kezének megtalálása - az ének kezdetének és végének felismerése - aktív részvétel kézzel vagy lábbal - az ének kezdetének és végének felismerése - a hangszer megfogása és mozgásba hozása, hangkeltés - hangszerválasztás	

- énekléssel		- aktív részvétel, próbálkozás - aktív részvétel, együttműködési szándék megjelenése, próbálkozások	
--------------	--	---	--

Módszerek

- csoportos foglalkozás
- beszélgetés
- zenés foglalkozás
- játék

Eszközök

- labdák
- léggömbök
- ritmushangszerek:
 - egyéb hangszerek
 - játékszongora
 - xilofon
 - metallofon
 - furulya
 - gitár
 - csőharang, stb.
- ünnepi kellékek:
 - adventi koszorú
 - gyertya
 - naptár
 - dekorációk
 - Mikulás-csizma
 - húsvéti kosárka tojásokkal, stb.
- mondókák, versek, énekek

Speciális eszközök:

- A megfelelő testhelyzetet biztosító eszközök:
 - párna
 - ékpárna
 - karfás szék
 - speciális szék

- kerekesszék
- ülőfűző
- csúszásgátló
- egyéb gyógyászati segédeszközök
- Kommunikációs eszközök:
 - fejpálca
 - kommunikátor
 - kommunikációs tábla
 - képek, jelképek
- A manipulációt segítő eszközök:
 - csúszásgátló
 - vastagított nyelű eszközök (pl.: hangszer-ütők)

Játék és szórakozás

Az elnevezést Franziska Schäffer koncepciójából kölcsönöztük, kis változtatással.

Előzmények

Súlyosan halmozott fogyatékoság esetén a gyermekek játéktevékenységének – és ezáltal az összes területnek – fejlődése is nagy mértékben nehezített. Ebben szerepe van a kézfunkciók, a nagymozgások különböző fokú, esetenként nagy mértékű korlátozottságának, az értelmi képességek akadályozottságának, egyes gyermekeknél a társuló érzékelési, észlelési zavaroknak, az indíték-szegénységnek.

Mivel az egészséges gyermek – legfőbb tevékenységformájaként – fejlődésének egyik alappillére a játék, nagy részben ezen keresztül ismeri meg környezetét, gyűjt részletes tapasztalatokat az őt körülvevő világról, alakítja ki társas kapcsolatait, sajátítja el a közösségi viselkedés alapjait, fejlődik figyelme, gondolkodása, képzelete, gazdagodik érzelmi élete – ezért a fent leírt nehézségek miatt a terápiás csoportban indokoltnak látjuk (legalább az első iskolai években) a játéktevékenység külön óratervi órában is megjelenő fejlesztését.

Célok

- A játék örömeinek megismerése, a játéktevékenység iránti igény kialakulása.
- Egyéni és közösségi játékok, szórakozási lehetőségek megismerése.
Ezekben a gyermekek egyéni lehetőségeihez mérten minél aktívabb részvétele.

- Képessé válás önállóan végzett játéktevékenységre is.
- A gyermekek szocializációs képességének fejlődése. Ennek részeként a közös játékban való részvétel, a játszótársakhoz való alkalmazkodás fokozatos elsajátítása.
- A játék során, által a gyerekek sokféle képességének és készségének fejlődése: a nagy- és finommozgások, érzékelés-észlelés, figyelem, megfigyelőképesség, emlékezet, gondolkodás, képzelet, fantázia, utánpótlás, kreativitás, kommunikáció és beszéd, szociabilitás fejlődése.

Feladatok

- A gyerekek megismertetése különböző játékeszközökkel és azok használatával, egyéni és csoportos játéktevékenységek és szórakozási lehetőségek megismertetése és megszerettetése.
- Az ezekben való minél aktívabb részvétel elősegítése, kialakítása.
- Az egyéni adottságokhoz igazodóan, a szükséges feltételeket megteremtve a játszás és szórakozás képességének kialakítása.

Részfeladatok

- Vidám, felszabadult légkör teremtése.
- A játékra való motiváltság kialakítása és fenntartása.
- A játék örömszerző jellegének biztosítása.
- A gyermekek játékszintjének megfigyelése, megismerése.
- Az érdeklődési körnek, nemnek, életkornak, értelmi, mozgásos, érzékelési-észlelési, kommunikációs képességeknek megfelelő, játékeszközök és –tevékenységek, idő, hely biztosítása.
- A gyerekek játéktevékenységének, játékszintjének továbbfejlődéséhez szükséges segítség megadása (pl.: a tevékenységhez megfelelő testhelyzetek megtalálása, biztosítása, mozgulatok vezetése, segítése, együttjátszás, - cselekvés, a figyelem irányítása, minta, játékötlet adása, élmények nyújtása, melyekből játéktevékenység fakadhat).
- Meg kell találni azokat a játékeszközöket is, amelyeket a gyerekek önállóan tudnak használni, azokat a játéktevékenységeket is, amelyeket önállóan tudnak végezni.
- A segítséssel történő és az önállóan végzett tevékenykedés közötti helyes arány megtalálása (A segítséssel, irányítással soha ne vegyük el a játék örömét, lényegét.).
- A lehetőségek szerinti legnagyobb szabadság és önállóság biztosítása.
- A tervezett, szervezett, irányított mellett a spontán, szabadon választott játéktevékenységek lehetőségének biztosítása.

- A játékban való szabad kommunikáció (pl.: a játék iránti igény kifejezése, játéktárgy, -tevékenység, játszótárs választása) elősegítése, ehhez szükség esetén augmentatív kommunikációs eljárásokat, módszereket, eszközöket alkalmazva.
- A társas, közösségi kapcsolatok, a közösségi érzés kialakulásának, erősödésének elősegítése.
- A iskola más csoportjaival való közös foglalkozások szervezése, ezáltal a nagyobb közösségbe való beilleszkedés elősegítése, a játéktevékenységek bővebb körének biztosítása.
- A délelőtti témákhoz való kapcsolódás és az azoktól való eltérés közötti helyes arány megtalálása.
- A játék során élményeik, tapasztalataik feldolgozása, ismereteik mélyítése, gyarapítása, rendszerezése; képességeik, készségeik fejlesztése.
- A játéktevékenység tudatos fejlesztésével az egész személyiség fejlődésének, életük tevékenyebb részesévé válásának elősegítése.

Alapelvek

- A „Játék és szórakozás” és a „Szűkebb és tágabb környezet” foglalkozások anyaga sokszor jól kapcsolható egymáshoz, kölcsönösen épülhetnek egymásra, ezért szükséges az ezen foglalkozásokat tartó tanárok közös részvétele a tervezésben, valamint a folyamatos konzultáció. Sok játék a hetente egy délelőtt lévő kirándulásokon közösen szerzett élményekből, tapasztalatokból táplálkozik, azok újraéléséhez, feldolgozásához, elmélyítéséhez segít hozzá. Ezért szükséges a kirándulásokon a napközis tanár részvétele is.
- Mivel a gyerekek számára a játék az ismeretszerzés egyik leglényegesebb formája, nagyon fontos az egyéb foglalkozásokon való gyakori megjelenése is.
- A játékosság elve

A foglalkozás témakörei, fejlesztési feladatai, minimális teljesítmény

Témakörök, tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény	Speciális eszközök
Funkció- vagy gyakorlójáték	- A környezetben található alapvető anyagok, tárgyak tulajdonságainak, rendeltetésszerű használatának, a velük végezhető cselekvéseknek, műveleteknek megismerése. Fajtái: – mozgásos gyakorlójátékok – manipulációs, explorációs játékok – érzékszervi gyakorló játékok – a hang és a beszéd játékos gyakorlása, utánzása - Az építés, anyagok formázása alapjainak megismerése. - A természeti és társadalmi környezet egyszerű modellezésének megismerése, építése, anyagok formázásával, alakításával.	A tanulók értelmi, érzékelési és mozgásbeli akadályozottságukhoz mérten legyenek képesek spontán, illetve irányított, egyéni és közösségi játék- és szórakozási tevékenységekben részt venni.	- A finommozgásokat igénylő tevékenységekhez nagyméretű baba. - Kellékek: fésű, babaruhák, -ágy, -kád, -tányér, -bögre, stb. - A gyerekek manipulációs képességeihez igazodva - különböző méretű és fogású autók, stb. - A kishajó úsztatásához lavórban, babakádban víz. - Esetleg székek (ülésnek), kör alakú tárgy a kormány imitálásához.
Elemi konstruálás, építés			

• Barkácsolás	• Különböző anyagokból egyszerű technikákkal egyszerű tárgyak készítése (pl.: játék-, használati, dekorációs, ajándéktárgyak).		• Különböző méretű, keménységű és felületű labdák. • Lego Duplo építőjáték
---	--	--	--

Témakörök, tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• Utánzásos és szerepjátékok	• Egyszerű mozdulatok, mozgások, tevékenységek megfigyelése és utánzása. • Mindennapi helyzetek, egyszerű szerepek, tevékenységek, viszonyok megismerése, eljátszása. Elemi: - utánzásos játékok - baba gondozása (etetés, fürdetés, ringatás, altatás, öltöztetés, stb.) - papás-mamás - autózás, közlekedés, utazás eljátszása (utas, vezető, jegyeladó, kalauz, rendőr) - „orvosos” játék - főzőcskézés - „boltos” játék - „postás” játék - vendégség eljátszása - állatok gondozása, etetése - egyéb saját és közösen szerzett élmények eljátszása	

Témakörök, tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• Szabályjátékok • Mozgásos játékok • Szabadtéri játékok	• Egyszerű szabályjátékok megismerése Fajtái: - didaktikus játékok (a megismerő képességet, tevékenységet fejlesztő játékok) pl.: - képes lottó - egyszerű puzzle - memória játék - hallási differenciálást segítő játékok - személyek, tárgyak felismerése tapintással - mozgásos szabályjátékok - ügyességi és versenyjátékok - népi eredetű körjátékok, énekes dalosjátékok - társasjátékok • A mozgás élményének megtapasztalása, mozgásos funkciók gyakorlása • Homokozás • Pancsolás • Játékok a hóval, szánkózás • Hintázás • Csúszdázás • Kerékpározás	

Témakörök, tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• Mondókák, versek, énekek hallgatása, mozgással való kísérése • Zenehallgatás, tánc • Képeskönyvek nézegetése • Bábozás, versek, mesék hallgatása és dramatizálása	• A ritmus, löktetés érzékelése • Kísérő mozdulatok megfigyelése, utánzása • Hangadás, beszélő gyermekeknél a szöveg reprodukálásának próbálgatása • Az esztétikai érzék, fogékonyság fejlődése • A zene hangulatának, löktetésének, tempójának, dinamikájának, az ezekhez való alkalmazkodás lehetőségeinek megismerése • Szabad mozgás, tánc a zenére • A képekre való fixálás, figyelés • Ismerős tárgyak, élőlények felismerése, megmutatása • Kevésbé sérült manipuláció esetén a képeskönyv lapozása • Bábok és alapvető használatuk megismerése • Egyszerű, rövid történet figyelemmel kísérése, átélése, megjelenítése és eljátszása tárgyakkal, képekkel, saját mozdulatainkkal, bábozással	

Témakörök, tananyag	Fejlesztési feladatok	Minimális teljesítmény
• Rajzolás, festés • Levegőzés, séta		

Módszerek, tevékenységi és foglalkoztatási formák

- motiválás
- bemutatás, mintaadás
- együtt játszás, együtt cselekvés
- cselekedtetés
- ismétlés
- gyakoroltatás
- egyénre szabott segítségadás
- irányítás
- megerősítés
- játék
- bábozás
- mese dramatizálás
- énekes, zenés foglalkozás
- barkácsolás
- beszélgetés, szükség esetén augmentatív kommunikációs módszerek, eszközök alkalmazása
- bazális stimuláció elemei
- kompenzáló technikák alkalmazása
- egyéni (és differenciált) foglalkozás csoporton belül
- csoportos foglalkozás

Eszközök

A környezetünkben található valamennyi tárgy lehet a játék, a foglalkozások eszköze:

- játéktárgyak
- használati tárgyak, pl. ruhadarabok, bútorok
- mozgásfejlesztő eszközök, sporteszközök
- bábok
- textíliák
- könyvek
- diafilmek
- társasjátékok, stb.

Speciális eszközök

Ugyanazok, mint a „Szűkebb és tágabb környezet” foglalkozásokon. Lásd oldalon.

Az eszközök kiválasztásának szempontjai:

Figyelembe vesszük a gyermek

- mozgásállapotát, és hogy milyen testhelyzetben játszik,
- manipulációs képességeit,
- érzékelési-észlelési, megismerő funkcióit, kommunikációs képességeit,
- szem-kéz koordinációjának szintjét,
- életkorát, nemét,
- aktuális érdeklődési körét.

Mozgásnevelés

A foglalkozás leírását lásd a „Fejlesztési területek”-nél!

Gondozási és önkiszolgálási feladatok

Az ide tartozó tevékenységek túlnyomó részt a „Tesi higiénia”, „Ebéd” és „Uzsonna” foglalkozások részei.

Leírásuk az óratervi foglalkozásokéhoz hasonlóan történik.

Előzmények

A mozgásukban súlyosan akadályozott emberek testi szükségleteinek kielégítése és jó közérzetük biztosítása sok időt vesz igénybe. Ezeket a szituációkat tovább nehezíti az értelmi funkciók és a beszéd sérülése. A súlyosan és halmozottan sérült emberek is átélik kiszolgáltatottságukat létük legalapvetőbb történéseivel és a mások által végzett gondozással szemben. Programunkban ezért a gondozási feladatok nem csupán mellékesen elvégzendő tevékenységek, hanem külön foglalkozásként is megjelennek, még akkor is, ha a mozgás olyan súlyosan sérült, hogy az önkiszolgálás még távoli célként sem tűzhető ki.

Cél

A tanulók lehessenek aktív részesei saját életük legalapvetőbb történéseinek, testi szükségleteik kielégítésében is.

Feladatok

- Az érzékelés-észlelés fejlesztése: a saját testtel kapcsolatos ingerek felismerésének és értelmezésének elősegítése (pl.: éhség, szomjúság, jóllakottság, széklet-, vizeletürítés, hőmérséklet).
- A kommunikáció fejlesztése: a tanulók képessé tétele arra, hogy ha felismerik testi szükségleteiket, azokat a környezetük számára a legérthetőbben és a legdifferenciáltabban tudják kifejezni.
- A mozgás fejlesztése: a lehető legnagyobb mértékű mozgási képesség kialakításával a lehető legnagyobb önállóság, illetve részvétel biztosítása.
Ezek tanulóink esetében többnyire részmozgások, pl. öltöztetés közben a kar nyújtása – hajlítása; étkezés közben az ajkakkal a falat lehúzása a kanálról.
- A kognitív funkciók fejlesztése:
 - A figyelem fejlesztésével a gondozási feladatok figyelemmel kísérésének, az aktív részvétel alapjainak megteremtése.
 - Az emlékezet fejlesztésével a gondozási feladatok mozzanatainak sorrendjének, az azokhoz kapcsolódó eszközöknek, a napirendhez való kapcsolódásuknak rögzítése; mindezeket keresztül az aktív részvétel elősegítése.
 - Az ok-okozati összefüggések megismertetésével a testi szükségletek és az azokat kielégítő tevékenységek, illetve ezek összetevői jobb megértésének segítése.
- A tanulók és a személyzet mindennapjait egyaránt megkönnyítő eszközök biztosítása.

Speciális feladatok

A mozgásnevelő és az osztályban dolgozó pedagógus feladata, a rehabilitációs és foglalkoztatói terapeutával közösen, a gyermekek étkezéshez való pozicionálásának kialakítása. Továbbá a lehetséges önkiszolgálási tevékenységekhez kapcsolódó eszközigény felmérése.

A kommunikációs szakember az osztályban dolgozó pedagógussal közösen méri fel és fejleszti azt a kifejezés-repertoárt, amellyel a gyermekek – adottságaik függvényében – képesek jelezni igényeiket, szükségleteiket.

Alapelvek

- A gondozási feladatok elvégzésének idejét és módját befolyásolják a családban már kialakult szokások, a tanulók értelmi és mozgásos lehetőségei.

A foglalkozás témakörei, fejlesztési feladatai, minimális teljesítmény, eszközök

Témakörök	Fejlesztési feladatok		Minimális teljesítmény	(Speciális) eszközök
	Kevésbé sérült ma- nipuláció esetén	Súlyosan sérült ma- nipuláció esetén		
• Étkezés - ivás - darabos étel fogyasztása - folyékony étel fogyaszt- ása	• szükségletek jelzése		• a kéz sérülésétől füg- gően aktív részvétel • aktív részvétel az evéste- rápiában • lehetőség szerint tiszta étkezés	• speciális szék, asztal • speciális tányér • csúszásgátló alátét • kivágott pohár, kifelé hajló peremmel • kétfülű pohár • csőrös pohár • szívószál • speciális evőeszközök • speciális nyéllal ellátott evőeszközök
	• a pohárra való ráfo- gás, • szájhoz emelése, • megtartása • ivás közben az ajkak poháron való tartása • a szilárd étel szájhoz • emelése, száj-kéz • koordináció			
	• a kanálról az étel ajakkal történő lehúzása • a falat nyelvvel való továbbítása • rágás • nyelés közben az ajkak zárása • tiszta étkezésre való törekvés			
	• speciális evőeszköz használata			
	• nyelés közben az ajkak zárása			

Témakörök	Fejlesztési feladatok		Minimális teljesítmény	(Speciális) eszközök
	Kevésbé sérült ma- nipuláció esetén	Súlyosan sérült ma- nipuláció esetén		
• Öltözködés - öltözés-vetkőzés - cipő le- és felvétele	• a ruhadarabok felismerése, mit hova veszünk fel • saját ruhadarabok felismerése • az évszaknak megfelelő ruházat kiválasztása • testtudat • a „fázom”, a „melegem van” szükségletek felismerése • aktív részvétel a vetkőzésben, öltözésben: felszólításra vagy anélkül végtagok, testrészek emelése, nyújtása, hajlítása, ellazítása – az öltözés-vetkőzés megkönnyítésére		• saját ruhadarabok felismerése • aktív részvétel a lehetőségekhez mérten	• saját ruházat

	• a kifűzött, meglazított cipő levétele • a cipő kifűzése, meglazítása • a cipő felvételénél aktív részvétel, a cipő megfogása	• a kifűzött, meglazított cipő levételének más módjai pl.: lerúgása a másik lábbal • a cipő felhúzását segítő lábtartás felvétele		
	• saját cipő felismerése • évszakhoz tartozó lábbelik felismerése			

Témakörök	Fejlesztési feladatok		Minimális teljesítmény	Speciális eszközök
	Kevésbé sérült ma- nipuláció esetén	Súlyosan sérült ma- nipuláció esetén		
Szobatisztaságra nevelés	- együttműködés pelenkázás közben - szükségletek jelzése - megfelelő testhelyzet felvétele és megtartása bilin vagy WC-n		- szükségletek időben történő vagy utólagos jelzése - a szükségletek kultúrált elvégzése, vagy abban való együttműködés a segítővel	- pelenka - bili - WC - szoba-WC - gyerekülőke - speciális WC-ülőke - dobogó, lábtartó - kapaszkodók
	- WC-papír használata - WC-lehúzó, nyomógombok ismerete, használata - a kézmosás szükségességének felismerése			

Témakörök	Fejlesztési feladatok		Minimális teljesítmény	(Speciális) eszközök
	Kevésbé sérült ma- nipuláció esetén	Súlyosan sérült ma- nipuláció esetén		
• Testápolás - kézmosás - mosakodás - fürdés - zuhanyozás - hajmosás - törülközés - fésülködés - körömvágás - testápoló krémek használata	• a testápolás szükségességének és céljának megértése • a testápolás módjainak és mozzanatainak ismerete és tolerálása • a szükséges eszközök és használatuk ismerete • testtudat • az egyes testápolási módok mozzanatainak sorrendjére való emlékezés • a lehetőségekhez mért aktív közreműködés pl.: felszólításra testrészek mozgatása, eszközök megfogása, használata	• testápolásban való aktív részvétel • a testápolás eszközeinek és azok rendeltetésének ismerete	• (speciális) mosdó, kád, zuhanyfülke, csaptelepek • tisztálkodási eszközök • rögzített és speciálisan kialakított tisztálkodási eszközök	

Témakörök	Fejlesztési feladatok		Minimális teljesítmény	(Speciális) eszközök	
	Kevésbé sérült ma- nipuláció esetén	Súlyosan sérült ma- nipuláció esetén			
• Egészségügyi szokások - orrfúvás, orrtörölés - tüsszentésnél, köhögésnél - lábtörölés	• szükségletek felismerése és jelzése • orr kifújása		• a tisztasági rendszabályok ismerete és betartása a lehetőségekhez mérten	• zsebkendő • lábtörő	
	• zsebkendő használata • a száj eltakarása a lehetőség szerinti módokon (kézzel, karral, stb.)	• a fej elfordítása, le- hajtása			
	• szükségességének megértése • használata (járóképeség esetén)				

Módszerek

- bemutatás
- cselekedtetés
- gyakoroltatás
- terápiás étkezés

Játéktevékenység

Az egészséges gyermek számára örömforrás a játék, amely kapcsán megismeri a környező világot, egész személyisége fejlődik, kiteljesedik.

Mivel a mozgáskorlátozott, értelmileg akadályozott gyermekek tapasztalatszerzése, játékra való képessége akadályozott, ezért létre kell hoznunk azokat a helyzeteket, melyekben ők is játszani tudnak.

Így válik lehetségessé, hogy a játék náluk is betöltse szerepét.

A játék célja, hogy élményt nyújtson, örömet szerezzen, kialakítsa a játszás képességét.

Játékformák

- Funkciójátékok: a gyermekek ezek segítségével érzékszervi-mozgásos tapasztalatokat szereznek, mozgásaik ügyesednek, érzékszerveik, észlelésük fejlődik, ismereteket szereznek az anyagok, tárgyak tulajdonságairól.
- Szerepjátékok: a hétköznapi élet nyújtotta élményeken alapulva, a hiányzóakat pótolva élményeket nyújtanak, fejlesztik a helyzet- és helyváltást, manipulációt, kommunikációt, beszédet, képzeletet.
- Szabályjátékok: fejlesztik a személyiséget, alakítják a közösségi életet, fejlesztik az értelmi és mozgásos képességeket.
- Mozgásos játékok: eljuttatják a gyermekeket a mozgás élményének megtapasztalásához.

Részletesen lásd a „Játék és szórakozás” foglalkozás leírásánál

Mozgásfejlesztés, mozgásminták gyakorlása, rögzítése

A mozgásfejlesztés nemcsak a Mozgásnevelés órák feladata, anyaga, hanem ennek a gyermekek egész napját át kell szőnie, így a napközis foglalkozásokat is.

A mozgáselemek, helyzet- és helyváltóztatási formák elsajátítására, gyakorlására a napközis foglalkozások is lehetőséget kell, hogy biztosítsanak.

A korrekciós testhelyzetek felvételére és megtartására, az izmok (el-)lazítására a pihenés is alkalmat ad.

A gyógyászati segédeszközök folyamatos használata is fontos, az egésznapos foglalkoztatás során megvalósuló feladat.

Pihenés, levegőzés, séta

Mivel a gyermekek napjaik jelentős részét az iskolában töltik, ezért a napi pihenésükről, levegőzésükről is gondoskodnunk kell.

Kulturális tevékenység

Ide tartozóan a napközis foglalkozások része lehet:

- ének-, és zenehallgatás
- éneklés, zenélés
- mondóka, vers és mese hallgatása
- bábozás, stb.

Szabadidős tevékenység

A kiegyensúlyozottság fontos feltétele, hogy a gyermekek időnként lehetőséget kapjanak arra, hogy maguk válasszák ki tevékenységeiket – lehet az pihenés, esetleg alvás, játék, vagy bármely más, a gyerekek által kezdeményezett tevékenység.

Erre is alkalmat adnak a napközis foglalkozások.

Módszerek

- bemutatás, mintaadás
- együtt cselekvés, cselekedtetés
- egyénre szabott segítségadás
- gyakoroltatás

- ismétlés
- irányítás
- ötletadás
- motiválás
- játék
- kompenzáló technikák alkalmazása
- beszélgetés, szükség esetén alternatív kommunikációs technikák, eszközök alkalmazása

Eszközök

A környezetünkben található valamennyi tárgy lehet a napközis foglalkozások eszköze.

Kiválasztásuknál azonban figyelembe kell venni:

- a gyerekek mozgásállapotát, manipulációs képességeit,
- érdeklődési köreit,
- a sérült érzékelési, észlelési területeket,
- valamint azt, hogy az eszközök összhangban legyenek a tanórai foglalkozásokon használtakkal.

Személyi feltételek

A Terápiás fejlesztő csoportban egy fő gyógypedagógus és egy gyógypedagógiai asszisztens dolgozik, akik a gyerekek foglalkoztatásáról gondoskodnak.

A csoportban dolgozó mozgásnevelővel, kommunikációt fejlesztő pedagógussal, logopédussal, stb. folyamatos kapcsolattartás szükséges (pl. team-megbeszélések, hospitálások), a gyerekek következetes, összehangolt, eredményes fejlesztése érdekében.

Az értékelés rendszere a Terápiás fejlesztő csoportban

A gyermekek egyéni fejlesztési tervük alapján kapják meg év közben a fejlesztéseiket.

A gyermek fejlődését önmagához képest értékeljük. Év közben folyamatosan értékeljük a gyermekek „munkáját” szóban és szimbólumokkal.

Források

1. CAMPBELL, Ross: Életre szóló ajándék
Hogyan szeressük gyermekeinket
Harmat, 1997
2. MÁRKUS Eszter (szerk.): Halmozottan sérült, súlyosan mozgáskorlátozott
gyermekek nevelése, fejlesztése
Szöveggyűjtemény
B.G.Gy.T.F., 1996
3. MÁRKUS Eszter: Képességfejlesztő eszközök a súlyosan és halmozottan
sérült mozgásfogyatékos gyermekek gyógypedagógiai
nevelésében – útmutató
B.G.Gy.T.F., 1994
4. PFEFFER, Wilhelm: A súlyos értelmi akadályozottak fejlesztésének
alapvetése
B.G.Gy.T.F., 1995
5. SCHÄFFER, Franziska: Munka- Szórakozás- Fejlesztés
Konceptió súlyosan- halmozottan akadályozott
emberek és segítők életének és munkájának
alakításához
B.G.Gy.T.F., 1998
6. Zilahi Józsefné és társai: Óvodai nevelés játékkal, mesével
Eötvös József Könyvkiadó
Budapest, 1997
7. Pedagógiai Program és Helyi Tanterv
Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon
Halmozottan Fogyatékos Gyermekeket
Oktató-Nevelő- Mozgásfejlesztő Tagozat
Budapest, 1998
8. NÉMETH Erzsébet–S.PINTYE Mária: Mozdul a szó...
(Súlyosan akadályozott beszéd-
fejlődésű gyerekek korai integratív
fejlesztése)
Logopédia Kiadó Gmk.
Budapest, 1995

9. KISSNÉ HAFFNER Éva: Játékra nevelés a gyógypedagógiai óvodában
Gyógypedagógiai továbbképzés könyvtára c.
sorozat, 33. kötet
Országos Pedagógiai Intézet
Budapest, 1987.
10. SZÉP Lászlóné (szerk.): Játékra nevelés a foglalkoztató iskolában
Gyógypedagógiai továbbképzés könyvtára c.
sorozat 20. kötet
Országos Pedagógiai Intézet
Budapest, 1984

MELLÉKLETEK

1. **melléklet:** Aranyhíd EGYMI Micimackó Óvodája Pedagógiai program
2. **melléklet:** Tanulásban akadályozottak általános iskolájának helyi tanterve
3. **melléklet:** Értelmileg akadályozottak általános iskolájának helyi tanterve
4. **melléklet:** Autizmus spektrumzavarral élők általános iskolájának helyi tanterve – tanak
5. **melléklet:** Autizmus spektrumzavarral élők általános iskolájának helyi tanterve – éak
6. **melléklet:** Szakiskola 9./e előkészítő évfolyamának helyi tanterve
7. **melléklet:** Szakiskola szakmai gyakorlati évfolyamainak (9-10.) közismereti helyi tanterve
8. **melléklet:** Szakiskola szakmai gyakorlati évfolyamainak (9-10.) gyakorlati helyi tanterve – Családellátó
9. **melléklet:** Szakiskola szakmai gyakorlati évfolyamainak (9-10.) gyakorlati helyi tanterve – Sütőipari és gyorspékségi munkás
10. **melléklet:** Szakiskola szakmai gyakorlati évfolyamainak (9-10.) gyakorlati helyi tanterve – Számítógépes adatrögzítő
11. **melléklet:** Szakiskola szakmai gyakorlati évfolyamainak (9-10.) gyakorlati helyi tanterve – Parkgondozó
12. **melléklet:** Szakiskola szakmai gyakorlati évfolyamainak (9-10.) gyakorlati helyi tanterve – Virágkötő
13. **melléklet:** Készségfejlesztő iskola 9-10. E évfolyamának helyi tanterve – tanak
14. **melléklet:** Készségfejlesztő iskola 9-10. E évfolyamának helyi tanterve – éak
15. **melléklet:** Készségfejlesztő iskola 11-12. gyakorlati évfolyamának közismereti helyi tanterve – tanak
16. **melléklet:** Készségfejlesztő iskola 11-12. gyakorlati évfolyamának közismereti helyi tanterve – éak
17. **melléklet:** Készségfejlesztő iskola 11-12. gyakorlati évfolyamának gyakorlati helyi tanterve – SZUH
18. **melléklet:** Készségfejlesztő iskola 11-12. gyakorlati évfolyamának gyakorlati helyi tanterve – KIH
19. **melléklet:** A tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei
20. **melléklet:** EFOP-3.1.6-16-2017-00032 projekt keretében kidolgozott új képzési módszertan alkalmazásáról

Mellékletek

Aranyhíd EGYMI

Micimackó Óvodájának Pedagógiai Programja

Mottó:

“...Értsétek meg,

Nekünk több szeretet kell, több

Sűrűbb, és viszonzatlanabb.

Mert szükségletünk határtalanabb
a szeretetből.”

Garai Gábor

GYERMEKKÉP

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak, amelynek figyelembe vételével alakítottuk ki óvodai nevelésünket. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

ÓVODAKÉP

Az intézményünkbe járó gyermekek sajátos nevelési igényükkel együtt önálló, egyedi, mással nem helyettesíthető személyiségek, és szociális lények, nevelésünk alapelvei ezek tiszteletben tartására épülnek, oly módon, hogy ezzel a családi nevelést segítsük és kiegészítsük. Mindezek elérését segíti a nyugodt környezetben levő, jó tárgyi felszereltséggel és jó szakember ellátottsággal rendelkező óvodánk.

Óvodánk célja olyan légkör megteremtése, melyben minden kisgyermek jól érzi magát, és sikeres. Ha minden gyermek úgy nő fel, hogy érzi, szükség van a benne rejlő értékekre, képes lesz a társadalom hasznos tagjává válni.

A köznevelésről szóló 2011.évi CXCV. törvény 3.§ (6) értelmében a köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése. A Köznevelési törvény 8. §-a értelmében az óvodai nevelés minden gyermek számára kötelező, méghozzá a gyermek 3 éves korától egészen az iskolába lépéséig. („A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt.” Ktv.8.§ (2)). A Ktv.45.§ (2) értelmében: *A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt.*

Szakmai munkánk elsődleges célja a sajátos nevelési igény kielégítése, a rehabilitáció, rehabilitáció megvalósítása sérülésspecifikus eszközök, tartalmak, terápiák alkalmazásával. Nevelési folyamataink a gyermekek egyéni nevelési szükségletére, mikrofolyamatokban differenciált tevékenységre épülnek. Az óvoda minden dolgozójában benne van a segíteni akarás, a nagyfokú érzékenység a másság elfogadására. Tudjuk és hisszük, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek is képesek örülni, örömet okozni és értéket létrehozni a családjuk és a környezetük számára is.

Intézményünk adatai

Az anyaintézmény neve:

Intézményünk a Szombathelyi Tankerületi Központ által fenntartott Aranyhíd Egységes Gyógypedagógiai, Konduktív Pedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola és Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola a tagintézménye.

A tagintézmény neve és címe:

Aranyhíd EGYMI Micimackó Óvodája

Az intézmény feladat ellátási helye:

9700 Szombathely, Pázmány P. krt. 26/b.

Az intézmény fenntartója:

Szombathelyi Tankerületi Központ

Az intézmény működési területe

Elsősorban Szombathely város közigazgatási területe; Vas vármegye területe, valamint a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat **Mozgásvizsgáló** Gyógypedagógiai Tanácsadó, Korai Fejlesztő, Oktató és Gondozó Tagintézményének valamint a Fővárosi Pedagógiai Szolgálat Látásvizsgáló, Gyógypedagógiai Tanácsadó, Korai Fejlesztő, Oktató és Gondozó Tagintézményének a javaslata alapján más vármegyéből is fogadunk gyermekeket, kizárólag befogadó nyilatkozat birtokában.

Az intézmény típusa

Egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény

Az intézmény által nyújtott fejlesztési szolgáltatások térítésmentesek.

Küldetésnyilatkozat

Óvodánk a szombathelyi Aranyhíd EGYMI Micimackó Óvodája. Szakmai és emberi hitvallása, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekeknek is joguk van személyiségük teljes kibontakoztatásához, a biológiai, pszichés és szociális sérülésből fakadó korlátok lehetőségekhez mérten történő leküzdésére, a teljes emberi létre. Óvodánk nevelési és fejlesztési elveit, céljait és az ebből eredő feladatainkat intézményünk speciális jellege nagyban meghatározza.

Az Aranyhíd EGYMI Micimackó Óvodájának nevelőtestülete elkötelezett a humanisztikus nevelési értékek és a minőségi fejlesztés, nevelés iránt.

Gyógypedagógiai tevékenységünk fő célja, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermekek számára olyan befogadó, egyben ösztönző pedagógiai légkört teremtsünk, amely igazodik a gyermek tudás-és fejlettségi szintjéhez, fejlődési üteméhez, perspektívájához.

A Köznevelési törvény értelmében az óvodai nevelés a gyermek hároméves korában kezdődik, és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi,(5.§ (1) a) pontja)

Mindezek elérésére a sajátos nevelési igényű gyermekeket különleges védelem és szakszerű fejlesztés és nevelés illeti meg a *2011. évi CXCV. Törvény 15. §, 20. § 47. §-a* értelmében.

A gyógypedagógiai szolgáltatásunk nyomonköveti a sajátos nevelési igényű gyermek fejlődését egészen a tankötelezettségük befejezéséig.

Az Óvoda működésének Jogsabályi háttere

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.)

A pedagógusok új életpályájáról 2023. évi LII. törvény

A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

A Kormány 229/2012. (VIII. 28.) kormányrendelete a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról

A 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény

A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet

A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet

A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet

A tanév rendjéről szóló mindenkor miniszteri rendelet

Az Oktatási Hivatal oldalán elérhető:

A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

NEVELÉSI ALAPELVEK, ÉRTÉKEK, CÉLKITŰZÉSEK

Alapelvek

Pedagógiai munkánk kiindulópontja a gyermek személyiségének teljes kibontakoztatása, emberi jogainak és szabadságának tiszteletben tartása.

A gyermeket, mint fejlődő személyiséget szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

A gyermekek teljes jogú tagként vegyenek részt az óvodai ellátásban.

Olyan szolgáltató rendszert biztosítunk, amely tiszteletben tartja a gyermeket, mint fejlődő személyiséget, elősegíti testi, lelki, értelmi fejlődését és különleges védelemben részesíti.

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége. Az óvoda egyrészt folytatja a család nevelő munkáját, másrészt új és speciális nevelési hatásokkal egészíti ki.

Értékek

A gyógypedagógiai nevelés és oktatás területén is érvényesülnek a társadalomban általánosan elfogadott értékek. Kiemelt értékként kezeljük intézményünkben az emberséget és a humanizmust, de szintén nagy jelentősége van az empátia és tolerancia értékeinek.

Fokozott jelentősége van intézményünkben az alapvető erkölcsi értékeknek, hiszen az értékek elfogadása és közvetítése speciális feladataink során kiemelt felelősséget ró ránk.

A közösség és a közösséghez történő alkalmazkodás képessége a sajátos nevelési igényű, továbbbiakban SNI gyermek élete során különös jelentőséggel bír, ugyanakkor tiszteletben tartjuk az egyedi személyiség értékeit is.

Az egyéni bánásmód az általunk gondozottak esetében fokozottan fontos.

Fentiekkel összhangban a legfontosabb érték számunkra a sajátos nevelési igényű gyermek tartósan biztosított komfort érzete, az öröm, a boldogság, a megelégedettség érzetének igényes biztosítása, a biztonság érzetének megteremtése.

Célkitűzések

Az óvodai nevelés célja: hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és az egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével. (Ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is.)

Óvodai ellátás biztosítása a sajátos nevelési igényből adódóan a többségi óvodába fel nem vett gyermekek számára, a sérülés súlyosságától függetlenül.

Az SNI gyermekek egyéni sajátosságainak és szükségleteinek, különleges gondozási igényeinek és a SNI-ből adódó hátrányok kompenzációs lehetőségeinek messzemenő figyelembe vétele.

A gyermekek harmonikus fejlődésének segítése, személyiségük életkorra jellemző tulajdonságainak kibontakoztatása és megerősítése, társadalmi integrációjuk támogatása.

Óvodánk pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az intézmény miközben teljesíti funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

A sérült funkciók fejlesztése érdekében a habilitációs, rehabilitációs és a terápiás eljárások széles skálájának alkalmazása.

A különleges gondozási igényből adódó feladatok végrehajtásánál a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciált működésének tudatos fejlesztése, a kompenzációs lehetőségek bővítése.

A fejlesztő munkát a gyógypedagógiai – orvosi – pszichológiai komplex vizsgálat diagnosztikájára, javaslataira építjük. Törekszünk arra, hogy az óvoda óvó-védő, szociális és nevelő-személyiségfejlesztő funkciója a gyermek egyedi, SNI-ből adódó speciális igényeinek és szükségleteinek maximális figyelembevételével valósuljon meg. Továbbá szem előtt tartjuk, hogy a fejlesztés multiszenzoriális legyen, foglalja magába a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek fejlesztését, de az egyes SNI típusnak megfelelően más-más terület kapjon nagyobb hangsúlyt.

Ez utóbbi cél teszi szükségessé a SNI típus szerinti rész cél képzést, amely intézményünk esetében három féle (értelmileg akadályozottak óvodai nevelési koncepciója, autizmussal élő gyermekek óvodai nevelési koncepciója, valamint a konduktív terápiás óvodai nevelési koncepció).

A fejlesztés legfontosabb területei

az alapmozgások, manipuláció kialakítása, fejlesztése,

a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése, szükség esetén alternatív kommunikáció tanítása,

beszédindítás, beszédmegértés fejlesztése, az aktív szókincs bővítése,

a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása,

az adekvát játékhasználat elsajátítása,

a kognitív funkciók fejlesztése.

NEVELÉSI FELADATOK, SPECIÁLIS FEJLESZTŐ TEVÉKENYSÉGEK

Foglalkozási formák a gyógypedagógiai óvodában

A tanulás folyamatában elméleti, gyakorlati ismeretek, jártasságok, készségek elsajátítását, képességek kialakulását, viszonyulások, érzelmi akarati tulajdonságok fejlődését, magatartás tanulást segíti a pedagógus. A verbális, mozgásos és szociális tanulás eredményeként alakulnak a gyermek érzelmei, a cselekvés módja, a szociális magatartás, különböző tulajdonságok és képességek.

Az önkiszolgálásra nevelés feladatai: a tisztálkodás, öltöztetés-vetkőztetés, étkezés, egyszerű munkavégzés, szobatisztaságra nevelés terén minél nagyobb önállóságra nevelni az óvodás gyermekeket.

A mozgásfejlesztés feladata az alapmozgások kialakítása, korrigálása, a koordinációs zavarok, a mozgásos ügyetlenség csökkentése, a testi-lelki harmónia, a jó pszichomotoros állapot elősegítése.

Az anyanyelvi nevelés kettős feladata: a beszédmegértés fejlesztése, az aktív beszéd indítása, fejlesztése, illetve speciális megközelítési móddal, kis lépésekkel, minden érzékszerv egyidejű bevonásával a szűkebb környezet megismertetése, továbbá az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése egyénre szabott kommunikációs eszközök (pl. alternatív kommunikációs rendszerek, metakommunikáció) használatának tanítása. Egyszerű mesék, versek, mondókák megtanítása.

A vizuomotoros készség fejlesztése során feladat a vizuális és taktilis észlelés, a testséma fejlesztése, a szem-kéz koordináció, alakállandóság, alakháttér felismerő képesség fejlesztése, a téri tájékozódás fejlesztése, a helyes ceruzafogás kialakítása, az ábrázoló kedv felkeltése, technikák, eszközök megismertetése.

A játékra nevelés feladata az adekvát játékhasználat elsajátíttatása, az önállóan végezhető szabadidős tevékenységek repertoárjának bővítése, a gyakorló, konstruáló és elemi szerepjátékok, valamint a környező világ megismertetése. Az egymás melletti és együttes játék megvalósítása, énekes-verses népi játékok játszása.

Egyéni fejlesztés (habilitáció, rehabilitáció) feladata a vizuális, taktilis, akusztikus, mozgásos észlelés folyamatainak, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi, valamint a kommunikációs készségek és az értelmi képességek fejlesztése.

Zenei nevelés feladata a zene, a ritmus személyiség formáló szerepének megalapozása, egyszerű gyermekdalok, népi gyermekjátékok megtanítása, hangszerekkel való ismerkedés, zene mozgás összekapcsolása.

Kiegészítő terápiák és fejlesztő módszerek

Az állatasszisztált terápiákat szülői illetve pályázati kiírás függvényében szervezzük meg.

A kutyás terápia intézményünkben gyógypedagógus irányításával, felvezető segítségével történik.

Az intézményünkben gyógypedagógus irányításával folytatott *Ayres terápia* célja a vestibuláris rendszer sokoldalú ingerlése, amelynek során a gyermekeknek módjuk nyílik arra, hogy hibás mintázatú neurofiziológiás rendszereiket kijavíthassák. A fejlesztést képzett szakember irányításával a csoportban dolgozó pedagógus vezeti, gyógypedagógiai asszisztens közreműködésével.

Az autizmussal élő gyermekek fejlesztésének egyik fő célja minden esetben a kommunikációs eszköz szociális interakciókban való spontán és rugalmas használatának kialakítása, amelyhez a *Picture Exchange Communication System*” (*PECS, a képkártya-csere módszer*)-t is alkalmazzuk.

Művészetterápiás foglalkozásaink lényege, hogy egyre pontosabb ismereteket adjunk a gyerekeknek a tárgyi világról, hogy ábrázoló tevékenységük folytán újraalkossák, átrendezzék, magukévá tegyék a világból alakuló tapasztalataikat.

A zene sajátos formáló ereje révén összetett hatást gyakorol a fejlődő személyiségre. Ennek érdekében folytatunk zenei nevelést, amelynek során a zenében rejlő lehetőségeket aknázzuk ki. A gyermekek életének teljesebbé tétele érdekében csatlakoztunk Balaton Katalin *Így tedd rá!* programjához. Az intézményünkben több kolléga végzett nála akkreditált több napos képzést és adaptálja a módszert az óvodásaink számára. „Az *“Így tedd rá!”* egyet jelent a hagyományos értékekkel és a legkorszerűbb pedagógiai elvekkel.” (<https://igyteddra.hu/rolunk/>)

A hangtál terápiás foglalkozásokat az intézményben csoportszinten tartjuk.

HRG elemei: vízhez szoktatás, a vízben való biztos mozgás, a helyes levegővétel elsajátítása, az úszás előkészítése, a siklás, egyensúlyi helyzetek a vízben stb. megtanítása, amelyet képzett szakember irányításával a csoportban dolgozó pedagógus vezet gyógypedagógia asszisztens közreműködésével.

Bázis terápia (Bazális stimuláció): értelmileg súlyosan akadályozott kisgyermekeknél alkalmazva megkísérli, hogy valamennyi rendelkezésre álló receptorhoz a legegyszerűbb módon eljuttassa az ingereket. Az ingerlés módja a gyermek differenciáló képességéhez igazodik, és figyelembe veszi az ember fiziológiás fejlődését.

Ha a szakértői bizottság szakvéleményébe belefoglalja a gyermek számára a logopédiai fejlesztést, akkor azt az intézmény logopédusa biztosítja.

A foglalkozások heti rendszeressége

A foglalkozás neve	Heti előfordulás	A foglalkozások formája
Munka jellegű tevékenység (Önkiszolgálás)	2 (év elején 5)	egyéni, mikrocsoportos
Mozgás	5	csoportos
Verselés, mesélés (Anyanyelvi nevelés)	5	csoportos, egyéni
Játék	2 – 3	csoportos, mikrocsoportos vagy egyéni
Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka (Vizuomotoros fejlesztés)	3	mikrocsoportos vagy egyéni
Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	2	mikrocsoportos, csoportos
Egyéni fejlesztés	5	egyéni

Szokások kialakítása

Minden ember életében a szokások, rítusok jelen vannak. Mindezek lényegesen befolyásolják a személyiségfejlődését, gazdaságossá teszik a cselekvést.

A szokásos cselekedetek végrehajtásánál nincs szükség akaratí erőfelfejtésre, erős figyelemkoncentrációra. Jól begyakorolt sztereotípiákat kell kialakítani úgy, hogy a már kialakult jó szokásokat megerősítjük – illetve a helyes szokásokat alakítjuk ki, - egyben kioltással kiküszöböljük a rossz beidegződéseket.

A szokás valamilyen művelet többszöri ismétlésének eredménye egy adott helyzetben. Ennek kialakulásához meghatározott számú gyakorlásra, ismétlésre van szükség, hogy a cselekvés vagy viselkedésforma szokássá váljon.

A gyermek sérülésének, életkorának megfelelő élethelyzeteket kell teremteni, a kialakult feltételes reflexeket meg kell erősíteni.

Szükséges, hogy a már kialakult szokásokat mindig, minden körülmények között azonos módon várjuk el a gyermektől. A szokások keletkezésekor a tudatosságnak, a szükségesség belátásának, a cselekvés akarásának is lényeges szerepe van, megkönnyíti, meggyorsítja a szokásfejlődés folyamatát.

A gyógypedagógiai óvodába járó gyermek még nem látja be helyes vagy helytelen viselkedésének következményét, itt az utánzásnak, modellkövetésnek nagy jelentősége van. A cselekvés hasznosságát kell hangsúlyozni elsősorban. A helyes viselkedést kell megerősíteni. A következetes elvárás mellett szükséges az állandó ellenőrzés. Figyelni kell a fokozatosságra, egymásutániségra, a fontossági sorrendre.

Igyekszünk kiküszöbölni azokat a cselekvési alkalmakat, amelyből a rossz szokások származhatnak.

A szokások kialakításának alapvető feltétele tehát a pozitív példa. A preferált személy viselkedése utánzásra készíti a gyermeket. Ezért olyan szabályok felállítására törekszünk, amelyek betartása nem jelent túl nagy feladatot a gyermek számára.

A meggyőzés a gyermek szenzoros problémái, értelmi állapota, néha a szociális készségek hiányosságai miatt csak óvatosan alkalmazható.

A jól megválasztott napirend, a határozott, de szeretetteljes követelés, az értelmes szabályok segítik a szokások kialakítását.

A nevelés során egyre nagyobb szerepet kap az önállóságra nevelés, amely azonban soha nem nélkülözheti az ellenőrzést, az ehhez kapcsolódó jutalmazást, büntetést.

A gyermekek a pedagógusban, illetve a velük kapcsolatban levő felnőttekben érzelmi támaszt keresnek. Ezért a gyermekekkel foglalkozó felnőttnek a szavait, azok tartalmát, egész magatartásukat, annak minden összetevőjét úgy kell szabályozni, hogy érzelmeiken alapuló, bensőséges személyes kapcsolat alakulhasson ki a rájuk bízottakkal.

Az intézmény kapacitása

Hat óvodai csoporttal működik óvodánk (1 konduktív pedagógiai, 1 értelmileg akadályozott, 4 autizmussal élő gyermekek csoportja)

A gyermekcsoportok szerkezete: életkorban heterogén.

Az intézmény által nyújtott fejlesztési szolgáltatások térítésmentesek.

A nevelési program a szegregált óvodai ellátást végző óvodai csoportok számára készült.

Ellátandó alaptevékenységünk: a Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága, illetve az országos szakértői bizottságok szakértői véleménye alapján testi-, érzékszervi-, értelmi-, beszéd fogyatékos, autizmussal élő-, és halmozottan sérült gyermekek ellátása.

Az óvodai nevelés a gyermekek harmadik életévétől (kivételes esetekben két és fél évtől) az iskolába lépésig tart.

Óvodánk nem használ a sajátos nevelési igényre utaló elnevezést, ennek megfelelően óvodánkban Zsebibaba, Malacka, Tigris, Füles, Nyuszi és Bagoly csoport működik.

Az óvodai csoportokba családból érkező és gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekeket egyaránt fogadunk. Többségük meleg, szeretetteljes milióból érkezik, a családok nevelési attitűdjét gyakran meghatározza a túlzott féltés.

Óvodásaink közül legtöbbjüket teljesen kiszolgálják, etetik, pelenkázzák, ölben cipelik. Többnyire autóval utaznak, nem ismerik a tömegközlekedési eszközöket, néhány lépés után elfáradnak, rövid ideig tudnak csak sétálni. Egyedül nem tudják adekvátan elfoglalni magukat.

Már a 3-4 éves értelmében akadályozott gyermek is képes „manipulálni” környezetét, ha a család ezt hagyja. Mindezek figyelembevételével kell a gyermek helyes szokásrendszerét kiépíteni, hatva a családra, azonos követelményeket állítva.

A szoktatási idő arra szolgál, hogy fokozatos legyen az átmenet, de feltétlenül örömszerző a gyermek számára. A családban addig gyakran csak felnőttek között élő, a vele való permanens anyai foglalkozást igénylő gyermek fokozatosan szokja meg az új miliót.

Fontos, hogy ne változtassunk meg radikálisan mindent a gyermek életében. Türelmes, de határozott követeléssel, speciális tréningekkel érjük el, hogy szívesen alkalmazkodjon az elvárásokhoz minden gyermek.

A tanköteles gyermek lehetőségei

A gyermek 7. életévéig részesülhet speciális óvodai ellátásban, ezt követően az illetékes szakértői bizottság vizsgálat alapján hoz határozatot: kijelölheti a gyermek számára a megfelelő oktatási - nevelési intézményt.

Az értelmileg akadályozott gyermek a vizsgálat eredményétől függően:

megkezdhetik tanulmányaikat az értelmileg akadályozottak általános iskolájának 1. csoportjában;

súlyos értelmi sérülés esetén képzési kötelezetteké válnak;

további óvodai fejlesztés mellett 1 év felmentést kapnak a tankötelezettség teljesítése alól;

határeseti mentális státus (értelmileg akadályozott-tanulásban akadályozott) esetén a sikeres fejlesztés hatására néhány gyermek a tanulásban akadályozottak általános iskolájában kezdi meg tanulmányait.

SZOKÁSOK KIALAKÍTÁSÁNAK TERÜLETEI

Az egészséges életmódra nevelés

Az óvodai élet során törekedni kell arra, hogy a gyermek egészsége, későbbi igényei megvalósítása érdekében kapja meg a szükségleteinek megfelelő gondozást, s egyre inkább legyen számára természetes igény az egészséges életmód.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Az óvodai nevelés kiemelt feladata a gyermek testi fejlődésének elősegítése. Ezen belül:

a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése

a lehetőségekhez képest harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése

a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;

a gyermek egészségének védelme, edzése óvása, megőrzése

az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása

a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása megfelelő szakemberek bevonásával

a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása

megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, a gyógypedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása

Ezek megvalósulási területei:

Testápolás

Célja: a tisztaság igényének felkeltése, a fokozatos önállóság: tudják a csapot kinyitni, elzárni, saját törölközőt felismerni, kis segítséggel kezét törölni.

WC-használat után, étkezés előtt kezét mosni, segítséggel fogat mosni, túrni a fésülést, kérjenek zsebkendőt, tudjanak orrot fújni, üljenek helyes testtartással.

Étkezés

Célja: esztétikus környezetben fokozatosan alakulnak az étkezési szokások, az etetéstől az önálló kanalizáson át megtanulják a villa használatát, a szalvéta használatát, a pohárból ivást, a rágást.

Ügyesebb gyermekek segítenek teríteni, az asztalt leszedni, letörölni, szemetet kivinni, kancsóból tölteni stb. Fontos az étkezésnél a helyes mérték, a tempó megtanulása is.

Öltözés-vetkőzés

Célja: hogy igényelje a gyermek a tiszta, ápolts külsőt, a rendet. A célszerű, könnyen le-felvehető kényelmes ruhadarabok segítik az önállóságra nevelést.

A fokozatosság elvét betartva tanulja meg az egyes ruhadarabok levételét, majd kis segítséggel az öltözködés fázisait, a saját ruhadarabok felismerését.

WC használat, szobatisztaságra nevelés

Célja: a pelenka nélkül rendszeres ültetés mellett nappal "száraz maradjon" állapottól eljutni az után-jelzés, majd szükséglet jelzéséig. A bilitől a WC használatig, a WC- papír használatban segítséget igényelnek többnyire az óvodások.

Testedzés

Célja: a teremben vagy szabad levegőn való tornázás, kirándulás. Minden gyermeknek sok mozgás legyen igénye szerint biztosítva.

Egészségfejlesztési program

Az óvodai egészségfejlesztés célját a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128. § határozza meg, mely szerint: (1) A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy a nevelési-oktatási intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben. (2) A nevelési-oktatási intézmény által működtetett teljes körű egészségfejlesztés olyan folyamat, amelynek eredményeképpen a pedagógusok a nevelési- oktatási intézményben végzett tevékenységet, a helyi pedagógiai programot és szervezeti működést, a gyermek és a szülő részvételét a nevelési-oktatási intézmény életében úgy befolyásolják, hogy az a gyermek egészségi állapotának kedvező irányú változását idézze elő.

Cél: Az egészséges életre nevelés, az egészség megtartására, megerősítésére történő felkészítés. A 3-7éves sajátos nevelési igényű gyermekekre jellemző fiziológiai, életkori sajátosságokat figyelembe véve tervezzük a gondozási tevékenységeket, a mozgásigény kielégítésének feltevéleit, az egészség védelmét. Az egészségfejlesztő tevékenység során az egészségi állapot pozitív irányú változása következik be.

A pedagógus feladatai: Az egészséges életmód, betegségmegelőzés és egészségmegőrzés szokásainak megalapozása, a mozgásigény kielégítése, valamint a testi képességek fejlesztése, a gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, a környezet védelméhez kapcsolódó szokások kialakítása.

Az egészségfejlesztés területei: egészséges táplálkozás mindennapos testnevelés, testmozgás személyi higiéné testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése a bántalmazás, erőszak megelőzése, a balesetmegelőzés és elsősegélynyújtás.

Az egészségvédelem kiemelt témakörei:

az életkorral járó biológiai-, pszichohigiénés, életmódi tennivalók

a társkapcsolatok egészségi, etikai kérdései

az egészségre káros szokások (helytelen táplálkozás, inaktív életmód)

az egészséges életvitelhez szükséges képességek, a személyiség fejlesztése

az egészségérték tudatosítása

Az egészségfejlesztés feladatai megjelennek az intézményi munkatervekben is.

Színterei:

a foglalkozások,

a foglalkozásokon kívüli, szabadidős tevékenységek,

játék tevékenységek

a szabadban végzett megfigyelések, anyaggyűjtések

az óvoda falain kívüli programok – tanulmányi kirándulások, túrák, célséták, és egyéb az óvodán kívüli rendezvények. Az egészségfejlesztés szoros kölcsönhatásokat feltételez, ezért csak komplexitásában valósulhat meg, mind a foglalkozások, mind a foglalkozásokon kívüli rendszerben.

Együttműködő partnerek:

Szülők, szülői szervezet

Gyerekorvos, fogorvos, védőnő

Humán Szolgáltató Intézet, egészségügyi szervezetek, intézmények

Rendvédelmi szervek

Az egészségnevelés során alkalmazkodunk a gyerekek eltérő értelmi képességeihez, érzékelési észlelési sajátosságaikhoz. Hagyományos egészségnevelés, felvilágosítás: több évre visszatekintve hagyomány intézményünkben az Egészségnevelési nap, melyet több helyszínen és témában korosztályokra specializáltan szervezünk meg. A hagyományos előadás helyett törekszünk a gyerekek aktív, személyes bevonására, kooperatív technikák alkalmazására.

Rizikócsoporthoz való megközelítés: a hasonló egészségi problémákkal, illetve sajátos háttérváltozókkal jellemezhető csoportokkal folytatott megelőző tevékenység során partnereink segítségét is igénybe vesszük. Érzelmi intelligenciát, társas kompetenciát, alkalmazkodást fokozó beavatkozások: az egészségkárosító magatartásformák hátterében a személy konfliktuskezelési eszköztárának gyengései húzódnak meg. Így kiemelt célunk a társas-érzelmi készségek fejlesztése.

Fontos számunkra kollégáink lelki egészségvédelme, ezért számukra – alkalmanként regeneráló, frissítő mentális/feltöltődési lehetőséget biztosítunk. (pl. tibeti hangtál foglalkozás)

Elsősegélynyújtási alapismeretek: az elsősegélynyújtási ismereteket gyermekeink eltérő értelmi állapota, valamint életkora miatt célirányosan, csak a legfontosabb elméleti ismeretek tanítjuk, előtérbe helyezve a tevékenységre, közvetlen tapasztalatra épülő megközelítést.

Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

Az óvodás korú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségben belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, otthonos, kiegyensúlyozott szeretetteljes légkör vegye körül. A sajátos nevelési igényű kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését, az eredményeit, erőit, sikeres próbálkozásait értékelő, különbözőségét elfogadó környezet segíti elő.

Mindezt szükséges, hogy:

a gyermekeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék

az óvoda alkalmazottai és a gyermekek közötti, valamint az óvoda alkalmazottjai közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;

az óvoda egyszerre segítse a gyermekek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;

az óvoda nevelje a gyermekeket annak elfogadására, hogy az emberek különböznek egymástól.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

A szocializáció szempontjából különös jelentőségű a közös élményekre épülő közös tevékenységek gyakorlása. Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek alapvető erkölcsi tulajdonságainak, (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését, a szokás- és normarendszerének megalapozását.

Az óvodai nevelés az SNI-s gyermeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sérülés arányában az SNI-s kisgyermeknél is ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akaraterőnek, az önállóságra törekvésnek, az együttműködésnek. Ennek érdekében arra törekszünk, hogy a napirend során mindig csak annyi segítséget kapjon a gyermek, hogy a lehető legönállóbban tudjon cselekedni.

Az óvoda segítse elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt. Ismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modellértékű a gyógypedagógus és az óvoda minden dolgozójának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése.

Munka jellegű tevékenységek

A gyermek, ha érzi munkája fontosságát - bármilyen kicsi is az - szívesen hajt végre egyszerű feladatokat önmaga ellátására, társai javára. Ezzel a játékos cselekvéses tanulással fejlődik személyiségük, kreativitásuk. A munka jellegű tevékenységek a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának eszközei, a saját és mások munkájának elismerésére nevelés

egyik formája. A tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok (mint például a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság) alakításának fontos lehetősége.

Az egyszerű "add ide!", "hozd ide!", "rakjuk el!" - jellegű feladatoktól fokozatosan jutnak el a gyermekek az elemi "naposi" feladatokig.

A felnőttet utánozva egymásnak is szívesen segítenek, - gyakran elvégezve egymás helyett a feladatot, - segítenek az eszközök kikészítésében, elrakásában, terem átrendezésben stb.

Fontos, hogy a szülők is igényeljék az otthoni feladatvégzést, s a későbbi önálló életvezetés érdekében bízzák meg őket egyszerű feladatokkal.

A gyermeki munka a gyógypedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést, és folyamatos konkrét, reális, vagyis saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.

Hagyományok kialakítása

A hagyományok minden közösség életében nagy jelentőségűek. A készülődés, az ünnepi hangulat, majd a rá való emlékezés, fényképek, filmek nézése sok közös élmény forrása lehet. Erősíti az összetartozást, segíti az egymás figyelmét, az egymásnak segítést. Fokozza önmaguk megismerését, önbizalmukat, segíti időbeni tájékozódásukat. A gyermeki tevékenységekben megjeleníthetők a családi, tárgyi kultúra, népi hagyomány jellegzetességei.

A hagyományok egy-egy közösség sajátjai, csak rájuk jellemző apró mozzanatokkal, intimitásokkal bírnak. Hagyomány lehet pl.: az alvás előtti rövid mese, a reggeli közös éneklés, névsorolvasás, a közösen megünnepelt születésnapok, névnapok, akadályverseny egy-egy ünnephez kapcsoltnak.

Az ünnepek is a hagyományépítést szolgálják. Egy részük csoportban zajlik, más részük a szülők és az intézmény támogatói számára is nyilvános. Alkalmat nyújtanak arra, hogy számot adjanak arról, hogy mit tanultak a gyermekek, hogy mennyit változott figyelmük, emlékezetük, beszédállapotuk, mennyire váltak magabiztossá, mennyit ügyesedtek.

Másrészt az ünnepek segítik a közösségfejlesztését, a társas kapcsolatok fejlődését, hisz az ünnepek egy része nem csoport-, hanem intézmény szintű.

Fontos, hogy az ünnepekre való készülődéskor a külsőségek és a tartalom arányban legyen.

A következő jeles napokat, hagyományokat, ünnepeket tartjuk meg:

Őszi ünnepkör

szüret (szőlő, alma, gesztenye);

kukoricatörés;

őszi születésnapok;

őszi egészségnevelési nap;

Téli ünnepkör

Mikulás;

Luca-nap;

Advent – koszorúkészítés;

Karácsony;

Farsang;

téli születésnapok;

téli egészségnevelési nap;

Tavaszi ünnepkör

Húsvéti tojásfestés, locsolás;

Anyák napja;

Gyermeknap;

tavaszi egészségnevelési nap;

tavaszi, nyári születésnapok;

évváró, nagycsoportosok búcsúztatása;

A játékos, cselekvéses tanulásban elméleti, gyakorlati ismeretek, jártasságok, készségek elsajátítását, képességek kialakulását, viszonyulások, érzelmi akarati tulajdonságok fejlődését, magatartás tanulását segíti a pedagógus.

A tanulást támogató környezet különböző, sokrétű tevékenységre ösztönzi a gyermekeket. A verbális, mozgásos és szociális tanulás eredményeként alakulnak a gyermek érzelmei, a cselekvés módja, a szociális magatartás, különböző tulajdonságok és képességek.

Az értelmi nevelés

Az óvoda a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára építve, illetve ennek hiányában ezt felkeltve biztosítson a gyermeknek változatos tevékenységeket, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhet a természeti és társadalmi környezetről.

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása az óvodai nevelő tevékenység egészében kiemelt jelentőségű. Az intézményünkbe kerülő gyermekek fejlettsége ezen a területen nagyon nagy egyéni eltérést mutat. A kommunikáció területén mutatkozó hátrányok leküzdése óvodai nevelő munkánk kiemelt feladata, amely a vezető sérültség típusától függően a csoportokra más-más feladatokat ró. A feladatok sokrétűek: a normál, életkoron elvárható beszédfejlettség kialakításától az alternatív kommunikáció eszköztáráig terjednek.

Az értelmi nevelés további feladatai egyrészt a gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, másrészt az kognitív képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás). Gyermekeink többségének esetében a spontán ismeretszerzés gátolt, ezért az egyéni és csoportos fejlesztésben külön hangsúlyt kap a tudatos, játékos ismeretbővítés.

Az SNI-s gyermek iránti elvárást sérültségének jellege, súlyosságának mértéke határozza meg. Terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékokossága befolyásolja. Az SNI-s kisgyermek egyes területeken (zene, rajzi kifejezés, stb.) kiemelkedő teljesítményre is képes lehet, ennek felismerése és gondozása kiemelt feladatot jelent.

A közösségi élet szokásainak kialakítása

A gyermekek családi környezetből kerülnek óvodánkba. Egy részük számára az óvoda nem teljesen ismeretlen, mivel a Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat által szervezett fejlesztő foglalkozásokon vett már részt. Másrészük viszont ilyen élmény hiányában először kerül olyan helyzetbe, amikor a vágy a cselekvés, a szándék és a végrehajtás közé akadályok ékelődnek. Nehezíti a helyzetet, hogy a kommunikáció hiányában nem tudják kívánságaikat,

szükségleteiket jelezni, kódjai nem egyértelműek az új környezet számára. A szülő és pedagógus türelmes kivárása, egyszerű gesztussal megerősített beszéde segíthet az első időben. Ha a gyermek tapasztalja, hogy nem örökre szakították ki a megszokott környezetből, és számára élményhordozó az első óvodai nap, könnyebben beilleszkedik. Alkalmazkodni tanul, vágyait késleltetni, a szituáció ismétlődésével lassan tájékozódni az új helyzetben, megtanulja "elviselni" társait, majd fokozatosan közelít a számára szimpatikusabbak felé, mindig érezve, hogy a szeretett, biztonságot adó felnőtt közelében van. A felnőttek elfogadó, segítő, támogató attitűdje ugyanakkor mintát jelent a gyermekek számára.

A napirend, a foglalkozások változatos ismétlődése, a pihenés, szabad játék számtalan lehetőséget ad az egymásra figyelésre, az együttes örömszerzésre, a másság elfogadásának segítésére.

Megtanulják az elemi illemszabályokat (pl.: köszönés, lábtörlés, kopogás, a csendes- és hangos helyzetek váltakozását).

Az óvodai élet alkalmat nyújt a közlekedési eszközökön való utazásra, az egyre nagyobb séta megtételére, közös vásárlásra, lépcsőzésre stb. Mindezek számtalan lehetőséget nyújtanak a szociális tanulásra, a derűs légkör, a jó munkaszervezés, sok-sok együttes élmény alapján.

A közösségi élet szokásainak kialakítására kezdettől fogva törekedni kell az egyéni - sérülés specifikus – bánásmód alkalmazásával úgy, hogy a gyermekek védelmet, biztonságot élvezzenek. A közösségi élet szokásainak kialakításában az óvoda feladatai:

interperszonális kapcsolatok új formáinak kialakítása;

a felnőttekkel és az egymással szembeni alapvető udvariassági szabályok elsajátítása (köszönés, kérés, megszólítás stb.);

a társas együttélés szabályainak kialakítása (önuralom, türelem, a felnőtt irányításának elfogadása, versenyszellem csírái stb.);

alapvető erkölcsi értékek (jó-rossz, igazmondás, a gyenge segítése stb.) elsajátítása;

a nyugodt, derűs közösségi élet alapjának, a fegyelmezett magatartásnak a megteremtése;

együttes élmények biztosítása a különböző közösségi szinteken;

mindezek a felnőtt irányításával közös játékon, közös tevékenységen keresztül valósuljanak meg.

A szociálisan hátrányos helyzetben lévők felzárkóztatása

Az óvodai nevelés feladata minden gyermeknél a szocializáció segítése. Az emberformálás társas folyamatában legfontosabb az az időszak, amelyben a gyermek útravalót gyűjt a felnőtt élethez, megtanul szeretni, örülni, ragaszkodni, együttérezni, beletanul az emberi viselkedés követelményeibe, szabályaiba és kitörölhetetlenül bevési a szülei, családja és személyes környezete által nyújtott viselkedési mintákat.

A családi szocializáció funkciója többszintű: ellátja a gyermek biológiai gondozását, biztosítja azokat a feltételeket, amelyek az éréshez és a fejlődéshez szükségesek, ugyanakkor meghatározott magatartási- és szerepmintákat is közvetít.

Az SNI-s gyermek esetében nem ritka, hogy a család e feladatok ellátásakor túlító környezetet biztosít a gyermek számára. Ennek következtében a gyermek sérültségéhez viszonyítva is önállóan, a lehetőségeihez mérten is alulteljesít.

Ezekből adódóan az óvoda feladatai:

Az óvodába való bekerüléskor a gyermek szociális érettségének vizsgálata (Doll-skála).

A vizsgálat alapján az óvodára, illetve a családra háruló feladatok megfogalmazása.

A közösen megállapított feladatok teljesülésének folyamatos figyelemmel kísérése, melyet a csoportban dolgozó gyógypedagógusok közösen végeznek.

Szükség esetén a helyes családi nevelési légkör kialakításának segítése.

SZERVEZETI ÉS IDŐKERETEK

Az óvoda csoportszerkezete

Óvodánk, mint már korábban említésre került, hat csoporttal működik. A csoportok életkori összetétele vegyes, mivel meghatározó csoportszervezési elv a sajátos nevelési igény. A csoportba sorolás a Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága, illetve az országos szakértői bizottságok szakvéleményében levő diagnózisa alapján történik.

A csoportba kerülést a mindenkori gyermekösszetétel alapján a csoportvezető gyógypedagógusokkal konzultálva határozzuk meg. Törekszünk arra, hogy a súlyossági fok szerint egyenletes legyen a megoszlás a csoportok között.

Az egyes óvodai csoportok maximális gyermeklétszámát törvény határozza meg: *2011. évi CXCV. Törvény alapján* a gyógypedagógiai óvodai csoportok létszáma 5-13- fő - átlag 9 fő engedélyezett

Óvodai csoportjaink a következő szakemberekkel végzik a gyermekek fejlesztését:

Zsebibaba csoport (autizmussal élő gyermekek óvodai csoportja):

2 gyógypedagógus;

1 gyógypedagógiai asszisztens;

1 dajka;

Malacka csoport (értelmileg akadályozott gyermekek óvodai csoportja):

2 gyógypedagógus;

1 gyógypedagógiai asszisztens;

1 dajka;

Tigris csoport (autizmussal élő gyermekek óvodai csoportja):

2 gyógypedagógus;

1 gyógypedagógiai asszisztens;

1 dajka;

Bagoly csoport (konduktív pedagógiai óvodai csoport)

3 konduktor;

1gyógypedagógiai asszisztens;

1 dajka;

Füles csoport (autizmussal élő gyermekek óvodai csoportja)

2 gyógypedagógus;

1gyógypedagógiai asszisztens;

1 dajka;

Nyuszi csoport (autizmussal élő gyermekek óvodai csoportja)

2 gyógypedagógus;

1gyógypedagógiai asszisztens;

1 dajka;

Az óvodai élet megszervezése

A gyermekek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a heti rend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermekek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–35 perces) csoportos és egyéni foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremt a gyermek számára.

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a különböző SNI-típusok sajátosságait. A napi és heti rendet a csoportvezető gyógypedagógusok alakítják ki.

Egy lehetséges hetirend az óvodában

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Mozgás- fejlesztés (Ayres)	Mozgás- fejlesztés	Mozgás- fejlesztés (Ayres)	Mozgás- fejlesztés	Mozgás- fejlesztés
Anyanyelv	Anyanyelv	Anyanyelv	Anyanyelv	Anyanyelv
Játékra nevelés	Vizuomotoros fejlesztés	Vizuomotoros fejlesztés	Játékra nevelés	Vizuomotoros fejlesztés
Zenei nevelés	Uszoda	Zenei nevelés	Uszoda	Fejlesztés állatasszisztált terápiával
Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés

Az önkiszolgálás, mint foglalkozás napi rendszerességgel az éppen aktuális napirendi tevékenységekbe beágyazva valósul meg.

A hetirend alapján egy-egy nap több foglalkozás van. Ennek ellenére a gyermekek napirendje nem zsúfolt, hisz egyrészt egy-egy foglalkozás időtartama rövid. Másrészt az értelmileg akadályozott (közepesúlyos és súlyos ért. fogy.) kisgyermekeknél az alacsony pszichés aktivációs szint miatt a figyelem csak ingergazdagsággal és változatos tevékenységi formák között tartható fenn. A különböző foglalkozások közötti időt a gyermekek irányított szabad játéktevékenységgel töltik.

A fejlesztési eljárások különbözősége – amelyet az SNI alaptípus határoz meg – valamint a csoportszerkezeti jellemzők miatt egységes óvodai szintű napirend csak nagy egységekben határozható meg. A csoportok, ezen kereteket tartva – a heti rendszerességgel ismétlődő feladatokat ütemezve, a gyermekek egyéni fejlesztési terveit figyelembe véve készítik el heti tervüket, ill. napirendjüket differenciált tevékenységek tervezésével, szervezésével. Ezeknek a gyermekek életkorához, biológiai szükségleteihez, gondozási igényeihez maximálisan igazodniuk kell. Fontos a fejlesztő tevékenységek és a gyermek természetes játékigényének figyelembevétele, azok harmonikus arányának kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét.

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok, továbbá a gyógypedagógusok által készített feljegyzések is szolgálják.

Az óvodai csoportok általános napirendje

Idő	Tevékenységforma
6.30 – 7.30	Gyermekek fogadása gyűjtő csoportban
7.30 – 8.00	Gyermekek fogadása saját csoportban
8.00 – 8.30	Reggeli
8.30 – 9.00	Játék
9.00 – 10.30	Csoportfoglalkozások, egyéni fejlesztés
10.30 – 11.30	Levegőzés, játék, egyéni fejlesztés
11.30 – 12.15	Ebéd

12.15 – 14.00	Csendes pihenő
14.00 – 14.30	Önkiszolgáló tevékenység, uzsonna
14.30 – 15.00	Szabad játék, levegőzés, hazabocsátás
15.00 – 16.00	
16.00 – 16.30	

AZ ÓVODAI CSOPORTOK SÉRÜLÉSSPECIFIKUS PROGRAMJAI

A korai segítségnyújtás, gyógypedagógiai óvodai nevelés indokoltsága

A köznevelési törvény biztosítja, hogy minden sérült, akadályozott fejlődésű gyermek születése pillanatától, illetve a szülők igényeihez alkalmazkodva, támogató segítséget kapjon.

Olyan segítséget, amely hatékonyan mozdítja elő a szervezet érését, integratív funkcióinak, belső erőforrásainak kibontakoztatását.

Ahhoz, hogy a speciális nevelési szükségletű gyermek eredményesen illeszkedjen be a többségi közösségbe, hogy saját képességeinek megfelelően fejlődjön, orvosi, gyógypedagógiai, pszichológiai segítségre van szüksége.

Minden családnak és értelmi sérüléssel élő gyermeknek joga és szüksége van arra, hogy a társadalom teljes jogú tagja legyen, tudása, képessége szerint szolgálja a közösséget, amelyben él.

Ennek érdekében:

teljes jogú tagként vegyen részt az óvodában, iskolában, szociális gondozásban, egészségügyi ellátásban, pihenésben, szabadidő eltöltésében stb.;

a gyermek optimális növekedése, fejlődése érdekében a lehető legkorábban és ettől fogva megelőző, élethosszig tartó támogatást, szolgáltatást kapjon;

olyan szolgáltató rendszert kell kifejleszteni, amely tiszteletben tartja az embert, a családot, a kulturális különbségeket és megengedi, hogy a család a gyermekének legmegfelelőbb szolgáltatást választhassa;

biztosítja a család - szakember egyenrangú együttműködését a gyermek gondozása, szolgáltatása tervezésében, döntések megvalósításában, a stratégia, a szabályozás alakításában, a programok megvalósításában;

biztosítja a meglévő szolgáltatások rendszerének összehangolt működését annak érdekében, hogy a családok lehetőleg a lakóhelyükön juthassanak hozzá;

a társadalom ismerje meg, legyen tudatában annak, hogy az eltérő képességű emberek mindannyian hozzájárulnak saját közösségük életéhez.

A köznevelési törvény biztosítja a lehetőséget mindezek megvalósításához.

A családközpontú gondoskodásnak a gyermek és a környezet szükségleteit figyelembe véve a szülőben a kilátástalanság helyett a fejlesztő beállítódást kell kialakítania.

Az együttműködés akkor lehet hatékony:

ha a segítséget nem erőszakolja rá a családra, de ha kéri, azonnal segít a szakember;

ha a komplex gyógypedagógiai - pszichológiai - orvosi diagnózis korrekt, de nem csupán deficiteltár, hanem esélydiagnózis;

ha a szakember ismeri a szülők igényét, a család életkörülményeit, lehetőségeit;

ha partnerként és nem páciensként kezeli a szülőt;

ha azt igyekszik segíteni, hogy az anya helyesen és hatékonyan értelmezze gyermeke viselkedését, reálisan ismerje gyermeke állapotát, fejlesztésének lehetőségeit, korlátait;

ha figyelembe veszi, hogy a gyermek spontán tanulása is sérült, ezért tudatosan törekszik a tanulási helyzetek kiépítésére;

ha olyan fejlesztő programot állít össze, amely nem funkciótréning, hanem szociális tanulás.

Ezért a programnak gyermekre lebontottnak kell lennie, a kis lépések elvét, az állandóságot, a folyamatosságot kell szolgálnia.

"A nevelés nem csupán szocializációs aktus, hanem személyes és szociális integrációs folyamat, amelyben a személy (az én) alkotó szerepet tölt be, még akkor is, ha fogyatékossága bizonyos fokig gátolja ebben" -- írja Otto Speek.

Mindezek messzemenő figyelembevételével készítettük el óvodai csoportjaink sérülésspecifikus nevelési programjait.

ÉRTELMILEG AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK ÓVODAI CSOPORTJA

Az óvoda célja egy olyan feltételrendszer biztosítása, amely figyelembe veszi a gyermekek tüneteinek változatosságát, az egyéni teherbíró képességet, a speciális nevelési szükségleteket, a harmonikus személyiségfejlesztést, a testi, szociális, értelmi érettség kialakítása, az iskolai potenciális tanulási zavarok megelőzése, az iskolában történő bevalás érdekében.

A speciális nevelési szükségletekhez, a gyermekek életkori, érési sajátosságokhoz igazodó támasznyújtás, az érzelmi biztonság nyújtásán túl törekszik:

az interperszonális kapcsolatok, az énkép kialakítására, az önismeret fejlesztésére, attitűdök, normák kialakítására;

speciális módszerek, terápiák alkalmazásával segíti az egyre pontosabb észlelést, fejleszti a figyelem összpontosítását, a gondolkodást, az emlékezetet, elősegíti a verbális és nonverbális kommunikáció kialakulását;

a tanulási képességeket meghatározó struktúrák fejlesztésénél a mozgásra alapoz;

a program a gyógypedagógiai hagyományokra, a legújabb szakirodalomra, a gazdag tapasztalatokra támaszkodik, a sérült gyermek egyéni szükségleteihez, eltérő fejlődési üteméhez igazodik;

differentiált, a szükségletekhez igazodó segítségnyújtással szolgálja képességfejlesztést, törekszik a hiányosan működő képességek korrekciójára valamennyi területen.

a befogadó, minden rászoruló gyermek számára hozzáférhető ellátásra

A fejlesztés legfontosabb területei:

a nagymozgások kialakítása, korrigálása; az egyensúlyérzék fejlesztése;

a finommotorika fejlesztése;

a beszéd indítása; a beszédszervek ügyesítése;

a játéktevékenység fejlesztése;

a speciális zenei nevelés alapjainak lerakása.

A percepciófejlesztés, a kognitív funkciók, a mozgás stb. fejlesztésén túl különös hangsúlyt kap az önkiszolgálás fejlesztése, az iskolai életmódra való felkészítés, egyéni, kiscsoportos, csoportos formában, játékosan, sok tapasztalatszerzést biztosítva a módszeres, következetes, apró lépésekben történő fejlesztés, a "gyökerek" kiépítése. A program foglalkozási körén túl lehetőséget kell teremteni a kiegészítő terápiák igénybevételére (Ayres terápia, uszodai foglalkozás, terápiás lovaglás, logopédiai terápia, kutyás terápia és művészetterápia).

Törekszik a program a családközpontú gondoskodás megvalósítására, támaszkodik a korai fejlesztés eredményeire.

Támogatja az integrációs törekvéseket. Felkészítik az arra alkalmas gyermekeket a többségi intézményes nevelésre.

Az értelmileg akadályozott gyermekek eltérő fejlődésmenetéből adódó sajátosságok

Az értelmileg akadályozott óvodáskorú gyermekek az óvodába lépéskor igen heterogén képet mutatnak. Az eltérések az életkorban, fejlettségi szintben, a sérültség súlyosságában, típusában, a gyermek előzetes életében, családi vagy előző intézményes nevelésében gyökereznek.

Közös vonásuk azonban, hogy fejlődésük lelassult, s a mennyiségi eltéréseken túl minőségi eltérés tapasztalható. Az alacsony pszichés aktivációs szint miatt minden területen nehezebben induló, lassabb fejlődést mutatnak. Gyakran motivációszegekények.

Míg a problémamentesen fejlődő gyermek egyenletes tempóban nagyobb lépcsőfokokon át jut el a célig, addig az értelmileg akadályozott (középsúlyos és súlyos ért. fogy.) gyermek sok kisebb, alacsonyabb lépcsőfok megmászásával, kis lépésekkel, sok-sok gyakorlás után közelíti meg a célt, saját lehetőségeinek csúcsát.

Szorosan együttműködve a családdal célzottan igyekszik a pedagógus kihasználni azokat az időpontokat, amikor bizonyos funkciók érése "szenzibilis fázisban" van.

Az optimális fejlesztés a transzferhatás következtében az egész személyiségre hat, a gyermek pszicho-motoros fejlesztését szolgálja. Így nem egymástól elkülönült funkciótréning zajlik, hanem egyidejűleg több funkció fejlődését segíti a komplex környezet.

A szociális tanulás támogatása közben figyelembe veszi a program a különböző funkciók egymásra épülését, hogy sikerélményt biztosítson a gyermekeknek, s hogy a tanítási technikák könnyen érthetőek, elsajátíthatóak legyenek. A "tanulás" akkor hatékony, ha a gyermek érzi a biztonságot, ha tudja, hogy a környezete őt elfogadja, megérti, s bizalom, tisztelet, szeretet, megbecsülés veszi körül.

Meg kell tanulniuk az összes érzékszerv bevonásával a helyes érzékelést, észlelést, mint a magasabb mentális folyamatok kialakulásának első lépcsőfokát. Az észleléssel igen szoros kapcsolatban van a megismerés folyamatában az emlékezet és figyelem, hisz csak azt tudják felidézni, amire emlékeznek, az emlékezet pedig függ a figyelemtől. A nagy mozgásigényre, a tevékenység érzelemvezéreltségére, a viszonylag jó utánzókézségre, a felnőtt központúságra támaszkodva lehet eredményt elérni.

A gyermeki személyiség fejlődése szempontjából a legfontosabb tevékenységformára a játékra épülhet a pedagógiai munka, bármilyen képesség- fejlesztés legyen az, mozgás-, pszicho-motoros vagy nyelvi-kommunikációs fejlesztés. A játék nincs ellentétben a tanulás-sal. Játék közben a gyermek tanul: tanul szociális szerepet, érzelmeket, motívumokat, beállítódást, tanulja a környezet személyi és tárgyi világának elsajátítását.

Fejlesztési célok

Az óvodai élet tudatos szervezésével, a mindennapos szakszerű csoportos és egyéni képesség-fejlesztő munkával, az érzelmi biztonság megteremtésével, a gyermekek tevékenységszükségleteinek kielégítésével, a sokoldalú tapasztalatszerzést, a szociális tanulás feltételeit biztosítva kell elérni, hogy az óvodások:

érezzék magukat biztonságban a szeretetteljes légkörű közösségben;

testi, szociális, értelmi képességeik egyaránt fejlődjenek;

tudjanak utánozni;

tudjanak egymás mellett és egymással tevékenykedni, a felnőtt irányítását elfogadni;

használják adekvátan a játékeszközöket, játékban legyenek kitartóak, vigyázzanak játékukra, ismerjék azok helyét;

értsék az egyszerű - alkalmanként gesztussal kísért - verbális utasításokat, azokat hajtsák végre;

fejlettségi szintjüknek megfelelően tudjanak kommunikálni;

kívánságukat, kérésüket, szükségleteiket tudják közölni;

használjanak nonverbális jelzéseket is,

Sokrétű tapasztalatokat szerezzenek közvetlen környezetükről:

tudjanak abban tájékozódni.

ismerjék meg a környezet tárgyait, azok tulajdonságait;

tudjanak rövid ideig feladathelyzetben maradni, figyelmüket egy adott tevékenységre irányítani;

alakuljon ki önállóságuk az elemi tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés, WC használat terén, ha kell, fogadjanak el és kérjenek segítséget;

mozgásuk legyen viszonylag összerendezett, harmonikus; igényeljék a rendszeres mozgást, tevékenyen vegyenek részt mozgásos játékokban;

tudjanak különböző anyagokkal ügyesen manipulálni, alakuljon ki az ábrázolás igénye bennük;

szívesen hallgassanak rövid mesét, verset, tudjanak életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő dalokat, verseket, mondókákat;

ismerjék az alapvető viselkedési szokásokat, tudjanak köszönni, kérni, kívánni stb., tudjanak elemi szabályokhoz alkalmazkodni, elemi munkát végezni.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS A CÉLZOTT FOGLALKOZÁSOKON

Munka jellegű tevékenységek (Önkiszolgálásra nevelés)

Mindennapos tevékenységi forma, nem külön órarendszerű foglalkozás. Fontos, hogy kellő időt adjunk a gyakorlásra, fokozatosan, kis lépések elvét alkalmazva végezzük a különböző részfeladatokat.

Célja:

a gyermek szükségleteinek megfelelő komfortérzés biztosítása, gondozás, gondoskodás;

nagyon apró lépésekkel az önállóság elérésének segítése;

verbális utasítások a beszédmegértés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése;

a testséma fejlesztés, tájékozódás a saját testen, a testrészek- ruhadarabok viszonyának felismerése;

alapvető higiénés szokások kialakítása;

az ápoltság, tisztaság igényének felkeltése;

helyes viselkedési formák elsajátítása;

a rászorultság, kiszolgáltatottság helyett az "én is tudom" függetlenség érzésének segítése,

a téri tájékozódás elősegítése

Formája:

Egyéni illetve mikro csoportos

Ideje:

Értelemszerűen a WC használat, tisztálkodás, étkezés, öltözés, teremrendezéssel kapcsolatosan naponta.

A gyermekek az önállóság terén is különböző fejlettséget mutatnak. Önállóságuknak gátja lehet az esetleges társulói fogyatékoság (pl.: mozgáskoordinációs zavar). Ahhoz, hogy e téren eredmények szülessenek, alkalmat és időt kell adni a gyermeknek, s amit már önmaga el tud végezni, azt nem szabad helyette megtenni még akkor sem, ha sürget az idő, s a felnőtt gyorsabban, komfortosabban végezné el a feladatot.

Az a gyermek vagy fiatal felnőtt lesz a társadalom számára elfogadható, aki birtokában van a társadalom által elvárt viselkedési formáknak. Ez az önállóság, helyes viselkedés az elfogadás szempontjából talán fontosabb, mint hogy ismerje a színeket, vagy tud-e számolni. Az a gyermek, aki korai életszakasztól kellő alkalmat és segítséget kap, hagyják és elismerik próbálkozásait, felnőttként is természetesen tesz azért, hogy önmaga és környezete élete jobb legyen.

Az óvodának tehát alapozó szerepe van e téren. Az önállóság bizonyos területei nemcsak a gyermek életkorától függnék, hanem fiziológiai érettségétől (pl.: szobatisztaság), mozgásos ügyességétől (pl.: öltözés), s nem utolsósorban értelmi állapotától. A túl bonyolult, a gyermek pillanatnyi képességeit meghaladó feladat sikertelenséghez, elbizonytalanodáshoz vezet. Elbátortalanítja a gyermeket. Ezért fontos, hogy a gyermekek apró lépésekben, rövid gesztussal kísért utasítások, illetve utánpótlás alapján tanuljanak.

Mozgás, mozgásfejlesztés

Ez a foglalkozás a nagymozgások kialakítását, begyakorlását, korrigálását szolgáló foglalkozási forma.

Célja:

a motoros tanulás elősegítése;

az alapmozgások kialakítása, korrigálása, az értelmes, célirányos mozgás kialakítása;

a biztos egyensúly kialakítása;

ügyesség, állóképesség, erő fejlesztése;

a teljesítőképesség növelése;

a mozgásos gátlás oldása;

az utánzókézség fejlesztése;

a testséma fejlesztése;

a légzéstechnika javítása;

a ritmusérzék fejlesztése;

a szervezet sokoldalú, harmonikus, arányos fejlődésének biztosítása, az egészség megőrzése;

a figyelem, emlékezet, beszéd, mozgás összekapcsolása;

a szenzomotoros ismeretszerzés lehetőségeinek javítása;

a mozgáskoordináció fejlesztése;

a téri tájékozódás fejlesztése.

Formája:

Csoportos vagy egyéni

Gyakorisága:

Naponta

Időtartama:

20 - 30 perc

A mozgás fejlődése az érés és tanulás egységében valósul meg. Mozgásmintákból épülnek fel a motoros készségek, a sok-sok gyakorlással, ismétléssel lesznek pontosak, célszerűek.

A mozgás a gyermek természetes reakciója, természetes aktivitása. Benne komoly motivációs erő rejlik, mely könnyebbé teszi az ismeretek átélését. A saját testből, illetve a külvilágból származó ingerek felvétele direkt kontaktus útján (tapintás, szaglás, ízlelés, egyensúlyérzékelés, propioceptív ingerfelvétel) illetve indirekt módon (látás, hallás) történik. A mozgás szervezi meg a szenzoros impulzus mintákat, egyben örömforrás, amely a test működését kíséri, biztosítja a gyermek motiváltságát. A gyermek a számára nyújtott ingerekre egyre magasabban szervezett viselkedéssel válaszol, a taktilis, vestibuláris rendszere normalizálódik, mozgása koordinált lesz. Fontos, hogy a környezet készítse a gyereket a motoros válaszadásra, miközben biztonságot is hordoz. A gyermek saját aktivitásán át jusson újabb és újabb tapasztalatokhoz, amelyek az érzékszervi és mozgásos tanulás további fejlődését szolgálják. A mozgásfejlesztés hatalmas nyelvi anyagot is mozgásba hoz. Az átélt mozgás és annak megfogalmazása erős késztetést jelent a történetek kifejezésére.

Az óvodába kerülő gyermek mozgásának jellemzői

Az értelmileg akadályozott gyermek szembetűnő vonása a bizonytalan, ügyetlen, kevésbé harmonikus mozgás. Járása általában széles alapú, a kezek együttmozgása hiányzik, testi fejlettségük eltér ép társaiktól. A gracilis csontozatú, kissúlyú gyermekek mellett sok az elhízott óvodás is.

Mozgáskészségüket infantilizmus jellemzi, az érési egyenetlenség, a fejletlen testséma, a taktilis háritás, a zavart kinesztetikus észlelés, a nagy és finommotorika koordinátlansága tetten érhető. A szenzoros-motoros információk rendezése nehézségbe ütközik. Az ingerre való reakció pontatlan. Nincs késztetésük a közelítő mozgásokra, megfigyelésük bizonytalan.

Mozgásuk ritmusa diszharmonikus, statikai hibák, tartási rendellenességek, az izomtónus zavar jelentkezhet. Mozgás kivitelezésük erőtlén.

A téri orientációs zavar következtében a mozgások megtervezése, kivitelezése nehézséget okoz. Nem tudatosul a gyermekben vizuálisan, kinesztetikusan az, hogy miként tölti be a teret saját testével, nem érzi saját teste határait, nem ismeri fel a tárgyak, személyek, önmagához, illetve egymáshoz való viszonyát.

A rosszul beidegződött mozgások nehezen korrigálhatók, gyakran figyelhetők meg mozgásos sztereotípiák. A mozgásos gátlásosság mellett jellemző lehet a hiperaktivitás.

A mozgásfejlesztés feladata

Az óvodáskorú gyermekre a cselekvésbeágyazott gondolkodás jellemző, tehát a mozgásos tanulásnak - melyhez az érés is természetesen hozzájárul - óriási a jelentősége.

Mivel gyermekeink fogékonyak a szenzoros-motoros közlésre, tanulásuk alapja a szemléletes, cselekvéses tanulás, ehhez állandó vezetésre, megerősítésre van szükség a sok-sok gyakorláson túl. Az óvodai mozgásnevelés feladata, hogy fejlessze az erőt, ügyességet, gyorsaságot, állóképességet, a biztos egyensúly kialakítását, növelje a teljesítőképességet, továbbá javítsa a hibás összerendezetlen mozgásokat. Meg kell tanítani a gyermekeket a különböző helyzetekben való értelmes cselekvésre, célirányos mozgásra.

Az utánzókézség fejlesztését a nagymozgások utánzásával lehet a legjobban fejleszteni. Első lépés a passzív mozgásindítás (passzív tornáztatás). Eleinte sok ringató, gurítós játékot játszanak, amely a feszültség oldását segíti és az érzelmi nevelés szempontjából is nagy jelentőségű. Ezután a gyermeki mozgásfejlődés állomásainak megfelelő alapmozgások kialakítására, gyakorlására térnek át, majd az alapmozgásokból állítanak össze mozgássorokat. Ezekkel párhuzamosan sok gesztussal kísért mondókát tanulnak.

A mozgásfejlesztés területei

játékos utánzó gyakorlatok

alapmozgások kialakítása, korrigálása, gyakorlása

mozgásos játékok.

Elvárások az óvodáskor végén

alakuljon ki a természetes mozgásigény;

örömmel, szívesen mozogjanak;

tudjanak mozgást utánozni;

alkalmazkodjanak a foglalkozások rendjéhez;
értsék az egyszerű verbális utasítást;
az alapmozgásokban szerezzenek jártasságot;
lépcsőn kapaszkodva, váltott lábbal közlekedjenek;
biztosan mozogjanak tornaszeren, játszótéri játékokon;
tudjanak rövid ideig figyelni a felnőltre és egymásra;
elemi szabályokat ismerjenek, tartsanak be.

Verselés, mesélés (Anyanyelv)

A kommunikációs készség fejlesztését, a közvetlen környezet megismerését segítő foglalkozási forma.

Célja:

a gyermek beszéd iránti érdeklődésének felkeltése, utánzóképeség fejlesztése; kommunikációs igény felébresztése, ösztönzése;

a verbális kommunikáció gazdagítása, a jelzések differenciálása;

a beszédszervek ügyesítése;

a beszéd indítása, a passzív illetve aktív szókincs bővítése;

a hallási figyelem, hallási diszkriminációs képesség fejlesztése;

a grammatikai rendszer kiépítése;

a közvetlen környezet tárgyairól, élővilágáról, cselekvéseiről, történéseiről tapasztalatok, ismeretek szerzése;

a kognitív funkciók, a figyelem, az emlékezet fejlesztése.

Formája:

Csoportos, egyéni, esetleg mikro csoportos.

Ideje:

5 - 30 perc.

Az értelmileg akadályozott gyermekek speciális beszéd fejlesztését az teszi szükségessé, hogy beszédük minőségileg és mennyiségileg is eltér ép társaikétól. Később indul, lassabb ütemben fejlődik, s a szókincs, a mondatalkotás, illetve az artikuláció területén egyaránt sajátosságokkal bír. Nevelésüknek és oktatásuknak általánosan elterjedt komplex módszere, amely a fejlesztésnek, gyakorlásnak és a beillesztésnek többféle lehetőségével dolgozik, számol azzal, hogy az egyes funkciók terén sajátos és fokozott elmaradások vannak.

Számol mindenekelőtt az érzékszervi - mozgásos koordináció sajátos és fokozott zavarával, az érzelmi éretlenséggel és az indítékszegénységgel.

A beszéd rendellenesség együtt járja az értelmi sérülésnek és egyben súlyosbítja is azt. A gyermek nehezen sajátítja el a beszédet és éppen a sérüléséből adódóan nehezebben tudja "asszimilálni a beszéd differenciált rendszerét".

A kommunikáció fejlesztésénél figyelembe kell venni mindazokat a nonverbális ismerethordozókat, amelyek az emberi kapcsolatrendszerben szerepet játszanak. Ilyen vizuális elemek pl.: a mimika, tekintetváltás, gesztusok; taktilis elemek pl.: érintés, simogatás; auditív elemek pl.: a hang intenzitása, ritmusa, hanglegjtés.

Rá kell nevelni őket a környezetből jövő jelzések iránti érzékenységre, azok felismerésére és a megfelelő válaszadásra. Az értelmi fejlődésükben középsúlyos fokban sérült gyermekek, nem csak azért maradnak el a fejlődésben, mert a központi idegrendszer sérült, hanem azért is, mert beszéd útján lényegesen kevesebb tanulási, fejlődési impulzushoz jutnak, mint ép társaik. Minél kevésbé beszél a gyermek, annál kevesebb impulzus éri az embereket és dolgokat. Nem tudja feldolgozni a környezet jelzéseit, elsivárosodik, nincs ami motiválja a kommunikáció fejlődését.

A beszédfejlődés szoros összefüggésben van a mozgásfejlődéssel. A kezdetben mozgásfejlődésre fordított energiák a motorika megszilárdulása után felszabadulnak és a beszédfejlődés irányába hatnak.

Az óvodába kerülő értelmileg akadályozott gyermek beszédének jellemzői

Az óvodába kerülő gyermekek heterogén képet mutatnak a beszédállapot területén. Ahány kórisme, annyi beszédfejlődési sajátossággal lehet találkozni, illetve az egyes típusokon belül az egyes gyerekek is különböző képet mutathatnak.

Az értelmi fejlődési zavar egyik fő társuló tünete a különböző mértékű beszédfejlődési elmaradás. A tünetek formái, jellemző jegyei összefüggnek a sérülés súlyosságával. Befolyásolhatja az idegrendszert ért károsodások formája, specifikus idegrendszeri sérülés is.

Nemcsak a beszédfejlődés egyes fokozatai késnek, hanem a nyelvi differenciáltság is tökéletlen marad. A legtöbb esetben jelen van a beszédnek, mint kifejező tevékenységnek, az artikulációnak, a folyamatosságnak és a zöngének a zavara is.

Az élmények diffúz és pontatlan átélése már önmagában is csökkent nyelvi adottságokat és képességeket eredményez, mert a nyelv megnevező és ábrázoló funkciójának minden teljesítményéhez hozzátartozik az események differenciált feldolgozása.

Gyakran évekig megrekedhetnek a preverbális kommunikáció szintjén, súlyos esetben nem vagy alig lépik ezt túl.

Jellemző, hogy a beszéd felfogásához és létrehozásához szükséges érzékszervi apparátus működik, külső ingereket érzékelnek, de a tudati tartalom szűk korlátok között fejlődik, gondolkodási képességük (fogalomalkotás, absztrakció, elvonatkoztatás stb.) sérülése olyan fokú, hogy szavaik nélkülözik az általánosított jelentéstartalmat. Beszédszerveik innervációja következtében tagolt hangadásra képesek, szavaik elemi fonéma értékűek. Jellemző az artikulációs hibák nagy száma, ami részben működési eredetű, részben a beszédszervek fejlődési rendellenességeivel függ össze. A sérült gyermeket jellemzi, hogy kognitív, emocionális és szociális területen oly mértékben gátoltak, hogy nehéz őket motiválni. Többségüknél nagyon megkésik a beszédfejlődés, legtöbbjüknel makacs pöszeség található.

Nyelvhasználatuk tartalmilag szegényes, tényleges szókincsük lassan bővül, az utánzott szavakat nem képesek adekvátan használni.

A Down-szindrómás gyermekekre jellemző:

A beszédmegértés alacsony szintje, a beszéd és a gesztusok használatának beszűkülése, amely a közvetlen környezet konkrét körére korlátozódik.

Többször csak szótöredékeket, esetleg egy-egy szót használnak. A beszédhangok, hangcsoportok önálló kiejtésének - és után - mondásának képessége zavart, mivel az auditív figyelem bizonytalan és a beszédszervek finommozgásának képessége is sérült.

Hangjuk mély, érdes, rekedtes.

Viszonylag jó a beszédkészítettségük és verbális figyelmük.

Az agysérült gyermekekre általában jellemző:

Indítékszegények, gyakran a beszédre való odafigyelés képessége is hiányzik náluk, közömbösek az akusztikus ingerekre.

Az aktív beszéd területén is nagyobb mérvű elmaradás mutatkozik.

A figyelem és a koncentráció zavara is hátráltató tényezőként jelenik meg.

Auditív figyelmük bizonytalan, a beszédszervek finom mozgása is sérült.

Nagymotoros ügyetlenségük miatt nehezen utánozzák az artikulációs mozgásokat.

Az anyanyelv (a beszédfejlesztés és környezetismeret) foglalkozás feladata

A beszédfejlesztés jelen van a gyermek egésznapos tevékenységében, tehát nem tekinthető egyetlen foglalkozás megvalósítandó feladatának. A beszéd fejlesztése szorosan kapcsolódik a mentális képességek, a szocializáció, a mozgás és játék fejlesztéséhez, mintegy összefonódik ezekkel. A megkésett mozgásfejlődés hátráltatja a beszéd fejlődését. Megzavarja azt a folyamatot, amelyben a gyermek közvetlen közélről ismerkedik meg a környezettel, gátolja a képzetek kialakulását és érezteti hatását az artikulációban, amely a beszédszervi mozgások magasabb fokú koordináltságát igényli.

A verbális fejlesztés nemcsak célként, hanem eszközként is megjelenik a megismerési folyamatban. Ezért az értelmi fejlődésükben középúlyos fokban sérült gyermekeket nevelő óvodákban szorosan összekapcsolódva, egymást kiegészítve, egy foglalkozáson belül szerepel a beszéd fejlesztés és környezetismeret, vagyis az anyanyelvi fejlesztés.

A környezet megismerésének feladata, hogy a gyermekek képességeihez mérten minél több tapasztalatot szerezzenek (bekapcsolva a mozgást és a különböző érzékszerveket) az őket körülölelő természeti és társadalmi környezetből. Ehhez inspiráló, segítő, megértő, befogadó környezet kell. A gyermekek tapasztalataira, élményeire, a már meglévő ismereteire kell támaszkodni ahhoz, hogy új ismereteket tudjanak elsajátítani, illetve a meglevőket bővítsék. Ehhez egy sokat beszélő, megértő környezet megteremtése szükséges, amely a gyermek minden rezdülésére, közölni akarására azonnal reagál és megfogalmazza azt.

Fontos a pedagógus - mint modellértékű személy - érdeklődése, empátias készsége, színes egyénisége, hiszen ez biztosítja a gyermekkel való jó érzelmi kapcsolat kialakulását. A családdal való együttnevelés olyan pozitív élményeket nyújt, ami biztosítja a környezetében való biztos eligazodást is. A környezetismeret témakörei szoros kapcsolatban vannak a többi nevelési területtel.

A környezet megismerésére szolgáló témakörök lehetőséget nyújtanak a pedagógusnak arra, hogy a gyermekcsoport fejlettségi szintjének, életkori sajátosságainak megfelelő tartalommal töltsen meg.

Speciális feladatok

az érdeklődés felkeltése;

a kérdés, kijelentés rövid, egyszerű megfogalmazása;

nonverbális elemek támogató alkalmazása;

a beszédmegértés fejlesztése;

az otthonról hozott közlési formákra támaszkodás;

az ismeretek tevékenységbe ágyazott nyújtása;

a környezet megismerése érdekében a kognitív funkciók célzott fejlesztése az észlelés (látás, tapintás, szaglás, hallás, ízlelés), a figyelem, a megfigyelőképesség, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése;

a figyelem tartósságának, terjedelmének, akaratlagosságának növelése;

a gondolkodás és a nyelv fejlesztésének összekapcsolása.

a beszédfunkciók fejlesztése és korrekciója

A beszédfejlesztés egyéni és csoportos formában zajlik. Természetesen egy-egy gyermek sérülésének súlyossága, milyensége nagymértékben meghatározhatja a vele való foglalkozás formáját. A beszédfejlesztés bizonyos elemeit csak egyéni foglalkozás keretében lehet jól begyakorolni. Ebben a munkában elengedhetetlen a logopédus aktív közreműködése.

Fontos tudni, hogy az aktív beszéd elsajátításának alapja a nonverbális és verbális kommunikáció elemeinek egymásra épülése, ezek tudatos fejlesztése, a kommunikációs igény felkeltése. Vannak olyan gyerekek, aki egyáltalán nem figyelnek a beszédre, nehezen értelmezik a közléseket, nemegyszer saját nevükre sem figyelnek fel.

Mindezért a beszédfejlesztő munka igen fontos lépése a kommunikációs igény felkeltése.

A hallásfigyelem fejlesztése, amit a következők segítenek:

a gyermek aktivizálása, motiválása ritmus, dal segítségével;

állathangok, állatmozgások utánzása;

az akusztikus figyelem felkeltése:

hosszú-rövid, gyors-lassú, magas-mély hangok megkülönböztetése;

felszólítások, felkiáltások élénk gesztussal, mimikával való kísérése;

a beszédszervek ügyesítése tornáztatással, játékos gyakorlatokkal (a beszédszervek passzív tornáztatása, ajak-, nyelv-, fúvó-, légző gyakorlatok);

a beszéd indítása, a passzív és aktív szókincs bővítése, játékos formában ismerkedés a tárgyakkal, ezek beépítése a szókincsbe;

a tárgyak mellett a képek megnevezése, mondatalkotás segítése.

Elvárások az óvodáskor végén

Általános követelményeket nem lehet meghatározni, hiszen a gyermekek fejlődésbeli sajátosságai, jellemzői nagymértékben meghatározzák a fejlesztés menetét, eredményeit.

Egy részük az óvodai évek végére megtanítható szavakban, egyszerű mondatokban beszélni. Közlésük azonban a különféle artikulációs hibák miatt nehezen érthető.

Vannak, akiknél később indul a beszédfejlődés, szavakban, szótöredékekben beszélnek.

Egy kis részük pedig ugyan eljut a beszédmegértés bizonyos szintjére, szituációhoz kötötten viszonylag jól érti a közléseket, kérdéseket, utasításokat, de szavakat még nem mond, csak hangokat hangoztat.

Játék

Adekvát játékhasználatot megtanító, a fantáziát, az elemi kreativitást fejlesztő foglalkozás.

Célja:

a játékkedv felkeltése;

az adekvát játékhasználat megtanítása;

az egymás melletti tevékenység támogatása;

az együttes játék örömének felfedeztetése;

elemi szerepjátékok, a konstruálás megtanítása;

fejlesztő - és élményt adó tevékenységek biztosítása

a mozgás, a megfigyelőképesség, a figyelem, az emlékezet, a beszéd, a képzelet fejlesztése;

a különböző minőségű, színű, formájú, nagyságú anyagok segítségével ismeretnyújtás a környezet tárgyairól;

népi játékok, mondókák, énekes játékok segítségével elemi szabályok megtanítása, a zenei hallás, a ritmusérzék fejlesztése;

a játéktevékenység örömforrásának biztosítása;

az önálló, elmélyült, kitartó játék segítése;

a mintakövetés, modellkövetés, az interakció támogatása.

Formája:

mikro csoportos, csoportos, esetleg egyéni

Ideje:

heti 2 - 3 alkalommal

Időtartama:

10 - 15 perc

A személyiség fejlődésében meghatározó szerepe van a játéknak, amely a gyermeki fejlődés velejárója. Játéktevékenységében tükröződik a gyermeket körülvevő környezet, cselekedeteiben ismert szituációkat utánoz. Kellemes élményei újra és újra megjelennek a játékban, de sérelmei is feloldást nyerhetnek.

A viselkedési szabályok, a társakkal, felnőttekkel való kapcsolat csiszolására is tág teret nyújt a játék. Az óvoda a percepció és a gondolkodás összeszerveződésének szenzitív időszaka. A játék alkalmas arra, hogy egyé szervezze az értelmi, érzelmi és társas folyamatokat. Elválaszthatatlan a fejlődés egészétől az érzelmi, értelmi, szociális fejlődéstől tehát. A játék nem csupán szabadidős tevékenységet jelent, hanem jelen van minden célzott foglalkozáson is, a játék ismeretszerző funkcióval bír, nélkülözhetetlen a beszédfejlesztésnél, a mozgásnevelésnél, a finom motorika fejlesztésnél.

A játékra nevelés együttjátszást, együttes cselekedtetést jelent, ahol a gyógypedagógus szerepe fokozatosan csökken, helyét a játékkezdemenyezés, majd az egyre önállóbb játék veszi át.

A foglalkozás akkor tölti be szerepét, ha a gyermek játéktevékenységében egyre több lesz az olyan elem, amely önálló elgondolásból, a tanult formák alkalmazásából születik.

Játék közben lehetőség nyílik a gyermek mozgásigényének kiélésére éppúgy, mint a különböző eszközök, anyagok megismerésére. Észrevétlenül szerez tapasztalatot a gyermek a távolságról - közelségről, magasságról - mélységről, megismeri, hogy a tárgyaknak van kiterjedése, nagysága, formája, súlya, puhasága - keménysége, esetleg hangja.

Alkalmat ad arra is, hogy a veszélyérzettel nem mindig rendelkező gyermek megtanulja, hogy vannak balesetveszélyes helyzetek, megismerje lehetősége korlátait, ugyanakkor saját magáról is ismeretek birtokába jut.

Az óvodába kerülő értelmileg akadályozott gyermek játékának jellemzői

Az értelmileg akadályozott gyermek játékát nem az életkora, hanem fejlettségi szintje határozza meg. Tükrözi az adott gyermek sérülés okozta elmaradását, értelmi állapotát. Játéka nem csupán alacsonyabb szintű, mint a többségi óvodába járó gyermekeké, hanem minőségileg is más. Sokszor hiányzik belőle a természetes kíváncsiság, a kreativitás, az alkotás vágya, a fantázia. Gyakran sztereotipen rakogat, a játékát szájába veszi, dobálja. A már megtanult játékot önmagától nem fejleszti tovább, megreked egy adott tevékenységnél. Ugyanazokat a játéktárgyakat választja mindig a szabadon választhatók közül. Gyakran a társánál levő játék

megszerzése szolgál örömforrásul. Előfordulhat, hogy a játék számára nem bír felhívó jelleggel. Tevékenységéhez nem mindig társul öröm. Nem a játék okozta kellemes tapasztalat motiválja, hanem tevékenysége többnyire betanult, begyakorolt helyzetekre épül. Egy-egy játékfolyamatot képes kitartóan monoton módon ismételtetni. Gyakran hiányzik a kezdeményezés, igényli a felnőtt irányítását, jelenlétét. Meghatározza a játékszintjét, játékkedvét a fejlettségi szintjén túl a gyermek előélete, a családban szokásos viselkedési módok, az, hogy van-e testvére, egyedül játszik-e vagy felnőttel, testvérrel, milyen játékszere van, mennyi hely áll rendelkezésére stb.

Az óvodáskorú gyermekre jellemző, hogy elsősorban a mozgásos játékokat (futkározás, ugrálás, mászás stb.) preferálja. Uralkodó játékforma a magányos játék. A fejlesztés hatására megjelenik a párhuzamos játék, amikor a pedagógus irányítása mellett utánozza a felnőttet (pl.: együtt konstruálnak). Majd önállóan is próbál játszani, végül az egymás mellett tevékenykedő gyermekek rövid ideig megpróbálnak együtt játszani.

A tárgyakkal való ismerkedés során a játékokat igyekszik egymással kapcsolatba hozni (ki-be pakol, egymásba rak, épít stb.). Az adott mozgásformák begyakorlását végzi kezdetben cél nélkül, csak a játék örömeért, amelyet a cselekvés vált ki. Később ehhez társul az alkotás öröme is, mint motiváló tényező. A siker újabb próbálkozásra, ismétlésre serkenti, megjelenik a szándékosság.

A játékra nevelésterületei:

finom - motorikát fejlesztő játékok;

a megismerő tevékenységet fejlesztő játékok;

mozgásos játékok;

játék a szabadban;

szerepjáték elemei;

barkácsolás.

Elvárások az óvodáztatás végén

ismerjék az alapvető játékokat;

legyenek képesek rövid ideig adekvátan játszani;

válasszanak maguknak eszközt, használat után tegyék helyre;

tanulják meg elkérni a játékot, tudjanak várni;
tudjanak egyszerű építményt konstruálni;
a szerepjátékok elemei jelenjenek meg játékukban;
ismerjenek dalos játékokat, kapcsolódjanak be a körjátékokba;
legyenek képesek rövid ideig együtt játszani;
ismerjék a játszótéri játékokat, használják azokat rendeltetésszerűen;
ha kell, játékukat kísérik beszéddel;
a tanult játékokat próbálják továbbfejleszteni

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka (Vizuomotoros fejlesztés)

A finom- motorika fejlesztését, a kéz ügyesítését, a gyerekek ábrázoló készségét fejlesztő foglalkozás.

Célja:

kéz és ujjak ügyesítése, mozgékonyságuk fokozása;
a kéz izomerejének szabályozása;
a célirányos kézmozgások kialakítása;
a szem és kéz közti koordináció kialakítása;
az ujjak tapintásérzetének fokozása;
a csukló, az ujjak laza mozgatása;
a látás - tapintás - mozgásérzet együttes szabályozása;
a dominancia kialakításának segítése;
a testséma fejlesztés;
az ábrázoló kedv felkeltése;
az ábrázolás eszközeinek, a különböző technikáknak megismertetése;
a helyes ceruzafogás kialakítása;

a figyelem, az emlékezet, az ügyesség fejlesztése;
a téri tájékozódás fejlesztése;
az analízáló, szintetizáló készség kialakítása;
egyszerű ok - okozati összefüggések felismertetése;
a beszédkésztség fejlesztése;
alapszínek és egyszerű formák megismertetése.

Formája:

mikro csoportos, egyéni

Ideje:

heti 3 foglalkozás

Időtartama:

15 - 20 perc

A nagymozgások és a finom- motorika fejlődése egymással szoros kapcsolatban van. A mozgásos tanulás közben vizuális, akusztikus, kinesztetikus, taktilis ingerek fejlesztik a percepciót, hatnak a kognitív funkciókra és a beszédre, segítik a manipulációt.

A vizuális percepció által alakul a látás, tapintás és mozgásérzet együttes szabályozása. Amikor a gyermek kezét kívánjuk alkalmassá tenni az egyszerű feladatok elvégzésére, vagy ábrázolásra, elsősorban az érzékelés - észlelés fejlesztését kell elvégezni. Az ujjak, a kéz ügyesedésével kialakult szem- kéz koordinációval fejlődik a forma, szín, nagyság megkülönböztető képesség, a taktilis érzékelés, a soralkotás, osztályozás, elrendezés képessége is.

A különböző minőségű, anyagú, súlyú, nagyságú tárgyak megfogása, elengedése, használata más-más mozdulatot igényel. A célirányos mozgás kivitelezés érdekében számtalan tanulási helyzetet kell létrehozni. Tág lehetőséget biztosít az önkiszolgálás e terület fejlesztésére.

A próba-szerencse alapon szerzett ismeretek, a mindennapi tapasztalatok segítik a gyermeket abban, hogy észrevegye az egyszerű összefüggéseket a tárgyak tulajdonságai között, az ok - okozat közvetlen egymásutánisága alapján. A globálisan felhívó jellegű tárgyakkal (személyekkel) kapcsolatba kerülve, azokról sokoldalú tapasztalatokat szerezve fokozatosan képes

lesz a részletekre is figyelni, az egészből egy-egy lényeges részt kiemelni. Alak - háttér differenciáló képessége is finomul.

A testséma fejlődése is szoros kapcsolatban van a mozgás, azon belül a finom motorika fejlődésével is. Megtanulja a saját testén való tájékozódást is. A szem - kéz koordináció fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a szem fixáló mozgásának kialakítása, az alak konstancia, az alak - háttér felfogó képesség, a téri irányok, térbeli viszonylatok fejlesztése. Mindehhez meg kell erősíteni az érzékelő apparátust, fejleszteni kell a motoros folyamatokat és a nyelvi képességeket. A különböző fejlesztő játékokkal végzett manipuláció ügyesíti a gyermek finommotorikáját, de igazi alkotókedvüket a festéssel, nyomdázással, gyurmázással, tépéssel, rajzolással élhetik ki. E tevékenység során sikerélményhez jutnak, produktumok keletkeznek, ha a gyermek látja alkotásának eredményét. Fontos, hogy megtanulja az egyes eszközök használatát és szívesen ábrázoljon.

Az óvodába kerülő értelmileg akadályozott gyermek vizuo-motoros készségének jellemzői

A motoros készségek és a percepció fejlettsége alapvető szerepet játszanak a kognitív képességek kialakulásában. Az értelmileg akadályozott gyermekeknél a mozgásszerveződés különböző zavarai gyakran társulnak az észlelés különböző tartományainak zavarával.

A vizuális észlelés képessége erősen befolyásolja a gyermek érzelmi stabilitását. Az értelmileg akadályozott gyermek mozgásos ügyetlensége a manualitásban is megjelenik. A kézfejlődés üteme lassabb, óvodáskorban is többnyire marokra fogja a tárgyakat. Lassan alakul ki háromujjas és csak hosszas gyakorlás után a kétujjas fogás (csípőfogás). A két kéz együttes mozgása, a test középvonalának átlépése nehézséget jelent.

A kognitív funkciók sérülése, a pontatlan megfigyelés, a célirányos mozgások kivitelezésének nehézségei, a hibás vizuális emlékezet, a kialakulatlan dominancia, a tartós figyelem, a feladattartás gyengesége, szétszórtságuk, nyugtalan magatartásuk nehezíti az ismeretszerzést. A finommozgást igénylő feladatokat erőtlen, pontatlan mozgáskoordinációval oldják meg.

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka (A vizuomotoros készség fejlesztésének feladatai)

E foglalkozás kettős feladatot lát el: alkalmassá teszi a gyermeket egyre pontosabb célzott manipulálásra - az érzékelés - észlelés - tapintás az ujjak ügyesítésével; másrészt az ábrázoló kedvet igyekszik felkelteni, támogatja a gyermek önkifejezését.

Feladatok:

Olyan tanulási helyzet létrehozása, ahol az ingerek sokoldalú felvétele, szelekciója biztosított. A fejlesztő játékok, eszközök kiválasztásával törekedni kell a pontos megfigyelésre, megtanítani a tárgyak fixálását. Megismerik a különböző eszközök fogását, elengedését, osztályozását színek, formák, nagyság, súly alapján. Megtanulják a tárgyakat megkülönböztetni tapintással. Ismerkednek a pontos illesztéssel. Azonos tárgyakat csoportosítanak, különbségeket vesznek észre. Párosítanak, ritmikus sort alkotnak. Megismerik a sor-alkotást, felismerik a hiányt. Az alakállandóság fejlesztését segítik a tapintásos gyakorlatok, az azonos tárgyak válogatása illetve az egyszerű mértani formák osztályozása, puzzle játékok, mozaik elemeinek összeillesztése. Fejlesztik a vizuális megfigyelő képességet, a lényeges jegyek felismerésének képességét. Ujjtornával ügyesítik a kéz ujjait és az önkiszolgálási feladatok végrehajtása, az egyszerű munkatevékenységek is alkalmat adnak a gyakorlásra. Mindezek a tevékenységek, játékok, a játékra nevelés foglalkozáson az egyéni fejlesztésnél, természetesen más formában, megjelennek.

A szem - kéz koordináció, az alak - háttér differenciáló képesség, az alak - konstancia, a test-séma fejlesztés, az ujjak és kéz ügyesítése mellett a gyermek ábrázoló képességét is fejlesztik. Különböző anyagok, technikák megismertetésével, együttes tevékenységgel teszik őket alkalmassá arra, hogy örömeiket, élményeiket rajzzal, festéssel, mintázással is ki tudják fejezni.

Elvárások az óvodáskor végén

tudjon rövid ideig helyhez kötötten tevékenykedni;

alakuljon ki kétujjas fogása;

tudjon pontosan illeszteni;

alakuljon ki a megközelítőleg helyes ceruzafogása;

tartsa be a papírhátart;

szívesen ábrázoljon;

rajzában jelenjen meg a kezdeti emberalak ábrázolás;
használja az ábrázolás-foglalkozáson megismert eszközöket;
rajzában alakuljon ki a helyes nyomaték;
tudjon egyszerű ábrát, ritmikus sort kirakni;
munkájában balról - jobbra haladjon;
alakuljon ki kezessége, testsémája.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (Zenei nevelés alapjai)

Ez a foglalkozás lehetőséget nyújt a zene, a ritmus személyiségformáló szerepének megalapozására.

Célja:

a zenei érdeklődés felkeltése;
a környezet hangjainak felismerése, differenciálása;
utánzásra késztetés;
a ritmusérzék fejlesztése;
a gyermek érzelmi életének alakítása, a gátlások oldása;
a zenei hallás fejlesztése;
hangulatkeltés, motiválás;
a beszéd, mozgás, zene, játék összekapcsolása, egymás hatásának erősítése;
a nagyon egyszerű népi mondókák, versek, énekek megtanítása;
a zenehallgatás megszerettetésének előkészítése.

Formája:

csoportos, mikro csoportos, egyéni

Ideje:

alkalomszerűen, illetve heti 2 alkalommal

Időtartama:

a gyermek igényének megfelelően 5 - 10 perc

Az értelmileg akadályozott gyermek életét végigkíséri a zene. A zene megnyugtató, elringató, figyelemfelkeltő, motiváló szereppel bír. Az a gyermek, aki a születése pillanatától élvezzi az édesanyja megnyugtató beszédét, halk énekét, aki megtapasztalja a csend jelentőségét - és nem az állandóan szóló rádió, TV háttérzaja mellett él - igényli a zenét, illetve később maga is szívesen énekel. Fontos, hogy tudatosan építse ki a felnőtt közösség azt a légkört, ahol a zenének is szerepe van. Már a zörejek fontos szerepet játszanak a gyermek ismeretszerző folyamatában. A többször ismétlődő zörejhangokból mozgásokra, eseményekre tud következtetni (megérkezett valaki, ebédelünk stb.). Maguk is keltenek zörejeket játékuk során. A felnőtt felhívja a figyelmet a környezetben keletkezett váratlan zörejekre (mentő, autó, útfűrés, telefoncsöngés stb.).

A beszéd és a zene szoros kapcsolatban van. A beszéd tempója, a ritmus, a hanglejtés, a hanghordozás, a hangmagasság más-más jelzéssel bír a gyermek számára. Érzelmi hatása különös jelentőséggel bír. A kisgyermeket zenei hangok tömege veszi körül, ebből az értelmileg akadályozott (közepesúlyos és súlyos ért. fogy.) óvodás életében az ének játszik óriási szerepet. A hangszer is szerepet kaphat, mert élményt jelent a gyermeknek a felnőtt furulyázása, gitározása, sőt ő maga is megismerkedik a különböző hangszerekkel, azonban az énekhang közvetlen személyes kapcsolatot teremtő játékot, mozgást kísérő szerepe nagyobb. Az egyszerű mondókák, dalok a magyar beszéd hanglejtését, ritmusát pontosan követik. A dalokat elsősorban a magyar népdal- kincsből válogatják. A dalok szolgálhatják a hangulatkeltést, zenehallgatásként énekelhetnek. Ilyenkor a szöveg is érdekes lehet, míg máskor a szöveg jelentéktelen. Az óvodában alkalmazott mondókák, énekek hangsúlya, lüktetése, ritmusa, szövege, hanglejtése, dallama, mozgásossága egyaránt jelentőséggel bír.

A dalokat először a felnőtt énekli, a gyerek figyel, vele örül, újra és újra kéri. Tehát egy-egy mondóka vagy dal önmagában is öröm, de igazi örömet a sokszori ismétlés ad. Fokozza a gyermek érdeklődését, a szép, tiszta felnőtt éneklés, a tempóváltoztatás, a halkabb, hangosabb előadásmód. A pedagógus mimikája, gesztusai, esetleg bábok alkalmazása fokozhatja a hatást.

A zenei nevelés helye a gyógypedagógiai óvodában.

A felnőtt minden olyan alkalommal énekelhet, amikor a gyermekek jó közérzettel tevékenykednek, szabadon játszanak. Tehát nem csupán a kötött foglalkozáson. Használhatja motiválásként a gyermek megnyugtatóására, akár jutalmazhat is vele. Az éneklés a felnőtt és gyermek közötti személyes kapcsolatot elmélyíti, közös örömszerzés forrása.

Az értelmileg akadályozott (középsúlyos és súlyos ért. fogy.) óvodások életében a hőcögtetők (ölbéli játékok), lovagoltató énekek, mondókák fordulnak elő gyakran. Ezeknél a dal, a mondóka lüktetését mindig mozgás kíséri. A gyermekek nem értik a dalok mondanivalóját, de érzik ritmusát, élvezik dallamát, tempóját, a keletkező feszültséget. A gyakorlások, ismétlések során várják a "csattanót". Ezeknél a játékos együttléteknél a testi kapcsolat is fontos.

A gyermek képzelete fejlődésével utánozza a felnőttet, eljátssza babával, társaival az ismert dalt.

A mindennapok során számtalan mód nyílik az éneklésre. A motiváción túl meséskönyv nézegetésekor, körjáték játszásánál, altatásnál énekelhet a pedagógus. Ilyenkor csak egy-két ismétlést alkalmaz, addig énekel, míg a gyermekek figyelik az énekszót.

Az énekhangon túl az élő zene, a hangszerek is szerepet kapnak a zenei nevelésben. A felnőtt hangszeres játékának hallgatásán túl maguk is megszólaltatnak hangszereket, a közös éneklést egyenletes lüktetéssel kísérik, tapsolnak, dobolnak, körbe járnak a dalra.

A gyermekek a kedvenc énekeket, mondókákat megpróbálják énekelni, dúdolni, imitálni. Sokszor csak a dallam foszlányai ismerhetők fel és a dalt kísérő mozdulat mutatóásával jelzi a gyermek, mit szeretne hallani.

Bár hangsúlyoztuk, hogy a Kodály-módszernek megfelelő egyszerű, kis hangterjedelmű dalokat alkalmazzák elsősorban, azonban a speciális nevelési szükségletű gyermekeknél, ha az utánzásra készítés a cél, a jól mutogatható bonyolultabb dalok is alkalmazhatók. Ebben az esetben a cél nem a pontos intonáció, hanem a mozgás utánzása.

A sérült gyermekek beszédfejlesztésénél is fontosak a mondókák, énekek. Sokszor ezek kulcsszavai jelentik a gyermekek első önálló szavait is.

A ritmusfejlesztés során az egyenletes lüktetésen túl érzékeltetik a gyors és lassú ritmust, a magas és mély hangokat. Az óvodások szívesen énekelnek, sok mondókát ismernek, képesek a dallam alapján felismerni kedvenc dalaikat, szívesen vesznek részt mozgásos, énekes játékokban. Feltétlenül indokolt a zenei nevelésre nagyobb hangsúlyt fektetni harmonikus személyiségfejlődésük, életük teljesebbé tétele érdekében.

Elvárások az óvodáztatás végére

ismerjék fel a tanult énekeket;

szívesen vegyenek részt dalos játékokban;

szívesen énekeljenek;

tudjanak egyenletes lüktetéssel kísérni;

ismerjenek fel néhány hangszert.

Egyéni fejlesztés

A gyermek speciális nevelési szükségletéhez, a képesség-struktúra egyenetlenségéhez igazodó, sérülés specifikus fejlesztés.

Célja:

hatásfokozó, erősítő, támogató, kiegyenlítő - esetleg tehetséggondozó tevékenység a tanulási munkatevékenység illetve a közösségi élet nehézségeinek leküzdése érdekében;

esetleges társuló sérülésekből adódó problémák kiküszöbölése;

taktilis, kinezetikus, vizuális, auditív ingerléssel, a játékok, eszközök felhívó jellegét kihasználva növelni az együttműködő készséget, a kitartást, feladattartást, fejleszteni a modális, intermodális, szeriális észlelést;

a figyelem, az emlékezet fejlesztése;

a nyelvi zavarok kiküszöbölése, a beszédszervek ügyesítése, a beszédindítás;

a formaészlelés, alak-háttér-differenciáló képesség, a látási -hallási diszkriminációs készség fejlesztése;

a finommotoros készség, a formakivitelező készség fejlesztése;

a megfigyelőkészség fokozása;

a kognitív funkciók közül:

a válogatás, csoportosítás, rendezés (nagyság, szín, forma szerint);

az analógiák;

a rész-egész viszony észrevétele;

az analízis-szintetizáló készség;

a szerialitás fejlesztése.

Formája:

individuális képességfejlesztés

Ideje:

naponta

Időtartama:

5 - 15 perc a gyermek állapotától, az adott tevékenységtől függően

Az együttműködés fejlesztésének feladata

Az együttműködéshez nélkülözhetetlen a szándékos figyelem. Ez olyan szenzoros organizációt kíván, amely minden cselekvésben a lényeges érzékletet különbözteti meg a lényegtelen-től. A vizuális figyelmet a kívánt tárgyra kell irányítani. Olyan játéksituációt kell biztosítani, amelyben a gyermek velünk szembeni interakciója számára érdekes lesz. A gyermek csak óvatos előrehaladással tapasztalhatja meg egy feladat struktúráját és variánsait, s próbálja az újat a jelenlévő rendszerbe besorolni. Ezért fontos, hogy a feladatok egy adott foglalkozáson belül is bár legyenek változatosak, de ne legyen túl nagy a különbség a régi és újabb feladat között.

A szűk transzfer játéktér, a konkrétság, a generalizáció, átadó képesség csekélyebb volta miatt mindig konkrét, közvetlen, a valóságra irányuló tevékenységet kell végezni. Meg kell tanulniuk hasonlóságot képezni, majd általánosítani.

Fontos, hogy sor kerüljön a fixálás, a tárgyra irányultság, a tárgy szemmel való követése, a változás illetve állandóság megfigyelésére.

Szerep jut a foglalkozásokon az adott feladathoz illő rövid mondókák, versek, énekek mondogatására, mutatóására.

Feladat lehet a tárgyállandóság kialakítása, különböző szempont szerinti válogatás, osztályozás, csoportosítás, a sorrendiség kialakítása. A tárgyakkal történő manipuláció mellett a foglalkozásokon a képek is jelentőséget kapnak. A tárgyat képpel, a képet képpel egyeztetik, észrevetetik a gyermekekkel a hiányt, azonosságot, különbséget, változást, rész-egész viszonyt. A színek megtanítását, nagyság szerinti csoportosítást, főfogalom alá rendelést végeznek. Mindezeknél a nyilvánvaló nagy különbségtől haladnak az alig észrevehető felé. A tárgyon végzett játékos gyakorlatokat igyekeznek síkra lefordítani, képeken, feladatlapokon is felismerni, megmutatni, kiválasztani ugyanazt. A csoportos foglalkozásokon tanultak elmélyítésére, integrálására is lehetőség nyílik.

Az önkiszolgálás részfeladatai, pl.: "toalett tréning", egyes ruhadarabok felvétele stb. lépcsőn járás váltott lábbal stb. megtanítása is egyéni fejlesztés során történik.

A helyes ceruzatartás, a helyes nyomaték, az egyszerű ábrák színezése, a bekarikázás, összekötés technikájának megtanítása illetve iskolába induló jobb képességű gyermekek grafo-motoros fejlesztése is e foglalkozásokon történik. Itt tanulhatják meg az időrendi sorrendet, az

egyszerű történetek képek segítségével történő felidézését éppúgy, mint a bal-jobb differenciálását, esetleg a névutókat, ha erre alkalmasak. Bővül aktív szókincsük, kezd kiépülni grammatikai rendszerük, megtanulnak kérdezni.

Fontos, hogy a csoportos és egyéni fejlesztés összhangban legyen, hogy kellő időt biztosítson a gyakorlásra, s ne nélkülözze a pedagógiai tudatosságot. Rendszerezünk az egyes részterületek fejlesztését szolgáló gyakorlatokat annak hangsúlyozásával, hogy ezek nem öncélú funkciótréningek, hanem az egész személyiséget fejlesztő tevékenységek. Minden képességfejlesztés hat az észlelés, emlékezet, figyelem, beszéd, gondolkodás fejlesztésére egyaránt.

Az egyéni fejlesztés területei:

a mozgás fejlesztése;

a beszéd indítása;

megismerő tevékenység fejlesztése;

vizuo- motoros kooordináció fejlesztése.

AUTIZMUSSAL ÉLŐ GYERMEKEK ÓVODAI CSOPORTJA

Az autizmussal élő gyermekek jellemzése

Az autizmussal élő gyermekekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív deficit, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia-, illetve képességprofil és a következményes sztereotíp viselkedés, érdeklődés, aktivitás. A deficit okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek az igen súlyosból a jól kompenzált állapotban csaknem tünetmentessé változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formában jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett az autizmus súlyossága széles skálán szóródik.

Az autizmus spektrum zavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, melyek a következőképpen csoportosíthatók:

értelmi akadályozottság, mint a leggyakrabban társuló fejlődési zavar;

beszéd-, érzékszervi, mozgás-, vagy "egyéb" sajátos nevelési igény

viselkedésproblémák, pl. agresszió, auto-agresszió;

étkezési és alvási zavarok előfordulása is gyakori;

A fejlesztés, illetve a hagyományos tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából kiemelkedő jelentőségű speciális tulajdonságok:

a másik személy szándékának, érzéseinek, érzelmeinek, gondolatainak, szempontjának meg nem értése;

az önmagára vonatkoztatás hiánya, legsúlyosabb esetben képtelenség arra, hogy az embereket, mint számára a valóság egyéb elemeinél fontosabbakat, a tárgytól megkülönböztesse;

belátás hiánya, vagy korlátozott volta egyrészt a saját tudásával kapcsolatban, másrészt a tudás, illetve ismeret megszerzésének forrásával, módjával kapcsolatban;

a szociális megerősítés jutalomértékének, illetve a belső motiváltságnak gyakran teljes hiánya, - a gyermekeknek nagyon kevés dolog, vagy szokatlan dolog okoz örömet;

a beszéd korlátozott megértése, még látszólag jó beszédprodukció mellett is. Ezt a nehézséget fokozzák a beszéd emocionális, szociális sajátosságai, az egyenetlen képességprofil (pl. ismeretek és önellátás, mechanikus és személyes memória közötti szakadékszerű különbségek).

Az autizmussal élő gyermekeket nevelő óvodai nevelés céljai

Az autizmussal élő gyermekek fejlesztésére vállalkozó óvoda nevelési céljai és alapelvei a következő szempontokban megegyeznek a közoktatási rendszer egyéb profilú óvodáival, figyelembe véve az életkori és egyéni sajátosságokat, az eltérő fejlődési ütemet. A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettségi szint mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.

Ennek elérése érdekében:

szükség van a szociális és kommunikációs készségek kompenzációs, habilitációs fejlesztésére;

a fejlődési elmaradás, a másodlagos problémák kezelésére;

a mindennapi gyakorlati készségek speciális módszerek segítségével való tanítására,

típusosan egyenetlen képességstruktúrán belül elsődleges cél az elmaradt területek fejlesztése az átlagos vagy kiemelkedő képességek gondozása mellett.

Az autizmussal élő gyermekek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása:

szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése;

az autizmusból és a sajátos nevelési igényből eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása;

a sztereotíp, szociálisan nem megfelelő viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója;

a sérülésspecifikus, protetikusan, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

A speciális óvodai célok eléréséhez a következő feladatok kapcsolódnak a fő fejlesztési területeken:

Kommunikáció és szociális viselkedés

beszéd előtti (preverbális) csecsemőkorai kommunikáció elemeinek tanítása;

szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása,

beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása;

tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása;

augmentatív kommunikációs eszközök használatának tanítása mindennapi élethelyzetekben, a protetikusan környezet részeként.

Fejlődési funkció elmaradások, korai elemi készségek

alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása: étkezés, szobatisztaság, öltözés, tisztálkodás.

Korai kognitív funkciók

elemi logikai műveletek, fogalmak, összefüggések tanítása;

szociális kognitív készségek (mentalizáció) fejlesztése;

egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között;

általánosítás képességének fejlesztése;

az elsajátított képességek önálló használatának tanítása;

az elsajátított képességek más összefüggésben való használata;

képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben.

Viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása

kétszemélyes tanítási helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása;

csoportba való beillesztés kialakítása;

óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

Általános módszertani alapelvek

Az óvodai fejlesztés minden esetben formális és informális felméréseken alapuló, egyéni fejlesztési terv alapján történik. E felmérések fókuszában a szociális adaptáció színvonala, a spontán kommunikációs szint, és a kognitív képességek állnak. Az egyes képességterületek fejlesztése közvetlenül a felmért meglévő és kialakulófélben lévő készségek azonosításán alapszik.

A felmérés során azonosított, már meglévő készségek alapot jelentenek a további készségek kialakításához, így azok használatát folyamatosan el kell várni (különben elveszhetnek).

Az óvodai környezet protetikusan környezteté alakítása és az ehhez kapcsolódó egyénre szabott vizuális eszköztár megteremtése (az időbeli és térbeli tájékozódás, vizuális, augmentatív struktúra létrehozása) elengedhetetlen.

Az idő, az élethelyzetek, a tevékenységek gondos, pontos, a gyermek által jól átlátható strukturálása elengedhetetlen

Az egyes gyermeknek megfelelő, egyéni motivációs rendszer létrehozása szükséges.

Augmentatív, vizuálisan segített kommunikációs rendszer a speciális környezetben belül a személyek között, beleértve a gyermek felé irányuló minden kommunikációt.

A gyermek felé irányuló kommunikációnak mindenkor igazodnia kell a gyermek mentális korához, beszédértésének valódi szintjéhez és autisztikus nehézségeihez: mennyiségében, tartalmában, időzítésében, szóhasználatában, nyelvi komplexitásában, változatosságában, meta-kommunikációjában.

A szociális és kommunikációs nehézséggel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információk átadására a gyermek szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól mindinkább független módszereket: pl. vizualizált instrukció, folyamatábra

A fejlesztésben és a viselkedésproblémák kezelésében alapvető a kognitív viselkedésterápiás módszerek alkalmazása.

Az általánosítás nehézsége miatt törekedni kell arra, hogy az új ismereteket valós élethelyzetekben sajátítsa el a gyermek, és a már megtanult ismereteket minél több helyzetben képes legyen alkalmazni.

A szimbolikus gondolkodás sérülése miatt a gyermekek fejlesztése során a játéktárgyak használata helyett törekedni kell a valós, a mindennapi életben használt tárgyak, eszközök alkalmazására, illetve a játéktárgyak használatát tanítani kell.

Az új készségek és ismeretek elsajátítása egyéni helyzetben történik, napi rendszerességgel szervezve.

Az óvodai fejlesztés során a sérülés-specifikus szociális, kommunikációs és kognitív fejlesztés áthatja az óvodában eltöltött idő minden percét.

Az óvodai élet megszervezésének elvei és gyakorlata

Személyi feltételek

Az autizmussal élő gyermekek óvodai csoportjában 2 fő autizmusban jártas, autizmus területén speciálisan képzett gyógypedagógus szakember, egy gyógypedagógiai asszisztens és egy dajka látja el a fejlesztő-, illetve a gondozási tevékenységet. Azonban a csoportban dolgozó felnőttek létszáma függ a csoportlétszámtól, homogenitástól, az egyéni fejlesztési szükségletektől, a felmerülő viselkedésproblémák súlyosságától, gyakoriságától. Fontos, hogy a fent említett feltételek mellett a pedagógus legyen kész a család elképzeléseivel összhangban megtervezni a pedagógiai célokat, törekedjen a szülővel történő folyamatos együttműködésre.

Létszám

Az autista gyermekeket ellátó óvodai csoportban a gyermeklétszám 5-13 fő, átlag gyermeklétszám 9 fő.

Tárgyi feltételek

Alapvetően fontos, hogy a tárgyi környezet biztonságos legyen az autizmussal élő gyermek számára is. Esetükben nem mindig elégedhetünk meg azokkal a biztonsági óvintézkedésekkel, melyeket tipikusan fejlődő óvodások számára dolgoztak ki. Gyermekeként, személyre szabottan szükséges végiggondolni a lehetséges veszélyforrásokat. (pl. pica esetén nem lehetnek elől apró tárgyak, vagy mérgező anyagok). Érdemes gondolni a szenzoros érzékenységekre, vagy éppen a túl magas ingerküszöbből adódó veszélyekre is. Az autizmussal élő gyermekek fejlesztése során törekedni kell a mindennapi életben használt tárgyak, eszközök alkalmazására. Érdemes olyan játékokat, eszközöket beszerezni, melyek használati módja ránézésre is jól érthető (ilyenek például a Montessori eszközök). Az óvodai fizikai környezet strukturáltsága, szervezettsége biztosítson megfelelő munkakörnyezetet a pedagógusnak, valamint hatékonyan segítse elő az autizmussal élő gyermekek lehető legnagyobb önállóságát.

Protetikus környezet kialakítása

Az autizmus olyan fejlődési zavar, mely súlyosan akadályozza a tárgyi és szociális környezet megértését, a célszerű, adaptív viselkedés fejlődését. A hagyományos tanulásszervezési eljárások esetükben nem vezetnek eredményre. Az autizmussal élő gyermekek környezetüket

sokszor kaotikusnak látják, érzékelik. Számukra az emberek viselkedése kiszámíthatatlan, a környezet változásai nehezen követhetőek. Éppen ezért sokszor tanúsítanak ellenállást a változásokkal szemben. A fejlődés érdekében viszont nagyon fontos, hogy az autizmussal élő gyermekek változatos aktivitásokban vegyenek részt, lehetőleg önállóan. Kutatások eredményei szerint számukra sokkal könnyebben feldolgozhatók a látható, konkrét, térben és időben állandó információk, mint a szóbeli közlések. Ezért esetükben az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítendő és kiegészítendő egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. A vizuális környezeti támpontokat összefoglalóan protetikusan környezetnek nevezzük. A környezet adaptálásának célja a tájékozatlanság, bizonytalanság, az újtól, ismeretlen eseménytől való szorongás csökkentése, és a frusztrációból következő inadaptív viselkedések megelőzése.

A protetikusan környezet elemei:

A tér strukturálása

A tér-szervezés eszközei: a látható fizikai határok, paravánok, szekrények, szőnyegek, melyekkel egymástól világosan elkülönülő tereket lehet létrehozni.

Ezek a világosan elkülönült területek egy-egy tevékenységre, aktivitásra specializálódnak, mint például a szabadidő, munka, étkezés, így világos az autizmussal élő személyek számára, hogy egy-egy tevékenység elvégzésének hol van a helye, annál inkább, hogy ezeket a helyeket elláthatjuk a személy számára érthető vizuális, úgynevezett hívóképekkel is, mely az adott tevékenységre vonatkozik; valamint vizuális kulcsingerekkel, például színekkel, címkékkel.

Fontosak a fizikai biztonságot adó intézkedések és eszközök, melyek indokoltak lehetnek veszélyeztető problémás viselkedések kapcsán. (rögzített bútorok, faráccsal ellátott ablak)

A zárt dobozok, szekrények, eltakart felületek tovább csökkenthetik a zavaró ingereket, melyekre különösen figyelniük kell a szenzoros ingerkeresés vagy ingerkerülés és a lényegkiemelés nehézsége miatt.

Ezek alapján a tér-szervezés: a MIT (a terek funkciója is világossá válik), a HOL kérdésekre adhat vizuális választ.

Napirend (tér-idő struktúra) A napirend információt nyújt az autizmussal élő személyeknek arról:

egyes tevékenységek, események milyen sorrendben következnek

előre látható módon jelzi, hogy milyen események várhatóak

megmutatja, hogy a tevékenységek hol fognak zajlani, ott mi fog történni

jelzi, hogy ezek mennyi ideig tartanak

A napirenden a tevékenységek egymás után, előre megtervezett lépésekből álló sorrendben jelennek meg.

Így választ ad: „Hol? Mikor? Mit? Mennyi ideig? Mikor van vége? és Azután mi következik?” kérdésekre.

Munkaszervezés - munkarend

A munkarend arra ad választ:

mennyi ideig tart egy feladat, tevékenység

milyen sorrendben kell annak lépéseit elvégezni

hol tart a személy a feladatban (mennyi dobozosat/alaplaposát kell még megcsinálni/

mikor lesz a feladatnak vége (mikor fogynak el a dobozosok/alaplaposok)

meg kell mutatnia, hogy azután mely lépés fog következni. (végén jelzés, pl.: Ellenőrzést kell kérni a tanártól!, Kérhetek jutit!, Menj a napirendhez!)

Kommunikáció

Preverbális kommunikáció

A preverbális készségek hiánya, vagy sérülése gyakori az autizmussal élő gyermekeknél. A fejlesztés gyakran itt kezdődik azzal a céllal, hogy a kommunikációt olyan eszközként ismeresse meg a gyermekkel, mely ok-okozati interakciók halmaza, és mely alkalmas eszköz a társas világ mozgatóására

Alternatív és augmentatív kommunikációs (AAK) eszközrendszerek használata

A verbális kommunikáció túl nehéz, túl elvont lehet egy – akár beszélő, akár nem beszélő – autizmussal élő gyermek számára. A tapasztalat azt mutatja, hogy számukra az olyan vizuális kommunikációs rendszerek alkalmazása, mellyel a szimbólum és a jelentés közötti kapcsolat sokkal konkrétabbá, ikonikusabbá válik, nagyban megkönnyíti az interakciók megértését és működtetését. Ennek szintje is nagyon különböző lehet, de a spontán használt kommunikációs formák felmérése után egyénre szabottan kialakítható. A vizuálisan, eszközökkel segített kommunikáció nem csupán egy eszköz, mely a nem beszélő autizmussal élő gyermekek számára segítség lehet, de nagyban támogatja és növeli a beszélő gyermekek kommunikációs kompetenciáit is. Természetesen nem célunk feladni a beszéddel kapcsolatos reményeinket, ha egy alternatív kommunikációs rendszerrel kezdünk. A tapasztalat is ellentmond ennek: minél többet dolgozunk a kommunikáció megtanulásán, később annál szilárdabb alapokra építhetünk akár a beszéd, akár a nonverbális kommunikáció területén.

Beszédértés és beszédhasználat

A terület rendkívül bő, mert magában foglalja az egyszerű szókincs bővítésen túl, a nyelvi fel dolgozás elősegítését, a fent tárgyalt nyelvi nehézségek kezelését és nem utolsósorban annak elősegítését, hogy a gyermek képessé váljon a nyelvet szociális interakciókban hatékony kommunikátorként használni. Ehhez nem csupán a nyelvnek kell birtokában lennie, „de az illetőnek tudnia kell, hogy mikor kell beszélni/kommunikálni és mikor nem, miről érdemes megnyilvánulni és miről érdemes hallgatni. Mindemellett birtokában kell lennie annak a tudásnak is, hogy mindezt kivel, milyen körülmények között és hogyan tegye ahhoz, hogy partnernek tekintsék” (Hymes, 1972). E területen kiemelt helyen szerepel az echoláliával, mint az autizmussal élő, nyelvet használó gyermekek vezető nyelvi jellegzetességével való foglalkozás is. Meg kell ismernünk az adott gyermek egyéni jellemzőit és támogatni abban, hogy az általa használt beszéd minél funkcionálisabb, rugalmasabb, minél több helyzetben önálló, generatív

(a szavakat „újrateremtő módon” használó) legyen. A beszéd megértését a nyelvi feldolgozás segítségével túl nagyban támogatja, ha egyszerűbb mondatokat, konkrét jelentéssel bíró szavakat használunk; magyarázataink legyenek leíróak, a körbeíróak helyett.

A metakommunikáció értése és használata

A nem nyelvi kommunikációba a preverbális készségeken túl beletartoznak a gesztusok (azok is, amelyeket az érzelmek kifejezésére használunk), a szemkontaktus, az arckifejezések, az intonáció és a térközzsabályozás is. A metakommunikatív eszközök használatában, illetve azok kommunikációs tartalmának az egyes interakciókban való leolvasásában az autizmussal élő gyermekek változatos, ám többnyire mély hiányosságokat mutatnak. Ezeknek a jelzéseknek mind megértését, mind használatát konkrétan, amennyiben lehetséges vizuálisan támogatott módon tanítanunk kell.

A szociális készségek

Az autizmusban sérült három terület közül (szociális viselkedés, kommunikáció és rugalmas viselkedésszervezés) a legmarkánsabb problémákat a szociális interakciókban fedezhetjük fel: az autizmus, mint „szociális fogyatékoság” a legvilágosabban specifikus. Természetesen a szociális viselkedés és a kommunikáció tanítása elválaszthatatlan egymástól, hiszen a valódi kommunikáció mindig valamilyen szociális interakciót is jelent. Elsődleges fontosságú speciális pedagógiai cél a gyermek képességszintjének megfelelő szociális viselkedés, illetve az ezt megalapozó elemi készségek fejlesztése, tanítása.

A fejlesztés fő területei, szempontjai:

A taníthatóságot megalapozó szociális készségek:

más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása;

a pedagógus segítségének elfogadása;

a csoport-élet elemi viselkedési szabályainak, szokásrendszerének elfogadása;

az utánzási készség fejlesztése;

önmagáról való tudás tanítása;

személyi adatok tanítása;

saját külső tulajdonságainak tanítása;
elemi élménymegosztás tanítása;
a gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása;
kapcsolatteremtés és fenntartás;
a metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése;
ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása;
egyszerű szociális rutinok megtanítása;
az információcsere szabályainak tanítása;
óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása;
elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel.

A fejlesztés keretei:

egyéni helyzetben;
az egyéni helyzetben megtanult készségek csoportos helyzetbe, vagy új helyszínre történő átvitele új tanítási feladat;
előre megtervezett többszemélyes helyzetben;
teljes csoportban.

A szociális fejlesztést segítő módszerek:

„Babzsák” fejlesztő program;

Én-könyv;

napló;

ELA (Everyday Life Activities; Mindennapi Tevékenységek);

Floortime;

zenei interakció;

szociális;

Video feed-back technika.

Játék

Az autizmussal élő gyermekek játéka tipikusan fejlődő társaik képzeletgazdag és szociális természetű játékától alapvetően eltér. Legszembetűnőbb, hogy a játék rugalmas minősége nincs jelen, illetve, hogy a szimbolikus tettetés és a szociális bevonódás hiányzik a játéktevékenységeikből. Ha saját magukra vannak utalva, általában merev és ismétlődő (perszeveratív) játékrutinokkal kötik le magukat. A konstrukciós játékra való képesség ritkábban sérült.

Beavatkozás, a fejlesztés területei

A beavatkozás célja minden esetben, hogy a gyermek komplexebb játéktevékenységre tegyen szert, vagyis a spontán játéka váljon rugalmasabbá, illetve tartalmilag, térben és a szociális környezetet érintően bővüljön. A beavatkozás mindig az adott gyermek és környezete igényeinek, a gyermek készségszintjéből kiindulva folyik. Ez a heterogén problémák miatt soha nem „recept-szerű”, egységes, hanem a gyermek megfigyelése után, szisztematikus beavatkozás alapján történik.

A fejlesztés leggyakoribb területei az óvodás korban:

A játékeszközök megfelelő használata

A napi struktúrán belül az önállóan végezhető szabadidős tevékenységek repertoárjának bővítése

A játéktevékenység tanulása során a gyermek szerezzon tapasztalatokat a környező világról

Játéktevékenységen keresztül egyéb készségek, területek (kogníció, észlelés, mozgás) fejlesztése

A játékon keresztül a gyermek társas és kommunikációs készségeinek fejlesztése

Kortárskapcsolatok kialakítása

A játéktevékenység fejlesztésének keretei:

Kezdetben egyéni helyzetben tanítjuk a játéktevékenységeket és a játékeszközök használatát. A későbbiekben a szabadidős tevékenységek közé egyre csökkenő mennyiségű segítséggel végzett önálló, vagy páros tevékenységként építjük be.

A külső világ tevékeny megismerése: a tanulás

Az autizmussal élő gyermekek esetében nem, vagy csak korlátozottan lehet építeni a spontán tanulási folyamatokra. Az esetek nagy részében irányított tanításra van szükség, mert érdeklődésük szűk körű, utánzási képességeik sérültek, gyakoriak a percepció nehézségei. Az autizmussal élő gyermekek esetében a megszerzett tapasztalatok többsége széteső, töredékes, nem szerveződik jelentéstartó egésszé. Gyakran nem, vagy rosszul vonnak le oksági következtetéseket, nehézségeik vannak az általánosításban.

A tanulás célja:

A gyermek tapasztalatokhoz juttatása, a percepció és a gondolkodás integrálása, adaptív viselkedési és munkavégzési formák elsajátíttatása, a gyermeket körülvevő természeti és társadalmi környezet cselekvésbe ágyazott megismertetése.

A tanulás hatására jönnek létre pozitív változások a megismerő tevékenységekben, a kommunikációban, a szociális kapcsolatok szervezésében, ezáltal az egész személyiség fejlődésében.

Az autizmussal élő gyermekek esetében a legkorábbi időponttól kezdve szem előtt kell tartanunk a leghosszabb távú fejlesztési célt, a gyermek környezetébe, illetve a társadalomba való későbbi beilleszkedésének segítését.

Gyakran alkalmazott tanítási technikák:

Bemutatás, modell nyújtása: azoknál a gyermekeknél alkalmazhatjuk, akik képesek utánozni

Árnyékolás: a gyermek mögé állva, folyamatosan fizikai segítséget nyújtva, vele együtt végezzük el a tevékenységet. Ennél a technikánál nagyon fontos, hogy ne adjunk szóbeli instrukciókat, a fizikai késztetéseket (promptokat) pedig fokozatosan vonjuk vissza. Ne alkalmazzuk olyan gyermeknél, akiben a fizikai közelség félelmet kelt.

Láncolás: a megtanítandó feladatot apró lépésekre bontjuk, (feladatanalízis) majd lépésenként, szisztematikus jutalmazással tanítjuk meg.

Formázás: a gyermeki viselkedések közül jutalmazással szisztematikusan megerősítjük azokat az apró mozzanatok, melyek valamilyen szempontból szükségesek, hasznosak (pl. öltözködés közben a gyermek folyamatosan mozog, közben véletlenül kinyújtja a kezét, ez pedig jó mozdulat a kabát felvételéhez, tehát megerősítjük).

Önkiszolgálási készségek és a házimunka elemeinek tanítása

Az autizmussal élő óvodáskorú gyermekek gyakran kerülnek úgy óvodába, hogy elemi szintű önkiszolgálási készségeik közül néhány még nem alakult ki. Ennek egyik oka lehet a szociális terület sérülése: a gyermekek nem motiváltak a személyes környezet elismerésére, vagy nem ismerik fel saját szerepüket az önkiszolgálási, önellátási folyamatokban, és az utánzásos tanulás is sérült. Az autizmusban jellemzően sérült a célvezérelt viselkedésszervezés, ami zavarhatja az önkiszolgálási folyamatok végrehajtását.

Gyakran az önkiszolgálási készségek elsajátításához szükséges motoros feltételek sincsenek jelen. Szerepet játszhat a saját testből érkező szenzoros információk feldolgozási zavara is.

Ezért az autizmussal élő gyermekek önkiszolgálási készségeinek tudatos kialakítása és gyakoroltatása az óvodáskor egyik legfontosabb feladata, amely a gyermek jövőbeni ellátását is meghatározhatja. A fejlesztés kezdetén, az egyes önkiszolgálási tevékenységekhez szükséges készségek informális felmérése során meghatározzuk, hogy az autizmussal élő gyermek az egyes részműveleteket milyen típusú és mértékű segítség mellett képes végrehajtani.

Szobatisztaság

Az egészséges gyermekek 2 éves korukra érik el azt a kognitív, pszichés és organikus fejlettségi szintet, amely elégséges alapja a szobatisztaság kialakulásának. Az autizmussal élő gyermekek esetében a szobatisztaság kialakulása során további nehézségek merülhetnek fel: kommunikációs nehézségek (pl. nincs eszköze arra, hogy jelezze szükségletét), szociális készségek sérülése (pl. nincs tisztában vele, hogy jeleznie kellene környezetére felé szükségleteit), rugalmas gondolkodás sérülése (pl. ragaszkodás a pelenkához, időponthoz, helyszínhez, környezet számára indokolatlannak tűnő félelem a WC-től, stb.).

A szobatisztasági program idő és személyzetigényes folyamat, türelmet és kitartást igényel, akkor érdemes elkezdni, ha az elszántság mellett elegendő idő, és ennek a programnak a végrehajtására egy személy, valamint egy segítő szakember is rendelkezésre áll.

Étkezés

Az autizmussal élő gyermekek esetében igen gyakoriak az étkezési problémák. A problémák eredete és megjelenése többféle lehet:

Előfordul, hogy a gyermek elutasítja az étkezési helyzetet (nem ül le az asztalhoz, nem marad az asztalnál, az óvodában nem hajlandó enni).

A gyermek étkezéshez szükséges alapvető készségei hiányoznak (nem tud fogni, lehetnek problémák a harapással, rágással, nyeléssel).

A gyermek túlszelektáló gondolkodásmódjának is változatos étkezési problémák lehetnek a következményei, pl. csak bizonyos állagú, színű, formájú ételt eszik, bizonyos ételeket csak bizonyos sorrendben hajlandó elfogyasztani. Gyakori, hogy a gyermek az egyes ételféleségeket gondosan elkülöníti a tányérján, és az ételeket csak egymás után eszi meg.

Lehet, hogy csak bizonyos edényből hajlandó enni, másból nem, vagy bizonyos helyen elfogyaszt egy ételt, máshol nem, stb.

Öltözés

Az autizmussal élő gyermekek öltözködésével leggyakrabban az probléma, hogy a célszerűség és az ésszerűség figyelmen kívül hagyásával veszik fel ruhadarabjaikat. Másrészt jellemző az öltözködéssel kapcsolatos merev viselkedés, melynek következménye, hogy ragaszkodnak bizonyos ruhadarabjaikhoz, és nehézséget jelent számukra a ruhaváltás illetve egyes öltözékek elhagyása.

Az öltözködés során felmerülő és megoldandó fő kérdések:

milyen ruhadarabot kell felvenni, melyik testrészre, hogyan;

ha több ruhadarabot kell felvenni, akkor azt milyen sorrendben kell megtenni.

Tisztálkodás

Az alapvető tisztálkodási műveletek megtanítása (kézmosás, arcmosás, kéz-és arctörölés, fogmosás, fésülködés, orrtörölés) is fontos fejlesztési cél az óvodában. Az autizmussal élő gyermekek esetében ritkán számíthatunk arra, hogy kialakulnak a tisztálkodás szükségességének felismerésén alapuló szokások, ezért gyakran eszközökkel (pl.: napirend) kell azok időpontját kijelölni. Jóllehet az óvodáskorú gyermekek általában még nem ismerik fel a tisztálkodás szükségességét, de velük ellentétben az autizmussal élő gyermekben ez később sem válik szükségletté. A tisztálkodási műveletek önálló végrehajtásához szükséges lehet a folyamat apró lépésekre való felbontása, és a lépések vizuális megjelenítése. A fizikai segítség fokozatos visszavonása és az elért önállósági szint következetes elvárása rendkívül jelentős, mert az

autizmussal élő gyermekben sokkal kevésbé van jelen az önállóságra törekvés. A teljes önállóság elérése hosszú ideig tarthat.

Elemi házimunka

A gyermek egyéni fejlesztési tervében határozzuk meg, hogy mely házimunkákban vegyen részt (játékok elpakolása, ruházat dobozokba, fogasra helyezése, egyszerű naposi teendőkbe való bevonás: terítés, asztal leszedése, stb.). A segítség módját mindig az egyéni szükségleteknek megfelelően kell megtervezni. A tárgyak helyének kijelölése, tárgyak sorba rendezése, a házimunka folyamatlépésekre bontása, és a lépéseknek a gyermek számára informatív módon való megjelenítése segítheti a gyermek munkáját.

Mozgás - nagymozgás

A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek természetes mozgását (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás, dobás). Az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség és a testi tudatosság kialakításában is nagy szerepe van. Kedvezően befolyásolják a gyermeki szervezet növekedését, teherbíró képességét, és az egyes szervek teljesítő képességét. Fontos szerepe van az egészség megőrzésében, megóvásában. Az autizmussal élő gyermekek mozgásfejlődése azonban eltérhet az egészséges kortársakétól:

mozgásuk gyakran diszharmonikus, az utánzási képesség, a testséma és a testi tudatosság sérült. Ebből adódóan egészséges kortársaiknál sokkal nehezebben tanulnak meg egy-egy mozgássort.

A mozgásfejlesztés megtervezésének lépései és módszertani javaslatok autizmussal élő gyermekek számára

Ahhoz, hogy megtervezzük a gyakorlatokat, a megfelel ő foglalkoztatási formát és a szükséges vizuális eszközöket, felmérést kell végezni a következő területeken:

utánzási képesség;

beszédértés szintje;

együttműködési képesség felnőttel, gyerekkel;

irányítás elfogadása;

figyelem tartóssága és terjedelme más gyermek jelenlétében;
nagymozgás elemeinek felmérése.

A gyermek képességeinek, készségeinek felmérésére, megfigyelésére jól alkalmazható a *Nottingham Southerland House School* által kidolgozott *fejlődési kérdőívet*, melynek része a nagy- és finommozgás, valamint a testi tudatosság fejlődésének követése. A későbbiek során tovább felméréseket érdemes készíteni kb. félévente.

Finommozgás

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka különböző fajtái, a műalkotásokkal való ismerkedés is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének.

Az autizmussal élő gyermekekre azonban gyakran a finommotorikus készségek fejlődésének késése jellemző. Autizmussal élő gyermekek tárgyakkal való manipulációját megfigyelve szembetűnő az érdeklődés hiánya, a tárgyi világ megismerésére irányuló spontán késztetés deficitje. E késztetés lenne az, ami az új anyagok, tárgyak, eszközök megismeréséhez és használatához vezethetne. Ennek hiányában tárgyhasználatuk legtöbbször inadekvát, repetitív és a megismerő folyamat során a spontán exploráció gyakran a tárgy lényegtelen tulajdonságaira irányul. A fenti problémák miatt a vizuomotoros képességek kialakítása, és a meglévő képességek, készségek fejlesztése a normál fejlődésmenetet követve, a gyermek fejlődési szintjéhez igazodva strukturált tanítási helyzetben, speciális módszerekkel valósítható meg. A fejlesztés célja egyrészt a tárgyakkal való olyan szintű manipuláció, amely képessé teszi a gyermeket tevékenységek elvégzésére, a funkciónak megfelelő eszközhasználatra, másrészt szabadidős készségek tanítása, életkorának megfelelő szabadidős tevékenységek megismertetése.

A középtávú (kb. egy óvodaévet felölelő) célok meghatározásához mindenkor szükséges a gyermek aktuális vizuomotoros készség szintjének felmérése. Amennyiben új gyermek érkezik a csoportba, ajánlott a már korábban említett *Nottingham Southerland House School kérdőívének* a finommozgás fejlődésére vonatkozó részét kitölteni, valamint *Theo Peeters* által kidolgozott *finommotorikus informális felmérést* elvégezni.

Problémás viselkedések megelőzése és kezelése

Az autizmussal élő gyermekek gyakran tanúsítanak olyan viselkedéseket, melyek környezetük számára érthetetlenek, zavaróak, elfogadhatatlanok. Tudnunk kell azonban, hogy ezek a viselkedések gyakran egyáltalán nem tudatosak, hátterükben pedig a szokásostól eltérő, alapvetően az autizmus természetéből fakadó okok azonosíthatók. A nem kívánatos viselkedések hátterében gyakran szenzoros érzékenység, a szociális kontextus meg nem értése, a viselkedéssel kapcsolatos elvárások hiányos megértése, vagy éppen kommunikációs nehézségek állnak (Pl.: prekommunikatív viselkedések, melyekkel a gyermek inadaptív módon, visítással kommunikál). Éppen ezért nagyon fontos, hogy ne próbáljunk szokványos magyarázatot adni a viselkedésekre, mint például, hogy a gyermek szándékosan nem akar együttműködni, vagy valószínűleg nem szereti az adott tevékenységet, személyt, esetleg szándékosan provokál. Ezek helyett a magyarázatok helyett előítélet mentes, objektív megfigyelésekre van szükségünk, melyek pontosan leírják a viselkedést, annak kontextusát, közvetlen előzményeit és következményeit. A viselkedés pontos és szisztematikus megfigyelése rendszerint segít a háttérben rejlő okok megértésében. A megfigyelés során érdemes feljegyzéseket (viselkedési jegyzőkönyvet) vezetni, melyben rögzítjük a viselkedés körülményeit (pl. hely, idő, jelenlévő személyek) előzményeit, közvetlen kiváltóját, magát a konkrét viselkedést, a lehető legpontosabban megfogalmazva (pl. Zsuzsi kétszer belerúgott a szekrényajtóba), és a viselkedés következményeit, a környezet reakcióit. Mindezekből az információkból általában leszűrhető, hogy mi volt a problémás viselkedés oka, így megkezdhetjük a probléma oki kezelését, ahelyett, hogy magát a viselkedést próbálnánk elnyomni. Az objektivitáshoz hozzátartozik az is, hogy nem dönthetünk önkényesen arról, mit nevezünk problémás viselkedésnek.

A besoroláshoz a következő négy szempont figyelembe vétele szükséges:

A viselkedés, vagy annak súlyossága nem felel meg a gyermek életkorának, vagy fejlettségi szintjének.

A viselkedés veszélyt jelent magára a gyermekre, vagy más személyekre.

A viselkedés jelentősen akadályozza a világ megismerését, a tanulást.

A viselkedés jelentősen rontja a gyermek környezetében lévők életminőségét, stresszt okoz.

A problémás viselkedések megelőzésében és kezelésében fontos szerepe van a környezet adaptálásának a gyermek megértéséhez. Ez alatt leggyakrabban a megfelelő motivációt, a

gyermeki tevékenység körütekintő megszervezését, az események, cselekvések kiszámíthatóságát, a jól érthető kommunikációs interakciókat, a gyermek számára kellemetlen szenzoros ingerektől való védelmet értjük. A problémás viselkedések kezelése nagyon sok viselkedés- és kognitívterápiás eljárás egységes és következetes alkalmazását jelenti a pedagógusok és a szülők részéről.

Néhány gyakran alkalmazott eljárás:

A kívánt viselkedés szisztematikus jutalmazása.

Alternatív viselkedés tanítása (pl. új kommunikációs viselkedés tanítása: a gyermek megtanul rámutatni a kívánt tárgyra ahelyett, hogy sikítással jelezné kívánságát).

A problémás viselkedéssel nem összeegyeztethető viselkedés tanítása.

A nem kívánt viselkedés figyelmen kívül hagyása.

MOZGÁSSÉRÜLT GYERMEKEK ÓVODAI CSOPORTJA

A program alapjául a Pető András által kidolgozott konduktív pedagógiai rendszer szolgál. Ez a rendszer az idegrendszeri sérülés következtében létrejövő mozgássérülést nem statikus, helyi jellegű fogyatékoságként, hanem összerendezési, szervezési zavarként, diszfunkcióként értelmezi. A diszfunkció az egész személyiség adaptációs zavarát jelenti, amely gátolja az embert a biológiai és a társadalmi követelményekhez való alkalmazkodásra.

A központi idegrendszeri sérülés következményének ez a fajta megközelítése magyarázza azt, hogy a cerebromotorikus diszfunkció nem orvosi, hanem pedagógiai kérdés, s ami nem kezelhető terápiák segítségével, az eredményesen fejleszthető a nevelés, a személyiség egységes felfogása, fejlesztése, az önmegvalósítás, az alkotóerő előmozdítása által. Ily módon az idegrendszeri károsodás következtében létrejött fogyatékoság mértéke csökkenthető, hiszen nevelés segítségével a diszfunkciós ember is képes megtanulni az ortofunkciós stratégiát.

A konduktív program személyiségközpontú, ugyanis az ortofunkciós működés eléréséhez a sérült embert vezeti rá a belső szervezőmód kialakítására, az idegrendszer koordinációjára. Ennek megfelelően a konduktív pedagógia kiindulási pontja nem a sérülés, hanem maga az ember.

Az idegrendszeri sérülése utáni reorganizáció elsősorban - az agy kompenzáló működései közül - a reziduális kapacitás kihasználásával válik lehetővé.

Az agy károsodásával szemben a tudatos folyamatok általában ellenállóbbak, a konkrét cselekvés céljának tudatosítása ösztönzőként hat az agy összehangoló működésére. A helyes koordináció kiépüléséhez - amelynek eredménye a mozgásban is tapasztalható - indirekt út vezet a kognitív és az észlelési folyamatokon át.

A belső szervezőmód kialakítása az ember aktív tanulását kihasználva lehetséges, amely elsősorban a tevékenységhez kötött tanulásként értelmezhető.

A célok elérése érdekében végrehajtott cselekvéshez szükség van az idegrendszer szervező működésére, az új koordinációk kialakulására, amely koordinációk alapját képezik az egész személyiség ortofunkciós működésének. Természetesen ehhez elengedhetetlen a megtanult működések reprodukív és alkotó jellegű alkalmazása - elsősorban azért, hogy az, ami eddig csak tudati kontroll mellett működött, az készséggé, képességgé váljék, ugyanígy a rendszeres, rögzítés mozzanatára, amely lehetővé teszi a funkciók magasabb szintű integrációját.

A konduktív pedagógia komplex tevékenységrendszer keretein belül célok és feladatok kitűzésével tartja lehetségesnek a mozgássérült gyermekek személyiségfejlesztését, az életkorhoz igazodó biológiai és társadalmi követelményeknek való megfelelést.

Ennek értelmében a konduktív pedagógia által kitűzött célok nem speciálisak, nem különböznek az egészséges kortársakétól, csupán a követelmények kielégítéséhez vezető adaptív tanulási folyamat során meghatározott célok tekinthetők speciálisnak, abban az értelemben, hogy ezek az ortofunkciósan működő személyiség esetében spontán módon elérhetők.

Programunk komplex jellege biztosítja a mozgássérült gyermekek személyiségének sokoldalú fejlesztését. A pedagógiai program napirendben történő megvalósításával lehetővé válik a kívánt magatartásformák és szükségletek kialakítása, az ismeretelsajátítás, a készség- és képességfejlesztés, az egyenlő hozzáférés biztosításával.

A konduktív program a személyiséget egységes egészként értelmezi, a fejlesztés során nem tagolja funkciókra, - hiszen a funkciók dezintegrációja okozza a működés hibáját, s nem az egyes funkciók hiánya, - hanem a nevelés segítségével egységesen fejleszti azt.

Ennek megfelelően nem a funkciók gyakorlásával kívánja elérni az eredményre vezető működést, hanem összefüggések tanításával, célirányos tevékenységek végeztetésével - a funkciók kölcsönhatását kihasználva - melynek során a cél elérésének módjára a gyermek aktív tanulását felhasználva vezeti rá a mozgássérült óvodás gyermeket.

Elsőként a reorganizáció elérése a fontos, majd ezt követően annak összekötése a mozgássérült gyermek minden funkciójával.

A programban egymástól el nem választhatóan van jelen a koordinált mozgás, az aktív magatartás szükségletének létrehozására irányuló mozgásnevelés, az önálló életmód tanítása, az értelmi nevelés és fejlesztés, a beszédfejlesztés, az érzelmi-, akarat tulajdonságok formálása és az óvodai oktatás.

A konduktív programban - a hagyományos óvodai fejlesztési tartalmak mellett - szervesen beépült rész a mozgásnevelés, s az ehhez kötődő tartalmak, a feladatsorok. Az egyes tartalmak szorosan kapcsolódnak egymáshoz. A program egészét a tanulás és az alkalmazás egyisége jellemzi.

A mozgásnevelés során megtanult megoldásmódok, kialakult funkciók szokássá alakításához elengedhetetlen ezek felhasználása, alkalmazása az óvodai foglalkozásokon, illetve az egyéb tevékenységek során.

Ugyanígy a feladatsorok megoldása közben rendszeresen megjelennek a vers, a mese, az ének, a környező világ felfedezéséből származó ismeretek. Ezek alkalmazása ösztönző hatású, tevékenységre inspirál, változatossá tesz, segíti a mozgássérült óvodás gyermekek figyelmének fenntartását.

A 3-7 éves korú mozgássérült gyermekek habilitációjával, rehabilitációjával foglalkozunk, célunk a gyerekek komplex személyiségfejlesztése, olyan komponensek s az ezekkel összefüggő magatartás- és tevékenységformák beépítése a személyiségbe, amelyek birtokában lehetőség szerint a mozgássérült gyermekek is képessé válnak az életkornak megfelelő biológiai és társadalmi követelmények teljesítésére, az óvodai, iskolai integrációra, a társadalomba való beilleszkedésre.

A mozgássérült gyermekek óvodai nevelése a konduktív nevelési rendszer második lépcsőfoka, biztosítva ez által a korai életkorban megkezdett nevelőmunka folyamatosságát, illetve előkészítve az integrációt, az iskolába lépést. Egyfelől azon gyermekeink integrációját, akik mozgásfejlettségükben elérték a megfelelő szintet, s többségi óvodai-, vagy iskolai közösségbe bocsáthatók el, másfelől azon óvodásaink iskolába lépését, akiknek a motoros és mentális fejlődési szintje nem éri el az integrálhatóság lehetőség, ebben az esetben a beiskolázást a saját intézményünk iskolai tagozata oldja meg.

Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását.

Intézményünkben mozgássérült gyermekeket nevelünk, de miután a központi idegrendszeri károsodás következtében létrejövő sérülés általában nem korlátozódik csak a mozgásra, hanem egyéb funkciók zavarát is jelenti, ezért gyermekeinknél a mozgásdiszfunkció mellett az érzékelés, az észlelés, a beszéd, az értelmi funkciók zavarára, retardációjára is tekintettel kell lennünk, sőt néhány esetben a mozgássérülés vezető tünete mellett ezen területek sérültségével is számolnunk kell.

A konduktív nevelés speciális feladatai:

járás, közlekedés;

testséma kialakítása;

érzékelés, észlelés, koordináció fejlesztése;

tevékeny napirend kialakítása;

kognitív funkciók fejlesztése;

beszédindítás, faciális gyakorlatok alkalmazása az artikulációs problémák megoldására;

társas és szociális alkalmazkodás, viselkedés támogatása és fejlesztése, önellátásra nevelés;

segédeszközök alkalmazása a deformitások megelőzése és korrigálása céljából;

Fejlesztési célok

Programunk céljai a pedagógiai folyamatra utalóak. Azokat a kialakítandó szükségleteket, fejlesztendő képességeket tartalmazzák, amelyekről úgy véljük, hogy a mozgássérült óvodás gyermek harmonikus személyiségfejlődéséhez elengedhetetlenül szükségesek. Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai folyamatoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk. A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom öveze.

Ennek megfelelően céljaink:

a mozgássérült óvodás rávezetése az életkorának megfelelő követelmények saját erőből történő kielégítésére;

a mozgás, mint az alkalmazkodáshoz szükséges, koordinált tevékenység, a tevékenység ortofunkciós kivitelezése, a cél önálló képzése, az öntevékenység, valamint az aktív magatartás szokásának kialakítása;

a higiéniai szabályok betartására nevelés, tisztasági szokások kialakítása, az önellátás és az egészséges életritmus szokásának kialakítása;

a társakkal, illetve a felnőttekkel való kapcsolattartás szükségletének kialakítása, mások érzelmeinek felismerése és az egyén saját érzelmeinek kifejezésére való képesség fejlesztése;

az ismeretszerzés módjainak megtanulása, a külvilág információinak felfogása, megértése, feldolgozása, az ismeretszerzéssel kapcsolatos pozitív viszonyulás-, valamint az új információk és ismeretek iránti szükségletek kialakítása;

differentiált, a szükségletekhez igazodó segítségnyújtás a képességek fejlesztése során;
a kommunikáció módjainak elsajátítása, az egyén saját igényeinek kifejezése és érvényesítése;
a környezeti esztétikum észrevetése, az önmagára - és a környezetére irányuló esztétikai
tevékenységformák kialakítása.

Nevelési feladatok

A mozgássérült óvodások személyiségfejlesztését hat nevelési feladat segítségével tartjuk lehetségesnek. Természetesen ezen feladatok elhatárolása egymástól mesterséges, hiszen összeköti őket a megvalósításuknak keretet adó komplex tevékenységi rendszer.

Feladatok:

mozgásnevelés, öntevékenységre, aktív magatartásra nevelés;

önálló - és egészséges életmódra nevelés;

érzelmi nevelés, társas kapcsolatok alakítása;

értelmi nevelés, fejlesztés;

esztétikai nevelés

kommunikáció és beszédfejlesztés.

Amíg az egészséges gyermek az aktivitás, a cselekvés szükségletével, illetve a cselekvés megvalósításához szükséges eszközökkel, addig a mozgássérült gyermeknél mindezt a nevelés során létre kell hozni.

Így a mozgássérült gyermekek óvodai nevelésének egyik legfontosabb, és alapvető feladata a mozgás fejlesztése, mint az alkalmazkodáshoz szükséges koordinált tevékenység, a tevékenység ortofunkciós kivitelezése, a cél önálló képzése, az öntevékenység, valamint az aktív magatartás szokásának kialakítása, amelyek a személyiségbe beépülve stimulálják a magatartást és a tevékenységet, s lehetővé teszik a társadalmi integrációt, az önálló életvezetést. A szokás és normarendszer a szocializációt alapozza meg.

Tevékenységformák és fejlesztési tartalmak – komplex tevékenységi rendszer

A motoros diszfunkciós gyermekek konduktív nevelésében a tevékenység szerepe meghatározó jelentőségű, hiszen a diszfunkció lényegében a célirányos tevékenységre való képtelenség.

Az idegrendszer koordinációjának, a funkciók összerendezésének a kialakítása nem lehetséges másként, mint a mozgássérült óvodás gyermek tevékenykedtetésével. Ezért programunk sokrétű tevékenységet biztosít, így a sérült kisgyermek játékos tevékenység végzése, vagy éppen élet közeli problémák megoldása közben tanulja meg a mozgás koordinálását, a cél elérésének módját.

Ezért a mozgásneveléshez kötődő tartalmak, a feladatsorok sem gyakorlatokat foglalnak magukban, hanem az egyéni teljesítőképességhez mért, a gyermek aktív magatartását igénylő problémákat, az életkornak megfelelő játékos tevékenységeket, amely tevékenységek komplexnek tekinthetők, elsősorban abban az értelemben, hogy ezen tevékenységek kivitelezését oly módon tanítjuk, hogy azokat nem bontjuk részmozzanatokra, elemi funkciókra.

A program nevelési céljainak elérése, a feladatok megvalósítása a mozgás, a játék, a tanulás és a munkatevékenység keretében lehetséges.

A tevékenységek beépülnek a foglalkozási formákba, amelyek a gyermekcsoport sajátosságaihoz alkalmazkodva, elnevezéseiben is speciálisak.

Egy lehetséges heti rend az óvodában

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
8.00-8.30	Érkezés, kondicionálás, játék	Érkezés, kondicionálás, játék	Érkezés, kondicionálás, játék	Érkezés, kondicionálás, játék	Érkezés, kondicionálás, játék
8.30-9.00	Reggeli	Reggeli	Reggeli	Reggeli	Reggeli
9.00-9.30	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés	Egyéni fejlesztés
9:30:10:00	Óvodai foglalkozás: ének-zene	Óvodai foglalkozás: ének-zene, környezetismeret	Óvodai foglalkozás: ének-zene, matematika	Óvodai foglalkozás: ének-zene, mese-vers	Óvodai foglalkozás: ábrázolás
10:00-10:30	Kondicionálás tízórai, közlekedés	Kondicionálás, tízórai, közlekedés	Kondicionálás, tízórai, közlekedés	Kondicionálás tízórai, közlekedés	Kondicionálás tízórai, közlekedés
10:30-11:15	Csoportos fekvő és állás járás	Egyéni mozgásfejlesztés/ Ayres terápia	Csoportos fekvő és állás járás	Egyéni mozgásfejlesztés/ Ayres terápia	Egyéni mozgásfejlesztés/ HRG terápia
11.15-11.30	Kondicionálásközlekedés	Kondicionálás, közlekedés	Kondicionálás, közlekedés	Kondicionálásközlekedés	Kondicionálásközlekedés
11:30-12:00	Ebéd,	Ebéd,	Ebéd,	Ebéd,	Ebéd,

12.00- 12.30	Kondi- cionálásközlek edés	Kondicionálás, közlekedés	Kondicionálás, közlekedés	Kondi- cionálásközlek edés	Kondi- cionálásközlek edés
12.30- 14.00	Csendes pihenő	Csendes pihenő	Csendes pihenő	Csendes pi- henő	Csendes pi- henő
14.00- 14.30	Kondicionálás közlekedés	Kondicionálás, közlekedés	Kondicionálás, közlekedés	Kondi- cionálásközlek edés	Kondi- cionálásközlek edés
14.30- 15.00	Uzsonna	Uzsonna	Uzsonna	Uzsonna	Uzsonna
15.00- 16.00	Irányított játék,kijáratás	Irányított játék,kijáratás	Irányított játék,kijáratás	Irányított játék,kijáratás	Irányított játék,kijáratás

6:30-7:45 A gyermekek gyülekezése gyűjtőcsoportban

15:00-16:30 A gyermekek összevonása távozásig gyűjtőcsoportban

Tevékenységi formák a konduktív óvodai csoportban

Mozgás

A mozgás az óvodás gyermek alapvető tevékenységformája. A 3-7 éves gyermekek számára a környezet megismerése, a világból való tapasztalatszerzés elsősorban a mozgás által válik lehetővé. A mozgás fejlődésével a környezetből származó tapasztalatok is bővülnek, a gyermekek ismeretei gyarapodnak.

A diszfunkciós gyermekek óvodai nevelésében a mozgást, a mozgás koordinálását - mint a cél eléréséhez szükséges tevékenységformát - tanítanunk kell annak érdekében, hogy a mozgás-sérült gyermek számára is lehetővé váljék a környező világ megismerése.

A konduktív nevelésben a mozgás az egyéb tevékenységeket is megalapozó tevékenység-forma, hiszen a célirányos cselekvés megtanulása teszi lehetővé azt, hogy a gyermek képes legyen játszani, illetve egyéb tevékenységet folytatni. A mozgás, mint alapvető tevékenység-forma két lépésben jelenik meg a programban. Az első lépés a tanulás, a második a tanultak alkalmazása, felhasználása.

Játék

A diszfunkciós gyermekek játékanak jellemzői

Az óvodáskorú gyermekek alapvető tevékenységi formája a játék. A diszfunkciós gyermekeknél óvodába lépéskor tapasztalható az alacsony szinten lévő játéktevékenység, melynek oka a megkésett vagy gátolt mozgásfejlődés és a társuló diszfunkciók (az észlelési, figyelmi, koncentrációs zavarok, kommunikációs elmaradások).

A napirendben a játék és a játékos foglalkozások a gyermekek tevékenységi szükségleteit elégítik ki. Biztosítják a már meglévő tapasztalatok rendszerét, rögzítését, azok kibővítését, új tapasztalatok szerzését, ezek kapcsolódását régebbi tapasztalatokhoz, ami együtt jár a megismerő funkciók fejlődésével, a személyiség fejlesztésével.

Tanulás

A tanulás értelmezése a konduktív pedagógiában

A mozgássérült gyermek személyiségfejlesztéséhez egy olyan komplex, speciálisan integrált pedagógiai folyamatra van szükség, melynek alapja a diszfunkciós gyermek- felnőtt által irányított- tanulási tevékenysége. Ezen tanítási - tanulási folyamat során van lehetőség a motorikus, mentális, pszichés folyamatok együttes fejlesztésére, amely folyamatok fejlődése együttesen eredményezi a mozgássérült kisgyermek beszédének, gondolkodásának, manipulációjának, önkiszolgálásának, koordinációjának, az érzelmi - akarati életének fejlődését, kibontakozását.

Önellátás

A diszfunkciós gyermekek közül csak nagyon kevesek képesek rá, az önellátás lehetősége motiválja tevékenységüket. Az ide tartozó tevékenységek az öltözés, vetkőzés, étkezés, az evőeszközök használatának megtanulása, szobatisztaság, WC - használat, kézmosás, tisztálkodási teendők, az ehhez szükséges eszközök használatának megtanulása (fésűlködés, vízcsap kezelése, törölköző használata, a ruhaneműk ki- és begombolása, cipőfűzés, ki- és bekötés).

SZAKEMBER ELLÁTOTTSÁG

Gyógypedagógus	10 fő
általános iskolai pedagógiai tanár, általános iskolai tanító, oligofrénpedagógia szakos tanár, gyógypedagógus logopédia szakirányon, okleveles pedagógiatanár,	1 fő
gyógypedagógus, szomatopedagógia szakos tanár, gyógypedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakos tanár és terapeuta, gyógypedagógus értelmileg akadályozottak pedagógiája szakirányon	1 fő
gyógypedagógus tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon	2 fő
gyógypedagógus értelmileg akadályozottak pedagógiája szakirányon, gyógypedagógus, pszichopedagógia szakos tanár	1 fő
gyógypedagógus, autizmus spektrum pedagógiája szakirányon, gyógypedagógus értelmileg akadályozottak pedagógiája szakirányon	1 fő
oligofrénpedagógia szakos gyógypedagógia tanár, szurdopedagógia szakos gyógypedagógiai tanár, gyógypedagógus, autizmus spektrum pedagógiája szakirányon	1 fő
gyógypedagógia tanár	2 fő
gyógypedagógus autizmus spektrum pedagógiája szakirányon, szomatopedagógia szakos gyógypedagógia tanár,	1 fő

Konduktorok	3 fő
óvodapedagógus, konduktor	1 fő
konduktor, egészségfejlesztő mentálhigiénikus	2 fő

Gyógypedagógiai asszisztensek	6 fő
Érettségi, gyógypedagógiai asszisztens képzés	5 fő
Főiskola, gyógypedagógiai asszisztens képzés	1 fő

Dajka	6 fő
Dajkaképző, középfokú iskolai végzettség	6 fő

Szakember ellátottságunk jelen állapotban - az igényeket és a lehetőségeket reálisan szemlélve megfelel a szakmai elvárásoknak .

TÁRGYI FELTÉTELEK

Csoportszoba, egyéni fejlesztést biztosító helyiség, sószoba, uszoda, gyermekmosdó zuhanyzóval, gyermek öltöző, nevelői szoba, ünnepélyek lebonyolítására szolgáló összenyitható helyiség, melegítő konyha, tornaszoba, tágas udvar (füves, árnyékos, napos, résszel) a gyermekek mozgásfejlesztését szolgáló pálya és játékeszközök.

A csoportszobában a szokásos óvodai berendezésen túl szükséges:

- nagyméretű tükör, az egyéni fejlesztéshez logopédiai tükör, fejlesztő játékok, speciális audiovizuális eszközök, mozgásfejlesztést segítő eszközök (pl. Bobath labdák, hengerek, AY-RES, WESCO eszközök), a finommotorika fejlesztést segítő játékok, eszközök, anyag (lehetőleg természetes anyagok, eszközök), logopédiai eszközök.

AZ INTÉZMÉNY KAPCSOLATRENDSZERE

Intézményünk jelentős kapcsolati hálózatot alakított ki az alapítása óta eltelt időben.

Városunkban, ill. megyénkben minden gyermek-egészségügyi és gyógypedagógiai intézménnyel együttműködünk. Szoros kapcsolatra törekszünk a gyermekeink integrált oktatását felvállaló többségi iskolákkal.

Az elmúlt időszakban jelentősen csökkent a civil támogatóink száma. A fennmaradók közül jelentősebbek a PontMás Alapítvány, a szombathelyi ZONTA Klub és az általuk létrehozott „Zonta Alapítvány a mozgássérült gyermekekért”, és a “Más az út, de egy a cél” Egyesület a sérült gyermekekért amelyek közül az utóbbi kettő kizárólag intézményünk céljait támogatja és anyagilag is finanszírozza.

Eddigi működésünk során az alábbi magyar felső oktatási intézmények hallgatóinak biztosítottunk szakmai gyakorlati lehetőséget:

PTE Egészségügyi Főiskolai Kar:

Szociális munkás hallgatók

Védőnő hallgatók;

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar:

Gyógypedagógus hallgatók;

Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar Győr

Gyógypedagógus hallgatók

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Kaposvár

Gyógypedagógus hallgatók;

AZ ÓVODÁBAN FOLYÓ NEVELŐMUNKA ELLENŐRZÉSI, MÉRÉSI, ÉRTÉKELÉS RENDSZERE

A köznevelési törvényben deklarált szakmai autonómia nem valósulhat meg az intézményen belüli szakmai ellenőrzés, értékelés és a minőségbiztosítási rendszer működtetése nélkül.

Az ellenőrzésnek és az értékelésnek az a feladata, hogy ellenőrizhetővé, mérhetővé, bemutathatóvá tegye a pedagógiai munkát. Rendet, rendszerességet, folyamatosságot teremt az intézményi munkában, készenlétet jelent a mindenkori önértékelésre és az ebből fakadó fejlesztésre.

Az ellenőrzés, mérés, értékelés területei:

A gyermek fejlődési ütemének ellenőrzése;

A program ellenőrzése és értékelése

A GYERMEK FEJLŐDÉSI ÜTEMÉNEK ELLENŐRZÉSE

A pedagógus a tanév elején pedagógiai megfigyeléseit írásban rögzíti (fejlődési lap + pedagógiai jellemzés). Mindezek, és a gyermek gyógypedagógiai - pszichológiai - orvosi vizsgálati lelete alapján készíti el a gyermek egyéni terápiás tervét, s tervezi a csoport munkáját.

Munkájára jellemző a folyamatellenőrzés: a pedagógiai vizsgálatot félévkor, évvégén megismétli.

A gyermekek fejlődésének nyomon követésére az év eleji és év végi felmérések során a következő vizsgáló eljárásokat alkalmazzuk:

Minden óvodánkba kerülő gyermeknél

Rajzvizsgálat

Szociális érettség vizsgálat a Doll-skálával

Az értelmileg akadályozott gyermekeknél a gyermek állapotához és életkorához alkalmazkodva az alábbi eljárások közül választjuk ki a megfelelőt

Fröhlich-teszt – súlyosan halmozottan sérült gyermekek esetén

Brunet-Lesine teszt

PAC

Strassmeier fejlődési skála

Kiphard-féle fejlődési skála

Mozgássérült gyermekek esetén

A mérést a Fővárosi Pedagógiai Szolgálat Mozgásvizsgáló gyógypedagógiai Tanácsadó, Korai Fejlesztő, Oktató és Gondozó Tagintézménye végzi a konduktorok pedagógiai megfigyelésének figyelembe vételével

Autizmussal élő gyermekek esetén Theo Peeters -féle informális felmérések A felmérés területei

Vizuális támogatás kialakításához szükséges szimbólumszint értés

Kommunikáció

Önkiszolgálási készségek

Munkakészségek, munkaviselkedés

Önálló szabadidős tevékenységekhez szükséges készségek

Szociális készségek, társas szabadidő

NOTTINGHAM Southerland House Scholl fejlődési kérdőíve

Kathleen Quill-féle szociális és kommunikációs készségek felmérése

A TEACCH program felmérései

Olga Bogdashina : Érzékelési Állapotfelmérő kérdőív

A nevelőtestület rendszeres eset-megbeszélésein team munkában keresi a lehető legjobb megoldást egy-egy gyermek esetében. A tanköteles gyermekek a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vizsgálatán vesznek részt, és a szakértő véleményben meghatározottaknak megfelelően kezdik meg tanulmányaikat a többségi vagy kijelölt általános iskolában.

A PROGRAMELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS RENDSZERE

A program bevezetése után folyamatosan nyomon követjük a pedagógiai munka minőségi, hatékonysági mutatóit. A program cél- és feladatrendszeréhez viszonyítva a pozitív vagy negatív irányú eltérések kerülnek megállapításra

Az ellenőrzési formák:

folyamatos megfigyelés;

dokumentumelemzés;

kérdőíves felmérés;

feljegyzések készítése;

munkaközösségi megbeszélések;

a gyermekek cselekedeteinek, viselkedésének elemzése;

fejlődési tesztek végzése;

felmérések, nyomon követések.

Az ellenőrzésben résztvevők:

a kijelölt személyek; óvodavezető.

Az ellenőrzés részben folyamatos, részben ciklusonkénti, pl.: bizonyos célzott ellenőrzés: szokások elsajátítása, erőfeszítés, munkában való részvétel; vagy egyes fejlesztési területek eredményei.

Másrészt évenkénti: a magatartás, a viselkedés változása, a képességek fejlődése, a továbbhaladás lehetőségei stb.

Háromévente az értékek elfogadása és az azzal azonosulás, a program erényei, hibái, az esetleges újabb kihívásoknak való megfelelés szempontjai alapján elemezzük:

a gyermekek nevelésében megjelennek-e a tervezett nevelő, fejlesztő tartalmak, s azoknak milyen a hatása;

a program milyen eredményeket hozott a szocializáció terén, a megismerésben, a kommunikációban, mennyire biztosítottak a tapasztalatszerzés játékos lehetőségei;

beváltak-e az alkalmazott terápiás eljárások;

a nevelőtestület munkakedvét, pedagógia kultúráját milyen mértékben befolyásolja a program;

mit mutatnak a szülői visszajelzések.

A program ellenőrzése és értékelése során felhasználásra kerülnek az óvodában rendszeresen hospitáló hazai és külföldi kollégák tapasztalatai, esetleges kritikái.

A SZÜLŐ A GYERMEK ÉS A PEDAGÓGUSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FORMÁI, A TOVÁBBFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI

A szülőkkal való kapcsolattartásban törekszünk a minőségfejlesztés alapvető követelményeinek érvényesítésére. Az együttműködésünkre a partnerközpontúság jellemző. Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való együttműködés. Az együttműködés formai változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család terem meg. Az gyógypedagógusok figyelembe veszik a családok sajátosságait, szokásait. Az együttműködés során érvényesítik az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Ennek értelmében:

Óvodánkban valamennyi gyermek részére biztosítjuk annak lehetőségét – függetlenül fejlődési elmaradásának mértékétől, lakhelyétől, szülei anyagi helyzetétől, etnikai hovatartozásától –, hogy minőségileg garantált, különleges bánásmódot biztosító óvodai nevelésben részesüljön, amelynek során az önmagához mért legmagasabb szintre juthat el.

A nevelő – fejlesztő munka színvonalát, hatékonyságát a szülők, a fenntartók és a központi oktatásirányítás számára láthatóvá tesszük. A partneri visszajelzések alapján a szükséges és indokolt korrekciókat elvégezzük.

A legnagyobb partnercsoportot a szülők képezik, akik a közvetlen megrendelők. Az óvoda a szülők részére biztosítja a törvény által előírt jogok gyakorlását. A szülőknek joguk van gyermekük fejlődésének figyelemmel kísérésére.

Ennek formái:

napi találkozásokkor szóbeli tájékoztatás;

évi egyszeri/igény szerint nyílt nap;

évi kettő szülői értekezlet;

igény szerinti játszó délután;

nyilvános ünnepélyek;

fogadóórák;

szükség szerinti családlátogatás;

faliújságra kifüggesztett információk.

A szülőkkel való kapcsolattartás sajátos formáját alakítottuk ki a gyermekek intézménybe történő felvételekor. A szülő a jelentkezéskor egy általunk szerkesztett, részletes kérdőív kitöltésével tájékoztat bennünket gyermeke anamnesztikus adatairól, a gyermek fejlettségéről, a családban betöltött szerepéről és az intézménnyel szemben támasztott előzetes elvárásairól. Ezután egy személyes találkozás során a csoportvezető gyógypedagógus, pedagógus/konduktor részvételével felvázolják az együttműködés lehetséges formáit.

A gyermek jövőképevel összefüggésben felvilágosító, szemléletformáló tevékenységet folytatunk.

Ennek formái:

tanfolyamok;

szülői tréningek;

külföldi és belföldi tapasztalatcserék, tanulmányutak.

Ennek hatására a szülők bekapcsolódtak az országos és helyi szülői és érdekvédelmi szövetségekbe (Országos Down Dada Program, Williams Szindróma Társaság, Megyei ÉFOÉSZ stb.).

Az intézmény társadalmi környezetével való kapcsolattartás rendje

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsőde, és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények) és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.

A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

Munkakapcsolatok társintézményekkel

Markusovszky Kórház;

Gyermekosztály;

Gyermek-ideggondozó;

Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága,

országos szakértői bizottságok;

Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat – Szombathelyi Tagintézménye

Védőnői Szolgálat;

Máltai Szeretetszolgálat;

Rendszeres szakmai kapcsolat

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola;

Vöröskereszt;

Egészségügyi Főiskola;

Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat

Karitatív szervezetek;

Szakmai szervezetek;

óvodák, iskolák;

napi munkakapcsolat a szomszédos Napsugár óvodával.

GYERMEK ÉS IFJÚSÁGVÉDELMI CSALÁDSEGÍTÉS

A gyermek- és ifjúságvédelmi feladatokat az óvodában a csoportvezetők látják el.

A gyermekvédelmi tevékenység az intézmény pedagógiai programjába kötelezően beépül.

A közoktatási intézmények, így az óvoda feladata a gyermek veszélyeztetettségétől függően kettős:

jelzéssel kell élni a gyermekjóléti szolgálat felé;

súlyos veszélyeztetés esetén közvetlenül hatósági eljárást kell kezdeményezni.

A problémamegelőző gyermekvédelem egyik első, legfontosabb „jelzőintézménye”, az óvoda, ahol a gyermek napjának jelentős részét tölti. A mindennapi találkozások alkalmával a veszélyeztetett gyermekek könnyebben „kiszűrhetők” - csupán néhány olyan családuk van, ahol bekövetkezhet olyan magatartás, mulasztás, vagy körülmény, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését akadályozhatja.

A gyermekvédelmi felelős felderíti a gyermek fejlődését veszélyeztető okokat. A mindennapi találkozások alkalmával, a szülővel korábban kialakított megfelelő kapcsolat révén a segítségnyújtás könnyebben biztosítható.

A gyermekvédelmi felelős pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetve ellensúlyozására:

családlátogatás a gyógypedagógusokkal, nevelési segítség, tanácsadás,
rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatásra javaslat;
indokolt esetben természetbeni juttatás kezdeményezése.

Amennyiben pedagógiai eszközökkel nem sikerül a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése, szükséges a gyermekjóléti szolgálat felé jelzéssel élni a közös problémamegoldás érdekében.

Az SNI-s gyermeket nevelő családok mindennapjaiban való segítségnyújtás is fontos feladat.

Információs szolgáltatás, elérhetőség biztosítása az alanyi jogon elérhető juttatásokról, szolgáltatásokról, a különböző szociális rászorultság alapon elérhető juttatásokról, konkrét fizikai segítségnyújtás, gyermekszállítás, gyermekfelügyelet megszervezése.

Központunkba nemcsak Szombathelyről, hanem Vas vármegye egész területéről járnak gyermekek, az ő útiköltségüket a Országos Egészségbiztosítási Pénztár téríti.

A városi és megyei védőnői hálózattal kapcsolatban állunk, kölcsönös tapasztalatcserékkel segítjük egymás munkáját.

A gyermekvédelmi törvényben leírt, és felállított gyermekjóléti szolgálatokkal, gyámhivatalokkal munkakapcsolatot tartunk. Ezen kapcsolat nemcsak a szombathelyi intézményekkel valósult meg, hanem a megye területén felállított gyermekjóléti szolgálatok munkatársaival is.

AZ ÓVODA DOKUMENTUMAI

Az intézmény tevékenységét az Szakmai alapidokumentum határozza meg. Erre épül a Szervezeti és Működési Szabályzat. Ezen dokumentumok a székhelyintézményben eredetiben, a tagintézményben másolatban megtekinthetők. Pedagógiai tevékenységünket jelen programunk szabályozza. Ez „Az óvodai nevelés országos alapprogramjára és „A fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelveire épül. A program elkészítésénél felhasználtuk, és a helyi igények figyelembe vételével átdolgoztuk az Országos Köznevelési Intézet által minősített, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola Gyakorló Óvodájának munkaközössége által kidolgozott „Add a kezed!”, közép-súlyos értelmi fogyatékosok, számára készített óvodai nevelési programokat. Illetve az Autizmus Alapítvány 2007-ben készült a magyar állam, és az Európai Unió (HEFOP 2.2.1-P.-2004-11-0037/4.0) támogatásával, az autizmussal élő gyermekek számára készített óvodai nevelési programot.

A konduktív terápiás csoport programjának elkészítésekor támaszkodtunk a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete által kidolgozott dokumentumokra. E csoportban az óvodai programokat Porkolábné dr. Balogh Katalin által összeállított a „Kudarccal az iskolában” című óvodai fejlesztő program alapján állítottuk össze.

Törekedtünk arra, hogy a különböző szerzők által készült programok egységes egésszé álljanak össze, saját alapelveinkkel, céljainkkal és feladatainkkal összhangban.

A fentiekre építve az intézmény minden nevelési évre munkatervet készít, ez alapján készülnek az éves csoporttervek.

A gyermekek fejlesztése egyéni fejlesztési terv alapján történik, a csoportok tevékenységüket óvodai csoportnaplóban rögzítik.

Az intézmény gazdálkodásának módját külön szabályzatok biztosítják (pénzkezelés, leltározás, selejtezés, iratkezelés, stb.).

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉKOK

Az intézményben működő véleményező fórumok nyilatkozatai

A diákönkormányzat nyilatkozata

A pedagógiai program módosítását az **intézmény diákönkormányzata** 2024. év február hó 12. napján tartott ülésén megtárgyalta. Aláírással tanúsítom, hogy a diákönkormányzat véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályban meghatározott ügyekben gyakorolta.

Kelt: Szombathely, 2024. február hónap 22. nap

Torgács Imre
diákönkormányzat vezetője

A szülői szervezet nyilatkozata

A pedagógiai program módosítását a **szülői szervezet** (közösség) 2024. év február hó 14. napján tartott ülésén megtárgyalta. Aláírással tanúsítom, hogy a szülői szervezet véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályban meghatározott ügyekben gyakorolta.

Kelt: Szombathely, 2024. február hónap 22. nap

Mag Éva
szülői szervezet (közösség) képviselője

Az intézményi tanács nyilatkozata

A pedagógiai program módosítását az intézményi tanács 2024. év február hó 16. napján tartott ülésén megtárgyalta. Aláírással tanúsítom, hogy az intézményi tanács véleményezési jogát jelen pedagógiai program felülvizsgálata során, a jogszabályban meghatározott ügyekben gyakorolta.

Kelt: Szombathely, 2024. február hónap 22. nap

Z. I.
az intézményi tanács elnöke

A nevelőtestület nyilatkozata

A pedagógiai program módosítását az intézmény nevelőtestülete a szakmai munkaközösségek véleményezését követően, 2024. év február hó 20. napján tartott értekezletén elfogadta.

Kelt: Szombathely, 2024. február hónap 22. nap

Tomkó József

hitelesítő nevelőtestületi tag

Berkes Zoltán

hitelesítő nevelőtestületi tag

Fenntartói nyilatkozat

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 26. § (1) bekezdése és 83. § (2) bek. g) pontja alapján a **Aranyhíd Egységes Gyógypedagógiai, Konduktív Pedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola** pedagógiai programját jóváhagyom.

A Fenntartóra és az Intézményre vonatkozó hatályos jogszabályokban előírt kötelezettségeket meghaladó vállalások esetében a Fenntartó a szükséges pénzügyi fedezetről egyedi elbírálás alapján a mindenkori költségvetés függvényében dönt.

Kelt: Szombathely, 2024. év *március* hónap *20* nap

.....
tankerületi igazgató
